YAŞAMAK

YU HUA

Yu Hua, 1960 yılında, Çin'in doğusunda yer alan Hangzhou'da doğdu. Çocukluğu, izleri tüm yapıtlarında görülebilecek Çin Kültür Devrimi yıllarında (1966-76) geçti. Diş hekimliği öğrenimi gördü. Beş yıl boyunca diş hekimliği yaptıktan sonra mesleğini tümüyle bırakıp kendisini edebiyat çalışmalarına adadı. 1993'te yayımlanır yayımlanmaz yasaklanan romanı *Yaşamak* [Huózhe], Çinli yönetmen Zhang Yimou tarafından sinemaya aktarıldı. Ülkesinde -tıpkı uyarlandığı roman gibi- yasaklanan film, Cannes Film Festivali'nde Büyük Ödül'e [Grand Prix, 1994] layık görüldü. Her ne kadar romandaki duyguları aktarmakta yetersiz kaldığı ve kurguya sadık kalmadığı için eleştirilse de film, kitabın ülkesinde büyük bir şöhret kazanmasını ve dünyada dikkat çekmesini sağladı. *Yaşamak*, İngilizceye çevrilmesinin ardından Amerika başta olmak üzere birçok ülkede çok satan kitaplar listelerine girmekle kalmadı, edebî niteliğiyle edebiyat çevrelerinde büyük bir heyecan uyandırdı. İtalya'da Premio Grinzane Cavour Ödülü'nü alan roman art arda birçok dile çevrildi ve yazarın *Kanını Satan Adam* [Xǔ Sānguān Mài Xuè Jì, 1995] romanıyla birlikte, doksanlı yılların en etkileyici romanları arasında gösterildi. Nobel ödüllü Mo Yan ile birlikte modern Çin edebiyatının yaşayan en önemli yazarı kabul edilen ve ilk kez bir Çinlinin aldığı James Joyce Ödülü'nün de aralarında olduğu birçok saygın ödülüne layık görülen Yu Hua'nın eserleri, iki binli yıllarda yayımlanan *Yağmurda Gözyaşları* [Zaixiyuzhong Huhan], *Kardeşler* [Xiōng Dì], *Alacakaranlıktaki Çocuk: Saklı Çin'in Hikâyeleri* [Huánghūn lǐ de nánhái] romanları ve öykü kitapları ile birlikte şimdilik yirmiden fazla dile çevrilmiştir. Yazarın *Kanını Satan Adam* romanı, Erdem Kurtuldu'nun çevirisi ile yakında yine Jaguar Kitap tarafından yayımlanacaktır.

Bahar Kılıç, 1985 yılında İzmir'de doğan Bahar Kılıç, Ankara Üniversitesi Sinoloji Anabilim dalı mezunudur. Pekin Üniversitesi'nde Çağdaş ve Modern Çin Edebiyatı üzerine yüksek lisans yapmıştır. Halen aynı üniversitenin Diplomasi bölümde doktora çalışmalarını sürdürmektedir. Çeşitli dergilerde Çince ve Türkçe makaleler yazan Kılıç aynı zamanda tercümanlık da yapmaktadır.

Yaşamak / Yu Hua

Kitabın Özgün Adı
活着 [Huózhe]

© Yu Hua, 1993
© Jaguar Kitap, 2016

1. Baskı: Nisan 2016
ISBN: 978-605-6587-88-7

Çince Aslından Çeviren
© Bahar Kılıç

Editör
Suat Kemal Angı

Sayfa Tasarım
Hakan Güngör

Baskı-Cilt
Ana Basın Yayın San. Tic. A.Ş.
Sertifika No: 20699

Bu kitabın Türkçe yayın hakları Jaguar Kitap'a aittir. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

JAGUAR KİTAP

Prof. Dr. Cemil Bilsel Cad. Sayan Han No: 8/22 Eminönü/İstanbul
Tel: 0 212 522 94 22
www.jaguarkitap.com
iletisim@jaguarkitap.com
Sertifika No: 27215

YAŞAMAK

YU HUA

Çince Aslından Çeviren
Bahar Kılıç

Bundan on yaş daha gençken, dertsiz tasasız bir işim olmuştu; köy köy dolaşıp halk şarkıları derliyordum.

O yıl bütün yaz, köy evleri arasında ve ağustos böcekleriyle dolu güneşe tok kırlarda avare bir serçe gibi gezindim durdum. Köylülerin şu acı çayını hep sevmişimdir. Hani çay kovalarını tarla sınırlarına koyarlar ve sen de hiç düşünmeden, tortusu dibe çökmüş çaydan bir kepçe alır içersin ya... Bir de kendi matarana doldurursun... Tarlada çalışan erkeklerle iki çift laf eder, köyün kızlarının kıs kıs gülüşmeleri arasında, yürür gidersin.

Bir gün bütün bir öğleden sonrayı, kavun tarlasında bekçilik eden yaşlı bir adamla laflayarak geçirdim. Oldum olası hiç bu kadar çok kavun yememiştim. Ayağa kalkıp tam veda edeceğim sırada, bir anda fark ettim ki, karnım doğurmak üzere olan gebe bir kadının karnı gibi şişmiş, adım atamaz hale gelmişim.

Yine bir defasında, yaşlı bir nine ile kapı eşiğinde oturmuştum. Hasır bir sandalet örmekte olan yaşlı kadın, bir yandan da bana, 'Karnı burnunda' türküsünü söylemişti. En sevdiğim şey, hava kararırken köylülerin evlerinin önünde oturmaktı. Batan güneşin ışıkları ağaç dalları arasından

süzülürken, kuyudan su çekip toz kalkmasın diye toprağı ıslatan köylüleri izlerdim. Elden ele dolaştırdıkları yelpazeyi alır, tuzlu mu tuzlu turşuların tadına bakar ve birkaç kadınla erkeğin konuşmalarını dinlerdim.

Başımda geniş kenarlı hasır bir şapka, ayağımda hasır terlikler vardı ve belimdeki kemere astığım havlu yürürken kıçıma çarpan bir kuyruğa benzerdi. Bütün gün ağzımı koca koca açarak esner, tarlaların arasındaki patikalarda avare avare yürürdüm; terliklerimden pa-ta pa-ta diye sesler çıkar, sanki tozu dumana katan bir araba geçiyormuşçasına toz kalkardı.

O kadar çok dolaşmıştım ki, hangi köye gidip hangisine gitmediğimi hatırlayamaz olmuştum. Bir köye girdiğimde çocukların, "Yine o, ha bire esneyen adam geldi," diye bağırışlarını duyardım. Böylece köylüler, acıklı şarkılar söyleyip ziyafet hikâyeleri anlatan adamın tekrar geldiğini anlardı. Aslında bütün o hüzünlü şarkıları, bütün o ziyafet hikâyelerini yine onlardan duymuştum; onlar neyi seviyorsa ben de onları hemen öğrenip severdim.

Yine bir kez, yüzü gözü morarmış, tarlanın bir kenarında oturup ağlayan bir ihtiyarla karşılaştım. Adamın acıklı hali içimi acıttı. Ona doğru yürüdüğümü görünce başını kaldırıp hüngür hüngür ağlamaya başladı. Seni kim bu hale getirdi, diye sordum. Tırnağıyla paçasındaki çamuru kazırken, onu bu hale getiren kişinin hayırsız oğlu olduğunu söyledi öfkeyle. Neden, diye sorduğumda, ağzında bir şeyler geveledi; anladım ki yaşlı adam gelinine sarkıntılık etmişti. Yine bir akşam elimde fenerimle yürürken, fenerin ışığı küçük gölün kıyısında üst üste yatan iki çıplak vücudu aydınlattı. Feneri onlara doğru tuttuğumda iki bedenin de hareket etmediğini gördüm; yalnızca bir el yavaşça bir bacağı okşuyordu. Hemen

feneri söndürüp oradan uzaklaştım. Hasat zamanı bir öğleden sonra, büyük kapısı ardına kadar açık olan bir eve girip içmek için su aradım. Şort giymiş sersem bir adam beni durdurdu ve kuyunun yanına götürdü. Dalgın bir şekilde, bana bir kova su çekti. Hemen sonra, bir fare gibi odaya sıvışıp gözden kayboldu.

Neredeyse dinlediğim halk şarkıları kadar sık rastladığım bu tür olaylar benim için hiç şaşırtıcı değildi. Her tarafı saran yeşil tarlalara baktığımda, ekinlerin nasıl olup da bu kadar geliştiğini daha iyi anlıyordum.

O yaz neredeyse bir kızla nişanlanıyordum. Hem yüzü hem de gönlü güzel bir kıza rastlamıştım. Onun o yanık tenli yüzü bugün bile gözümün önünde parlar.

Onu ilk gördüğümde, paçalarını sıvamış, nehrin kıyısında, çimlerin üstünde oturuyordu. Elindeki bambu sırığıyla, besili ördek sürüsüne göz kulak oluyordu. Bu on altı, on yedi yaşlarındaki kız çocuğu, bunaltıcı öğleden sonrayı benimle geçirdi. Utangaç bir edası vardı. Her masumca gülümseyişinden sonra başını önüne eğiyordu. Sıvadığı paçalarını gizlice indirdiğini gördüm. Çıplak ayaklarını otların arasında nasıl gizleyeceğini bilemedi. O gün bütün öğleden sonra konuşup durmuştum. Onu nasıl dışarıya çıkarıp gezdireceğimi anlatan palavralarla kandırdım kızcağızı. Hem şaşırmış hem de hoşlanmıştı. Başlarda çok heyecanlanmıştım. Söylediklerimde gerçekten samimiydim. Onunla, tüm benliğimle mutlu olmuş, sonunda neler olacağını bir an bile düşünmemiştim. Ama sonra, öküz gibi kuvvetli üç abisi birden üzerime yürüyünce korkudan ödüm patladı. Oradan sıvışmam gerektiğini anladım, yoksa kızı almak zorunda kalacaktım.

Fugui adlı bir ihtiyarla karşılaştığımda yaz gelmek üzereydi. O gün öğleden sonra, gür yapraklı büyük bir ağacın

altında oturdum. Tarladaki pamuk toplanmıştı. Başı yazmalı üç beş kadın pamuk saplarını ayırıyor ve arada bir söktükleri köklerin saçaklarındaki çamuru sallayıp döküyorlardı. Hasır şapkamı çıkardım, belime astığım havluyu alıp ter içindeki yüzümü sildim. Yanımda gün ışığından sarıya dönmüş gölet... Yüzümü göle dönüp, sırtımı ağacın gövdesine yasladım. Birden üzerime bir uyku çöktü, ağacın gölgesinde, çimenlere uzandım, şapkamı yüzüme kapattım, sırt çantamı başımın altına koyup yastık yaptım ve gözlerimi yumdum.

Şimdikinden on yaş daha genç olan ben, ağacın gölgesinde ve çimenlerin üzerinde iki saat uyumuşum. Bu sırada birkaç karınca bacağıma tırmanmış, ben de uykulu halde silkeleyivermişim onları. Sonra sanki, elinde bambu sopayla bağıra çağıra hayvan güden birisi suyun kenarına geldi. Rüyadan sıyrıldım. Adamın hayvan güderken çıkardığı sesler net bir şekilde duyuluyordu. Doğruldum ve yanı başımdaki tarlada bir ihtiyarın, yaşlı bir öküzle tarlayı sürdüğünü gördüm.

Yaşlı öküz, tarlayı sürmekten yorulmuş olacak ki, başını öne eğmiş öylece dikiliyordu. Arkasında, sırtı çıplak, sabana yaslanmış ihtiyar adam, anlaşılan öküzün tembelliğine kızmıştı; öfkeyle bağırdığını işittim. "Öküzler toprağı sürer, rahipler yoksullara bağış toplar, horozlar şafağı haber eder, kadınlar kumaş dokur. Tarlayı sürmeyen öküz mü olurmuş? Bu ezelden beri böyledir, hadi yürü, yürü!" Yaşlı ve bitkin öküz, ihtiyarın azarını işitince hatasını kabul eder gibi başını kaldırdı ve sabanı çekmeye başladı.

İhtiyarın sırtının da öküzünki kadar kara olduğunu fark ettim. İkisi de, hayatlarının alacakaranlığında bile olsalar, o çakıllı taşlı tarlayı sürebiliyorlardı, tıpkı dalgaların sahile vurması gibi.

Ardından, ihtiyar insanı duygulandıran boğuk bir sesle eski bir halk türküsü çığırmaya başladı. Önce uzunca bir giriş yaptı, sonra iki dize okudu:

"İmparator, beni kızına istiyor.

Başkent ırak, yolları uzak, oy ben istemem!"

Yol uzak olduğu için, imparatorun damadı olmayı istemiyordu. İhtiyarın bu kendini beğenmişliği beni kahkahalara boğdu. Öküz yine yavaşlamaya başlamıştı, ihtiyar yine bağırarak onu azarladı: "Erxi, Youqing, hadi bakalım, kaytarmak yok. Jiazhen ve Fengxia ne güzel işliyor toprağı, Kugen bile beceriyor bu işi."*

Bir baş öküzün bu kadar çok adı olur mu hiç? Meraklı meraklı tarlaya yürüdüm, ihtiyara yaklaşınca, "Bu öküzün kaç adı var?" diye sordum. İhtiyar sabandan destek alarak doğruldu, beni tepeden tırnağa şöyle bir süzdükten sonra sordu:

"Sen şehirlisin, değil mi?"

"Evet," diyerek başımı salladım.

İhtiyar kendinden emin bir şekilde, "İlk bakışta anlamıştım zaten," dedi.

"Peki, bu öküzün gerçekte kaç adı var?" diye tekrar ettim.

İhtiyar, "Bu öküzün adı Fugui. Sadece bir ismi var," diye yanıtladı.

"Ama sen az önce birkaç tane daha isim saydın."

İhtiyar keyifli bir kahkaha attı. Gizlice, eliyle işaret etti, beni yanına çağırdı, ben yaklaşırken bir şey söyleyecekti ama sonra vazgeçti. Öküzün kafasını kaldırdığını görünce hemen onu azarladı: "Kulak kabartma hemen, eğ başını önüne bakayım!"

---

* Çince isimlerin Türkçe yazılışlarında, Latin harfli diğer dillerde de standartlaşan transkripsiyon esas alınmıştır ve isimlerin sonuna gelen Türkçe ekler, Çince okunuş nedeniyle olması gerekenden farklılık gösterebilir. (e.n.)

Öküz haliyle eğdi başını ve bu sırada ihtiyar bana şöyle fısıldadı: "Tarlayı yalnız başına sürdüğünü anlamasından korkuyorum, bu yüzden onu kandırmak için birkaç tane isim sayıyorum. Etrafında, diğer öküzlerin de onunla beraber tarlayı sürdüğünü duyunca üzülmez, daha verimli çalışır."

İhtiyarın, güneş ışığında hayat dolu gülümseyen esmer yüzündeki çizgiler neşeyle kırışıyordu. Tıpkı, tarladaki çamurla dolmuş arıklar gibiydi.

Daha sonra, ihtiyar adam o kocaman yapraklı ağacın altına oturdu ve o güneşli öğleden sonra hikâyesini anlattı bana.

Kırk yılı aşkın bir süre önce, babam bu toprakları boydan boya gezerdi. İpekten siyah bir gömlek giyer, ellerini arkasında kavuştururdu. Evden çıkarken, "Ben topraklarımda gezintiye çıkıyorum," derdi valideme.

Babamın topraklarında gezindiğini gören ırgatlar çapalarını kavrar ve onu "Beyim" diyerek saygıyla selamlardı.

Babam şehre indiğinde, şehirliler ona hep "Beyefendi" diye hitap ederdi. Babam çok saygın biriydi. Ama tuvaletini yaparken fukaralara benzerdi. Odada, yatağın yanındaki lazımlığa yapmayı sevmez; çiftlik hayvanları gibi doğada, açık havada yapmayı severdi. Her gün karanlık çökerken, kurbağaların vıraklaması gibi geğirir, odadan dışarı çıkar, yavaşça köyün girişindeki helaya doğru yürürdü.

Helaya vardığında, fıçı kenarlarının kirli olmasından şikâyet ederdi. Bacaklarını ayırıp oraya çömelirdi. Babam yaşlıydı ve pisliği de onunla birlikte yaşlanıyordu, dışarı çıkarmakta zorlanıyordu onu. İşte o zamanlarda bütün aile, babamın köyün girişindeki heladan yükselen inlemelerini dinlerdik.

Yıllar yılı babam hep böyle yaptı tuvaletini. Altmışını geçmesine rağmen, hâlâ helada saatlerce çömelip otururdu. Bacakları bir kartalın pençeleri kadar güçlüydü.

Karanlık, çiftliğini sarana kadar yavaş yavaş renk değiştiren gökyüzünü izlemeyi çok severdi babam. Kızım Fengxia ise, üç dört yaşlarındayken, köy girişindeki helaya kadar koşup dedesinin tuvaletini yapmasını izlemeye bayılırdı. O sıralar babam gerçekten yaşlıydı. Helada çömeldiğinde bacakları biraz titrerdi ve Fengxia ona sorardı: "Dede neden titriyorsun?"

"Titremiyorum, rüzgâr esiyor," diye cevaplardı babam.

O zamanlar maddi durumumuz çok iyiydi. Altmış beş dönümden fazla toprağımız vardı.

Buradan, fabrikanın bacasına kadar bütün arazi bize, Xu ailesine aitti. Babam ve ben çevrede, varlıklı beyefendi ve vârisi olarak nam salmıştık. Yürürken ayakkabılarımızdan, bakır paraların birbirine çarpmasına benzer bir ses çıkardı. Eşim Jiazhen, şehirdeki pirinç deposunun sahibinin kızıydı. O da varlıklı bir ailede doğmuştu. Zenginin zenginle evlenmesi, paraların bir yere yığılmasıdır; -oluk oluk akan paranın sesini ben duymayalı kırk yıldan fazla oldu.

Ben, bizim Xu ailesinin mirasyedisiyim. Babamın deyimiyle, ben onun günahıyım. Birkaç yıl özel bir mektepte okudum. Uzun bir cüppe giyen hocam, bir keresinde bana bir paragraf okuttuğunda çok mutlu olmuştum. İplik ciltli *Bin İm Klasiği** kitabımı elime alıp ayağa kalktım ve öğretmenime dönüp şöyle dedim: "İyi dinleyin, babanız size bir paragraf okuyacak!"

Daha sonra, altmışını aşmış hocam babama dedi ki: "Sizin bu oğlan büyüdüğünde, olsa olsa baş belası olur."

Küçüklüğümden beri böyleydim, ben adam olmazdım. Bu da babamın sözüydü. Öğretmen umutsuz vaka olduğumu,

* Çocuklara Çince karakterleri ve kaligrafiyi öğretme amaçlı kullanılan temel eğitim metni. (e.n.)

değişemeyeceğimi söylerdi. Şimdi düşünüyorum da, onlar haklıymış.

Önceleri böyle düşünmezdim. Param var, Xu ailesinin tek vârisiyim, bana bir şey olursa Xu soyu tükenir diye düşünürdüm.

Okula hiç yürüyerek gitmedim; evimizde çalışan bir hizmetli beni hep sırtında taşırdı. Ders bitiminde, saygıyla yere çömelmiş bir vaziyette beni beklerdi; sırtına çıktıktan sonra kafasına vurup, "Changgen, hadi koş bakalım!" derdim. Changgen hemen koşmaya başlardı, ben tepesinde sarsılırdım. Ağaçların tepesindeki kuşlara benzerdim ve ona "Hadi uç!" derdim. Changgen uçarmışçasına koşardı.

Büyüdükçe, şehre inmek hoşuma gider oldu; bazen eve on on beş gün uğramazdım. Giydiğim beyaz gömlekle ve tarayıp parlattığım saçlarımla aynanın karşısına geçtiğimde, kendimi kafası tamamen siyah cilayla parlatılmış zengin insanlar gibi görürdüm.

Geneleve gitmeyi severdim. İşveli kadınların neşeli kahkahalarını dinlemek, içimde şiddetli bir arzu uyandırırdı. İnsanoğlu işte, bir kere geneleve gittiniz mi, mutlaka kumar oynamaya da gidersiniz. Geneleve gitmek ve kumar oynamak, kolların omuza bağlı olması gibiydi, hiçbir şekilde birbirlerinden ayrılamazdı. Daha sonraları kumar oynamayı daha çok sevdim. Geneleve gitmek sadece rahatlamak içindi. Çok su içtikten sonra tuvalet ihtiyacı duymak gibi, ya da, daha açık konuşmak gerekirse, sadece işemek gibi. Ama kumar tamamen farklıydı. Kumar oynamak beni hem mutlu ediyor hem de geriyordu. Özellikle de o heyecan, anlatamayacağım kadar çok rahatlatırdı beni. Eskiden, bütün gün miskin miskin dolanır, gayesizce yaşardım. Her sabah uyandığımda tek endişem, bugünü nasıl geçirmeliyim diye düşünmek olurdu. Babam sık sık iç çeker, atalarımızı onurlandırmadığım için

beni azarlardı. Ataları onurlandırmanın sadece benim işim olmadığını düşünür, kendi kendime, "Neden hayatın keyfini çıkarmak varken, ataları onurlandırmak gibi yorucu bir işi yapmak zorundayım ki!" derdim. Üstelik gençken babam da benim gibiymiş. Ailemizin yüz otuz dönümden fazla arazisi varmış, ama babamın eline geçince, kala kala altmış beş dönüm kalmış. Babama, "Merak etme! Oğlum atalarımızı onurlandıracak," dedim.

Gelecek nesillere iyi şeyler bırakmak gerekiyordu. Annem bu sözü duyunca bir kahkaha attı ve gizlice bana dedi ki: "Baban da gençken dedene böyle söylermiş." Kendi kendime, babamın benden yapmamı istediği şeylerin, onun yapamadığı şeyler olduğunu düşündüm, ama bunu nasıl kabul edebilirdim ki. O zamanlar oğlum daha doğmamıştı, kızım Fengxia henüz dört yaşındaydı. Eşim Jiazhen, oğlumuza altı aylık hamileydi. Haliyle biraz çirkinleşmişti. Yürüdüğünde, sanki pantolonunun içine ekmek sıkıştırmış gibi, ayakları öne doğru değil de yana doğru gidiyordu. Ona soğuk bir şekilde, "Sen de rüzgâr esse hamile kalıyorsun," dedim.

Jiazhen benimle hiç ters düşmezdi, ama benden bu çirkin sözleri işitince üzüldü ve usulca, "Rüzgâr o kadar sert esmedi," dedi.

Kumar oynamaya başladığımdan beri, gerçekten de atalarımı onurlandırmak istiyordum. Babamın kaybettiği o altmış beş dönümlük araziyi geri almak istiyordum. O günlerde babam bana şehirde ne halt ettiğimi sordu. Ben de ona, "Serserilik yapmıyorum, iş yapıyorum," dedim.

"Ne işi?" diye sordu.

Duyar duymaz tepesi attı. Gençken o da aynısını dedeme söylemişti.

Şehirde kumar oynadığımı anlayınca, ayağındaki bez ayakkabıyı çıkarıp bana fırlattı; başımı eğerek savuşturdum

ayakkabıyı. Bir iki kere vurduktan sonra durur sanmıştım; ama normalde ancak öksürecek kadar gücü olan babam, beni dövmeye gelince bir anda kuvvetlendi. Ben de sinek değildim herhalde, böyle vurmasına izin veremezdim. Elini tutup, "Baba, yeter artık!" dedim. "Sadece bana bu canı verdiğin için sesimi çıkarmıyorum, ama artık yeter!"

Babamın sağ elini tutmuştum; bu sefer sol eliyle sağ ayağındaki bez ayakkabıyı çıkardı. Hâlâ beni dövmeye çalışıyordu. Sol elini de tuttum, hareket edemez hale geldi. Sinirden uzun süre titredi ve sonunda, "Hayırsız!" diye bağırdı.

Ben de ona, "Defol!" dedim.

Ellerimle itince, duvarın köşesine öylece düşüverdi.

Gençken yedim içtim, gezdim tozdum. Hovardalık yaptım, kumar oynadım. Aylaklık adına bütün işleri yaptım. O sık sık gittiğim eve "Genelev" diyorlardı. İçerideki tombul bir fahişeye deli oluyordum. Yürüdüğünde kalçaları, binaların önünde sallanan fenerler gibiydi, bir yandan bir yana sallanıyordu. Yatakta üzerime çıkıp hareket ettiğinde, nehirde sallanan bir gemide uyuduğumu hissederdim. Pek çok kereler, beni sırtına alıp gezdirmişliği vardır.

Onun sırtındayken kendimi ata binmiş gibi hissederdim.

Pirinç deposunun sahibi kayınpederim Chen, ipekten siyah gömleğini giyer, tezgâhın arkasında dururdu. Ne zaman oradan geçsek, durdurmak için beni sırtında taşıyan fahişenin saçını çekerdim; şapkamı çıkarıp saygıyla, "Son günlerde afiyettesiniz inşallah," derdim.

Ona böyle deyince kayınpederimin suratı muşmulaya dönerdi; bense kıkır kıkır gülerek yoluma devam ederdim. Sonraları babam bana, benim bu yaptığımdan dolayı kayınpederimin birkaç kez sinirden yatağa düştüğünü söyledi. Ben de ona dedim ki: "Yok artık! Sen benim babamsın, ama

şimdiye kadar sen bile sinir hastası olmadın. O kendisi hasta oluyor, suçlusu da ben mi oluyorum?"

Kayınpederim benden korkardı ve ben bunun farkındaydım. Beni fahişenin sırtında dükkânının önünden geçerken gördüğünde, kediden korkup deliğine kaçan fare gibi sıçrardı. Benimle karşılaşmaya cesaret edemezdi, ama kayınpederinin dükkânının önünden geçen bir damat olarak edepli olmam gerekirdi. Ben de aceleyle kaçan kayınpederime seslenerek, sağlıklı günler dilerdim.

En önemlisi de, Japon işgalcilerin teslim oluşundan sonra, ordunun kaybedilen toprakları geri almak için şehre gelişiydi.

O gün şehir gerçekten çok hareketliydi. Şehrin caddeleri, ellerinde küçük renkli bayraklar olan insanlarla dolup taşıyordu. Bütün dükkânlarda mavi gök ve beyaz güneşten oluşan ulusal bayrak asılıydı. Kayınpederim, dükkânın önüne Çan Kay Şek'in iki kapı büyüklüğündeki portresini asmıştı. Dükkânda çalışan üç eleman da Çan Kay Şek'in sağ cebinin altında dikiliyordu. O gün bütün gece kumar oynadım; sanki omuzlarımda ağır bir pirinç çuvalı taşımış gibiydim, aptallaşmıştım. Eve gitmeyeli on beş günden fazla olmuştu sanırım, üstüm başım leş gibi kokuyordu. Ayağımla dürterek o tombul fahişeyi yataktan kaldırdım ve sırtına binip eve gittim. Beni eve bıraktıktan sonra kadını geri götürmesi için bir tane de çek-çek kiraladım. Sırtında benimle şehre doğru yürürken tombul fahişenin çenesi düştü, boşboğazlık edip durdu. Şimşek tanrıları bile insanlar uykudayken çakmaz, onları uyandırmazmış da, ama o tam dalmışken ben onu uyandırmışım da, bilmem ne. Ne kadar taş kalpli olduğumdan şikâyet etti durdu. Gömleğinin içine bir gümüş akçe salladım; hemen çenesini kapadı. Şehir kapısına yaklaşırken bir de baktım her taraf insan kaynıyor, neşem hemen yerine geldi.

Kayınpederim şehrin ticaret odası başkanıydı; bu kadar uzaktan bile onun caddenin ortasında durup, "Herkes hazır olsun, askerler varır varmaz herkes alkışlayıp tezahürat etsin!" diye bağırdığını duyabiliyordum. Beni gören biri kıkırdayarak, "Geliyorlar, geliyorlar!" dedi. Kayınpederim askerlerin geldiğini sandı ve bir hamlede kenara sıçradı. Bacaklarım, ata biniyormuş gibi kadının bedenine dolanmıştı. Ona, "Hadi, koş, koş!" dedim.

Caddenin her iki tarafındaki kalabalık kahkahalara boğuldu; oflaya pofluya ağır ağır koşmaya başlayan kadın bir yandan da bana saydırıyordu: "Geceleri üstümde tepinirsin, gündüzleri sırtıma binersin, taş kalpli herif seni, sen beni ölüme koşturuyorsun!" Hep bir ağızdan gülen kalabalığı başımla defalarca selamlarken pis pis sırıttım. Kayınpederimin önünden geçerken kadının saçını çektim: "Burada dur, dur!" dedim. "Ah!" diyerek acıyla inledi kadın ve durdu. Yüksek bir sesle kayınpederime dedim ki: "Muhterem babacığım, damadınız size günaydınlar diler."

Bu kez onu gerçekten küçük düşürmüştüm. Orada öylece kalakaldı, dudakları titremeye başladı; ancak uzun bir süre sonra, boğuk bir sesle, "Ulu Tanrı'm, defol buradan!" diye bağırdı.

Dudaklarından dökülen sözler ona ait değilmiş gibiydi.

Karım Jiazhen şehirdeki renkli hayatımı elbette biliyordu. O iyi bir kadındı. Bu kadar iyi kalpli bir kadınla evlenmiş olmam büyük şanstı; Jiazhen, önceki hayatımda ömür boyu havlamış bir köpek olmamın ödülü olmalıydı! Bana karşı her zaman uysal ve itaatkârdı. Hovardalığa gittiğimde evde oturur ve benim için sadece endişelenirdi. Bana hiçbir zaman bir şey söylemezdi. Aynı annem gibiydi. Doğrusu, şehre çok sık kaçıyordum. Jiazhen'ın harap olması doğaldı, o kadar mutsuzdu ki bir türlü huzur bulamıyordu.

Bir gün şehirden eve dönmüştüm; tam masaya oturmuştum ki, Jiazhen yüzünde kocaman bir gülümsemeyle, dört çeşit yemek getirip önüme koydu, sonra bir kadeh şarap doldurdu ve ben yiyip içerken o da gelip yanıma oturdu. Yüzündeki gülümsemeyi garipsemiştim, onu mutlu eden şeyin ne olduğunu anlayamıyordum. O günün ne özelliği olduğunu düşündüm, ama çıkaramadım. Ona sordum, söylemedi. Yüzündeki kocaman gülümsemeyle bana bakıp durdu.

Yemeklerin hepsi sebze yemeğiydi. Jiazhen her birini farklı şekilde yapmıştı, ama her tabağın dibinde irili ufaklı et parçalarına rastlıyordum. Önce dikkatimi çekmedi, ama son tabağı yerken, yine dibinde et parçaları olduğunu gördüm. Önce afalladım, ama sonra kahkahayla gülmeye başladım.

Jiazhen'm ne yapmak istediğini anlamıştım. Bana bir şey anlatmak istiyordu: Dışarıdan farklı görünseler de, ilişki ilerledikçe kadınların hepsi aynıdır. "Mesajın alınmıştır," dedim ona.

Bu gerçeği ben de bilsem de, başka bir kadın gördüğümde, içimden onun gerçekten farklı olduğunu düşünmeden edemiyordum. Bu umutsuz bir durumdu.

Jiazhen, benim yüzümden mutsuz olduğunda bunu hiç belli etmezdi. O da böyle bir kadındı işte. Dolaylı anlatır, dolambaçlı yollardan beni vurmaya çalışırdı, ama ben bu numaraları yemezdim. Ne babamın bez ayakkabıları ne de Jiazhen'm küçük oyunları beni durduramadı. Şehre gitmeyi hâlâ seviyordum, geneleve gitmeyi de. Erkeklerin aklından geçenleri anlayan tek kişi annemdi. Jiazhen'a bir gün şöyle dedi: "Erkekler açgözlü kedilere benzer!"

Annem bunu söylediğinde sadece beni temize çıkarmadı, aynı zamanda babamın karanlık geçmişine de ışık tuttu. Babam sandalyede oturuyordu, bu sözleri işitince şaşkınlıktan gözleri şaşı baktı ve kıkırdamaya başladı. Gençken onun da

kadınlara karşı zaafı varmış. Ancak hovardalık yapamayacak yaşa geldiğinde kendi gibi davranmaya başlamış.

Genelev, benim aynı zamanda kumar da oynadığım yerdi. En çok Çin dominosu, dokuz kart ve zar oynardım. Her oynayışımda kaybeder, her kaybettiğimde babamın gençken kaybettiği altmış beş dönümlük tarlayı geri kazanmak için daha bir hırsla oynamaya başlardım. Başlangıçta hemen orada öderdim, eğer param yoksa Jiazhen'ın ya da annemin mücevherlerini çalardım. Kızım Fengxia'nın altın kolyesini bile çaldım. Daha sonra kredi açtırdım. Krediyi açanlar ailemin zengin olduğunu biliyordu, bu yüzden daha çok borçlanmamı sağladılar. Krediyle oynamaya başlayınca ne kadar kaybettiğimin hesabını tutmayı bıraktım ve krediyi açanlar da hatırlatmadılar. Bizim o 65 dönümlük tarlayı kapmak için her gün gizlice plan yapıyorlarmış.

Kazanan tarafın her şeyi hile yaparak kazandığını ancak Kurtuluş'tan sonra anlayabildim. Her zaman kaybedip hiç kazanamayışıma şaşırmamak lazım! Bir kuyu kazıp beni içine ittiler. O zamanlar kumarhanede Nong Bey adında biri vardı. Neredeyse altmış yaşındaydı, gözleri kedi gibi kurnaz ve parlaktı. Pamuklu mavi bir gömlek giyer ve genellikle köşede, sırtı dimdik şekilde otururdu. Gözleri, sanki uyukluyormuş gibi kapalı olurdu. Kumar masasındaki hamleler ciddileştiğinde, Shen Bey öksürmeye başlardı. Sakince yürür ve masayı rahat izleyebileceği bir yer seçerdi. Öyle uzun süre ayakta kalmazdı. Biraz izledikten sonra biri kalkıp ona yer gösterirdi: "Buyurun Shen Bey, lütfen oturun."

Shen Bey cüppesini toplayıp otururken diğer üç kumarbaza döner ve "Lütfen devam edin," derdi.

Kumarhanedeki hiç kimse Shen Bey'in kaybettiğini görmemişti. Kartları kararken ellerindeki mavi damarlar

neredeyse patlayacak gibi olurdu. Kart destesi uzayıp kısalırken aynı rüzgâr fısıltısı gibi bir ses duyulurdu. Kartlar avuçlarının arasında kaybolur, sonra tekrar ortaya çıkardı. Sadece izlemek bile gözlerimi yorardı.

Bir keresinde, Shen Bey sarhoşken bana şöyle dedi: "Kumar sadece iyi bir çift göz ve hızlı ellerden ibarettir. Gözlerin teleskop balığı gibi koca koca, ellerinse yılan balığı gibi kaygan olmalıdır."

Japon istilasından sonra Longer geldi. Karmaşık bir aksanla konuşuyordu. Sadece dinleyerek onun ne kadar karmaşık bir insan olduğunu anlayabilirdiniz. Birçok yerde bulunmuş, dünya görmüş adamdı. Cüppe giymezdi, onun yerine has ipekten beyaz kıyafetler giyerdi. Beraberinde gelen iki adam iki büyük hasır sandık taşıyordu. O yıl Shen Bey ile Longer'ın arasındaki oyunlar muhteşemdi. Kumarhane Shen Bey, Longer ve adamlarıyla dolup taşıyordu. Longer'ın arkasında, elindeki servis tepsisinde kuru bir havlu olan bir garson duruyordu. Longer ara sıra havluyu alıp elini silerdi. Neden ıslak değil de kuru havlu kullandığını merak ederdik. Ellerini yemekten kalkmış gibi silerdi. Başlangıçta Longer hep kaybederdi. Kendisi rahatsız olmasa da, bu durum yanındaki iki adamın canını sıkardı. Biri ağzının içinde söverken diğeri derin derin of çekerdi. Shen Bey daima kazanırdı, ama yüzündeki ifade kazanan birinin ifadesi değildi. Shen Bey kaybetmiş gibi kaşlarını çatardı. Başını önüne eğerdi ama gözleri tırmalayacakmış gibi Longer'm eline takılırdı. Shen Bey yaşlanıyordu, bütün gece kumar oynadıktan sonra güçlükle nefes almaya ve terlemeye başlardı. Alnından yere terler damlardı.

"Bu el her şeyi gösterecek," dedi Shen Bey.

Longer tepsiden havluyu aldı, ellerini silerken "Hadi bakalım," dedi.

Paralarının hepsini masaya sürdüler. Ortadaki küçük bir yer dışında, paralar masanın neredeyse tamamını kapladı. Her birinde beş kart vardı. Longer kartlarının dördünü açtı; o anda bütün ümitlerini kaybeden iki adamı kartları bir kenara iterek, "Bitti, yine kaybettik," dediler.

"Hayır kaybetmedik, kazandık," dedi Longer ve son kartını açtı: maça ası. Bunu gören adamları gülmeye başladı. Aslında Shen Bey'in de son kartı maça asıydı. Üç ası ve iki papazı vardı. Longer'ın üç kızı ve iki valesi vardı. Longer maça asını açtığında, Shen Bey bir an için şaşırmış göründü, fakat sonra kartlarını masaya bıraktı ve "Yenildim," dedi.

Aslında her ikisindeki maça ası da ceplerinden çıkmıştı. Bir deste kartta sadece bir tane maça ası olur. Longer kartı gösteren ilk kişi olduğu için Shen Bey'in yenilgiyi kabullenmekten başka çaresi kalmamıştı. Bu, Shen Bey'in kaybedişini ilk görüşümüzdü. Shen Bey masaya yaslanarak kalktı ve ayrılmadan önce ellerini birbirine kavuşturup Longer ve adamlarını başıyla selamladı. Kapıya yaklaşırken gülümseyerek şöyle dedi: "Artık yaşlanıyorum."

O günden sonra Shen Bey'i gören olmadı. Kimileri onun ertesi gün şafak vakti çek-çeke binip uzaklaştığını söyledi.

Shen Bey gittikten sonra, Longer kasabanın en iyi kumarbazı olarak onun yerini aldı. Longer, Shen Bey'den farklıydı. Shen Bey asla kaybetmezdi, Longer ise bahisler düşükken kaybederdi, ama yükseldiğinde asla. Ben de kumarhanede Longer ile kumar oynardım. Bazen kaybeder bazen kazanırdım. Bu yüzden hiç kaybediyormuşum gibi hissetmedim. Aslında kazandıklarım hep küçük paralardı, ama kaybedince bir servet kaybediyordum. Karanlıkta kaybolmuştum. Düşünebildiğim tek şey, atalarımızı onurlandırmaktı.

Jiazhen'ın beni aramaya geldiği gün, kumar oynadığım son geceydi. Jiazhen'ın sonradan söylediğine göre, gün batmıştı.

O anda gece mi yoksa gündüz mü olduğu konusunda en ufak bir fikrim yoktu. Oğlumuz Youqing'e yedi-sekiz aylık hamile olan Jiazhen kumarhaneye gelmişti. Beni bulunca sessizce dizlerinin üstüne çöktü; başlangıçta onu fark etmedim bile. O gün iyi oynuyordum. Zar atıyorduk. On oyundur sekiz ya da dokuz atıyordum. Hep istediğim zarlar geliyordu. Karşımda oturun kişi Longer'dı. Zarları görünce kıkırdadı ve "Dostum, öyle görünüyor ki yine ben kaybettim," dedi.

Longer'ın hızlı kart çekerek Shen Bey'i yenmesinden sonra, ben dahil kumarhanedeki hiç kimse onunla kart oynamaya cesaret edemedi. Ben Longer ile sadece zar atardım. Ama adam onda bile çakaldı. Genelde kazanır, çok nadir kaybederdi. Ama o gün onu avucumun içine almıştım. Sürekli kaybediyordu. Kısık gözleri ve dudağından sarkan sigarasıyla her şey normalmiş gibi davranıyordu. Kaybettikçe bıyık altından gülerdi, ama incecik elleriyle parayı benim tarafıma iterken hiç de umursar görünmüyordu. Bir kere de umurunda olsun be adam, diye düşündüm. Tüm insanlar aynıdır: Kendileri bir başkasının cebinden alırken yüzleri aydınlanır, gülümserler, ama kaybetme sırası onlara geldiğinde yastaymış gibi ağlarlar. Kendimden geçmiştim, birisinin elbisemi çekiştirmesiyle irkildim. Bir de baktım, eşim Jiazhen. Onu öyle yerde diz çökmüş görünce deliye döndüm. Oğlum daha doğmamıştı ve o yerde diz çökmüştü. Bu kadarı da çok fazlaydı. Jiazhen'a, "Çabuk ayağa kalk seni lanet olası!" diye bağırdım.

Jiazhen beni dinledi ve ayağa kalktı. "Ne halt etmeye geldin buraya? Çabuk eve dön!" diye azarladım onu.

Söylemem gerekenleri saydıktan sonra onu görmezden geldim ve Longer'm sanki Buda'ya dua ediyormuş gibi, zarları başının üstüne kaldırıp sallayışım izledim. Zarları atar atmaz yüzünün rengi değişti.

"O kadar kadının kalçasını ellemek uğursuzluk getiriyor olmalı," dedi.

Tekrar kazandığımı görünce Longer'a, "Hadi git ellerini yıka," dedim.

Longer gülerek, "Sen ağzının salyalarını temizledikten sonra görüşürüz," dedi.

Jiazhen paçalarımı çekiştirdi. Yine diz çöktüğünü gördüm. "Lütfen benimle eve gel," diye sessizce yalvardı.

Bir kadınla eve dönmek mi? Eğer Jiazhen beni gerçekten salak yerine koymaya çalışmıyorsa ne yapmaya çalışıyordu bilmiyorum. Tepem attı. Longer'a ve diğerlerine baktım, hepsi bana gülüyordu. "Cehennem ol eve git!" diye bağırdım Jiazhen'a.

Ama Jiazhen ısrar etti: "Lütfen benimle eve gel."

Ona iki tokat attım. Başı, bebek çıngırağı gibi, bir öne bir arkaya dengesizce sallandı. "Benimle eve gelinceye kadar burada böyle duracağım" derken, hâlâ diz çökmüş yerde oturuyordu.

Şimdi düşününce canım yanıyor. Gençken çok aşağılık bir adamdım. O böylesine mükemmel bir kadındı ve ben onu dövdüm, ona sövdüm. Ama ne yaparsam yapayım ayağa kalkmadı Jiazhen. Sonunda ona vurmaktan yoruldum. Saçı başı dağılmış, gözyaşlarına boğulmuştu. Az önce kazandığım bir tomar parayı orada durmuş bizi izleyen iki adamın eline sıkıştırdım ve Jiazhen'ı dışarı attırdım. Onlar çıkarlarken, "Beyler, ne kadar uzak olursa o kadar iyi," dedim.

Onlar eşimi dışarı çıkarırken, Jiazhen elleriyle oğlumuzu taşıdığı karnını tutuyordu. Ne bağırdı ne de itiraz etti. Ana caddeye kadar götürdüler onu. Destek almak için duvara yaslanan Jiazhen ayakta durmakta güçlük çekiyordu. O sırada hava iyice kararmıştı. Yavaş yavaş eve doğru yürümeye

başladı. Yıllar sonra bu olayı düşünüp ona o gün benden nefret edip etmediğini sorduğumda, başını sallayarak "Hayır," dedi.

Gözlerinden yaşlar süzülen eşim, babasının pirinç deposunun önüne varmıştı. Orada uzunca bir süre öylece dikilip, babasının gaz lambasının ışığında duvara yansıyan gölgesini izledi. Babasının hesapları kontrol ettiğini biliyordu. Bir süre daha orada kaldıktan sonra, gözyaşları içinde oradan ayrıldı.

O gece, Jiazhen eve varabilmek için beş kilometreden fazla yol yürümüştü. Oğlumuz Youqing'e yedi aylık hamileydi ve o taşlı çamurlu yolları, arkasından köpekler havlarken tek başına yürümüştü.

Birkaç yıl öncesine kadar Jiazhen öğrenciydi. O zamanlar kasabada akşam okulları vardı. Jiazhen, üzerinde kar beyazı bir elbise ve elinde gaz lambası, birkaç kız arkadaşıyla birlikte okula gidiyordu. Tam köşeyi dönerken onu gördüm, salma salına yürüyordu. Yüksek topuklarının kaldırıma vuruşu, yağmur damlalarının cama vuruşu gibiydi. O zamanlar çok güzeldi Jiazhen, gözlerimi ondan ayıramamıştım. Saçlarını kulaklarının arkasında sıkıca toplamıştı ve yürüdüğünde elbisesi belinden kıvrılıyordu. Kendi kendime, "Bu kız benim eşim olmalı," diye düşündüm.

Jiazhen ve arkadaşları kıkırdayarak önümden geçtikten sonra, kaldırımda oturan ayakkabı tamircisine, "Bu kimin kızı?" diye sordum. "Pirinç tüccarı Chen Ji'nin altın kızı," diye yanıtladı adam.

Eve varır varmaz anneme, "Hemen bir çöpçatan bul, pirinç tüccarı Chen Bey'in kızıyla evlenmek istiyorum," dedim.

Jiazhen'i dışarı attırdıktan sonraki gece şansım kötü gitmeye başladı. Kazandıklarımın hepsini bir elde kaybettim. Kazandığım tüm para, toz olup uçmuş gibi bir anda kayboluverdi.

Longer sürekli kükürdüyordu, gülmekten yüzünün şekli şemalı değişmişti. Gün doğana kadar kaybettim. Başım dönmeye, gözlerim bulanık görmeye başlayana kadar oynadım. Pis kokulu bir gaz çıkararak geğirdim. Sonunda bahsi en büyük rakama yükselttim, hayatımda hiç böylesi bir riske girmemiştim. Nice baharların meyvesi bu atışta yatıyor diye düşünerek tükürüğümle ellerimi ıslattım. Tam zarı atacakken Longer beni durdurdu ve "Ağır ol," dedi. Garsonlardan birine bir el işareti yaptı: "Efendi Xu'ye sıcak bir havlu getirin."

O sırada bizi izleyenler uyumaya gitti. Kumar masasını sadece Longer'ın iki adamı takip ediyordu. Sonradan öğrendiğime göre, garson aslında Longer'a çalışıyormuş. Garson bana havluyu uzattı; ve ben yüzümü silerken, Longer zarları gizlice hileli zarlarla değiştirmiş. Hiçbir şey fark etmedim. Yüzümü sildikten sonra havluyu tepsiye fırlattım. Sonra zarları aldım ve var gücümle salladım. Attıktan sonra, fena değil, büyük rakamlar, diye düşündüm.

Sıra Longer'a geldiğinde, bütün parasını yediye oynadı. Önce ellerini çanak gibi yaptı, sonra sıkıca birleştirdi ve "Yedi," diye bağırdı.

Zarlardan bir tanesinde bir delik, deliğin içinde de cıva varmış. Longer ellerini kavuşturup zarları bir araya getirdiğinde, delikli zardaki cıva dibe çökmüş. Zarları attı ve zarlar birkaç tur döndükten sonra tam yedide durdu.

Yediyi görür görmez beynimden vurulmuşa döndüm. Bu defa fena tökezlemiştim. Ama önemli değil, kredi açtırır ve daha önce olduğu gibi kaybettiklerimin hepsini geri kazanırım, diye düşündüm. Biraz rahatladıktan sonra Longer'a, "Hesaba yaz," dedim.

Longer eliyle oturmamı işaret etti ve artık hesaba yazamayacağını söyledi. "Ailenin 65 dönümlük arazisini kaybettin.

Daha fazla krediye izin verirsem neyle ödeyeceksin?" Bu sözleri duyunca esneyişim yarıda kesildi. "İmkânsız!" diye kekeledim. "Olamaz!"

Longer ve krediyi açan diğer iki adam hesap defterini çıkardılar ve aldığım kredileri tek tek önüme serdiler. Longer başımı okşayarak, "Küçük Bey, lütfen iyi bakınız," dedi. "Bu imzaların hepsini siz attınız."

O anda, adamlara ta altı ay öncesinden borçlanmaya başladığımı ve bu altı ay içinde atalarımızdan kalan mülklerin tümünü kumarda kaybettiğimi anladım. Hesap defterinin yarısını inceledikten sonra Longer'a dönüp, "Zahmet etmeyin!" dedim.

Ayağa kalktım ve hastalıklı bir tavuk gibi yürüyerek kumarhaneden çıktım. Hava aydınlanmıştı. Sokağın ortasında nereye gideceğimi bilmeden oturdum. Soya peyniri sepeti taşıyan bir tanıdık, neşeli bir şekilde, "Günaydın Efendi Xu!" dedi. Korkudan yüreğim ağzıma geldi, arkasından boş boş baktım. Gülümserken gözleri şaşılaştı ve "Şu haline bak, bombok görünüyorsun!" dedi bana. Kendimi o aşüftelerle tükettiğimi düşünüyordu. İflas ettiğimin, kiralık bir işçi kadar sefil olduğumun farkında bile değildi. Avare yürüyüşünü izlerken güçlükle gülümsedim. Orada durmanın kötü bir fikir olduğunu düşündüm ve yürümeye başladım.

Kayınpederimin pirinç deposunun yolunu tuttum. İki adam kapı kaplamalarını değiştiriyordu. Beni görünce gülmeye başladılar, kayınpederime yine günaydın diyeceğimi düşündüler. Ama nereden bulacaktım kendimde o gücü ve cesareti? Başımı önüme eğdim ve evinin yanından geçip gittim. Kayınpederimin içeride öksürdüğünü ve okkalı bir balgam çıkardığını duydum.

Böyle aptal bir şekilde kasabanın girişine kadar yürüdüm. Bir an için, ailemin tüm servetini kaybettiğimi bile

unutmuşum. Beynim boşalmıştı, düşünemez olmuştum. Kasabadan çıktığımı ve önümde uzanan bir patika olduğunu fark ettiğimde bir kez daha korktum. Şimdi ne yapmalıyım, diye düşündüm. Patikaya doğru birkaç adım attım, fakat ayaklarım gitmiyordu. Dört bir yanıma baktım, görünürde hiç kimse yoktu. Kemerimle kendimi oracıkta asmak istedim. Düşünceler denizinde boğulmuş bir halde yürümeye çalıştım. Bir karaağacı geçtikten sonra fark ettim ki, çıkarmak için elimi kemerime bile atmamıştım. Gerçekten ölmek istemiyor, sadece kendimi cezalandırmak için bir yol arıyordum. O lanet borcun benimle birlikte asılmayacağını düşündüm ve kendi kendime, "Boş ver, ölme!" dedim.

Bu borç babam tarafından ödenecekti. Aklıma babam düşünce, resmen kalbim uyuştu. Bu kez beni kesin döve döve öldürürdü. Hem yürüyor hem de bir çıkış yolu bulmaya çalışıyordum, ama ne olursa olsun hepsi aynı kapıya çıkıyordu: Çıkmaz sokak.

Eve gitmekten başka çarem yoktu. Babam tarafından dayaktan öldürülmek, kendimi serseri bir it gibi ağaca asmaktan iyiydi.

Farkında değildim ama o kısacık yürüyüş boyunca o kadar kilo kaybetmişim ki, bakışlarım donuklaşmıştı. Annem beni görünce şaşkınlıktan bir çığlık attı. Gözlerini bana dikip, "Fugui bu sen misin?" diye sordu.

Anneme baktım, güçlükle gülümsedim ve başımı salladım. Sarsılmıştı, bir şeyler geveledi, ama artık annemi duymuyordum. Kapıyı iterek açtım ve odama girdim. Jiazhen odanın ortasında, sırtı kapıya dönük oturmuş saçlarını topluyordu. Ağzı açık bakakaldı. Önceki gece beni eve götürmek için geldiğinde onu nasıl dövdüğümü hatırladım hemen. Karşısında, dizlerimin üstünde yere yığıldım ve "Jiazhen," diye mırıldandım, "ben bittim."

Sözlerimi bitirir bitirmez deli gibi ağlamaya başladım. Jiazhen hemen atılıp yardım etmeye çalıştı, ama Youqing'e hamileyken beni nasıl kaldırabilirdi ki? Annemi çağırdı ve ikisi birlikte beni yatağa sürüklediler. Yatağa uzandığımda salyalarım balon balon ağzımdan akıyordu. Ceset gibiydim. Ölümüne korkmuşlardı, başımdan ve omzumdan sarsıp beni kendime getirmeye çalıştılar. Onları ittim ve "Sahip olduğumuz her şeyi kaybettim!" diye haykırdım.

Annem dondu kaldı, çılgın gözlerle bana baktı ve "Ne diyorsun sen?" dedi.

"Her şeyi kaybettim," diye tekrarladım.

Yüzümdeki ifade onu ikna etmişti. Annem gözyaşlarını silerken yere yığıldı ve "Armut dibine düşer tabii!" dedi.

Annem o zaman bile beni sevmekten vazgeçmedi. Beni değil, babamı suçladı.

Jiazhen da ağlıyordu. Sırtımı sıvazlayıp beni teselli etmeye çalıştı. "Eğer bir daha oynamazsan her şey düzelir," dedi.

Hiçbir şeyim kalmamıştı. Kumar oynamak istesem bile, tek bir bahis oynayacak param dahi yoktu. Yan odadan babamın bana sövdüğünü işittim. Henüz bilmiyordu beş parasız kaldığını. Sadece kadınların ağlamasından rahatsız olmuştu. Annem babamı duyar duymaz sustu. Ayağa kalktı ve dışarı çıktı, onu Jiazhen izledi. Babamın odasına gittiklerini biliyordum; kısa bir süre sonra babamın, "Namussuz!" diye bağırdığını duydum.

Tam o sırada kızım Fengxia kapıyı açtı ve içeri girdi. Kapıyı kapattıktan sonra acı bir sesle, "Baba acele et, dedem seni pataklamaya geliyor, saklan!" dedi. Kılımı bile kıpırdatmadan ona baktım. Sonra yanıma geldi ve beni itmeye çalıştı, ben hareketsiz kalınca da ağlamaya başladı. Fengxia'nın ağladığını görünce, sanki biri kalbime hançer

saplamış gibi hissettim. Küçücük yaşına rağmen babasını korumaya çalışıyordu. Sadece ona bakmakla bile, parça parça edilmeyi hak ettiğim hissine kapıldım.

Babamın sinirli bir şekilde yaklaştığını duydum, bağırıyordu: "Namussuz! Parça parça edeceğim seni, hadım edeceğim, lime lime edeceğim seni, şerefsiz!" Kendi kendime, tamam baba, gel ve beni parçalara ayır diye düşündüm. Fakat kapıya vardığında yere düştü ve bilinçsizce dövünmeye başladı. Annemin ve Jiazhen'in bağırarak onu yerden kaldırdıklarını ve yatağına götürdüklerini duydum. Babam sanki kaval çalıyormuş gibi inliyordu.

Babam üç gün yataktan kalkamadı. İlk gün üzgün bir kuş gibi ağladı, ama sonra hıçkırıkları durdu ve derin iç çekişler başladı. Sesi odama kadar geliyordu. Kederli sesinin yankılarını duyabiliyordum: "Günahımın cezası," diyordu.

Üçüncü gün babam misafirleri kabul etti. Öksürüğü odayı doldursa da, sesi o kadar alçaktı ki güçlükle duyuluyordu. O gece annem odama gelip babamın beni görmek istediğini söyledi. Düşünceli bir şekilde yataktan kalktım; eğer bu benim sonum değilse neydi bilmiyorum. Üç gün yatakta istirahat ettikten sonra, babamın beni komaya sokabilecek ya da mahvedebilecek kadar enerji topladığını düşündüm. Ne kadar kötü vururşa vursun, karşılık vermeyecektim. Babamın odasına yaklaştığımda hiç gücüm kalmamıştı. Bacaklarım bedenime ait değilmiş gibi hissediyordum. Odaya girdikten sonra annemin arkasında durdum ve yatağında yatan babama göz ucuyla baktım. Gözlerini açtı ve bana baktı. Beyaz sakalı, anneme "Bizi yalnız bırak," der gibi kımıldadı. Annem önümden geçti ve odadan çıktı. O çıkar çıkmaz içimde kocaman bir boşluk hissettim. Önce yataktan fırlayıp bana saldıracağını düşündüm, fakat babam kımıldamaan, öylece

yatıyordu. Göğsüne kadar örttüğü battaniye yataktan sarkmış yere değiyordu.

"Fugui..."

Eliyle yatağın kenarını işaret ederek, "Otur," dedi

Yanma oturduğumda kalbim küt küt atıyordu. Elime dokunduğunda elinin buz gibi soğuk olduğunu fark ettim. İçimi donduran bir soğukluktu bu. Alçak bir sesle, "Fugui," dedi. "Kumar borcu namus borcudur. Yüzyıllardır böyle bilinir ve ödenmelidir. Bu 65 dönüm araziyi ve evimizi borcuna karşılık onlara vereceğim. Yarın bakır akçeleri nakit olarak getirecekler. Ben onları taşımak için çok yaşlıyım. Borcunu ödemek için parayı sen taşımak zorundasın."

Konuşması bittiğinde derin bir iç çekti. Gözyaşlarına boğulmuştum. Beni dövmeyeceğini biliyordum, ama sözleri ölümden beterdi. Başım sanki kör bir bıçakla doğranmıştı ama hâlâ omzumun üzerinde duruyordu. Babam elime dokundu ve "Hadi şimdi yatağına git," dedi.

Ertesi sabah yataktan kalktığımda dört tane adamın avludan içeriye girdiğini gördüm. Önde ipek takım giymiş zengin bir adam duruyordu. Arkasındaki sefil giyimli hamallara baktı ve eliyle işaret ederek, "Buraya bırakın," dedi.

Yüklerini yere koyan hamallar yüzlerinin terini gömleklerine sildiler. Zengin adam gözlerimin içine baktı ve benim yerime babama seslendi: "Efendi Xu! İstedikleriniz geldi."

Evin ve arazinin tapularını getirirken defalarca öksüren babam yalpalayarak yürüyordu. Elinde tapularla, zengin adamı başıyla hafifçe selamladı ve "Size zahmet verdiğim için özür dilerim," dedi.

Bakır paralarla dolu üç küfeyi işaret ederek, "Hepsi orada, isterseniz sayabilirsiniz," dedi adam.

Babam hiç de soylu olmayan bir tavırla, "Buna gerek yok. Lütfen içeri girin, size bir fincan çay ikram edelim," dedi.

"Hayır, teşekkür ederim," dedi adam ve bana bakarak, "Beyefendi evin küçük beyi mi?" diye sordu. Babam başını sallayarak onayladı, kendisini tutamayarak güldü ve sonra bana dönerek, "Küfeleri teslim etmeye giderken üstlerine birkaç tane balkabağı yaprağı koy. Sakın kimsenin çalmasına izin verme!" dedi.

İşte o gün, bakır paraları taşımak ve borcumu ödemek için kasabaya kadar beş kilometreden fazla yol yürüdüm. Annem ve Jiazhen, küfelerin üzerini örteceğimiz balkabağı yapraklarından topladı. Onların yaprak topladığını gören Fengxia da, en üste koymak için en büyüklerinden iki tane topladılar. Ben yola çıkmak için hazırlarken, borcumu ödemeye gittiğimden habersiz olan Fengxia, gözlerini yüzüme dikti ve, "Baba eve dönmen çok uzun zaman alacak mı?" diye sordu. Gözlerim yaşardı, onu dinlerken neredeyse ağlayacaktım. Daha fazla gecikmeden yüklendim küfeleri ve şehre doğru yola koyuldum. Kasabaya vardığımda küfeleri gören Longer, pek sevecen bir tavırla, "Ooo, Küçük Bey Xu, lütfen böyle buyurun," dedi.

Küfeleri önüne koydum. Balkabağı yapraklarını alırken kaşlarını çattı ve şöyle dedi: "Daha zahmetli olmadı mı böyle? Bunları gümüş akçelerle değiştirseydin seni büyük bir yükten kurtarırdı." Ben bakır akçelerle dolu son küfeyi taşırken, o da bana Küçük Bey diye hitap etmeyi bırakmıştı. "Fugui bırak hadi, sorun değil," derken başını salladı.

Daha arkadaşça davranan diğer adam omzuma dokundu ve "Fugui, hadi bir şeyler içelim," dedi. Bunu duyan Longer hemen ekledi: "Evet, evet, bir şeyler iç. Ben ısmarlıyorum."

Başımı sallarken, eve gitsem daha iyi olacak diye düşündüm. Sadece bir gün içinde bütün giysilerim harap olmuş, omuzlarıma kan oturmuştu. Tek başıma eve yürüdüm. Yürürken

ağladım, ağlarken yürüdüm. Bakır akçelerle dolu küfeleri taşımak beni öylesine yormuştu ki, tüm eklemlerim kopmuş gibi hissediyordum. Atalarımıza bu parayı kazandırmak için kaç insanın yorgunluktan öldüğünü merak ettim. Babamın neden gümüş değil de bakır akçede ısrar ettiğini ancak o zaman anlayabildim. Benim bu gerçeği anlamamı istemişti. Paranın kolay kazanılmadığını anlamamı istemişti. Bunları düşünürken daha fazla yürüyemedim. Yolun kenarına çömeldim ve midemdeki tüm kaslar kasılana kadar ağladım. Tam o sırada, bir zamanlar beni okula sırtında taşıyarak götüren uşağımız Changgen elinde bir el çantasıyla çıkageldi. Yıllardır bizim ailemiz için çalışıyordu, ama şimdi o bile ayrılmak zorunda kalmıştı. Büyükbabam onu çok küçük bir yaşta, anne ve babasını kaybettikten sonra almıştı yanına. Yıllar geçti, ama hiç evlenmedi. Aynı benim gibi onun da gözleri yaşla dolmuş, çıplak ayaklarının tabanları yarılmıştı. Yolun kenarında diz çökmüş halimi görünce, "Küçük Bey," diye seslendi.

"Bana Küçük Bey deme! Ben bir hayvanım!" diye bağırdım.

Başını salladı. "İmparator bir parça kuru ekmek için dilense bile hâlâ imparatordur; paranız olmayabilir, ama siz hâlâ Küçük Bey'siniz," dedi

Bu sözleri duyunca, az önce sildiğim gözyaşlarım sel oldu. Yanıma çömeldi, ellerini yüzüne kapattı ve gözyaşlarına boğuldu. Bir süre birlikte sessizce ağladıktan sonra, nihayet ona dedim ki: "Changgen, hava kararıyor; hadi artık eve git."

Bir süre orada dikildikten sonra yavaş yavaş yürümeye başladı. "Gidecek evim mi kaldı?" diye söylendiğini duydum.

Changgen'a da zarar vermiştim. Onu böyle tek başına yürürken izlemek, içimi kat kat daha acıttı. Ancak o gözden kaybolunca ayağa kalkıp eve doğru yürüyebildim. Ben

varana kadar akşam olmuştu. Hizmetçi de ayrılmıştı. Annem ve Jiazhen mutfaktaydı. Biri ateşi yakıyor, diğeri de akşam yemeğini hazırlıyordu. Babam hâlâ yatağındaydı. Sadece Fengxia eskisi kadar mutluydu; bundan böyle acı ve sefalet çekeceğimizden habersizdi. Hoplaya zıplaya gelip bacaklarıma sarıldı ve "Neden benim artık küçük hanım olmadığımı söylüyorlar?" diye sordu.

Küçük yüzünü okşadım, fakat tek kelime bile edemedim. Neyse ki tekrar sormadı. Tırnaklarıyla pantolonumdaki çamurları temizlerken neşeyle şöyle dedi: "Pantolonun çamurlarını temizliyorum!"

Yemek vakti geldiğinde, annem babamın odasının kapısına yaklaştı ve "Yemeğini odana getireyim mi?" diye sordu.

"Ben gelip orada yiyeceğim," diye yanıtladı babam.

Odasından çıktığında üç parmağıyla gaz lambasını taşıyordu. Lambanın ateşi yüzünde dans ediyordu; karanlıkta loş bir ışık düşüyordu yüzüne. Aralıksız öksürdüğünde sırtı midesine yapışıyordu sanki. Oturduktan sonra, "Borcu ödedin mi?" diye sordu.

Başım önümde, "Ödendi," dedim.

"İyi, iyi," dedi sakince.

Omuzlarımın halini gördükten sonra devam etti: "Omuzlarının derisi soyulmuş."

Hiç sesimi çıkarmadım; çaktırmadan annemle Jiazhen'a baktım. Omuzlarıma bakarken ikisinin de gözleri dolmuştu. Babam, birkaç lokma pilav yedikten sonra, yemek çubuklarını masaya koydu ve tabağını kenara itti. Bir süre sonra devam etti: "Uzun zaman önce, Xu ailesinin ataları sadece bir tavuk beslerdi. O tavuk büyüyünce kaz oldu, kaz kuzuya döndü ve o kuzu öküz oldu. Ailemiz böyle zenginleşti."

Babamın sesi fısıltıya dönmüştü. Birkaç dakika sustu ve sonra tekrar devam etti: "Sıra bana geldiğinde, Xu ailesinin

öküzü kuzuya döndü, sonra kuzu eridi kaza döndü. Sıra sana geldiğinde, kaz tavuğa döndü ve şimdi bir tavuğumuz bile yok."

Babam cümlesini bitirdiğinde kahkaha atmaya başladı. Kahkahaları gözyaşlarına dönene kadar güldü. İki parmağını kaldırdı ve bana doğru uzattı. "Xu ailesinden iki tane mirasyedi çıktı," dedi.

İki gün geçmeden Longer geldi. Görünüşü tamamen değişmişti. Uğursuz ağzını genişçe açıp, iki altın dişini gözümüze soka soka güldü. Evimizi ve arazimizi almıştı, ipotekler elindeydi, şimdi de kendi mülkünü kontrol etmeye gelmişti. Longer duvara bir tekme attı, sonra kulağını duvara dayadı ve sesi dinledi. Eliyle duvarı yoklarken, "Sağlam, sağlam," dedi. Ardından dışarıya çıktı ve arazide yürümeye başladı. Döndükten sonra, ellerini birbirine kavuşturarak hafifçe önümüzde eğildi. "Bu yemyeşil tarlaların içinde huzurlu olacağım," dedi.

Longer gelince, kuşaktan kuşağa geçen evimizden çatısı kamış kaplı küçük kulübeye taşınmamız gerekti. Taşındığımız gün, babam ellerini arkasında kavuşturmuş halde, evin odalarında gezindi. Sonunda anneme dedi ki: "Hep bu evde öleceğimi düşünmüştüm."

İpek kıyafetinin üstündeki tozları silkeler gibi yaptı ve başı dik bir şekilde geçti eşikten. Ellerini her zamanki gibi arkasında kavuşturarak, yavaş yavaş helaya doğru yürüdü. Gökyüzü kararmaya başlamıştı, tarlada çalışan sadece birkaç ırgat kalmıştı. Hepsi onun artık patron olmadığını biliyordu, ama yine de küreklerini kaldırıp, "Beyim" diyerek saygıyla selamladılar babamı. Babam ırgatlara el sallarken hafifçe gülümsedi ve "Artık bana öyle hitap etmenize gerek yok," dedi.

Babamın o an üzerinde yürüdüğü arazi artık onun değildi. Arazinin sonuna doğru geldiğinde bacakları titriyordu. Helanın önünde durdu, koca araziye şöyle bir baktı, sonra pantolonunu indirdi ve yere çömeldi.

O gün, babam tuvaletini yaparken hiç ses çıkarmadı. Karanlık çökmek üzereydi. Gözlerini kısmış uzaklara bakıyordu; kasabaya uzanan dar patika gittikçe bulanıklaşmaya başladı. Az önündeki ekin biçen ırgat yere eğilmişti. Irgat ayağa kalkınca, babam o küçük patikayı göremez oldu.

Babam heladan kafa üstü yere düştü. Sesi duyan ırgat hemen arkasına döndü ve yerde yatan babamı gördü. Fıçıya yaslanmış başı hareket etmiyordu. Elinde orağıyla babamın üstüne atıldı: "Beyim, iyi misiniz?" Babam gözlerini kıpıştırdı, ırgata baktı ve çatlak bir sesle, "Sen kimsin?" diye sordu.

Irgat yere eğildi. "Beyim, benim, Wangxi."

Babam biraz düşündükten sonra, "Ah, evet, Wangxi, Wangxi. Sırtımın altında bir taş var, canımı yakıyor," dedi.

Wangxi, taşı alabilmek için babamı hafifçe kaldırdı, sonra yumruk büyüklüğündeki taşı alıp kenara fırlattı. Yerde öylece uzanan babam, sessizce, "Böyle çok daha iyi," dedi.

"Sizi ayağa kaldırmamı ister misiniz?" diye sordu Wangxi.

Babam başını salladı. İç çekti ve "Gerek yok," diye yanıtladı onu.

Ve sonra babam ona sordu: "Daha önce benim düştüğümü hiç gördün mü?"

Wangxi başını salladı. "Hayır beyim."

Babam mutlu görünüyordu ve yine sordu: "O zaman bu ilk, öyle değil mi?"

"Evet beyim," dedi Wangxi.

Babam gözlerini kapatmadan önce hırıltılı bir ses çıkardı. Boynu kırılmıştı düşerken.

O gün kulübeye taşınmıştık. Annemle birlikte içeriyi temizliyorduk. Fengxia da ortalığı toplamamıza yardım ediyordu neşeyle. Bundan sonra çekeceğimiz sefaletten hâlâ habersizdi. Wangxi ona doğru koştuğunda, Jiazhen, elinde bir kova çamaşırla gölün kenarından dönüyordu. "Hanımefendi, beyimiz bir kaza geçirdi. Durumu ağır," dedi Wangxi.

Kulübeden Jiazhen'm bağırdığını duyduk: "Anne! Fugui! Anne!"

Daha fazla konuşamadı ve ağlamaya başladı. O anda, babama bir şeyler olduğunu anladım. Kulübeden dışarı koştum. Jiazhen, önünde bir kova dolusu çamaşır, yerdeydi. Beni görünce, "Fugui, baban..." diye haykırdı Jiazhen.

Beynim uğuldamaya başlamıştı. Olabildiğince hızlı koşarak arsanın diğer tarafına geçtim. Helaya vardığımda babam nefes almıyordu. Onu sarstım, bağırdım, ama cevap vermedi. Ne yapacağımı bilemiyordum. Ayağa kalktım, etrafıma bakındım. Annemin feryat figan bana doğru koştuğunu gördüm, hemen arkasında da, kucağında Fengxia ile Jiazhen vardı.

Babam öldükten sonra, vücudumdaki bütün kanın çekildiğini hissettim, sanki bir illete tutulmuştum. Bütün gün kulübenin önünde oturuyordum. Yapabildiğim tek şey, iç çeke çeke ağlamaktı. Fengxia çoğunlukla benimle birlikte oturuyor, bana eşlik ediyordu. Ellerimle oynarken, "Dedem düştü mü?" diye sordu.

Başımı iki yana salladığımı görünce, "Rüzgâr mı uçurdu onu?" diye devam etti.

Annem ve Jiazhen yüksek sesle ağlamaya cesaret edemediler. Bunu kaldıramayacağımı ve sonumun babam gibi olacağından korktular. Bazen sakarlıktan bir şeylere çarpıp düştüğümde hemen telaşa kapılırlardı. Babam gibi ciddi düşmediğimi anladıktan sonra ancak rahatlar ve "İyisin, değil mi?" diye sorarlardı.

O günlerde annem bana sık sık, "Mutlu olduğun sürece fakir olmak utanılacak bir şey değildir," derdi.

Beni teselli etmeye çalışıyordu. Bu kadar acı çekmemin nedeninin yoksulluk olduğunu düşünüyordu. Aslında yüreğimde sadece babamın acısı vardı. Bir anlamda babam benim yüzümden ölmüştü; Jiazhen ve Fengxia da benimle birlikte bütün bunlara katlanmak zorunda kalmıştı.

Babam öldükten on gün sonra kayınpederim geldi. Sağ eliyle uzun cüppesini tutuyordu; yüzü hayalet gibi bembeyazdı. Arkasında onu izleyen, çiçeklerle ve kırmızı ipekle donatılmış tahtırevan biçiminde bir araba ve arabanın çevresinde çan ve zil çalan on tane genç adam vardı. Köy halkı onları fark etmiş ve koşarak bakmaya gelmişti. Birisinin düğünü olduğunu düşünüyor, ama haberdar olmamalarına şaşıyorlardı. İçlerinden birisi kayınpederime, "Kimin ailesinden gelin çıkıyor?" diye sordu.

Kayınpederim, asık bir surat ve yüksek bir sesle, "Benim ailemden," diye yanıtladı.

O sırada babamın mezarı başındaydım. Çan ve zil seslerini duyduğumda, kayınpederimin öfkeyle kulübemize doğru geldiğini gördüm. Jiazhen'ı almaya geldiğini biliyordum. Kalbim duracakmış gibi küt küt atıyor, ne yapacağımı bilmiyordum.

Sesleri duyan annem ve Jiazhen dışarı çıktılar.

"Baba!" diye haykırdı Jiazhen.

Kayınpederim, Jiazhen'a bakarak, "Nerede o hayvan?" diye sordu.

Annem gülümseyerek, "Fugui'i mi soruyorsunuz?" dedi.

"Başka kim olabilir ki?"

Kayınpederim arkasını döndü ve beni gördü. İki adım attı ve bağırdı. "Canavar! Gel buraya!"

Kımıldamadan orada öylece dikildim. Kımıldamaya nasıl cesaret edebilirdim ki?

Kayınpederim yumruğunu yüzüme salladı, "Seni hayvan, gel buraya! Neden gelip bana 'günaydın' demiyorsun? Beni dinle, seni adi mahlûk! Jiazhen'la evlendiğin günü hatırlıyor musun? Bugün aynı o gün gibi olacak. Bak işte düğün arabası, ziller ve çanlar. Bugünü kızımla evlendiğin günden daha hatırda kalır kılacağım!"

Kayınpederim bağırdıktan sonra arkasını döndü ve Jiazhen'a "Çabuk içeri git hazırlan," dedi.

Jiazhen kımıldamadı ve "Baba!" diye bağırdı.

Kayınpederim ayağını yere vurdu. "Çabuk!"

Az ilerde dikilip baktığımı gören Jiazhen arkasını dönüp içeri gitti. Sonra annem gözyaşları içinde kayınpederime, "Lütfen, Jiazhen'ın kalmasına izin verin," dedi. Kayınpederim anneme baktı, elini salladı ve dönüp bana bağırdı: "Hayvan, bundan sonra Jiazhen'la hiçbir işin yok! Chen ailesinin bundan böyle Xu'lerle işi olmaz!"

Annem yalvarırken yere eğildi. "Eşimin hatırı için, lütfen Jiazhen'm kalmasına izin verin."

Kayınpederim köpek gibi havladı annemin üstüne: "O, kendi babasını bile mezara koydu!"

Bu sözler üzerine, çizgiyi biraz aştığını fark etti. Sesini biraz alçaltarak, "Bu kadar acımasız olduğum için suçlamayın beni. Bütün bunlar o hayvanın vahşi davranışları yüzünden oluyor," dedi.

Sözünü bitirdikten sonra bana döndü ve bağırdı: "Fengxia sizinle kalacak. Jiazhen'm karnındaki çocuk bizim ailemizindir."

Annem bir köşede ağlıyordu. Gözyaşlarını silerken, "Atalarımıza karşı bunu nasıl telafi edeceğim şimdi ben?" dedi.

Jiazhen, elinde bir çanta ile kulübeden dışarı çıktı.

"Arabaya geç," diye emretti ona kayınpederim.

Jiazhen başını çevirdi ve bana baktı. Arabaya binerken döndü ve bir kez daha baktı bana, ardından anneme baktı. Sonra birden Fengxia ortaya çıktı. Annesini gelin arabasının içinde görünce ona koşmak istedi. Jiazhen ona geri dön diye işaret ettiğinde, o çoktan yolu yarılamıştı.

Kayınpederimin el işareti üzerine, arabacılar tahtırevan arabayı kaldırıp taşımaya başladılar. Jiazhen arabanın içinde kederle ağlıyordu. "Çalın!" diye emretti kayınpederim. On genç delikanlı, olanca güçleriyle çanları çalmaya başladılar; çan ve zil sesleri Jiazhen'ın hıçkırışlarını bastırıyordu. Araba yol aldıkça kayınpederim cüppesini toplayıp arabacılarla birlikte hızlı hızlı yürüdü. Annem sakat ayak bileğiyle seke seke, köy çıkışına kadar acınası bir halde takip etti onları.

Sonra Fengxia bana doğru koştu. Gözlerini koca koca açarak, "Baba, annem arabaya binip gitti," dedi.

Onun bu kadar heyecanlı olmasına güçlükle dayandım. "Fengxia, buraya gel," dedim.

Fengxia yanıma geldi. Yüzünü okşayarak ona dedim ki: "Senin baban olduğumu sakın unutma olur mu?"

Bunu duyunca Fengxia koca bir gülümsemeyle yanıtladı: "Ve sen de benim Fengxia olduğumu."

Fugui'in hikâyesi bu noktaya geldiğinde, kıs kıs gülmekten kendimi alamadım. Kırk yıllık hergele şimdi yarı çıplak halde çimlerin üstüne oturmuştu; ağaçtaki yaprakların arasından süzülen güneş ışığı, kısarak baktığı gözlerine vuruyordu. Bacakları çamura bulanmış, yeni tıraş olmuş başından beyaz beyaz saçlar çıkmıştı. Alnı kırış kırıştı, teri göğsüne süzülüyordu. O sırada, altın renkli gölete girmiş yaşlı öküzün sadece başı ve sırtı görünüyordu. Dalgaların kıyıya vuruşu gibi, suyun öküzün sırtından yansımasını izledim.

Bu yaşlı adam, gezgin hayatıma başladığımda karşılaştığım ilk kişiydi. Gençtim, derdim tasam yoktu. Her yeni yüz beni heyecanlandırıyor, neşelendiriyordu. Bilmediğim her şey beni derinden etkiliyordu. Hayatımın tam bu evresinde rastladım Fugui'e. Hikâyesini anlatırken öyle güven veriyordu ki, daha önce hiç kimse bana kendimi böyle hissettirmemişti. Dinlemeye istekli olduğum sürece anlatmaya hevesliydi.

Fugui ile tanışmam, sonraki günlerde halk şarkılarını neşeyle derlememi sağladı. Bu zengin ve bereketli toprakların Fugui gibi insanlarla dolu olduğunu hayal ettim. Ve yıllar geçtikçe Fugui gibi adamlarla karşılaştım. Pantolonlarını aynı onun gibi giyen adamlar, pantolonlarının ağı dizlerine kadar düşmüş adamlar. Yüzlerindeki kırışıklıklar güneş ışığı ve çamurla dolmuş, gülümsediklerinde görülen bomboş ağızlarında bir iki tane diş kalmış adamlar. Sık sık ağlasalar da, bu, çok mutsuz olduklarından değildi. Bazen çok mutlu ve huzurlu olduklarında bile ağlıyorlardı. Elleri tozlu yollar gibi kirli ve kaba sabaydı. Gözlerindeki yaşları silmek için ellerini havaya kaldırmaları, üstlerindeki çamuru temizlemek kadar doğal bir hareketti.

Fugui kadar unutulmaz biriyle daha sonra hiç tanışmadım. Hayat tecrübeleri hakkında bu kadar net ve onları başkalarına aktarmada bu kadar yetenekli biriyle hiç tanışmadım. Geçmişini tamamıyla görebilen birisiydi. Toy bir delikanlıyken nasıl yürüdüğünden, nasıl büyüdüğüne kadar her şeyi görüyordu. Bu ülkede bu tür insanlarla karşılaşmak pek nadirdir. Sefalet ve zorluklar diğerlerinin hafızasını kötü etkiliyor olabilir. Geçmişle, çoğunlukla bir tür miskinlik halinde yüzleşirler. Ne yapacaklarını bilmeden, geçmişi garip bir gülümsemeyle başlarından savarlar. Sanki dedikodu ya da kulaktan dolma şeylermiş gibi, kendi tecrübelerine karşı

ilgiden yoksundurlar. Parça parça hatırlarlar, bunların da genellikle yaşadıklarıyla bir ilgisi yoktur. Katlandıkları onca şeyi ifade etmek için bir iki cümle yeter. Zaman zaman gençlerin bu insanlarla, "Yaşlanınca köpek gibi yaşamaya başlarlar," diye alay ettiklerini duyardım.

Ama Fugui tamamen farklıydı. Geçmişi düşünmekten zevk alıyordu. Hayatı hakkında konuşmaktan hoşlanıyordu. Sanki bu şekilde hayatını tekrar tekrar yaşayabiliyordu. Hikâyesi, pençelerini ağaca geçirmiş bir kartal gibi esir almıştı beni.

Jiazhen gittikten sonra annem sık sık bir köşeye kaçar ve gizlice gözyaşlarını silerdi. İlk zamanlar, onu teselli etmek için bir şeyler söylemeye çalıştım, ama yüzündeki ifadeyi görünce kelimeler boğazımda tıkanırdı. Sonunda beni neşelendirmeye çalışan yine o olurdu. "Jiazhen senden başka kimsenin olamaz! Kimse onu senden alamaz!"

Bunu duyunca sadece derin bir iç çekebildim. Ne diyebilirdim ki? Güçlü ve sağlıklı bir aile, toprak çanağın kırılması gibi parça parça olmuştu. Geceleri yatağa uzanır ama uyuyamazdım. Nefret edecek bir sürü şey gelirdi aklıma, ama sonunda yine kendimden nefret ederdim. Geceleri çok düşünmekten gündüzleri başım ağrırdı. Ekinleri biçmeye gücüm kalmazdı. Neyse ki Fengxia vardı. Sık sık yanıma gelir, elimden çekiştirip sorardı: "Baba, bir masanın dört köşesi vardır. Peki, bir köşesini kesersek kaç köşesi kalır?"

Fengxia'nın bunu nereden öğrendiğini bilmiyordum, fakat üç köşesi kalır diye yanıtladığımda ağzı kulaklarına varıncaya kadar güldü ve "Yanlış! Beş köşesi kalır," dedi.

Onu duyunca ben de gülmek istedim ama gülemedim. Dört kişilik gerçek ailemizi düşündüm. Karnındaki bebeği

saymazsak, Jiazhen bizi bırakıp gidince masanın bir köşesi kesilmişti. "Annen eve dönünceye kadar bekle, o zaman beş köşesi olacak," dedim Fengxia'ya.

Evde para edecek her şeyi satıp savdıktan sonra, annem Fengxia'yla birlikte gidip tarlalardan yabani otlar toplamaya başladı. Elinde bir sepet taşır ve yorgunluktan bitkin düşerdi; sakat ayak bileği yüzünden yürürken Fengxia'ya yetişemezdi. Saçları bembeyaz olmuştu; ama yine de, hayatında ilk defa ağır bir işçi gibi çalışmak zorundaydı. Annem Fengxia'nın elinden tutar, her adımını takip ederdi. Onun bu kadar dikkatli oluşunu görünce ağlayacak gibi olurdum.

Bir daha asla eski yaşantıma geri dönemeyeceğimi biliyordum. Anneme ve Fengxia'ya sahip çıkmalıydım. Anneme, eş dosttan biraz borç para bulup küçük bir bakkal dükkânı açmayı önerdim. Annem beni dinledi ama hiçbir şey söylemedi; oradan ayrılmak istemiyordu. İnsanlar yaşlandıklarında böyle oluyorlar; alışık oldukları yeri terk etmek istemiyorlar. "Ev de, toprak da Longer'a ait. Nereye gidersek gidelim aynı!" dedim anneme.

Annem önce bir şey söylemedi, ama sonra sessizce, "Babanın mezarı burada," dedi.

Bu cümle beni yeni fikirler düşünmekten alıkoydu. Diğer seçenekleri gözden geçirdikten sonra Longer'a yaklaşmaya karar verdim.

Longer buraların sahibi olmuştu. Sağ elinde bir çay termosu, üstünde ipekten gömlek, tarlaları gezerdi. Çok kendini beğenmiş bir tavrı vardı; her zaman iki altın dişini göstererek gülerdi. Önceleri onun alçakgönüllü bir adam olduğunu sanırdım, fakat çoğu zaman ağzını kocaman açıp çiftçileri aşağılardı. Yavaş yavaş anladım ki, bunu sadece insanlara altın dişlerini göstermek için yapıyordu.

Ne zaman onunla karşılaşsam bana karşı nazik davranırdı Longer. Çoğu zaman bir kahkaha atıp, "Fugui, içeri gelsene, bir çay iç," derdi.

Longer'ın evine asla gitmedim. Duygusallaşmaktan korkuyordum. Doğduğumdan beri o evde yaşamıştım, şimdiyse Longer'a aitti burası. Nasıl hissedebilirdim ki?

Aslında, yaşam koşullarınız benimki gibi böylesine düştükten sonra, artık eskisi kadar takmıyorsunuz. Eskiler der ki: "Fakirlik adamın hırsını köreltir." Sanki benim için söylenmiş gibi. O gün Longer'ı görmeye gittiğimde, misafir odasında, ahşap antika sandalyede oturuyordu. Bir elinde çay termosu, diğerinde yelpaze, ayaklarını iskemleye uzatmıştı. Beni görünce sıçradı hemen. Kükürdayarak, "Ah Fugui, gel, bir iskemle al ve otur lütfen," dedi. Ahşap sandalyeye ruhsuzca yayılmıştı. Bana çay ikram edeceğini düşünmemiştim. Ben oturduktan sonra, "Buraya borç para istemeye geldin, değil mi?" diye sordu.

Ben daha hayır demeden, o devam etti. "Malum sebebe bağlı olarak, bence de sana biraz borç vermeliyim. Ama bilirsin; derler ki: 'Birini zor durumdan kurtarabilirsin, fakat yoksulluktan asla!' Ben ancak dar zamanında sana yardım edebilirim, seni fakirlikten kurtaramam."

Başımı salladım ve "Ben birkaç dönüm arazi kiralamak istiyordum," diyerek açıkladım. Longer sinsi sinsi gülümseyerek, "Kaç dönüm kiralamak istiyorsun?" diye sordu.

"Üç dönüm kadar," diye yanıtladım.

"Üç dönüm mü?" Longer'ın kaşları havaya kalktı ve şöyle sordu: "Bu kadarıyla başa çıkabilecek misin?"

"Biraz çalıştıktan sonra baş edebilirim," dedim.

Biraz düşündükten sonra, "Birbirimizi uzun süredir tanıyoruz, sana iyisinden üç dönüm toprak vereceğim," dedi.

Her şeye rağmen iyi kalpli adammış Longer; bana gerçekten de üç dönüm verimli toprak verdi. Yorgunluktan ölsem de, bir başıma ekip biçtim o üç dönümlük toprağı. Daha önce hiç toprak işi yapmadığımdan, önce diğer çiftçileri izledim. Ne kadar yavaş olduğumu söylememe gerek yok. Hava kararana kadar tarlada çalışıyordum. Hatta hava kararsa bile, eğer ay ışığı varsa, çalışmaya devam ediyordum. Mahsul zamanında ekilip biçilmeliydi. Tohumları zamanında ekemezsem, bütün bir yılı kaçırmış olurdum. Eğer başıma bu gelirse, sadece ailemi geçindirememekle kalmaz, Longer'a olan tahıl borcumu ödemek de imkânsızlaşırdı. "Yavaş kanat çırpan kuş, erken uçmaya başlamalı," derler. İşte ben o yavaş uçan kuştum, işleri bir türlü bitiremeyen.

Annem beni gerçekten seviyordu. Tek başıma çalışmama gönlü razı olmadı; o da benimle birlikte çalışmaya başladı tarlada. Ama yaşlanıyordu ve ayakları iş yapmasını zorlaştırıyordu. Yere eğildiğinde tekrar doğrulması zaman alıyordu. Bir keresinde, tarlada oturacağı sırada, "Anne, haydi çabuk içeri gir," dedim. Fakat annem başını salladı ve, "Bir elin nesi var, iki elin sesi var," diyerek reddetti teklifimi.

"Ama hasta olursan sana ben bakmak zorunda kalacağım, o zaman bir el bile kalmayacak!" diye sitem ettim.

Ben öyle söyleyince, o da yavaş yavaş yürüyerek tarlaların arasındaki tümseğin üstüne, Fengxia'nın yanına oturmaya gitti. Fengxia her gün tarlaların arasındaki tümseğin üzerinde oturup bana eşlik ederdi. Koca bir demet çiçek toplar ve onları deste deste kucağına yığardı. Sonra bana tek tek çiçeklerin adını sorardı. Ne olduklarını nasıl bilebilirdim ki? "Git, babaannene sor," derdim.

Toprağın üstünde oturan annem, elime çapayı aldığımı görünce, "Dikkat et, sakın ayağına vurma!" diye seslenirdi.

Orakla çalıştığımı görünce daha da endişelenir, sürekli olarak, "Fugui, aman elini kesme!" derdi.

Annemin oturduğu yerden beni uyarması pek bir işe yaramazdı. Yapılacak çok iş vardı ve daha hızlı çalışmam gerekiyordu. Harıl harıl çalışmaya başlar, çok geçmeden ya ayağımı ya da elimi keserdim. Ayağım ya da elim kanamaya başlayınca annem deliye dönerdi. Ayak bileği sakat olmasına rağmen koşarak gelir, kanı durdurmak için yaranın üstüne bir parça çamur bastırırdı. Sonra, neden daha dikkatli olmuyorum diye söylenmeye başlardı; çenesi öyle bir açılırdı ki susmak bilmezdi. Ama ben hiç cevap vermezdim, yoksa hemen ağlamaya başlardı.

Annem sık sık, çamurun insan sağlığı için en iyi şey olduğunu söylerdi. Sadece ekinleri büyütmez, hastalıkları da tedavi eder, derdi. O zamandan beri, ne zaman bir yerim yaralansa, yaranın üstüne hemen bir parça çamur yapıştırırım. Annem haklıydı: Nice hastalıkları iyi eden çamur küçümsenmemeli.

Her gün yorgunluktan ölene kadar çalışınca, başka şeyler için endişe edecek vaktiniz kalmıyor. Longer'dan toprağı kiraladıktan sonra her gece, başımı yastığa koyar koymaz derin bir uykuya dalardım. Başka şey düşünecek halim olmazdı. Şimdi anımsıyorum da, o günler zor ve yorucuydu, ama içim rahattı. Xu ailesi bir kez daha tavuk oldu diye düşünmüştüm. Eğer o tempoda çalışmaya devam etseydim, o tavuk birkaç yıl içinde kaza dönüşürdü ve bir gün Xu ailesi yine zengin olurdu.

Evi Longer'a kaptırdıktan sonra ipek giymekten vazgeçmiştim. Annemin kaba saba bir kumaştan diktiği bir takım giyiyordum. İlk giydiğimde çok rahatsızlık vericiydi, özellikle de vücuduma değdiğinde. Ama zaman geçtikçe daha rahat giyilir hale geldiler.

Bir gün Wangxi öldü. Wangxi yıllarca bizim kiracımız olmuştu. Benden iki yaş büyüktü ve ölmeden önce oğluna ipek gömleğini bana vermesini söylemişti. Küçük Bey olduğumu asla unutmamış, ölmeden önce bir kez daha ipek giysinin verdiği rahatlığı tatmamı istemişti. Wangxi gerçekten iyi yürekli ve çok düşünceliydi. Ama ipek gömleği giymemle çıkarmam bir oldu. Bu rahatsız edici kayganlık dayanılacak gibi değildi. Sümükten yapılmış bir kıyafet giyiyorum sandım.

Longer toprağı bize kiraladıktan üç ay sonra, yıllarca ailemize çalışmış olan Changgen çıkageldi. Ben tarlada çalışıyordum, annem ve Fengxia tarla kenarında oturuyordu. Yırtık pırtık giysiler giymiş olan Changgen, çürük bir ağaç dalına yaslanmış, bana doğru yaklaşıyordu. Hâlâ aynı çantayı taşıyordu, diğer elinde, sıkıca tuttuğu boş bir sadaka kutusu vardı. Dilenci olmuştu. Önce Fengxia gördü onu. Ayağa kalktı ve "Changgen! Changgen!" diye seslendi.

Annem, evimizde büyüyen Changgen'ı görünce, onu selamlamak için hemen ayağa kalktı. Gözyaşlarını silerken, "Xu Hanım, Küçük Bey'i ve Fengxia'yı çok özledim," dedi Changgen. "Sadece onları görmek için geri geldim." Changgen tarlaya doğru yürüdü. Beni çamura bulanmış kaba saba kıyafetler içinde görünce, yaralı bir kuş gibi ağlamaya başladı. "Küçük Bey, siz nasıl bu hale geldiniz?" diye sordu.

Aile toprağını kaybettikten sonra en çok çile çeken Changgen oldu. Bütün hayatı boyunca bize çalışmıştı; geleneklerimize göre, yaşlandıktan sonra ona bakmak bize düşerdi. Ama biz de yoksul duruma düştüğümüzden, gitmekten başka çaresi kalmamıştı. Geçinebilmek için yapabildiği tek şey, dilenmekti.

Changgen'ın geri döndüğünü görmek yüreğimi sızlattı. Ben küçükken, beni hep sırtında taşırdı. Büyüdüğümde onunla pek ilgilenmedim. Bizi görmek için geri geleceği aklıma gelmemişti hiç.

"İyisin değil mi?" diye sordum Changgen'a.

"Fena değil," diye yanıtladı.

"Sana iş verecek bir aile bulamadın mı hâlâ?" diye sordum.

Changgen başını salladı. "Benim yaşımdaki bir adama hangi aile iş vermek ister ki?" Bu sözleri duyunca ağlamak istedim. Ama Changgen hayatının zor olduğunu düşünmüyordu, o benim için ağlıyordu.

"Küçük Bey, bütün bunlara nasıl katlanıyorsunuz?"

O gece Changgen bizim kulübede kaldı. Annem ve ben onun bizimle kalmasına karar verdik. Hayat artık daha da zor olacaktı, yine de anneme dedim ki: "Ne kadar zor olursa olsun, onun kalmasına izin vermek zorundayız. Eğer hepimiz birer lokma az yersek, onu da doyurabiliriz."

Annem başını salladı ve "Changgen'ın çok temiz bir kalbi var," dedi.

Ertesi gün Changgen'a, "Tam zamanında geldin, benim de bir yardımcıya ihtiyacım vardı. Bundan böyle sen de bizimle birlikte kalacaksın," dedim.

Sözlerimi duyunca Changgen bana baktı ve güldü. Güldü, güldü, gözyaşlarına boğuluncaya dek güldü.

"Küçük Bey, size yardım edecek kadar gücüm yok ki artık," dedi Changgen sessizce. "Çok iyi niyetlisiniz, düşünmeniz yeter."

Bu son sözleri söyledikten sonra gitti Changgen. Ne kadar uğraştıysak da durduramadık onu. "İzin verin gideyim," dedi. "Sizi tekrar görmeye gelirim."

O gün gittikten sonra, Changgen bir kez daha geldi. Saçını toplaması için Fengxia'ya bir parça kırmızı ipek getirmişti. Bir yerlerden bulmuş, temizledikten sonra beline dolamış, bu kadar yolu sırf onu Fengxia'ya vermek için gelmişti. O günden sonra bir daha görmedim Changgen'ı.

Longer'ın toprağını kiraladığım için onun kiracısıydım. Artık ona, eskiden olduğu gibi Longer diye seslenemezdim. Efendi Long diye seslenmeliydim. Önceleri, ona Efendi diye seslendiğimde Longer elini sallar ve "Fugui, aramızda bu kadar resmiyete gerek yok," derdi.

Ama zaman geçtikçe alıştı. Ben tarladayken sık sık yanıma gelir ve benimle sohbet ederdi. Bir keresinde pirinç kesiyordum ve Fengxia da arkamdan topluyordu pirinç başaklarını. Kasıla kasıla yürüyerek Longer geldi. "Fugui," dedi. "Bıraktım. Bundan böyle kumar oynamayacağım. Kumarhanedeki hiç kimse galip değildir. İyi durumdayken bırakayım ki, sonum senin gibi olmasın."

Başımı eğerek selamladım ve saygıyla, "Evet, Efendi Long," dedim.

Fengxia'yı göstererek, "Bu küçük afacan senin mi?" diye sordu.

Yine başımı eğerek, "Evet, Efendi Long," dedim.

Elinde pirinç başaklarıyla Fengxia'nın orada dikildiğini gördüm. Boş boş bakıyordu Longer'a. Aceleyle ona, "Fengxia, selamlasana Long Efendi'yi," dedim. Fengxia beni dinledi ve "Efendi Long" diyerek başıyla selamladı Longer'ı.

Sık sık Jiazhen'ı ve karnındaki bebeği düşünüyordum. Jiazhen ayrıldıktan iki ay sonra, biri ondan haber getirdi. Jiazhen doğurmuştu ve bir oğlumuz olmuştu. Kayınpederim ona Youqing adını vermişti. "Youqing'in soyadı ne?" diye sordu annem usulca ve adam, "Xu" diye yanıtladı.

Haber geldiğinde ben tarladaydım. Annem hemen, haberi bana vermek için küçük sakat ayaklarının topuklarına vura vura çıkageldi. Sözleri bitmeden ağlamaya başladım. Jiazhen'ın bana bir erkek evlat verdiğini duyar duymaz elimdeki çapayı bir kenara fırlattım ve kasabaya doğru koşmaya

başladım. On adım attıktan sonra durdum. Jiazhen'ı ve oğlumuzu görmek için kasabaya vardığımda, kayınpederim beni içeri almaz diye korktum. Anneme dedim ki: "Anne, hemen eşyalarını topla ve hazırlan, Jiazhen'ları görmeye kasabaya gidiyorsun."

Annem, kasabaya torununu görmeye gitmek istediğini söyleyip durdu, ama üstünden günler geçmesine rağmen hiçbir yere gitmiş değildi. Ona baskı yapacak durumda değildim. Geleneklere göre, eğer Jiazhen ailesi tarafından götürüldüyse, onu geri göndermek yine ailesine düşerdi. Annem bana dedi ki: "Youqing'in soyadı Xu olduğuna göre, Jiazhen yakında eve dönecektir." Ve ekledi:

"Jiazhen'ın bünyesi zayıftır, bir süre daha kasabada kalıp toparlanması onun için daha iyi olur."

Youqing altı aylıkken Jiazhen eve döndü. Eve dönerken arabayla gelmemiş, beş kilometrelik yolu Youqing sırtında yürümüştü. Gözleri kapalı, yumru yumru başı annesinin omzuna yaslanmış Youqing, babasını ziyarete gelmişti.

Jiazhen, üstünde vişne rengi bir elbise, elinde beyaz bir çanta, eve dönmüştü. Çok güzel görünüyordu. Yolun her iki tarafı yeni açmış çiçeklerle ve üzerlerinde vızıltıyla uçan bal arılarıyla doluydu. Jiazhen, sazdan örülmüş kulübemizin kapısına vardığında hemen içeri girmedi. Önce kapıda durdu ve yerde oturmuş hasır bir sandalet ören annemi izledi gülümseyerek.

Annem başım kaldırdı ve kapıda duran güzel kadını gördü. Jiazhen'ın bedeni kapıdan içeri giren güneş ışığını kapatmış, gölgesi kızıl renkte parlıyordu. Annem ne Jiazhen'ı tanıyabilmiş, ne de sırtındaki Youqing'i görebilmişti. "Kimsiniz, kime bakıyorsunuz?" diye sordu. Bunu duyan Jiazhen gülümseyerek, "Benim, Jiazhen," dedi.

O sırada Fengxia ve ben tarladaydık. Fengxia tarlanın kenarında oturmuş beni izliyordu. Birisinin bana seslendiğini duydum. Annemin sesine benziyordu, ama sonra o değilmiş gibi geldi. Fengxia'ya, "Kim sesleniyor?" diye sordum.

Fengxia arkasını dönüp baktı ve "Babaannem," dedi.

Ayağa kalktım ve annemi gördüm; yere doğru eğilmiş var gücüyle bana sesleniyordu. Yanında, al bir elbise giymiş Jiazhen, kucağında Youqing'i tutuyordu. Fengxia annesini görür görmez ona doğru koşmaya başladı. Bense pirinç tarlasında durmuş annemin bana seslendiği yere doğru bakıyordum. Annem elleri dizlerinde, yere düşmemeye çalışıyordu. Fengxia koşa koşa gidip annesinin dizlerine sarıldı. Jiazhen, Fengxia'ya sarılmak için kucağındaki Youqing ile yere çömeldi. Nihayet toprak yığınının üstüne çıkmıştım. Annem hâlâ bana sesleniyordu; onlara yaklaştıkça daha da sersemledim. Yüzümdeki gülümsemeyle Jiazhen'a doğru yürüdüm. Jiazhen doğruldu ve bir an yüzüme baktı. Sefil halimi görünce başını önüne eğdi ve usul usul gözyaşı dökmeye başladı.

Annem, yüzünde sevinç gözyaşları içinde bana döndü ve "Sana söylemiştim," dedi. "Jiazhen senindir, kimse onu senden alamaz."

Jiazhen eve döndüğüne göre artık ailemiz tamamlanmıştı. Şimdi çalışırken bana yardım edecek biri vardı. Ona özen göstermeye başlamıştım. Aslında ona karşı özenli davrandığımı bana söyleyen Jiazhen'ın kendisiydi; ben farkında bile değildim.

Tarlada çalışırken ona sık sık, "Neden gidip biraz dinlenmiyorsun?" diye sorardım.

Jiazhen varlıklı bir ailenin kızı olarak şehirde doğmuştu. Cildi çok yumuşak ve narindi. Onu bu ağır işleri yaparken

görünce içim sızlıyordu. Gidip dinlenmesini söylediğimde, Jiazhen mutlu mutlu tebessüm eder, "Yorulmadım ki!" derdi.

Annem sık sık, "İnsan mutlu olduğu sürece, fakirlik utanılacak bir şey değildir," derdi. Jiazhen üstündeki ipek giysiyi çıkarıp, aynı benim giydiğim gibi eski püskü kıyafetler giymeye başladı. Yorgunluktan nefes alamayacak durumdayken bile, bütün gün gülümserdi.

Fengxia iyi bir çocuktu. Tuğla evden çıkıp bu sazdan örülmüş kulübeye taşındığımızda bile her zamanki neşesini asla kaybetmedi. Yokluktan sadece buğday yediğimiz günlerde, bir kere bile dışarı çıkıp ağzındaki lokmayı tükürmedi. Küçük kardeşi eve geldiği için eskisinden çok daha mutluydu, bana arkadaşlık etmeye artık tarlaya da gelmiyordu. Tek istediği minik kardeşini kucaklamaktı. Zavallı Youqing; ablası en azından dört beş yıl gün yüzü görmüştü, ama o sadece altı ay kalmıştı kasabada. Şimdi, benimle birlikte bu sefaleti çekmeye buraya gelmişti. En çok onu mağdur ettiğimi düşünüyordum.

Hayatımız böyle devam ederken, bir yıl sonra annem rahatsızlandı. Önceleri sadece başı dönüyordu. Annem, bize baktığında bulanık gördüğünü söylüyordu. Çok kaygılanmadım; yaşlanıyor ve doğal olarak gözleri eskisi gibi iyi görmüyor diye düşündüm. Sonra bir gün, ateş yakarken başı aniden yana düşmüş. Duvara yaslanmış dururken uyuyor gibi bir hali vardı. Jiazhen ve ben tarladan döndüğümüzde hâlâ öyle duruyordu. Jiazhen ona seslendi, fakat annem cevap vermedi. Jiazhen annemin yanına gidip onu sarstığında, annem büsbütün yere yığıldı. Jiazhen korkuyla bana bağırdı. Hemen mutfağa koştum; annem gözlerini açmış bize bakıyordu. Onunla konuşmaya çalıştık, ama bizi yanıtlamıyordu. Bir süre sonra yanık kokusu aldı ve pilavın yandığını anladı.

Ancak o zaman ağzını açtı ve "Hayret, nasıl uyuyakaldım ki ben böyle?" dedi.

Telaş içinde ayağa kalkmaya çalıştı, ama tekrar yere düştü. Onu hemen yatağına taşıdım. Annem defalarca uyuyakaldığını söyleyip durdu, sanki ona inanmayacağımızı düşünüyordu. Jiazhen beni bir köşeye çekti: "Kasabaya in ve bir doktor bul," dedi.

Doktor getirmek para isterdi; orada kalakalmıştım. Jiazhen döşeği kaldırdı, mendilin arasından iki gümüş akçe aldı ve bana verdi. Paralara bakınca yüreğim burkuldu; o para Jiazhen'ın kasabadan getirdiği paraydı, ona kalan tek şeydi. Fakat annemin sağlığı beni daha çok kaygılandırıyordu, bu yüzden paraları aldım. Jiazhen mendili dikkatli bir şekilde katladı ve tekrar döşeğin altına koydu. Sonra bana bir takım temiz kıyafet verdi, üstümü değiştirdim ve "Ben gidiyorum," dedim.

Jiazhen hiçbir şey demedi; bana kapıya kadar eşlik etti. Birkaç adım attıktan sonra dönüp ona baktım. Elleriyle saçını düzeltiyor ve bana başını sallıyordu. Eve döndüğünden beri Jiazhen'dan ilk ayrılışımdı. Üstümdekiler eski ama temizdi. Annemin yeni ördüğü hasır sandaletleri giydim ve kasabaya doğru yola koyuldum. Fengxia, kucağında Youqing ile kapının yanında yerde oturuyordu. Düzgün ve temiz kıyafetler giydiğimi görünce, "Baba, tarlaya gitmiyor musun?" diye sordu.

O kadar hızlı yürüdüm ki, yarım saatte kasabaya vardım. Buraya gelmeyeli bir yıldan fazla olmuştu. Şehrin kapısından geçerken içimde bir boşluk hissettim. Eski tanıdıklarla karşılaşmaktan korkuyordum. Beni bu yırtık pırtık kıyafetler içinde görünce ne derlerdi bilemiyordum. En çok da kayınpederimle karşılaşmaktan korkuyordum. Pirinç deposunun olduğu caddeden geçmeye cesaret edemedim, bilerek

yolumu uzattım ve başka bir sokaktan geçtim. Kasabadaki doktorların hepsini tanırdım. Kimin hakkıyla para kazandığını, kimin insanları dolandırarak çalıştığını biliyordum. Bir süre düşündüm ve ipek mağazasının yanındaki Doktor Lin'i bulmanın en iyisi olacağına karar verdim. Bu doktor aynı zamanda kayınpederimin arkadaşıydı. Jiazhen'ın hatırına belki bize biraz indirim de yapabilirdi. Belediye sarayının önünden geçerken, ipek giysiler içinde bir çocuk gördüm; parmaklarının ucunda yükselmiş, bakır kapı tokmağını tutmaya çalışıyordu. Fengxia ile hemen hemen aynı yaştaydı. Belediye Başkanı'nın oğlu olabilir diye düşündüm. Ona doğru yürüdüm ve "Senin için kapıyı ben çalarım," dedim.

Çocuk neşeyle başım salladı. Birkaç kere vurdum kapının tokmağına. İçeriden biri, "Geliyorum," diye seslendi.

Tam o sırada afacan küçük, "Hadi kaçalım!" dedi.

Ben daha ne olduğunu anlayamadan ufaklık sıvıştı, duvarın arkasında gözden kayboldu. Kapı açılınca, uşak kıyafetleri giymiş bir adam belirdi karşımda. Üzerimdeki kıyafetleri görür görmez, hiçbir şey söylemeden beni itti. Böyle bir şey yapacağını hiç düşünememiştim; beni itmesiyle dengemi kaybettim ve merdivenlerden yuvarlandım. Ayağa kalktım, olanları unutup yoluma devam etmeyi düşünüyordum ki, uşak bir tekme daha indirmek için yanıma geldi. "Nasıl bir yer olduğuna bakmadan dilenmeye gelirsin ha!"

Bir anda tepem attı, ben de ona küfrettim: "Mezarda yatan atalarının kemikleri sızlasın, yemek dilenemesinler senden!"

Adam üstüme atladı ve beni tartaklamaya başladı. Yüzüne bir yumruk salladım; bir yumruk da o bana vurdu. Sokağın ortasında güreşiyorduk. Beni alt edemeyeceğini anlayan tilki herif, kasıklarımı tekmelemeye başladı. Bende

onu tekmeliyordum. Aslında ikimiz de nasıl dövüşüleceğini bilmiyorduk. Sadece birbirimize vurmaya çalışıyorduk. Bir süre sonra, "Berbat dövüşüyorlar, bu iki hayvan çok berbat dövüşüyor!" diyen bir ses duyduk. Kavga etmeyi bıraktık. Arkama dönüp bakınca, sarı üniformalar içinde, ulusal birlik tugayının subaylarını gördüm. Atlar tarafından çekilen on kadar top vardı ve her biri kapı büyüklüğündeydi. Az önce bize bağıran adam kemerinde bir tabanca taşıyordu; o bir subaydı. Uşak yaltaklanmayı gerçekten iyi biliyordu. Onları görür görmez başıyla selamladı ve ellerini saygıyla kavuşturdu: "Komutanım, saygılarımı sunarım efendim."

Komutan, elini bize doğru sallayarak, "Bu iki inatçı salak daha nasıl dövüşüleceğini bile bilmiyor. Gelin ve çekin bakalım şu top arabasını," dedi. Tüylerim diken diken olmuştu. Bizi askere alıyorlardı. Uşak da telaşa kapılmıştı. İleri doğru yürüdü ve "Komutanım, komutanım, ben Belediye Başkanı'nın evindenim," dedi.

"Belediye başkanının oğlu ülkesine hizmet etmek için daha hevesli olmalı," dedi komutan. Uşak çok korkmuştu, "Hayır, hayır," diye gevelemeye başladı. "Ben başkanın oğlu değilim. Öldüresiye dövülsem de asla böyle bir şeyi iddia etmem. Ben onun uşağıyım komutanım."

"Canın cehenneme!" diye bağırdı komutan. "Ben de komutanım!"

"Evet, evet komutanım, ben bir uşağım."

Uşak ne derse desin kâr etmedi. Komutan sinirlenmeye başlamıştı; uşağın yüzüne okkalı tokat attı. "Kes zırvalamayı, çabuk top arabasının başına." Sonra bana döndü, "Hadi, sen de!" dedi.

Başka şansım yoktu. Atlardan birinin dizginlerinden tuttum ve onları takip ettim. Kendi kendime, zamanı geldiğinde bir

yolunu bulup kaçarım, diye düşündüm. Uşak hâlâ komutana yalvarıyordu. Biraz ilerledikten sonra, komutan şaşırtıcı bir biçimde onun isteğini kabul etti.

"Tamam, tamam, gidebilirsin seni küçük korkak herif, kafamı şişirdin!"

Uşak çok mutluydu. Yere eğilip komutanın önünde secde edeceğini düşündüm. Ama bunu yapmadı, komutanın önünde dikiliyor ve sadece ellerini ovuşturuyordu. "Daha ne bekliyorsun, defolup gitsene!" diye bağırdı komutan.

Uşak sadece, "Evet, evet, hemen gidiyorum efendim," diyebildi. Sözlerini bitirir bitirmez oradan ayrıldı. Komutan tabancasını kılıfından çıkardı, bir gözünü kısarak uşağa nişan aldı. Uşak on adım attıktan sonra arkasına dönüp baktı. Gördüğü şey onu dehşete düşürdü ve olduğu yerde kalakaldı. Komutanın ateş etmesini bekleyen bir serçe gibiydi. O sırada komutan, "Devam et! Yürü!" dedi. Uşak kendini yere attı. Dizlerinin üstünde, gözyaşları içinde yalvarmaya başladı. "Komutanım, komutanım, komutanım!"

Komutan bir el ateş etti, ama kurşun uşağa isabet etmedi. Yerden seken bir taş parçası uşağın elini yaraladı, eli kanamaya başladı. Komutan silahını uşağa doğru salladı ve "Ayağa kalk, ayağa kalk," dedi.

Uşak ayağa kalktı. Komutan, "Defol git buradan, hemen!" dedi. Uşak pişmandı, titreyerek ağlamaya başladı ve kekeleyerek, "Komutanım, topu çekeceğim," dedi. Komutan tekrar silahını doğrulttu ve "Hemen koşmaya başlasan iyi edersin," dedi. Sonra uşak, aniden anlamış gibi doğruldu ve deli gibi koşmaya başladı. Komutan ikinci kez ateş ettiğinde, uşak patikaya sapmıştı. Silahına bakarak, "Ha siktir, yanlış gözü kapatmışım," diye sövdü.

Komutan arkasını dönünce beni gördü. Elinde silahıyla yanıma yaklaştı. Tabancanın namlusunu göğsüme dayadı ve "İstersen sen de gidebilirsin," dedi.

Bacaklarım titremeye başlamıştı. Şimdi iki gözünü bile kapatsa, tek kurşunla beni öteki tarafa gönderebilirdi. "Arabaları ben çekerim, ben arabaları çekerim," diye yalvardım.

Sağ elimle dizginleri kavradım, sol elimle de Jiazhen'in bana verdiği cebimdeki iki gümüş akçeyi sımsıkı tuttum. Şehirden ayrılırken, aynı bizim kulübemize benzeyen, çatısı kamış kaplı küçük kulübeler gördüm. Başımı önüme eğdim ve usulca ağlamaya başladım.

Top taburuyla birlikte kuzeye doğru yürüdüm. Yürüdükçe uzaklaşıyorduk. Bir ay sonra Anhui eyaletine varmıştık. İlk zamanlar, aklımdan geçen tek şey kaçmaktı. Aklında firar etme düşüncesi olan bir tek ben değildim. Her geçen gün, bir ya da iki tanıdık sima taburdan kayboluyordu. Gerçekten kaçıp kaçmadıklarını merak ediyordum. Kıdemli bir asker olan çavuş Yaşlı Quan'e sordum.

"Kimse kaçamaz," diye yanıtladı.

Yaşlı Quan, geceleri herkes uyurken sıkılan silah seslerini duyup duymadığımı sordu; ben de duyduğumu söyledim. Bunların asker kaçakları için olduğunu, şanslı olup da vurulmayanların ise diğer birlikler tarafından yakalandığını ekledi. O konuşurken yüreğim buz kesti. Bana, zorunlu askerliğe Direniş sırasında başladığını söyledi. Onun taburu Jiangxi'ye doğru giderken askerden kaçmış, fakat birkaç gün sonra Fujian'e giden bir birlik tarafından tekrar askere alınmıştı. O zamandan beri altı yıl geçmişti ve hâlâ askerdi, ama henüz Japonlarla savaşmamıştı. Savaştığı tek şey, Komünist gerilla gruplarıydı. Zorunlu askerlik yaptığı

süre içinde yedi kez kaçmış ve her seferinde başka birlikler tarafından yakalanmıştı. Son kaçışında, evinden elli kilometre uzaktayken bu tabura rastlamış ve tekrar askere alınmış. Daha fazla kaçmak istemediğini söyledi. "Kaçmaktan bıktım artık," dedi.

Yangtze Nehri'ni geçtikten sonra pamuk ceketler giydik. Nehri geçer geçmez kaçma isteğim söndü. Evden uzaklaştıkça içimdeki kaçma cesareti de kırılıyordu. Bölüğümüzde on beş on altı yaşlarında yaklaşık bir düzine çocuk vardı. Bunların arasında, Jiangsu eyaletinden Chunsheng isimli bir genç vardı. Bana her zaman, kuzeyde gerçekten savaş olup olmadığını sorardı; ben de olduğunu söylerdim, aslında bilmiyordum. Bir asker için savaşmanın kaçınılmaz olduğunu düşünüyordum. Chunsheng ile çok yakındık. Yanımdan hiç ayrılmazdı. Sık sık kolumdan çekiştir ve "Sence ölecek miyiz?" diye sorardı. "Bilmiyorum," diye yanıtlardım. Bunu ne zaman sorsa, kalbim kat kat acıyla dolardı.

Yangtze Nehri'ni geçtikten sonra, top ve tabanca sesleri duymaya başladık. Önceleri uzaklardan yankıları gelirdi, iki gün daha yürüdükten sona top ateşleri daha yakından duyulur oldu. Sonra küçük bir köye vardık. Köyde hiç hayvan yoktu. Bırakın insanı, yaşayan herhangi bir canlı kalmamıştı. Komutan topları buraya kurmamızı emretti; bu sefer gerçekten savaşa gittiğimizi biliyordum. Birisi komutana yaklaştı ve sordu: "Komutanım neredeyiz?"

Komutan, "Bana mı soruyorsun? Ben nereden bileyim geri zekâlı?" diye yanıtladı. Komutan bile nerede olduğumuzu bilmiyordu. Köylülerin hepsi kaçmıştı. Etrafa bakındım. Birkaç çıplak ağaç ve kulübeden başka hiçbir şey yoktu. İki gün sonra, sarı üniformalarıyla daha fazla asker geldi. Birlikler halinde farklı farklı bölgelerden gelmişlerdi ve bizim

bulunduğumuz bölgede kamp kurdular. İki gün geçtikten sonra, daha biz bir tane topu bile ateşlemeden, komutan kuşatıldığımızı söyledi.

Etrafı sarılan tek tabur bizimki değildi. Kuşatıldığımız on kilometrekarelik alanda yüz bine yakın Ulusal Birlik askeri vardı. Görünürdeki herkes sarı üniformalıydı. Her yerde tapınak ayinleri yapılıyordu âdeta.

Yaşlı Quan'in aklı başında değildi. Siperin çıkışındaki toprak yükseltiye oturmuş sigara içiyor ve gelen geçen sarı benizli askerlere bakıyordu. Ara sıra selam veriyordu onlara, gerçekten çok fazla tanıdığı vardı. Yaşlı Quan çok yer gezmiş, yedi farklı birlik tarafından oradan oraya sürüklenmişti. Kimi eski tanıdıklarıyla pis pis konuşup kikirdiyor, kimileriyle de dedikodu yapıyordu. Hakkında konuştukları kişiler ya ölmüş ya da en son birkaç gün önce görülmüştü. Yaşlı Quan, Chunsheng ve bana, bu adamların bir zamanlar onunla birlikte kaçmaya çalıştıklarını söyledi. O konuşurken bizim bulunduğumuz taraftan birisi, "Yaşlı Quan, sen hâlâ hayatta mısın?" diye seslendi.

Yaşlı Quan başka eski bir arkadaşına daha rastlamıştı. Bir kahkaha attı. "Hey ufaklık, sen ne zaman yakalandın?" diye sordu.

O yanıtlamadan, başka birisi seslendi Yaşlı Quan'e. Yaşlı Quan başını çevirdi, ayağa zıpladı ve "Yaşh Liang'ın nerede olduğunu biliyor musun?" diye sordu. Adam bir kahkaha attı ve "Öldü," dedi.

Kederlenen Yaşlı Quan yerine otururken, "Lanet olsun, bana hâlâ bir akçe borcu vardı," dedi.

"Gördünüz mü?" diye devam etti bize dönerek, "Kimse kaçamaz."

Başlangıçta Kurtuluş Ordusu sadece etrafımızı sarınıştı, hemen saldırıya geçmediler. Bu yüzden çok fazla korkmuyorduk. Komutan da rahattı. Başkomutan Çan Kay Şek'in tank göndererek bizleri kurtaracağını söylüyordu. Daha sonra, top ve tüfekler önümüzde patlamaya başladı; buna rağmen korkmuyorduk, sadece canımız sıkılıyordu. Komutan hâlâ ateş emri vermemişti. Kıdemli bir asker, ön saflarda savaşan kardeşlerimiz kanlarını döküp canlarını feda ederken bizim burada hiçbir şey yapmadan oturmamızın saçmalık olduğunu düşünüyordu. Komutanın yanına gitti ve "En azından birkaç topu ateşlesek, olmaz mı?" diye sordu. Komutan o sırada siperin içinde kumar oynuyordu. Hiddetle arkasını döndü: "Topları ateşleyelim öyle mi? Ne tarafa atalım peki?" diye azarladı askeri.

Komutan önemli bir noktaya parmak basmıştı: Ya savaşan kardeşlerimizi vurursak?

Öndeki birlikler sık sık gelip bizi uyarıyordu. Bu bir oyun değildi. Komutanın emrettiği gibi, siperlere girip orada beklemeliydik. Topları ateşlemek dışında, istediğimiz her şeyi yapabilirdik.

Bir süredir kuşatma altında olduğumuzdan, yiyecek ve cephanemiz tükenmek üzereydi. Ne zaman bir uçak görünse Ulusal Birlikler karınca sürüleri gibi bir araya toplanırdı. Kimse uçaktan atılan cephane sandıklarına dokunmaz, herkes pirinç çuvallarına üşüşürdü. Uçak ayrılır ayrılmaz, askerler pirinç çuvallarını siperlere taşımaya başlardı. İki adam çuvalları taşır, onların yanındakiler ise koruma amaçlı havaya ateş ederdi. Sonra kalabalık dağılır ve herkes teker teker siperlerine girerdi.

Çok geçmeden, Ulusal Birlikler siperlerden evlere ve kel kalmış ağaçlara doğru hücum etmeye başladı. Adamlar

etraftaki sazdan örülmüş evlere tırmanıyor, kulübeleri yıkıyor ve ağaçları kesiyordu. Bu da bir çeşit savaş gibiydi. Bu rahatsız edici sesler ön cephelerden gelen silah seslerini bastırmaya neredeyse yetecek güçteydi. Birkaç saat içinde bütün evler yıkılmış, tüm ağaçlar kesilmişti. Geriye kalan tek şey, harap edilmiş topraklar üzerinde, omuzlarında evlerden arta kalan kirişleri, kalasları, ağaç dallarını ve sandalyeleri taşıyan askerlerdi. Siperlerine döndükten sonra, pirinç pişirmeye başladılar. Dumanlar yükseliyor, kıvrıla kıvrıla gökyüzüne karışıyordu.

O zamanlar en çok sahip olduğumuz şey mermiydi. Nereye uzanırsanız uzanın, sırtınıza batıyor, canınızı yakıyordu. Dört bir yanımızdaki evler ve ağaçlar harap edildikten sonra, askerler tarlalara akın etmeye başladı; süngüleriyle ölü otları kesiyorlardı. Görüntü aynı çiftçilerin pirinç çeltiklerini hasat ettiği mevsime benziyordu. Ağaçların köklerini kazan, ter içinde kalmış askerler bile vardı. Bazıları da mezarları kazıyordu; ölülerin kemiklerini tabutlardan çıkarıp, tekrar gömme zahmetine katlanmadan bir köşeye fırlatıyorlardı. Tabutları ateş yakmak için kullanıyorlardı. Öyle bir duruma gelmişti ki her şey, kimse ölülerin kemiklerinden korkmuyordu. Geceleri yanı başımızda onlarla uyusak bile kimse kâbus görmüyordu. O kadar çok pirinç olmasına karşın onları pişirecek çok az odunumuz vardı. Artık kimse pirinç için kavga etmiyordu. Aslında Yaşlı Quan, Chunsheng ve ben, üstünde yatmak için sipere fazladan birkaç çuval taşımıştık, böylece kurşunlar artık sırtımıza batmayacaktı.

Ateş yakabileceğimiz hiçbir şeyimiz kalmamıştı ama hâlâ Başkomutan bizi kurtarmak için gelmemişti. Neyse ki uçaklar pirinç çuvalları atmaktan vazgeçmiş, ekmek takviyesi yapmaya başlamıştı. Ekmek paketleri yere düşer düşmez, paylarını

almak isteyen kardeşlerimiz hiç düşünmeden ekmeklerin üstüne atlıyorlardı. Üst üste yığılmaları, tıpkı annemin kat kat ördüğü sandaletlerden oluşan bir yığını andırıyordu. İnlemeleri vahşi kurtlarınkinden farksızdı. Yaşlı Quan, "Haydi ayrılalım ve bir şeyler kapmaya çalışalım," dedi.

Öyle bir durumda ancak bu şekilde bir şeyler yakalayabilirdiniz. Siperden emekleyerek dışarı çıktık ve ben kendime bir yön belirledim. Yakınımızda silahlar patlıyordu; serseri kurşunlar birkaç kez ıskaladı beni. Bir keresinde, bir paket ekmek kapmak için koşarken yanımda koşan asker aniden yere düştü. Açlıktan bayıldığını sandım, ama arkamı dönüp baktığımda kafasının yarısının uçmuş olduğunu gördüm. O kadar çok korkmuştum ki dizlerimin bağı çözüldü, neredeyse yere yığılıyordum. Ekmek kapmak için savaşmak, pirinç için kavga etmekten daha zor bir hal almıştı. Söylenenlere göre, Ulusal Birlikler gün geçtikçe daha çok adam kaybediyordu. Fakat göklerde uçaklar göründüğü anda, herkes siperlerden dışarı fırlardı. Sanki çorak topraklar üzerinde bir anda otlar biterdi. Ekmek paketleri aşağı atılır atılmaz, yerdeki askerler sağa sola saldırır, her biri paraşütlere hücum ederdi. Ekmek paketleri çok dayanıklı değildi, bu yüzden toprağa düşer düşmez parçalanırlardı. Birkaç yüz adam bir anda aynı noktaya doğru koşardı. Daha hedefe yaklaşamadan bazı askerler birbirine çarpar, bazıları düşüp bayılırdı. Bir keresinde ben de ekmek kapmayı denedim, ama aldığım tek şey bedenimdeki yaralardı. Sanki biri beni bağlamış ve kemerle dövmüştü. Sipere döndüğümde Yaşlı Quan orada oturuyordu. Yüzü gözü mosmor olmuştu, ama benim kadar bile ekmek alamamıştı. Sekiz yıldır orduda görev yapan Yaşlı Quan hâlâ iyi yürekli bir adamdı. Ekmek kırıntılarını benimkilerin üstüne koydu ve "Chunsheng gelene kadar

bekleyelim, birlikte yeriz," dedi. Dizlerimizin üstüne çöktük ve başlarımızı siperden dışarı uzattık. Chunsheng'u görmeye çalışıyorduk. Bir süre sonra, elinde lastik ayakkabılar, kamburu çıkmış halde koşarak geldiğini gördük. Çocuk öyle mutluydu ki, yüzü kıpkırmızı olmuştu ve gözleri parlıyordu. Bir parende atarak sipere girdi, ayakkabıları işaret ederek, "Çok mu aldım ne?" diye sordu.

Yaşlı Quan bana şaşkın şaşkın baktı ve sonra Chunsheng'a, "Bunları yiyebilir miyiz?" diye sordu.

"Bunlarla ateş yakıp pirinç haşlayabiliriz," diye yanıtladı Chunsheng.

Biraz düşündük, Chunsheng haklıydı. Chunsheng'ın yüzünde en ufak bir çizik bile olmadığını gören Yaşlı Quan bana döndü ve "Bu hergelenin aklı hepimizden iyi çalışıyor," dedi.

O andan sonra bir daha ekmek için kavga etmedik. Chunsheng'ın yöntemini uyguladık. Herkes üst üste yığılmış ekmek için kavga ederken biz onların ayakkabılarını topluyorduk. Kimileri karşı koymazken, kimileri deli gibi tekme atıyordu. Yanımızda çelik miğfer taşıyor, rahat durmayan ayaklara sert bir şekilde vuruyorduk. Çelik miğferin darbesini yiyen ayaklar önce biraz çırpınır, sonra donmuş gibi kaskatı kesilirdi. Lastik ayakkabıları ateş yakmak için mağaramıza taşırdık. En azından pirincimiz vardı, böylece paçayı kurtarmıştık. Bir yandan pirinç lapası pişiriyor, bir yandan da, çıplak ayakla o karda kışta sekerek yürüyen adamları izliyorduk. Gülmeden edemiyorduk.

Silah ve top sesleri gittikçe yaklaşıyordu, ama gece mi yoksa gündüz mü olduğunu ayırt edemiyorduk. Siperden dışarı çıkmıyorduk ve yavaş yavaş seslere alışmaya başlamıştık. Yanı başımızda bombalar patlıyordu. Birliğimizdeki topların hepsi, bir kez bile ateşleme şansı elde edemeden imha

edilmiş, hepsi birer demir parçasına dönüşmüştü. Canımız gittikçe daha çok sıkılıyordu. Birkaç gün sonra Chunsheng artık korkmaz olmuştu; gerçi korkunun ecele faydası yoktu. Top ve silah sesleri daha yakından duyulmaya başlasa da, biz hâlâ onların uzakta olduğunu düşünüyorduk. En kötüsü de, hava giderek soğuyordu. Geceleri ancak birkaç dakika uyuyabiliyorduk, sonra soğuktan titreye titreye uyanıyorduk. Dışarıda toplar patladıkça yer sarsılıyor; top sesleri kulaklarımızın zarını patlatacakmış gibi çınlatıyordu.

Kim ne derse desin, Chunsheng hâlâ bir çocuktu. Bir keresinde, mışıl mışıl uyuduğu bir sırada yakınımızda bir top patladı ve Chunsheng sıçrayarak uyandı. O sinirle siperden dışarı fırladı ve patlamaların olduğu yöne doğru hiddetle bağırdı: "Biraz sessiz olun be! Gürültünüzden uyuyamıyorum, lanet herifler!"

Onu kolundan tutup içeri sokmaya gittiğimde, siperin üstünde mermiler uçuşuyordu.

Ön saflarda savaşan Ulusal Birlikler gün geçtikçe azalıyordu. Açlıktan ölmediğimiz sürece, siperden dışarı çıkıp yiyecek bir şeyler aramaya cesaret edemiyorduk. Her gün binlerce yaralı taşınıyordu. Bizim birliğimiz arka taraflarda konuşlandırılmış ve bu yüzden de yaralıların sığınağı haline gelmişti. O günleri siperde saklanarak geçirdik. Ara sıra başımızı siperden çıkarır, sedyeyle taşınan, kolları kopmuş ya da bacakları kırılmış yaralı askerleri izlerdik. Çok geçmeden, uzun bir sıra oluşturan sedyelerle, diğer bir yaralı asker grubu gelirdi. Sedyeleri taşıyan adamlar eğilerek yakınımızdaki boş yerlere doğru koşar ve bağırırlardı: "Bir, iki, üç." Üç deyince sedyeyi ters çevirir, yaralıları sanki çöp atıyormuşçasına yere bırakırlardı. Acı içindeki yaralılar ıstırapla inlerdi. Sıra sıra inlemeler ve ağlamalar bize kadar

ulaşıyordu. Yaşlı Quan sedyeleri taşıyan adamlara bakar, onlar giderken arkalarından, "Hayvanlar!" diye küfrederdi.

Yaralılar gittikçe çoğalıyordu. Ön saflarda patlamalar devam ederken, bizim oraya daha çok sedye gelmeye başladı. "Bir, iki, üç!" Yaralıyı yere bırakıyorlardı. Önceleri yaralıları küme küme yere yığıyorlardı; ama çok geçmeden yaralılar o kadar çoğaldı ki, kümeler tek bir bütün haline geldi. Istırapla inlemeye devam ettiler. Yaşadığım sürece bu acı çığlıkları unutamayacağım. Chunsheng'la birlikte onları izlerken, o keskin soğuğun göğsümüze daha beter işlediğini hissederdik. Yaşlı Quan ise öfkeyle kaşlarını çatardı. Bu savaşa karşı nasıl direnebilirdik, ne yapabilirdik? Tam anlamıyla çaresizdik.

Hava kararır kararmaz kar yağmaya başladı. Uzun süredir silah sesleri duyulmuyordu. Sadece, dışarıda ölüme terk edilmiş binlerce askerin acı çığlıklarını duyuyorduk. Sesleri kahkaha ve ağlama karışımı gibi geliyordu. O dayanılmaz çığlıklar! Ömrüm boyunca bir daha asla böyle korkunç sesler duymadım. Kar bir ara sulu yağmaya başladı; sanki sel baskını olmuş gibi üstümüz başımız ıslanmıştı. Sonra lapa lapa yağmaya başladı. Ipıslak olmuştuk, üşüyorduk. İnce yağan kar taneleri elimizde yavaşça eriyordu. Çok geçmeden yine hızlandı, yerde kalın bir kar tabakası oluştu.

Açlık ve soğuktan titreyerek, uyumak için birbirimize sokulduk. O aralar uçaklar çok nadir geliyordu, o yüzden yiyecek bir şeyler bulmak çok güçtü. Başkomutan Çan Kay Şek'in gelip bizi kurtaracağını dair tüm ümitlerimiz sönmüştü; dahası, o dakikadan sonra yaşayıp yaşamayacağımızı bile kestiremiyorduk artık.

Chunsheng beni dürttü, "Fugui, uyudun mu?"

"Hayır."

Sonra Yaşlı Quan'i dürttü, fakat ondan ses çıkmadı. Chunsheng ağlamaklı, "Bu kez başaramayacağız," dedi.

Gözyaşlarımın yanaklarımdan süzüldüğünü hissettim. O sırada Yaşlı Quan ağzını açtı ve gerinerek, "Böyle can sıkıcı şeylerden bahsetmeyin," dedi.

Doğruldu ve şöyle dedi: "Çocukluğumdan beri bir düzine savaşta bulundum. Her defasında kendi kendime 'yaşamalıyım' dedim. Vücudumun her yerini kurşunlar sıyırdı, ama asla vuramadılar. Chunsheng, ölmeyeceğine inanırsan, başarırsın!"

O sustuktan sonra bir süre kimse konuşmadı. Üçümüz de düşüncelerimizle boğuşuyorduk. Benim düşündüğüm tek şey ailemdi. Fengxia'nın, kucağında Youqing ile kapının önünde oturduğunu hayal ettim. Annemle Jiazhen'ı hayal ettim. Nefesim kesilene kadar onları düşündüm. Sanki biri eliyle ağzımı ve burnumu kapatıyormuş gibiydi.

Gece yarısından sonra, dışarıdaki yaralıların iniltileri gittikçe zayıflamaya başladı. Birçoğunun uyuyakaldığını düşündüm. Acı içinde inleyen sadece birkaç kişi vardı. Sesler kimi zaman şiddetleniyor, kimi zaman zayıflıyordu. Sanki iki kişi konuşuyormuş gibi. Biri soru soruyor diğeri yanıtlıyormuş gibi. Bu kederli sesler yaşayan birinden çıkıyormuş gibi değildi. Bir süre sonra, inleyip sızlayan sadece bir kişi kalmıştı. O kadar cılız bir sesti ki, sanki başımın etrafında bir sinek vızıldıyor gibiydi. Bir süre daha dinledikten sonra, sesin inlemeye değil de, bir melodiye benzediğini düşündüm. Her yer o kadar sessizdi ki, çıt çıkmıyordu. Sadece bitip tükenmeden dolaşan o ses duyuluyordu. Gözlerimden yaşlar gelene kadar dinledim. Gözyaşlarım kar ile karışıp boynumdan aşağı sızıyordu, sanki deli bir rüzgârın içime işlediğini hissediyordum. Güneş doğduğunda artık hiç ses duyulmuyordu. Kafalarımızı siperden dışarıya uzattık; gece

boyunca inleyen yaralı askerlerin hepsi ölmüştü. Dağınık bir biçimde yerde yatıyorlardı, kimsenin kılı bile kıpırdamıyordu, yüzleri ince bir kar tabakasıyla örtülmüştü.

Siperde saklanan ve hayatta kalmayı başarmış olanlar boş gözlerle onlara bakıyordu. Kimse sesini çıkaramıyordu. Şimdiye kadar kim bilir kaç tane ceset görmüş olan Yaşlı Quan gibi kıdemli bir asker bile, şaşkınlıktan dilini yutmuş gibiydi. Nihayet derin bir iç çekti, başını iki yana salladı ve bize dönüp, "Bu çok korkunç bir şey," dedi. Yaşlı Quan konuşurken siperden dışarıya, ölülerin olduğu yere doğru yürüdü. Yere eğilip birinin yüzünü çevirdi, sonra diğerinin; birinden diğerine atlarken ölülerin arasında yürüyordu. Her defasında yanlarına çöküp yüzlerindeki karı temizliyordu. Tam o sırada tekrar ateş başladı; mermiler havalarda uçuşuyor, bulunduğumuz yere düşüyordu. Chunsheng ve ben bir anda toparlandık ve Yaşlı Quan'e, "Hemen buraya dön!" diye seslendik.

Yaşlı Quan bize cevap vermedi, etrafa bakınmaya devam etti. Sonunda ayağa kalktı, arkasını döndü ve bize doğru yürümeye başladı. Yaklaşırken dört parmağını havaya kaldırdı; başını sallayarak, "Dördünü tanıyorum onların," dedi.

Sözlerini bitirir bitirmez gözlerini kocaman açtı ve dizlerinin üstüne yere yığıldı. Ne olduğunu anlayamamıştık. Ama sonra havada uçuşan kurşunları gördük. Var gücümüzle seslendik: "Yaşlı Quan, acele et!"

Birkaç kez seslendik, yerde hareketsiz yattığını görünce artık çok geç olduğunu anladık. Yaşlı Quan vurulmuştu. Hemen siperden dışarı sıçradım ve ona doğru koştum. Yanına vardığımda sırtının kana bulandığını gördüm. Bakışlarım ifadesizleşti; Chunsheng için hıçkıra hıçkıra ağladım. İki kişi onu sipere taşırken kurşunlar bizi sıyırıp geçiyordu.

Sipere varınca Yaşlı Quan'i yere bıraktık. Ellerimle sırtından akan kanı durdurmaya çalışıyordum. Sırtı ıslanmıştı ve sıcacıktı. Oluk oluk akan kan parmaklarımın arasından süzülüyordu. Yaşlı Quan gözünü kırptı, sanki bizi görmek istiyordu ve dudakları titredi. Boğuk bir sesle, "Burası neresi?" diye sordu.

Chunsheng ve ben etrafa bakmak için başımızı kaldırdık. Nerede olduğumuzu nasıl bilebilirdik ki? Sonra tekrar Yaşlı Quan'e döndük; tekrar açmadan önce, bir süre gözlerini sımsıkı kapattı. Gözlerini açtığında gözleri kocaman olmuştu ve sanki gülmeye çalışıyormuş gibi dudaklarını bükmüştü. Çatlak sesiyle, "Öleceğim yerin adını bile bilmiyorum," dedi.

Cümlesini bitirdikten hemen sonra Yaşlı Quan öldü. Son nefesini verdiğinde başı bir kenara düştü. Chunsheng da ben de onun gittiğini biliyorduk. Bir süre birbirimize baktık. Önce Chunsheng ağladı. Onu görünce, ben de gözyaşlarımı daha fazla tutamadım.

Daha sonra birlik komutanını gördük, sivil kıyafetler giymişti. Ağzına kadar banknotlarla dolu bir çantayı beline bağlamıştı ve batıya doğru gidiyordu. Canını kurtarmak için kaçmaya çalıştığını biliyorduk. Kıyafetlerinin altına sıkıştırdığı paralarla, sanki şişko yaşlı bir kadına benziyordu. Genç bir asker ona seslendi: "Komutanım, Başkomutan Çan Kay Şek bizi kurtaracak mı?"

Komutan arkasını döndü ve "Geri zekâlı!" diye yanıtladı askeri. "Böyle bir zamanda seni kendi anan bile kurtaramaz! Neden sen kendini kurtarmaya çalışmıyorsun?" Başka bir asker bir el ateş etti komutana, fakat ıskaladı. Kurşunların hedefi olduğunu anlayan komutan deli gibi koşmaya başladı. Önceki otoritesinden eser kalmamıştı. Bir grup asker komutanı vurmak için silahına sarıldı. Komutan ağlayarak

bir ileri bir geri zıplamaya başladı; kara bata çıka ileriye doğru koşuyordu.

Top ve silah sesleri sanki burnumuzun dibinden geliyordu. Ön saflarda ateş eden askerlerin gölgelerini görebiliyorduk. Barut dumanlarının ardında yere düşen bedenleri görebiliyorduk. Daha fazla dayanamam, öğlene varmaz ölüm sırası bana gelir diye düşündüm. Kurşunların ve patlayan bombaların ortasında geçen bir aydan sonra, artık ölmekten korkmuyordum. Sadece bu şekilde karanlıkta ölmenin adil olmadığını düşünüyordum. Annemle Jiazhen nerede öldüğümü bile bilmeyeceklerdi.

Chunsheng'a baktım, o da dönüp bana baktı; suratı allak bullak olmuştu ve eli hâlâ Yaşlı Quan'in üstündeydi.

Chunsheng'm yüzü gözü şişene kadar, birkaç gün boyunca çiğ pirinç yedik. Dilini dışarı çıkardı ve dudaklarını yaladı: "Ben ekmek istiyorum," dedi.

Artık öyle bir noktaya gelmiştik ki, yaşamak ya da ölmek önemli değildi. Ölmeden bir parça ekmek yiyebilirsek mutlu olacaktık. Chunsheng ayağa kalktı ve ben onu kurşunlar konusunda uyarma gereği duymadım. Biraz etrafa bakındıktan sonra, "Belki dışarıda bir parça ekmek bulabilirim, gidip bakacağım," dedi.

Chunsheng siperden dışarı sürüne sürüne çıkarken onu durdurmadım. Nasıl olsa öğleden önce ikimiz de ölmüş olacaktık. Ölmeden önce bir parça ekmeğe dokunabilirse, bu onun için iyi olurdu. Chunsheng ceset tarlalarını geçerken çok bitkin görünüyordu. Bir iki adım attıktan sonra bana döndü ve şöyle dedi: "Sakın bir yere ayrılma. Bir parça ekmek bulur bulmaz geri döneceğim."

Elleri iki yanında ve başı önünde, kalın duman bulutunun içine doğru sallana sallana yürüdü. Hava ağırdı, yanık barut

kokusuyla dolmuştu her yan. Havadaki duman boğazımı yakıyor, küçük kömür parçaları ve küller gözlerime kaçıyordu.

Öğleden önce siperlerde yaşayan herkes tutuklandı. Kurtuluş Ordusu geldiğinde, elinde silahı yaşlı bir asker ellerimizi havaya kaldırmamızı söyledi. Belimizdeki silahlara dokunmamamızı söylerken tedirgin yüzü renkten renge girdi. En az bizim kadar korkuyordu. Chunsheng'dan yaşça fazla büyük olmayan komünist bir asker, silahının karanlık namlusunu bana doğrulttu. Kalbim duracaktı; bu kez gerçekten öldüm diye düşündüm. Ama ateş etmedi. Sadece bağırarak emir verdi. Sürünerek dışarı çıkmamı emrettiğini duyunca kalbim küt küt atmaya başladı, yaşama isteğim geri gelmişti. Sürünerek siperden dışarı çıktım. "Ellerini indir," dedi bana.

Ellerimi indirdim, ellerimle birlikte kaygılı yüreğimi de. Asker tek başına bizi, yirmi tutsağı güneye doğru yürüttü. Çok geçmeden bizden sayıca daha fazla bir grup tutsakla karşılaştık. Etrafımızdaki duman döne dolana göğe yükseliyordu. Arazi taşlı ve engebeliydi. Ölü bedenlerle, patlamış gülle parçalarıyla, harap olmuş silahlarla ve fişeklerle doluydu. Alevlerden kararmış bir askerî kamyon hâlâ yanıyormuş gibi ses çıkarıyordu. Bir süre yürüdükten sonra, kuzeyden gelen yirmi Kurtuluş Ordusu askeri gördük, ellerinde sıcacık ekmeklerle bize doğru yaklaşıyorlardı. Ekmeklere sadece bakmak bile ağzımı sulandırdı. Nezaretinde olduğumuz asker, "Sıraya girin!" dedi.

Bizi besleyecekleri hiç aklıma gelmezdi. Chunsheng da burada olsa ne güzel olurdu! Yaşayıp yaşamadığını bilmeden, aramızdaki mesafeye uzun uzun baktım.

Yirmiden fazla sıra oluşturduk. Her birimize ikişer ekmek verdiler. Bu kadar çok insanın bir arada yemek yerken

çıkardığı sesi daha önce hiç duymamıştım. Yüzden fazla domuzun birlikte yemek yemesinden daha çok ses çıkıyordu. Herkes çok hızlı yemişti. Birçok kişi öksürmeye başladı. Her biri yanındakinden daha şiddetli öksürüyormuş gibi görünüyordu. Benim yanımdaki adam herkesten daha kötü öksürüyordu. Öyle öksürüyordu ki gözünden yaşlar geldi, belini tutmak zorunda kaldı. Kimilerinin boğazına kaçmıştı ekmek. Başlarını yukarı kaldırmış, kımıldamadan göğe bakıyorlardı.

Ertesi sabah hepimizi boş bir arazide topladılar. İki masanın karşısında, düzgün bir sıra halinde yerde oturuyorduk. Yüksek rütbeli görünen bir yetkili bizimle konuştu. Önce bütün Çin topraklarının nasıl özgürlüğüne kavuşacağına dair bir konuşma yaptı. Sonra, "Kurtuluş Ordusu'na katılmak isteyenler olduğu yerde kalsın; evine dönmek isteyenler ayağa kalksın ve gidip yol harçlıklarını alsın," dedi.

Eve gidebileceğimi duyar duymaz kalbim deli gibi atmaya başladı. Ama o amirin belindeki silahı görünce korkmaya başladım. Gerçek olamayacak kadar iyi görünüyordu. Birçok kişi kımıldanmadan olduğu yerde kaldı, birkaç kişi de gitmek üzere ayağa kalktı. Masaya doğru yürüyüp yol harçlıklarım aldılar. Amir onlara bakmaya devam etti. Parasını ve seyahat sertifikasını alan yoluna gidiyordu. İçimden bir ses, şimdi o adam, tıpkı diğer komutanın yaptığı gibi, silahını çekecek ve gidenleri vuracak diyordu. Ama onlar uzaklaşırken komutan silahını çekmedi. Kurtuluş Ordusu'nun bizi gerçekten evlerimize gönderdiğini anlayınca kaygılanmaya başladım. Bu savaştan sonra, savaş denen şeyin ne olduğunu çok iyi anlamıştım. Bir daha asla savaşmayacağıma dair kendime söz verdim. Eve gitmek istiyordum. Ayağa kalktım ve amire doğru yürüdüm. Dizlerimin üstüne çöktüm ve bebek gibi

ağlamaya başladım. Önce ona eve gitmek istediğimi söylemeyi planlamıştım, ama sözcükler dudaklarımdan döküldüğünde değiştiler. Sadece "Komutanım, komutanım..." diyebildim.

Başka bir şey çıkmıyordu ağzımdan. Komutan beni yerden kaldırdı ve ne istediğimi sordu. Ama ben sadece ona komutanım diye hitap etmeye ve ağlamaya devam ettim. Yanımda duran Kurtuluş askerlerinden biri, "O, alay komutanıdır," diye düzeltti beni.

Onu duyunca ödüm koptu. Allak bullak oldum. Ama arkamda yerde oturan tutsakların kükreme gibi kahkahalarını duydum; alay komutanı da onlarla birlikte gülüyordu. Bana bakıp, "Ne demeye çalışıyorsun?" diye sordu.

Ancak ondan sonra rahatladım ve komutana, "Eve gitmek istiyorum," dedim.

Kurtuluş Ordusu eve dönmeme izin vermişti, yol masraflarımı bile karşıladılar. Güneye, eve doğru yol boyunca koştum. Acıktığımda Kurtuluş Ordusu'nun yol masrafları için verdiği paradan azar azar harcayarak yiyecek bir şeyler aldım. Yorulduğumda, uzanabileceğim düz bir toprak parçası bulup uyudum. Evimi o kadar çok özlemiştim ki daha fazla dayanamıyordum. Aileme tekrar kavuşacağım anı, annemi, Jiazhen'ı ve çocuklarımı düşündükçe gözyaşlarına ve kahkahalara boğuluyordum. Sıla hasretini düşünmeden, güneye doğru koştum.

Yangtze Nehri'ne vardığımda gördüm ki, güney henüz özgürlüğüne kavuşmamıştı. Kurtuluş Ordusu nehri aşmak için hazırlanıyordu. Nehri geçemedim, birkaç ay daha orada kalmak zorunda kaldım. Açlıktan ölmemek için çalışmam gerekiyordu. Kurtuluş Ordusu'nun kürekçilere ihtiyacı olduğunu duymuştum. Ben de kürek çekmeyi iyi bilirdim. Bir zamanlar zenginken, sadece zevk için kayığa binip kürek

çekerdim. Birkaç kez Kurtuluş Ordusu'na katılıp nehri geçmek için kürek çekmeyi düşündüm, onlar bana eve dönmem için yardım etmişti, borçluydum onlara. Ama savaştan da korkuyordum, ailemi bir daha göremezsem diye korkuyordum. Jiazhen ve ailem adına borcumu ödemeyecektim, sadece Kurtuluş Ordusu'nun bana karşı çok iyi olduğunu her zaman hatırlayacaktım.

Kurtuluş Ordusu'nu arkamda bıraktım, onlar güneye doğru savaşarak inerken ben evimin yolunu tuttum. Hesapladım, evden ayrılalı neredeyse iki yıl olmuştu. Ben giderken sonbahar ortalarıydı, geri döndüğümde sonbahar yeni başlıyordu.

Çamura bulanmış bir halde, eve doğru yürüyordum. Köye vardığımda hiçbir şeyin değişmemiş olduğunu fark ettim. Daha hızlı yürümeye başladım. Önce tuğladan örülmüş eski evimizi gördüm, sonra da sazdan örülmüş kulübemizi. Kulübeyi görür görmez, kendimi daha fazla tutamadım ve deli gibi koşmaya başladım.

Köyün girişine çok yakın bir yerde, yedi sekiz yaşlarında bir kız ile üç yaşlarında bir oğlan otları biçiyordu. Üzerinde yırtık pırtık elbiseler olan kızı bir bakışta tanıdım. O benim Fengxia'mdı. Youqing yürürken sendeliyor, Fengxia da onun elinden tutuyordu. Hemen seslendim onlara: "Fengxia, Youqing!"

Fengxia beni duymadı, ama Youqing arkasını dönüp baktı. Youqing başım çevirip bana bakarken, Fengxia onun elinden tutmaya devanı ediyordu. Bir kez daha seslendim: "Fengxia, Youqing!"

Bu kez Youqing ablasını çekiştirdi onu durdurmak için ve Fengxia dönüp bana baktı. Onlara doğru koştum, diz çöktüm ve Fengxia'ya, "Fengxia, beni hâlâ hatırlıyor musun?" diye sordum.

Fengxia gözlerini kocaman kocaman açtı ve bana baktı. Dudakları kımıldadı ama bir şey söylemedi. "Ben senin babanım," dedim Fengxia'ya.

Fengxia gülümsedi, ağzını kocaman açtı, fakat hâlâ konuşmuyordu. O anda ters giden bir şeyler olduğunu düşündüm, ama üstünde çok durmadım. Onun beni tanıdığını biliyordum. Gülümserken bütün dişlerinin dökülmüş olduğunu fark ettim. Yüzünü okşamak için elimi uzattığımda, gözleri parladı ve yüzünü elime doğru yaklaştırdı. Sonra Youqing'e döndüm. O tabii ki beni tanımamıştı. O kadar korkmuştu ki ablasına sokuldu. Onu kendime çekmeye çalıştım ama benden kaçtı. Ona dedim ki: "Yavrum, ben senin babanım."

Youqing ablasının arkasına saklandı. Ablasını çekiştirerek, "Hadi gidelim" dedi.

Tam o sırada, adımı seslenen bir kadın bize doğru koşmaya başladı. Onun Jiazhen olduğunu fark ettim. Koşarken yalpalıyordu. Yanıma geldi ve "Fugui!" diye bana seslendi. Sonra yere düştü ve yüksek sesle ağlamaya başladı. "Neden ağlıyorsun? Ağlayacak ne var?" dedim ona, ama daha cümlemi bitiremeden ben de çocuk gibi ağlamaya başladım.

Nihayet evdeydim. Jiazhen ve çocukların iyi olduğunu görünce rahatladım. Birbirimize sarılarak kulübemize doğru yürüdük. Yaklaşınca anneme seslendim: "Anne, anne!"

Kulübeye doğru koşarken de ona seslenmiştim. İçeri girdim fakat annem orada değildi. Bir an duraksadım, arkamı dönüp Jiazhen'a sordum: "Annem nerede?"

Jiazhen cevap vermedi. Yaşlarla dolu gözleriyle bana bakıyordu. Annemin nereye gittiğini anlamıştım. Başım önümde kapının eşiğine oturdum ve ağlamaya başladım.

Annem ben gittikten iki ay sonra ölmüştü. Jiazhen, annemin

ölmeden önce ona ısrarla, "Fugui, kumar oynamaya gitmedi. Biliyorum!" dediğini söyledi.

Benim hakkımda bilgi toplayabilmek için kim bilir kaç kez kasabaya inmişti Jiazhen, ama ona zorla askere alındığımı söyleyen kimse çıkmamıştı. Jiazhen'ı teselli etmeye çalışan zavallı annem, ölürken bile nerede olduğumu bilmiyordu. Fengxia da acınası haldeydi. Geçen sene çok ateşlenip havale geçirmiş ve konuşma yeteneğini kaybetmişti. O zamandan beri konuşamıyordu. Jiazhen bana bunları anlatırken ağlıyordu. Karşımızda sessizce oturan Fengxia onun hakkında konuştuğumuzu biliyordu. Tatlı tatlı gülümsüyordu Fengxia bana. Onu böyle görünce kalbime bıçak saplanıyor sandım. Youqing de babası olduğumu anlamıştı, ama biraz da olsa hâlâ korkuyordu benden. Onu kucağıma alır almaz, Jiazhen ve Fengxia'ya doğru atıldı. Her şeye rağmen yuvamdaydım. İlk gece ne kadar uğraşsam da uyumayı başaramadım. Jiazhen ve çocukların arasında biraz sıkışmıştım. Kamış kaplı çatıdan gelen rüzgârın fısıltısını dinliyor, gözlerimi dikmiş kapı kirişinden içeri sızan göz alıcı ay ışığına bakıyordum. Bir doygunluk ve huzur vardı içimde. Bir süre sonra Jiazhen'a ve çocuklara sarıldım. "Yuvamdayım," dedim kendime defalarca.

Ben geldikten sonra köyde toprak reformu başladı. Bize üç dönüm toprak verildi, burası zamanında Longer'dan kiraladığım araziydi. Longer'ın başı büyük dertteydi, toprak sahibiydi; zengin olalı daha dört yıl bile dolmadan Kurtuluş Ordusu geldi ve onun da işi bitti. Komünist Parti toprağına el koydu ve toprağı kiracılar arasında paylaştırdı. Ama Longer yenilgiyi kabul etmektense ölmeyi tercih ederdi. Birkaç kiracısının gözünü korkutmaya çalıştı, tehditleri umursamadıklarını görünce onları dövmeye bile kalkıştı. Longer kendi

başını yakmıştı. Onu tutukladılar; zorba bir mülk sahibi olarak suçlanıyordu. Şehir hapishanesine atıldıktan sonra bile, durumun ciddiyetini anlayamadı. Katır gibi inatçıydı. Sonunda idam edildi.

Longer'ı idam ettikleri gün izlemeye gittim. Ölmeden önceki son dakikalarında ruhen çökmüştü. Birisi, kasabanın dışından idam edileceği alana getirilirken Longer'ın salya sümük ağlar bir vaziyette bir arkadaşına şöyle dediğini söyledi: "İdam edileceğimi rüyalarımda bile görmedim!"

Longer gerçekten budalaydı. Sadece birkaç gün içeride tutulacağını düşünmüştü, idam edileceği bir an bile geçmemişti aklından.

Bir öğleden sonraydı, komşu bir köyde kurşuna dizdiler Longer'ı. İşe bir çukur kazmakla başladılar. Komşu köylerden insanlar izlemek için akın etti. Longer geldiğinde eli kolu bağlıydı. Sürüklenerek getirilmişti. Ağzı yarım açıktı, nefes almaya çalışırken oflayıp pufluyordu. Geçerken bir an yüzüme baktı. Beni tanımaz diye düşündüm. Birkaç adım attıktan sonra güçlükle başını çevirdi, bana döndü ve ağlamaklı bir şekilde, "Fugui, senin yerine ben ölüyorum," dedi.

Onun bana böyle bağırdığını duyunca telaşlandım. En iyisi oradan hemen ayrılmak ve nasıl öldüğünü görmemek diye düşündüm. Kalabalığın arasından sıvıştım ve ters yöne doğru yürümeye başladım. Birkaç adım attıktan sonra, "pat" diye bir el silah sesi duydum. Longer'ın işi bitmişti. Arkasından ikinci, sonra üçüncü bir silah sesi duyacağımı hiç düşünmemiştim. Toplam beş el ateş edilmişti. Acaba başka birini daha mı kurşuna diziyorlar diye merak ettim. Eve dönerken bizim köyden birine, "Kaç kişiyi kurşuna dizdiler?" diye sordum.

"Sadece Longer," diye yanıtladı beni.

Longer gerçekten baltayı taşa vurmuştu. Beş kurşun yemişti. Beş canı olsaydı bile, korkarım bu kurşunlarla hepsini verirdi.

Longer idam edildikten sonra, yol boyunca soğuk terler döktüm. Düşündükçe, Longer'ın yerinde benim olabileceğim aklıma geliyordu. Onun yerinde biz olsaydık, mirasyedi babam ve ben, asılacaklardan biri de ben olacaktım. Yüzümü ve ellerimi ovuşturdum, her şey yerli yerindeydi. Ölmeliydim ama ölmedim, diye düşündüm. Savaştan kaçıp kurtulmuştum; eve döndüğümde ise ölmek için yerimi Longer almıştı. Atalarım doğru yerde yatıyor olmalıydı. Kendi kendime dedim ki: "Yaşamaya devam etmek zorundasın!"

Eve geldiğimde Jiazhen ayakkabının tabanını tamir ediyordu. Bana baktı, yüzüm öylesine solgundu ki korkudan neredeyse ölecekti. Hasta olduğumu düşündü önce. Ona aklımdan geçenleri anlattığımda, onun da benzi attı.

"Kıl payı kurtuldun," diye fısıldadı.

Sonraları bunu çok fazla kafama takmadım. Böyle şeylerle kendimi korkutmamın hiçbir yararı yok diye düşündüm. Hayat bu; her şey olacağına varırdı. Derler ki: "Bir felaketten kurtulunca ardından güzel günler gelir." İkinci devrede işlerin daha iyiye gideceğini söyledim Jiazhen'a. Dişiyle ipi keserken, bana baktı ve şöyle dedi: "Parada pulda gözüm yok! Her sene sana yeni bir çift ayakkabı dikebildiğim sürece mutlu olacağım."

Jiazhen'ın ne demek istediğini anlamıştım: Eşim, bundan böyle bir daha ayrılmak istemiyordu. Yüzünün ne kadar yaşlanmış olduğunu görünce içim acıdı. Jiazhen haklıydı. Bütün aile her gün bir arada olduğu sürece, paranın ne önemi vardı?

Fugui'in hikâyesinin bu noktasında, ikimizin de güneşin altında oturuyor olduğumuzu fark ettim. Güneş yönünü değiştirmiş, ağaçların gölgesi bizi terk etmişti. Ayağa kalkmadan önce Fugui'in bedeni hafifçe titredi. Dizlerini sıvazlarken, "Vücudum gittikçe katılaşıyor, sadece bir bölüm gittikçe yumuşuyor," dedi bana.

Onun bu sözlerini duyunca kendimi gülmekten alamadım. Ağı düşmüş pantolonuna baktım, ot parçaları vardı üzerinde. O da benimle birlikte güldü. Esprisini anladığım için mutlu olmuştu. Sonra arkasını döndü ve öküzüne seslendi: "Fugui!"

Öküz suyun içinden çıkmış, göletin kenarında otluyordu. Söğüt ağacının altında doğruldu. Sırtına uzanan söğüt dalları doğal dikey görünümünü yitirmiş, düzensiz ve kargacık burgacık görünüyordu. Dallar öküzün sırtına değince, birkaç yaprak yavaşça yere düştü. Yaşlı adam tekrar seslendi: "Fugui!"

Yavaşça suyun içine ilerleyen öküzün poposu büyük bir taşa benziyordu, söğüt dallarını yaran başı sonra tekrar göründü. Yavaş yavaş bize doğru döndü. Yuvarlak gözleriyle bize baktığı sırada yaşlı adam ona dedi ki: "Jiazhen ve diğerleri çalışmaya başladılar bile. Sen yeterince dinlendin. Yeterince otlamadın biliyorum, ama kim sana o kadar uzun süre suyun içinde kal dedi?"

Fugui öküzü sulanmış bölgeye doğru sürdü, onu sabana kancalarken bana dönüp, "Öküzler yaşlandığında aynı ihtiyar adamlara benzerler. Acıktıklarında dinlenmeleri gerekir ki yemek yemeğe güçleri olsun," dedi.

Ben geride, ağacın gölgesinde oturuyordum. Sırt çantamı arkama almıştım, ağaca yaslandım, hasır şapkamı yelpaze niyetine kullandım. Öküzün midesinin üzerindeki sarkmış deri kat kat olmuştu; sabanı sürdükçe midesi, içinde çamurlu suyun çalkalandığı kocaman bir su balonu gibi görünüyordu.

Fugui'in pantolonu da, aynı öküzün sarkık derisi gibi belinden sarkıyordu.

O gün alacakaranlık çökene kadar o ağacın gölgesinde oturdum. Oradan ayrılmadım, çünkü Fugui'in hikâyesi henüz bitmemişti.

Eve döndükten sonraki yıllar zorluydu, ama olaysız geçtiğini söyleyebileceğimizi sanıyorum. Fengxia ve Youqing gün geçtikçe büyüyor, bense gittikçe yaşlanıyordum. Ne ben bunun farkındaydım, ne de Jiazhen... Sadece eskisinden güçsüz kaldığımı hissediyordum. Sonra, kasabaya sebze taşıdığım bir gün, eski ipek mağazasının önünden geçerken bir arkadaşım, "Fugui, saçların bembeyaz olmuş," diye seslendi.

Onu en son gördüğümden bu yana sadece altı ay geçmişti. Onun bu sözlerini duyar duymaz kendimi gerçekten yaşlı hissettim. Eve vardığımda Jiazhen'ı tepeden tırnağa süzdüm. Neler olduğunun farkında değildi. Kendisine bakmak için başını önüne eğdi. sonra arkasına bakmaya çalıştı ve sonunda bana, "Neye bakıyorsun?" diye sordu.

"Senin de saçların beyazlamış," derken güldüm.

O sene Fengxia on yedisine giriyordu; büyümüş, serpilmişti. Eğer konuşabilseydi şimdiye kadar bir sürü talibi çıkardı. Köydeki herkes Fengxia'nın genç ve güzel bir hanımefendiye dönüştüğünü söylüyordu. Tıpkı Jiazhen'ın gençliğine benziyordu. Youqing ise on iki yaşındaydı ve kasabadaki ilkokula gidiyordu.

Birkaç yıl önce, Jiazhen ve ben Youqing'i okula gönderip göndermeme konusunda tereddütte kalmıştık. Hiç paramız yoktu. O zamanlar Fengxia on iki on üç yaşlarındaydı. Tarlada ve evde bize yardım etmesine karşın hâlâ bizim ilgimize ihtiyaç duyuyordu. Jiazhen'la onu birilerine evlatlık verip

vermeme konusunda çok düşündük. Bu yolla gelecek para ile Youqing'in okul masraflarını karşılayabilirdik. Fengxia, konuşamamasına karşın çok zekiydi; çok az duyuyordu ama biz bu konuyu konuşmaya başlar başlamaz yanımıza gelir ve gözlerini bize dikerdi. O gözlerini kırptıkça bizim yüreğimiz parçalanır ve onu başka bir aileye verme fikrini birkaç gün daha ertelerdik. Ama Youqing'in iyiden iyiye okul yaşına geldiğini görünce daha fazla erteleyemedik. Çevredeki bazı kişilere, on iki yaşındaki bir kız çocuğunu büyütmek isteyen olup olmadığını sorduruyordum. Jiazhen'a, "Eğer iyi bir aile denk gelirse, Fengxia şimdikinden çok daha iyi bir hayata sahip olacak," dedim.

Jiazhen başıyla onayladı ama gözyaşlarını tutamadı. Anne yüreği her zaman biraz daha yumuşaktır. Jiazhen'ı biraz daha açık görüşlü olması için ikna etmeye çalıştım. Kader Fengxia'ya büyük bir kazık atmıştı, onun daha fazla acı çekmesinden korkuyordum. Fakat Youqing acı çekmemeliydi. Ancak onu okula gönderirsek iyi bir geleceğe sahip olabilirdi. Çocuklarımızın fakirliğin gölgesinde kalmasına izin veremezdik. En azından birinin daha iyi bir hayatı olmalıydı.

Fengxia için bakıcı aile arayanlar, yaşının biraz büyük olduğunu, eğer bir yaş daha küçük olsaydı onunla ilgilenecek bir sürü aile bulabileceklerini söylüyorlardı. Bunları duyunca biz de vazgeçtik bu fikirden. Bir ay sonra iki farklı aileden Fengxia için teklif geleceğini hiç düşünmemiştik. Bir aile onu evlat edinmek istiyor, diğeri de yaşlı bir çifte bakması için istiyordu. Jiazhen ve ben, kızı olmayan ailenin daha uygun olacağını düşündük. Eğer Fengxia'yı alıp kendi kızları gibi severlerse, ona diğer yaşlı çiftten daha iyi bakabilirlerdi. Onlara, gelsinler görüşelim diye haber yolladık. Çift geldi, Fengxia'yı görür görmez sevdiler, ama

onun konuşamadığını öğrenince vazgeçtiler. Adam dedi ki: "Çok temiz görünümlü, fakat..."

Adam cümlesini tamamlamadan kibarca ayrıldılar. Diğer ailenin Fengxia'yı almasını kabul etmekten başka seçeneğimiz kalmamıştı. Diğer aile onun konuşup konuşamadığıyla ilgilenmedi; sıkı çalışabilmesi yeterliydi.

Fengxia'yı almaya geldikleri gün, elimde çapa tarlaya gitmek için hazırlanıyordum. Fengxia da, benimle birlikte gitmek için bir sepet ve bir orak kapmıştı. Yıllardır ne zaman tarlaya gitsem, benimle birlikte gelir ve otları biçerdi. Alışmıştık artık. O gün de benimle geldiğini görünce, geri dönsün diye onu ittirdim. Gözlerini kocaman açtı ve bana baktı. Çapayı yere bıraktım ve onu kulübeye doğru ittim. Elindeki sepetle orağı alıp bir köşeye fırlattım. Hâlâ gözlerini koca koca açmış bana bakıyor, onu başka bir aileye verdiğimizi bilmiyordu. Jiazhen ona giymesi için şarap rengi bir elbise verdiğinde artık bana bakmıyordu. Başını önüne eğdi ve Jiazhen'ın üstünü değiştirmede kendisine yardım etmesine izin verdi. Elbisesi Jiazhen'ın eski bir elbisesinden kesilip biçilmişti. Jiazhen düğmeleri iliklerken, Fengxia'nın gözyaşları da birer birer dizlerine düşüyordu. Gideceğini anlamıştı. Orağımı aldım ve dışarı çıktım. Kapının önünde Jiazhen'a seslendim: "Ben tarlaya gidiyorum. Fengxia'yı almaya geldiklerinde onu sen gönderirsin. Beni çağırma sakın."

Tarlaya vardığımda orağı elime alıp çalışmayı denedim, fakat bir türlü gücümü toplayamıyordum. Etrafıma bakındım, Fengxia'nın otları kesmek için orada olmadığını görünce içimde bir boşluk hissettim. Tarlada çalışırken Fengxia'nın artık yanımda olmayacağını düşünmeye dayanamadım. Bütün gücüm tükenmişti. O sırada Fengxia'yı gördüm, her zaman oturduğu toprak yığınının üstünde oturuyordu; yanında,

elinden tutan elli yaşlarında bir adam vardı. Gözyaşları yüzünden süzülüyordu. Öyle şiddetli ağlıyordu ki tüm bedeni titriyordu, ama gözyaşları sessizce akıyordu. Ara sıra eliyle gözyaşlarını siliyordu ve ben onun bunu babacığını daha iyi görebilmek için yaptığını biliyordum. Adam bana gülümsedi, "Endişelenme, ona iyi bakacağım," dedi.

Sözlerini bitirince, Fengxia'yı kolundan çekiştirdi. Adam onu kolundan çekiyordu ama Fengxia'nın bedeni hâlâ bana dönüktü ve hâlâ bana bakabiliyordu. Fengxia yürüdükçe uzaklaştı; artık gözlerini göremiyordum, bir süre sonra gözyaşlarını silen ellerini de göremez oldum. Daha fazla dayanamadım, başım bir yana düştü ve gözyaşlarım boynumdan göğsüme süzüldü.

Jiazhen yanıma geldiğinde onu suçladım: "Sana Fengxia'yı almaya geldiklerinde yanıma gelmesin, beni görmeye gelmesin demedim mi!"

"Ben göndermedim," dedi Jiazhen. "Fengxia kendi seni görmek istedi."

Fengxia gittikten sonra Youqing sözümüzü dinlemez oldu. Fengxia giderken, Youqing neler olduğunu bilmeden sadece izlemişti. Ancak Fengxia uzaklaştıktan sonra başını kaşıyıp eve doğru yürüyebildi. Birkaç kez göz ucuyla beni süzdüğünü görmüştüm, fakat hiçbir zaman gelip neler olduğunu sormadı. İlk dayağını daha Jiazhen'in karnındayken yemişti benden, bu yüzden şimdi korkuyordu.

Öğlen yemeği zamanı Fengxia'dan yoksun masamızda, Youqing iki lokma yiyor ve daha fazla yemeyi reddediyordu. Gözlerini Jiazhen'la benim üzerimde gezdiriyordu. Jiazhen ona "Hadi çabuk, ye yemeğini," dediğinde, minik başını sallar, "Ya ablam?" diye sorardı.

Jiazhen onu duyar duymaz başını önüne eğer ve "Hemen yemeğini ye!" derdi.

Bu küçük velet yemek çubuklarını bırakır ve bağıra bağıra ablasının ne zaman geri geleceğini söylemesini isterdi annesinden. "Ablam ne zaman geri gelecek?"

Fengxia'nın gidişinden ötürü fazlasıyla dağılmıştım. Bir keresinde Youqing'in bu davranışlarına katlanamadım. Masaya bir yumruk indirdim ve "Fengxia gelmeyecek," diye bağırdım.

Youqing öyle korkmuştu ki tir tir titriyordu. Sonra, gerçekten sinirlendiğimi görünce başını önüne eğdi, dudaklarını büktü ve "Ben ablamı istiyorum," dedi.

Jiazhen ona, ablasını başka bir aileye verdiğimizi, karşılığında gelecek parayla da onu okula göndereceğimizi söyledi. Ablasının başka bir aileye verildiğini duyunca, Youqing ağzını açarak cıyak cıyak ağlamaya başladı. Gözyaşları ve hıçkırıklar arasında bağırıyordu: "Okula gitmeyeceğim, ben ablamı istiyorum!"

Onu görmezden geldim, ağlamak istiyorsa bırakalım ağlasın diye düşündüm. Tekrar başlayacağı hiç aklıma gelmemişti: "Okula gitmeyeceğim!"

Onun ağlayıp sızlaması sinirime dokunmaya başlamıştı. "Ne zırlıyorsun?" diye azarladım onu.

Youqing çok korktu ve irkildi. Başımı önüme eğip yemeğe devam ettiğimi görünce, iskemlesinden ayağa kalktı ve köşeye doğru yürüdü. Sonra bir anda, "Ablamı istiyorum!" diye tekrar bağırdı.

Bu sefer ne yaparsa yapsın dayaktan kaçamazdı. Kapının arkasından süpürgeyi kapıp ona doğru yürüdüm ve "Dön arkanı," dedim.

Youqing Jiazhen'a baktı ve uysal bir şekilde arkasını döndü. Ellerini duvara dayadı. "İndir pantolonunu," dedim.

Youqing Jiazhen'a bakmak için kafasını çevirdi; pantolonunun fermuarını açtıktan sonra dönüp bir kez daha Jiazhen'a

baktı. Annesinin beni durdurmaya yeltenmediğini görünce korktu. Ben süpürgeyi havaya kaldırdığımda, "Baba, lütfen beni dövme," dedi ürkekçe.

Sözleri yüreğimi yumuşatmıştı. Youqing aslında yanlış bir şey yapmamıştı. Küçüklüğünden beri onunla Fengxia ilgileniyordu. Ablasıyla birbirlerine çok yakındılar ve onu özlemesi çok doğaldı. Hafifçe başını okşadım ve "Hadi git yemeğini ye," dedim.

İki ay geçmiş, Youqing için okula başlama zamanı gelmişti. Fengxia'yı almaya geldikleri gün Fengxia çok güzel giyinmişti. Ama Youqing okula başladığında, paçavralardan başka giyecek hiçbir şeyi yoktu. Annesi olarak, Jiazhen üzülmekten alamadı kendini. Onun önünde yere çömelmiş elbisesini tamir etmeye, eliyle çekiştirerek bir şeye benzetmeye çalışıyordu.

"Doğru dürüst giyecek bir şeyi yok," dedi bana.

Youqing'in "Okula gitmeyeceğim," diye bir kez daha zırlamaya başlayacağı kimin aklına gelirdi ki?

Üstünden iki ay geçmişti ve ben onun Fengxia konusunu unuttuğunu sanmıştım. Fakat okula başlayacağı gün, unutmadığını, inadını sürdürdüğünü gördüm. Bu kez sinirlenmedim. Ona, Fengxia'yı onu okula gönderebilmek için başka bir aileye verdiğimizi anlattım sakince. Ancak derslerine sıkı bir şekilde çalışırsa, bunun karşılığını ablasına verebileceğini söyledim. Youqing inatla ayağa kalktı, başını kaldırdı ve "Gitmiyorum!" diye diretti.

"Popon mu kaşınıyor?" diye sordum ona.

Hemen arkasını döndü ve tepinmeye başladı. Sonra odasına girdi ve bağırdı: "Dayaktan öldürsen de gitmeyeceğim!"

Bu çocuk iyi bir köteği hak ediyor diye düşündüm. Elimde süpürge, arkasından gittim. Jiazhen beni durdurdu. "Çok

sert vurma," diye fısıldadı. "Sadece biraz gözünü korkut, canını yakma."

İçeri girdiğimde Youqing pantolonunu dizlerine kadar indirip poposunu açmış, yatakta uzanıyordu. Pataklamam için beni bekliyordu. Ama onu öyle görünce elimi bile kaldıramadım. Önce konuşarak ikna etmeye çalışmalıyım diye düşündüm. "Fikrini değiştirmek için hâlâ vaktin var," dedim.

"Ablamı istiyorum!" diye haykırırken, deli gibi ağlamaya başladı.

Poposunu hedef aldım ve bir tane vurdum, ama o sadece başını kavradı ve "Acımadı ki!" dedi.

Bir daha vurdum; yine aynı şeyi söyledi: "Acımıyor!"

Youqing beni kendisini dövmeye zorluyordu. Gerçekten sinirlendiriyordu beni. Bu sefer var gücümle vurdum ona. Buna dayanamadı ve zırlamaya başladı, ama ben umursamadan vurmaya devam ettim. Nihayetinde Youqing daha bir çocuktu, daha fazla dayanamadı ve yalvarmaya başladı: "Baba, lütfen vurma artık, okula gideceğim."

Youqing her zaman iyi bir çocuk olmuştu. İlk günü okuldan eve döndüğünde, beni görünce titredi. Sabah onu dövdüğüm için hâlâ korktuğunu düşündüm. Arayı ısıtmak için okulda gününün nasıl geçtiğini sordum, ama o başım önüne eğdi ve hafifçe homurdandı. Yemek yerken dehşetle bana baktığını görünce kendimi çok kötü hissettim. Onu bu kadar sert dövdüğüme pişman oldum. Yemeği bitirmek üzereyken, "Baba," dedi bana.

Biraz durakladıktan sonra devam etti. "Öğretmenim, bugün beni eleştirdiğini sana iletmemi söyledi. Hareket etmeden duramadığımı ve gayretli olmadığımı söyledi."

Bunları duyar duymaz öfkeden gözüm döndü. Fengxia'yı onun için başkalarına vermiştik, o hâlâ derslerini

umursamıyordu. Tabağımı kaldırıp masanın üstüne vurdum. Youqing ağlamaya başladı. Gözyaşları içinde, "Baba, lütfen dövme beni. Popom çok acıyordu otururken, o yüzden sürekli kıpırdanıyordum," dedi.

Hemen pantolonunu indirip baktım. Sabahki dayak yüzünden poposu mosmor olmuştu. Böyle yara bere içindeki bir kalçayla, kim onun kıpırdamadan oturmasını bekleyebilirdi ki? Oğlumun korkudan titrediğini görünce yüreğim sızladı, gözlerim doldu.

Fengxia gittikten birkaç ay sonra koşarak geri geldi. Bir gece yarısı birinin kapıyı çaldığını duyduğumuzda, Jiazhen ve ben yataktaydık. Önce çok yumuşak vurdu, sonra ardı ardına çalmaya başladı kapıyı. Gecenin bu saatinde kim olabilir diye merak ettim. Yataktan kalktım, kapıyı açtığımda Fengxia'yı gördüm karşımda. Şaşkınlıktan onun duyamadığını ve konuşamadığını unuttum, "Fengxia, gel, içeri gir," dedim.

Sesimi duyar duymaz Jiazhen yataktan fırladı ve ayakkabılarını bile giymeden kapıya koştu. Fengxia'yı içeri aldığım an, Jiazhen gözyaşlarıyla kucakladı onu. Hafifçe dürttüm onu, ağlamaya devam etmesin diye.

Fengxia'nın saçı ve kıyafetleri çiyden sırılsıklam olmuştu. Otursun diye onu yatağa götürdük. Bir eliyle benim elbisemin kolundan, diğeriyle de Jiazhen'inkinden tuttu. Hıçkırıklara boğuldu, bedeni titriyordu. Jiazhen saçını kurulamak için havlu almaya yeltendi, ama Fengxia onu çok sıkı kavramış ve bırakmak istemiyordu. Jiazhen oturmak zorunda kaldı, kızının saçlarını okşadı. Ağlamayı ve sıkı sıkı kavradığı kıyafetlerimizi ancak uzun bir süre sonra bıraktı Fengxia. Ellerimizi üzerinden çektik ve onu incelemeye başladık. O ailenin kızımızı hayvan gibi çalıştırıp çalıştırmadığını anlamaya

çalışıyorduk. Bir süre baktık ama anlayamadık. Gitmeden önce ellerinde nasır vardı zaten. Sonra yüzünü inceledim, herhangi bir çizik ya da sıyrık göremeyince rahatladım.

Saçlarını kuruttuktan sonra, Jiazhen onun soyunmasına yardım etti ve uyuması için Youqing'in yanına götürdü. Fengxia yatağa uzandı ve bir süre uyuyan kardeşine baktı, gizlice gülümsedi; ancak ondan sonra gözlerini kapatıp uyuyabildi. Youqing yatakta döndü ve elini ablasının ağzına koydu, sanki onu tokatlıyormuş gibi görünüyordu. Uykuya dalan Fengxia cansız, minik bir kediye benziyordu, sakin ve huzurlu.

Sabah Youqing uyanıp ablasını yanında görünce heyecanla gözlerini ovuşturdu, gerçekten ablası olup olmadığını anlamak için tekrar baktı. Hemen yataktan fırladı ve "Abla, abla!" diye bağırmaya başladı.

Youqing bütün sabah kıkırdamaya devam etti. Jiazhen ona acele edip yemeğini yemesini söyledi, hâlâ okula gitmek zorundaydı. Bunu duyunca gülümsemeyi bıraktı; bana kaçamak bir bakış fırlattı ve Jiazhen'a dönüp sessizce, "Bugün gitmesem olur mu?" diye sordu.

"Hiç şansın yok!" dedim.

Bir şey söylemeye cesaret edemedi, ama çantasıyla kapının önünde dururken, hırsla ayaklarını yere vurdu birkaç kez. Sonra, yine tepem atar korkusuyla hızlıca koşmaya başladı. Youqing gittikten sonra, Jiazhen'a Fengxia için bir takım temiz kıyafet ayarlamasını söyledim, onu geri götürecektim. Arkamı döndüğümde Fengxia, elinde sepetle orak, kapıda beni bekliyordu. Fengxia'nın gözlerinde yalvaran bakışları görünce, kendimde onu geri gönderecek cesareti bulamadım. Jiazhen'a döndüm, sanki aynı bakış onun gözlerinde de vardı.

"Bir gün daha kalmasına müsaade edelim," dedim Jiazhen'a.

Akşam yemeğinden sonra, Fengxia'yı geri götürdüm.

Ağlamadı, sadece üzgünce annesine ve küçük kardeşine baktı. Sonra gömleğimin kolundan tuttu ve benimle birlikte yürümeye başladı. Youqing arkamızdan ağlıyor, yerlerde tepiniyordu, ama nasıl olsa Fengxia duymuyordu, ben de dikkate almadım onu.

Gerçekten zor bir yolculuktu. Fengxia'nın yüzüne bakmamaya çalıştım; sadece yürüyordum. Rüzgâr yüzüme doğru esiyor, boynumdan içeri giriyordu. Hava kararıncaya kadar yürüdük. Fengxia elleriyle gömleğimin kollarından tutmaya devam ediyordu, hiç sesi çıkmıyordu. Akşam karanlığında bir taşa takıldı ve yere düştü. Ayağım ovalamak için yere çömeldim, kollarını boynuma doladı. Elleri buz gibi olmuştu, cansız gibiydi. Yolun geri kalan kısmında Fengxia'yı ben taşıdım. Kasabaya varmıştık. O ailenin evine yaklaşınca bir sokak lambasının altında durdum, Fengxia'yı yere indirdim ve ona baktım. Fengxia iyi bir çocuktu, o zaman bile ağlamadı. Sadece gözlerini açtı koca koca ve bana baktı. Yüzünü okşamak için elimi uzattım; o da benim yüzümü okşadı. Yüzüme dokunduğunu hissettiğim anda onu o aileye geri vermekten vazgeçtim. Fengxia'yı sırtıma aldım ve eve doğru yürümeye başladım. İncecik ellerini boynuma dolamıştı, bir süre sonra sımsıkı sarıldı bana. Onu eve götürdüğümü biliyordu.

Eve döndüğümüzü gören Jiazhen şok oldu. "Bütün aile açlıktan ölsek bile, Fengxia'yı geri göndermiyorum," dedim.

Jiazhen'm yüzünde hafif bir gülümseme belirdi. Gözyaşları gözünden süzülene kadar gülümsedi.

Youqing yaklaşık iki yıldır okula devam ediyordu; hayatımız az da olsa iyiye gitmeye başlamıştı. Fengxia bizimle birlikte tarlada çalışıyordu, kendi sorumluluğunu üstlenecek yaşa gelmişti. İki tane kuzu besliyorduk ve kuzuların yediği otları

kesmek Youqing'in göreviydi. Her gün tan yeri ağarırken, Jiazhen Youqing'i uyandırırdı. Youqing orağını sepetin içine koyup otları kesmek için evden ayrılırken, bir eliyle sepeti taşır diğeriyle de uykulu gözlerini ovalardı. Acması bir hali vardı; o yaştaki çocukların asla uyanmak istemeyeceği bir saatte uyanırdı. Ama ne yapabilirdik ki? Eğer o, ot toplamazsa iki kuzumuz da açlıktan ölürdü. Youqing ot kesmekten döndüğünde, neredeyse okula geç kalmış olurdu. Ağzına kadar dolu bir çanak yemeği alelacele mideye indirir, okula koşarken hâlâ ağzındaki lokmaları çiğnerdi. Öğlenleri eve gelip daha fazla ot kesmek zorunda kalırdı. Önce kuzuları besler, sonra kendi yemeğini yerdi ve haliyle öğleden sonraki derslere de geç kalırdı. Youqing o zamanlar on yaşlarındaydı, yine de her gün, iki kez okulla ev arasında gidip gelir, yirmi beş kilometreden fazla yolu koşmak zorunda kalırdı.

Böyle koşarken ayakkabılarını giymesi çok doğaldı. Şehirde varlıklı bir ailede doğup büyümüş Jiazhen, Youqing gibi bir öğrencinin okula çıplak ayakla gitmemesi gerektiğini düşündüğünden, ona bez bir ayakkabı dikti. Ben, okulda derslerine sıkı bir şekilde çalıştığı sürece, ayağında ayakkabı olup olmamasının çok da önemli olmadığını düşünüyordum. Youqing yeni ayakkabılarını sadece iki aydır giyiyor olmasına karşın, Jiazhen'ın ayakkabının tabanını tamir ettiğini gördüm. Kimin ayakkabısına yama yaptığını sorduğumda, Youqing'in olduğunu söyledi.

Jiazhen tarladaki işten dolayı o kadar çok yoruluyordu ki, konuşmaya dermanı kalmıyordu, şimdi de Youqing'in ayakkabıları çıkmıştı. Youqing'in iki aylık ayakkabılarını elime aldım bakmak için. Ne hale gelmişlerdi böyle? Tabanları o kadar incelmişti ki neredeyse giyilemez durumdaydılar ve bir tanesinin bağcıkları kopmuş, ön tarafı tamamen yırtılmıştı.

Youqing elinde otlarla dolu sepetle geldiğinde, ayakkabıları ona doğru fırlattım. Kulağını çekerek ona ayakkabıları gösterdim: "Bunları giyiyor musun, yoksa kemiriyor musun?"

Youqing acıyla yüzünü buruştururken, acıyan kulağını ovuşturuyordu. Ağlamak istedi fakat cesaret edemedi.

"Bunları böyle giymeye devam edersen, ayaklarını keserim senin!" diye tehdit ettim onu.

Hatalıydım. Kuzuların bakımı ve beslenmesi tamamen Youqing'in üzerindeydi. Böyle zor bir işi yapmak Youqing'in zamanını alıyor, bu yüzden okula koşarak gitmek zorunda kalıyordu. Öğlenleri okuldan çıktığında ot kesmek için eve erken gelmesi gerektiğinden koşuyordu. Kuzulardan elde ettiğimiz gübrelerle tarlayı gübreleme işinin de onun görevi olduğundan bahsetmedim daha. Her yıl kuzuların yününü sattığımızda aldığımız parayla kim bilir ona kaç çift ayakkabı alabilirdik. Ona bağırdıktan sonra Youqing okula çıplak ayakla gitmeye başladı, okula vardıktan sonra giyiyordu ayakkabılarını. Bir keresinde kar yağmıştı ama o yine de okula yalınayak gitmişti. Babası olarak bu duruma zor katlanıyordum. Onu durdurdum ve "Ne var elinde?" diye sordum.

Karın içinde dikiliyordu, elindeki ayakkabılara boş boş baktı ve ne söyleyeceğini bilemedi. "Bunlar ayakkabı, eldiven değil. Giy ayağına onları," dedim.

Ancak o zaman giydi ayakkabılarını. Başını geri çekerken sözümü bitirmemi bekledi. Ona el salladım. "Hadi git."

Youqing arkasını döndü ve kasabaya doğru koşmaya başladı. Ama çok uzaklaşmamıştı ki, durup ayakkabılarını tekrar çıkardığını gördüm. Youqing gerçekten başa çıkılmaz bir çocuktu.

1958 yılında, halk komünleri kuruldu. Üç dönümlük

tarlamız da komüne gitmiş, bize sadece kulübenin önündeki küçücük bir toprak parçası kalmıştı. Muhtara artık muhtar diye hitap edilmiyordu, Yoldaş Başkan diye hitap edilmesi gerekiyordu. Yoldaş Başkan her sabah köyün girişindeki karaağacın altında durur, bir düdük çalardı. Ellerinde aletler, bütün kadın ve erkekler, askerdeymiş gibi köy girişinde sıralanırdı. Yoldaş Başkan günlük iş bölümünü yapar, bizler de dağılıp işe koyulurduk. Köydeki herkes bu durumu, sıralanıp tarlaya çalışmaya gitmeyi komik bulur, herkes birbirine bakıp bakıp gülerdi. Jiazhen, Fengxia ve ben düzgün bir şekilde sıraya girerdik, fakat diğer bazı gruplar çok düzensiz dururlardı. Bunlar hem genç hem de yaşlı üyeleri olan ailelerdi, hatta bir grupta topal bir yaşlı nine bile vardı. Bu grupları görünce Yoldaş Başkan, "Şu sıraya bak! Yatay da baksam dikey de baksam, korkunç görünüyorsunuz," derdi.

Doğal olarak, Jiazhen üç dönümlük toprağımızın komüne verilmesinden hoşnut değildi. Geçtiğimiz on sene boyunca ailemizin geçimini o tarladan sağlamıştık, şimdi bir çırpıda halkın malı olmuştu. Jiazhen sık sık şöyle derdi: "Eğer toprakları yeniden dağıtırlarsa, üç dönümlük tarlamızı geri istiyorum."

Çok geçmeden yemek pişirdiğimiz tencere ve tavaların da komüne verileceğini kim bilebilirdi ki? Demir elde etmek için eritileceklerini söylediler. Bir gün Yoldaş Başkan kapı kapı dolaşıp bütün demir tencere ve tavaları toplayıp parçaladı. Bizim eve geldiğinde gülerek şöyle söyledi: "Fugui, kendi ellerinle getirecek misin, yoksa içeri girip biz mi alalım?"

Herkesin tenceresi kırılıp parçalandığından hiçbir yolu yok diye düşündüm ve "Getireyim, getireyim," dedim.

Tenceremizi getirdim ve yere koydum. İki delikanlı

çapalarıyla parçaladılar tencereyi. Sadece dört beş vuruş yetmişti güzelim tencereyi parçalara ayırmaya. Jiazhen orada durmuş bunları izlerken çok üzüldü, birkaç damla gözyaşı bile döktü. Yoldaş Başkan'a, "Tenceremizi parçaladığınıza göre, nasıl yemek yiyeceğiz şimdi?" diye sordu.

"Yemekhanede yiyeceksiniz," diye yanıtladı Yoldaş Başkan ellerini sallarken. "Köye ortak kullanacağımız bir yemekhane kuruluyor. Tencereleriniz parçalanıyor ve artık kimsenin yemek yapma derdine düşmesine gerek yok. Enerjinizi kendinize saklarsınız artık, aynı zamanda komünizme doğru yol alıyoruz. Acıktığınızda sadece yemekhaneye gitmeniz yeterli. Balık ve et var, patlayıncaya kadar yiyebilirsiniz."

Köyde yemekhane kurulmuş ve pirinç, tuz, odun gibi sahip olduğumuz her şeye el konmuştu. En kötüsü de bizim kuzulardı. Youqing onları beslemişti, besili ve güçlü olsunlar diye bakmıştı onlara, fakat onları bile vermek zorunda kalmıştık. Pirincimizi ve tuzumuzu yemekhaneye taşıdığımız o öğleden sonra, Youqing kuzularımızı çorak tarlaya doğru sürdü. Hiç istekli değildi. Kendi elleriyle besleyip büyüttüğü kuzularıydı onlar. Her gün okuldan eve, evden okula koşmuştu onlar için. Onları, köydeki diğer herkesin öküzünü ve kuzusunu götürdüğü çorak tarlaya götürüp sorumlu Wangxi'ye teslim etti. Diğerleri de hayvanlarını vermeye gönülsüzdü, yine de onları Wangxi'ye teslim ettiler ve evlerine döndüler. Sadece Youqing kalmıştı, orada kımıldamadan duruyor, dudaklarını ısırıyordu. Sonunda dokunaklı bir sesle Wangxi'ye sordu: "Her gün onları kucaklamak için gelmemin bir sakıncası olur mu?"

Köy yemekhanesi açılır açılmaz, yemek saatleri gösteri alanına dönmüştü. Her aile iki kadın gönderip yemekleri aldırıyordu. Tıpkı askerdeyken girdiğim sıcak ekmek kuyruğu

gibi, upuzun bir sıraya girmeleri gerekiyordu. Bütün o kadınların dırdırı ve gürültüsü, serçe sürüsünün kanat çırpışı gibiydi. Yoldaş Başkan haklıydı: Yemekhanenin kurulması büyük bir enerji tasarrufuydu. Acıkınca tek yapman gereken, sıraya girmekti. Bol bol yiyecek ve içecek vardı. Porsiyonlar sınırsızdı; ne kadar istersen yiyebilirdin ve her gün et vardı. İlk zamanlar, Yoldaş Başkan elinde çanağı neşeli kahkahalar atarak kapı kapı dolaşır ve insanlara, "Nasıl, sizi büyük bir zahmetten kurtarmadı mı? Halk komünleri iyi fikir, öyle değil mi?" diye sorardı.

Köydeki herkes mutluydu. Hepsi bunun mükemmel bir fikir olduğunu söyledi. Yoldaş Başkan, "Bu günler, o eski günlerden daha rahat," diye yanıtladı onları.

Jiazhen da mutluydu. Fengxia'yla birlikte yemek getirdikleri her sefer, "Yine et var!" derdi.

Dışarı çıkıp Youqing'e seslenmeden önce elindeki tepsiyi masaya bırakırdı. Birkaç kez seslendikten sonra Youqing ortaya çıkardı, elinde ot dolu bir sepet, toprak yığıntıdan eve doğru koşardı. Aslında hâlâ kuzulara ot götürmeye devam ediyordu. Köyün üç öküzü ve yirmiden fazla kuzusu aynı ahırda toplanmıştı. Bütün bu hayvanlar halk komünü tarafından alınınca, şansları pek de yaver gitmemişti. Çoğu zaman yarı aç yarı toklardı, kötü besleniyorlardı. Youqing ahıra girer girmez kuzular etrafını sarardı. Youqing kendi kuzularına seslenirdi: "Hey! Merhaba! Neredesiniz arkadaşlar?"

Kuzuları sürüden ayrılınca, Youqing otları yere, onların önüne koyardı. Aynı zamanda diğer hayvanları kış kışlardı. Youqing, ancak kuzuları otlamayı bitirdikten sonra, nefes nefese ve ter içinde eve doğru koşardı. Okula geç kalmak üzere olduğu için, pilavını, sanki su içermiş gibi bir lokmada

midesine indirir ve çantasını kaptığı gibi okula koşardı.

Onun hâlâ oradan oraya koşturduğunu görünce sinirleniyor, ama bir şey demiyordum. Biri duyar da devleti eleştirdiğimi sanır diye korkuyordum. Ama bir keresinde dayanamadım ve Youqing'e dedim ki: "Niye başkalarının sıçtığı boku sen temizliyorsun?"

Youqing hiçbir şey anlamadı, bir süre yüzüme baktıktan sonra kıkırdamaya başladı. O kadar çok sinirime dokundu ki, neredeyse bir tane patlatacaktım kafasına.

"O kuzular artık komüne ait. Daha ne diye ilgileniyorsun onlarla?"

Youqing onlara günde üç kez ot götürür ve karanlık çökünce gidip kuzularıyla kucaklaşırdı. Hayvanlardan sorumlu olan Wangxi, Youqing'in kuzularına bu kadar çok değer verdiğini görünce ona şöyle dedi: "Youqing, neden eve giderken onları da götürmüyorsun? Sabah erkenden onları geri getirmen yeterli."

Youqing bunu kabul etmeyeceğimi biliyordu, bu yüzden başını iki yana sallayıp, "Babam kızar," dedi. "Ben azcık onlarla kucaklaşayım yeter."

Zaman geçtikçe ahırdaki kuzular azaldı, her geçen gün bir tanesini kesiyorlardı. Sonunda, onlara hâlâ ot getiren bir tek Youqing kalmıştı. Wangxi beni görünce şöyle dedi: "Onları tek düşünen Youqing, diğerleri sadece acıkınca düşünüyor kuzuları."

Köy yemekhanesinin açılışından iki gün sonra, Yoldaş Başkan, içinde demir eritecek kazan almaları için şehre iki delikanlı yolladı. Yoldaş Başkan çorak tarladaki parçalanmış tencere ve demir levha yığınını işaret ederek, "Elimizi çabuk tutup bir an evvel şunları eritmemiz lazım," dedi. "Orada öyle durunca bir işe yaramıyorlar."

İki delikanlı yanlarına halat ve sırık alarak şehre indikten

sonra, Yoldaş Başkan ile kasabanın *feng şui** uzmanı, birlikte köyde gezinmeye başladılar. Demiri eritmek için en uygun noktayı bulmaya çalışıyorlardı. Uzun bir cüppe giymiş olan *feng şui* uzmanı, yüzünde bir gülümseme, bir ileri bir geri yürüyordu. Hangi ailenin evine yaklaşsa, içeridekilerin nefesi kesiliyordu. Bu kambur ihtiyarın onay veren tek bir kafa sallaması, o insanları evlerinden etmeye yeterdi.

Yoldaş Başkan bizim evin kapısına kadar eşlik etmişti *feng şui* uzmanına. Ben kapıda duruyordum; telaştan kalbim, yerinden çıkacakmış gibi küt küt atıyordu. Yoldaş Başkan, "Fugui, bu Wang Bey, sizin eve bakmaya geldi," dedi.

"Ah, ne güzel!" dedim başımı sallayarak.

Ellerini arkasında kavuşturmuş *feng şui* uzmanı, etrafa bakındıktan sonra, "Burası harika, *feng şui*'ye uygun bir yer," dedi.

Adamın sözlerini duyar duymaz başım dönmeye başladı, işimiz bitti diye düşündüm. Jiazhen'ın tam o sırada gelmesi çok iyi olmuştu. Jiazhen, uzmanın eskiden tanıdığı Wang Bey olduğunu görünce, ona seslendi. Wang Bey de, "Ah, Jiazhen!" dedi ona.

Jiazhen gülümseyerek, "İçeri buyurun, size çay ikram edeyim," dedi.

Wang Bey elini sallayarak karşılık verdi. "Başka zaman, başka zaman."

"Babam son zamanlarda çok meşgul olduğunuzu söyledi,"

---

* Doğada var olan yaşam enerjisini yaşanılan mekânlarda harekete geçirmeyi amaçlayan beş bin yıllık eski bir Çin öğretisidir. Bir yerin "iyi bir feng şui"ye sahip olması oranın doğayla uyumlu olması, "kötü bir feng şui"ye sahip olması ise oranın doğayla uyumsuz olması demektir. Doğaya uygun yaşam alanları düzenlemekle daha sağlıklı yaşanılacağına ve mutlu ilişkiler kurulacağına inanılır. (e.n.)

dedi Jiazhen.

"Evet, gerçekten çok yoğunum," dedi Wang Bey başını sallayarak. "Gidip evlerinin *feng şui*'sine bakmamı isteyen insanlar sırada bekliyor!"

Cümlesini bitirince bana bakarak, "Beyefendi kim?" diye sordu Jiazhen'a.

"Fugui," diye yanıtladı Jiazhen.

Wang Bey gülümserken imalı bir bakış attı bana. Başını sallayarak, "Ah, evet, biliyorum, biliyorum," dedi.

Wang Bey'in yüzündeki ifadeyi görünce, geçmişte ailemin bütün servetini kumarda kaybettiğimi bildiğini anladım. Wang Bey'e sadece gülümsedim. "Tekrar görüşmek üzere," derken ellerini kibarca birbirine kavuşturdu.

Sözlerini bitirince arkasını döndü ve Yoldaş Başkan'a, "Hadi gidip başka yerlere bakalım," dedi.

Ancak başkan ve *feng şui* uzmanı ayrıldıktan sonra rahat bir soluk alabildim. Kulübemiz kurtulmuştu ama Yaşlı Sun'un şansı yaver gitmemişti. *Feng şui* uzmanı onun evinden hoşlanmıştı. Yoldaş Başkan evi boşaltmalarını talep etti ama Yaşlı Sun bir köşeye sinmiş bebek gibi ağlıyordu. Taşınmak istemiyordu. Başkan ona dedi ki: "Ne ağlıyorsun? Komün sana yeni bir ev inşa edecek."

Yaşlı Sun elleriyle başını kavrayarak ağlamaya devam etti, fakat hiçbir şey söylemedi. Karanlık çökünce, başka seçeneği olmadığını gören başkan, Yaşlı Sun'u ve eşyalarını kapının önüne koymaları için birkaç delikanlı getirdi. Onlar Yaşlı Sun'u dışarıya çıkardıktan sonra Yaşlı Sun bir ağaca tırmandı ve ne yaparlarsa yapsınlar aşağı inmedi. İki genç adam onu aşağı indirmek için çekiyorlardı, ama sonra başkana dönüp, "Yoldaş Başkan," dediler, "onu indiremiyoruz."

Yoldaş Başkan dönüp baktı ve şöyle dedi: "Tamam, siz

ikiniz buraya gelin ve ateşi yakın."

Ellerinde kibritlerle iki delikanlı taburelere çıkıp evin kamış kaplı çatısına çaktılar kibritleri. Fakat çatı küflüydü ve önceki gün yağmur yağmıştı. Çatının tutuşması neredeyse imkânsızdı. Başkan, "Lanet olsun, halk komünü ateşinin bu harabe kulübeyi yakamadığına inanamıyorum," dedi.

Gömleğinin kollarını sıvayan başkan bu işi tam kendi yapmaya hazırlanıyordu ki, o anda birisi, "Biraz yağ dökün, çok azıcık kâfidir," dedi.

Başkan bir an düşündü ve "Tabii ya!" dedi. "Ben nasıl düşünemedim bunu? Çabuk, biriniz yemekhaneye gitsin ve biraz yağ getirsin."

Her zaman, işleri bozan tek insanın ben olduğunu sanırdım. Başkanın da benim gibi olduğunu düşünmemiştim hiç. Yaklaşık yüz adımdan daha az bir mesafede durup başkan ve diğerlerinin iyi kalite yağı kamış kaplı çatıya dökmelerini izledim. O yağ bizim ağzımızdan alınmıştı, şimdi ise onların elinde ateşe ve dumana karışacaktı. Bizim yemeklere kullandığımız yağı, bir çatıyı yakmak için kullanıyorlardı. Hızla yükselen alevler gökyüzünde dans ederken, dumanlar çatının etrafında dolanmaya başladı. Yaşlı Sun hâlâ ağaca sarılmıştı; gözlerini hiç ayırmadan yanmakta olan evine bakıyordu. Zavallı Yaşlı Sun evi yanıp kül olana kadar izledi, ancak ondan sonra gözyaşlarını sildi ve sendeleye sendeyle uzaklaştı oradan. Evin etrafındaki toprak alevlerden kapkara olmuştu. Köy halkı onun şöyle dediğini duydu: "Tencerelerim parçalandı, evim yakıldı, öyle görünüyor ki sıra ölmeye geldi."

O gece Jiazhen ve ben uyuyamadık. Eğer Jiazhen *feng şui* uzmanı Wang Bey'i tanıyor olmasaydı, kim bilir bizi nereye göndereceklerdi? Düşündükçe bunun bizim kaderimiz olduğuna inanmaya başlamıştık. Yaşlı Sun'un başı

yanmıştı; Jiazhen onu bu felakete bizim sürüklediğimizi düşünüyordu. Ben de aynı şekilde düşünüyordum, fakat dilimle düşüncem bir değildi.

"Aslında felaket onu buldu, gerçekten onu felakete bizim ittiğimizi söyleyemezsin," dedim.

Demirin eritileceği alan tahliye edilmiş, şehirden alınan kazan gelmişti. Demiri içinde eritmek için kazan niyetine aslında bir tane benzin varili almışlardı. Köydeki birçok kişi daha önce hiç benzin varili görmemişti, herkes onun çok ilginç bir şey olduğunu düşünüyordu. Onun nasıl bir zımbırtı olduğunu sordular. Ben savaş zamanında bunlardan çok görmüştüm; onlara dedim ki: "Bu bir benzin varilidir. Arabanın yemek yemek için kullandığı pilav çanağıdır."

Yoldaş Başkan pilav çanağına bir tekme salladı ve "Bu çok küçük!" dedi.

Kazanı alan adam, "Bundan büyüğünü bulamadık," dedi. "Şimdilik her seferde tek kazan eritmek zorundayız."

Başkan mantıklı fikirlerden hoşlanan bir adamdı. Kimin söylediğinin önemi yoktu. Kulağa mantıklı geldiği sürece inanırdı onlara. Başkan, "Akla yatkın, hem sonra bir lokmayla kimse şişmanlamaz. Şimdilik sadece bir kazan eritelim," dedi.

O kadar insanı bir araya toplanmış gören Youqing, elinde ot sepeti, ahıra gidip kuzularını beslemeyi bir süreliğine erteledi ve neler olduğunu öğrenmek için kalabalığın olduğu yere geldi. Kalabalığın arasından sıyrılınca gelip belime yapıştı. Bu kim diye düşündüm bir an, aşağı doğru bakar bakmaz onun oğlum olduğunu gördüm. Youqing başkana, "Demiri eritirken biraz su katmalısınız," dedi.

Bunu duyan herkes güldü. Başkan, "Su mu? Bu ufaklık et pişireceğimizi sandı herhalde," dedi.

Youqing bunu duyunca kıkırdamaya başladı ve şöyle

yanıtladı onu: "Eğer bu şekilde yapmazsanız, demir erimeden kazanın dibinde bir delik açarsınız."

Bu sözleri duyan başkanın kaşlarını kaldırıp bana döneceğini ve şöyle söyleyeceğini kim bilebilirdi: "Fugui, sizin ailede küçük bir bilim adamı varmış da bizim haberimiz yokmuş. Bu ufaklık doğru söylüyor."

Her ne kadar oğlum berbat bir öneride bulunmuş olsa da, Yoldaş Başkan'ın oğluma övgüler yağdırması doğal olarak hoşuma gitmişti. Önce kazanı Yaşlı Sun'un evinin olduğu yere kurdular. Tencere parçalarını, demir levhaları ve diğer malzemeyi içine atıp üzerine su ekledilerler. Sonra kazanın ağzını bir tahta parçasıyla kapattılar. Bu şekilde demiri eritmeye başladık. Su kaynamaya başlayınca, buhar tahta kapağı hareket ettirmeye başladı. Sonuç olarak, demiri eritmenin et pişirmekten pek bir farkı yoktu.

Başkan her gün birkaç kez gidip kontrol ediyordu. Kapağı her kaldırışında su ve buhardan korkup birkaç adım geriye zıplar ve "Cehennem gibi sıcak!" diye bağırırdı.

Dumanlar dağıldıktan sonra, kazanın içine bir sopa sokup karıştırır, demir yumuşamış mı diye bakardı. Karıştırmayı bıraktıktan sonra, "Lanet olsun! Hâlâ taş gibi sert," diye küfrederdi.

Köy demir eritirken, Jiazhen hastalandı. Kronik yorgunluk hastalığına tutuldu. Önceleri yaşlanıyor, böyle hissetmesi normal diye düşündüm. Keçi gübreleriyle tarlayı gübrelediğimiz, bambu sırıklarını tarlaya diktiğimiz gündü. Aslında bambu sırıklarının uçlarında küçük kırmızı bayraklar olurdu, fakat birkaç yağmurdan sonra bayraklar uçmuştu. Geriye kalan tek şey, sırıklardan sarkan kırmızı kâğıt parçalarıydı. Jiazhen da gübre taşıyordu. Yürüdü, yürüdü, sonra dizlerinin bağı çözülmüş gibi olduğu yere yığıldı. Bunu gören çiftçilerin

hepsi kişner gibi gülmeye başladı.

"Fugui dün gece sıkı çalışmış olmalı," diye dalga geçtiler.

Jiazhen da güldü. Ayağa kalktı, yükünü almaya çalıştı fakat dizleri titremeye başlamıştı. Dizleri o kadar güçlü titriyordu ki, pantolonu sanki sert bir rüzgârla savruluyormuş gibi görünüyordu. Muhtemelen sadece yorulmuştur diye düşündüm.

"Otur, biraz dinlen," dedim.

Hemen yere oturdu. Gübre dolu sepet dizlerine döküldü. "Bana ne olduğunu anlayamıyorum," derken, Jiazhen'ın rengi bir anda kıpkırmızı oldu.

Ben sadece biraz uykuya ihtiyacı olduğunu, ertesi gün eski enerjisini toplayacağını düşünüyordum. O günden sonra Jiazhen'ın bir daha ağır iş yapamayacağını, sadece ufak tefek işlerle uğraşabileceğini kim bilebilirdi ki? Halk komünü olması iyi bir şeydi, yoksa o günlerde nasıl geçinirdik bilmiyorum. Jiazhen hastalandıktan sonra, ruhen de çöktü. Geceleri bana sık sık, "Fugui, işleri senin için daha da zorlaştırıyorum, çok üzgünüm," diye fısıldardı.

"Tasalanma sen," derdim ona. "Yaşlanınca herkes böyle olur."

O zamana kadar Jiazhen'ın hastalığına pek önem vermemiştim; evlendiğimizden beri yüzü gülmedi diye düşünüyordum sadece. Artık yaşlanıyordu ve dinlenmesi gerekiyordu. Bir aya kalmadan Jiazhen'ın hastalığının aniden kötüye gideceği kimin aklına gelirdi. Demir erittiğimiz kazanın başında nöbet tuttuğumuz gece, bir anda yere yığıldı, ancak o zaman durumun ciddiyetini anladım ve korktum, Jiazhen'ın acilen şehirdeki hastanede bir doktora görünmesi gerekiyordu.

Demiri iki aydır kaynatıyorduk ama hâlâ kaya gibi sertti.

Yoldaş Başkan köyün en güçlü adamlarının bütün gün bu işle ilgilenmesinin doğru olmadığını düşünüyordu. Bu yüzden, "Bundan sonra sırayla her ev nöbet tutacak," dedi.

Bizim sıramız geldiğinde, başkan, "Fugui, yarın Ulusal Bayram. Ateş çok büyük yanmalı. Ne olursa olsun yarın demirin erimiş olduğunu görmek istiyorum," dedi.

Sabah ilk işim, yemekleri getirsinler diye Jiazhen ile Fengxia'yı erkenden yemekhaneye göndermek oldu. Böylece, yemeğimizi herkesten önce yer, alana da daha erken gideriz diye düşünüyordum. Geç kalırsak insanlar dedikodu eder diye korkuyordum. Jiazhen ve Fengxia yemekleri getirmişti ama Youqing hâlâ ortalıkta görünmüyordu. Jiazhen kapının önüne çıktı ve alnından ter boşalana kadar ona seslendi. Ben onun nerede olduğunu biliyordum, kuzularına ot kesmeye gitmiştir mutlaka diye düşündüm. Jiazhen'a dönüp, "Hadi siz yiyin yemeğinizi," dedim.

Hayvanların bulunduğu ahıra doğru giderken, bu çocuk hiçbir şeyden anlamıyor diye düşünüyordum. Evde annesine hiç yardımcı olmuyor, tek bildiği şey kuzularına ot kesmek, bütün boş zamanını o hayvanlara harcıyor. Ahıra girdiğimde Youqing'i otları boşaltırken gördüm. Ağılda sadece altı tane kuzu kalmıştı ve bir anda hepsi otların üstüne atıldılar. Elinde sepet, Youqing Wangxi'ye sordu: "Benim kuzularımı da kesecekler mi?"

"Hayır," diye yanıtladı Wangxi. "Eğer hepsini keserlerse gübreyi nasıl elde ederiz? Gübre olmadan tarladaki ekinler yetişir mi hiç?"

Wangxi benim geldiğimi görünce Youqing'e dönüp, "Eve gitsen iyi olacak. Bak baban geldi," dedi.

Youqing arkasını dönünce, elimi uzattım ve hafifçe başını

okşadım. Üzgün bir ses tonuyla Wangxi'ye kuzularını soruşu sinirimi yatıştırmıştı. Eve doğru yürümeye başladık; öfkeli olmadığımı gören Youqing, neşeyle, "Kuzularımı kesmeyecekler," dedi.

"Kesseler iyi olurdu," diye yanıtladım onu.

O gece dördümüz de kazanın başında demir eritme işiyle ilgilendik. Kazana su eklemek benim işimdi. Fengxia ateşi yelliyor, Jiazhen ve Youqing de ateşi beslemek için çalı çırpı topluyordu. Gece yarısına kadar çalıştık, tüm köy halkı uyuyana kadar. Üç kere su ekledikten sonra elime bir sopa alıp kazanın içine soktum. Demir hâlâ kaya gibi sertti. Jiazhen öyle yorulmuştu ki, yüzü ter içinde kalmıştı. Ateşe odun atmak için eğildiğinde, dengesini sağlayamadı ve dizlerinin üzerine çöktü. Tahta kapağı kazana kapattıktan sonra ona döndüm ve "İyi değilsin sen, hastasın," dedim.

Jiazhen, "Hasta değilim, sadece vücudum zayıf düştü," dedi.

Youqing bir ağaca yaslanmıştı, uyuyakalmış gibi bir hali vardı. Ateşi yellemekten elleri acıyan Fengxia durmadan el değiştiriyordu. Yanına gidip omzunu okşadım, yerini almak istediğimi sandı, döndü ve başını hayır der gibi salladı. Youqing'i işaret ettim; onu alıp eve götürmesini ima ettim. Fengxia ancak o zaman tamam der gibi başım salladı ve ayağa kalktı. O sırada köyün ahırından gelen "mee, mee" sesleri, uyuyan Youqing'in kulağına kadar ulaşmıştı. Youqing uykusunda gülümsedi. Fengxia onu kucaklamak için yanına gittiği sırada, Youqing gözlerini açtı ve "Bunlar benim kuzularım, ağlıyorlar!" dedi.

Ben onun uyuduğunu düşünürken, o bir anda gözlerini açıp yine şu kuzulardan bahsetmeye başlayınca tepem attı. "Onlar senin kuzuların değil, komünün kuzuları!" diye bağırdım.

Korkudan ödü koptu Youqing'in. Gözlerinde uykudan eser kalmamıştı, bana ters ters baktı. Jiazhen beni dürttü. "Korkutma çocuğu," dedi.

Youqing'in yanına çömeldi ve usulca, "Youqing, hadi uyu sen. Uyu," dedi.

Youqing annesine bakıp başını salladı ve gözlerini yumdu. Çok geçmeden derin uykuya daldı. Youqing'i kaldırdım Fengxia'nın sırtına koydum. Sonra ona el işaretiyle, Youqing'i eve götürmesini ve geri gelmemesini söyledim.

Fengxia Youqing'i götürdükten sonra, Jiazhen ve ben ateşin başında oturduk. Hava çok soğuk olduğundan ateşin başında oturmak iyi geliyordu. Jiazhen öyle yorulmuştu ki, kılım kıpırdatacak hali kalmamıştı. Bana yaslanmasını sağladım. "Gözlerini kapat ve uyumaya çalış," dedim.

Jiazhen başını omzuma koyar koymaz, ben de hafif bir uykuya daldım. Başım öne düşünce uyandım ve hemen doğruldum, ama öyle yorgundum ki tekrar daldım. Gözlerimi en son ateşe odun attıktan sonra kapadım, başım önüme düştü bir daha kalkmadı.

Şiddetli bir gümbürtüyle uyandığımda, ne kadar süredir uyuduğumu bilmiyordum. O kadar korktum ki yerimden sıçradım. Hava neredeyse aydınlanmıştı. Kazanın devrilmiş olduğunu gördüm. Ateş su gibi yayılmış, etrafta yanıyordu. Üzerimde Jiazhen'in ceketinin olduğunu fark ettiğimde yüreğime iniyordu. Kazanın etrafında iki kere koştum ama Jiazhen'ı göremedim. Korkudan ödüm patlamıştı. Deli gibi bağırıyordum: "Jiazhen, Jiazhen!"

Jiazhen'ın gölet tarafından gelen baygın sesini duydum. Oraya doğru koştum ve Jiazhen'ın yerde oturduğunu gördüm, tüm gücüyle yerden kalkmaya çalışıyordu. Kalkmasına yardım ettim. Ayağa kalktığında, giysilerinin sırılsıklam

olduğunu fark ettim.

Ben uykuya daldıktan sonra Jiazhen uyanmış ve ateşi beslemek için uyanık kalmayı başarmıştı. Sonra, kazanda neredeyse hiç su kalmadığını görünce kovayı alıp gölete gitmiş. Beş altı adım attıktan sonra, elinde kovayla yere yığılmış. Bir süre dinlendikten sonra, kovayı tekrar doldurmak için gölete doğru yürümüş. Bu kez her adımdan sonra dinleniyormuş, fakat gölete varır varmaz bir kez daha yere yığılmış. İki kova su üstüne dökülmüş. Patlama sesi beni uyandırana kadar, orada oturup gücünü toplamaya çalışmış.

Jiazhen'ın yaralanmadığını görünce içim rahatladı. Onu kazanın oraya doğru götürdüm. Ufak tefek ateşler sıçrıyordu etrafa; kazanın dibinin yandığını görünce durumun kötü olduğunu anladım. Neler olduğunu görünce Jiazhen da afalladı. Hemen kendini suçladı. "Hepsi benim suçum, hepsi benim suçum."

"Hayır, benim suçum," dedim. "Uyumamalıydım."

Hemen gidip başkana haber vermem gerektiğini düşündüm. Jiazhen'ın bir ağaca yaslanmasına yardım ettim. Jiazhen ağaca yaslanmış otururken, bir zamanlar bana, sonra Longer'a ve şimdi de başkana ait olan eve doğru koşmaya başladım. Eve vardığımda, "Yoldaş Başkan, Yoldaş Başkan!" diye bağırdım.

Başkan, içeriden seslendi: "Sen de kimsin?"

"Ben Fugui, kazanın dibi yandı," dedim.

"Demiri eritebildin mi?" diye sordu başkan.

"Hayır," diye yanıtladım.

"O zaman ne diye bağırıyorsun?"

Ağzımı açmaya cesaret edemedim. Ne yapacağımı bilemeden orada öylece durdum. Hava aydınlanmıştı. Sonra,

Jiazhen'ı kasabadaki hastaneye götürsem iyi olur diye düşündüm. Hastalığı ciddi görünüyordu. Kazan meselesiyle hastaneden döndükten sonra uğraşacaktım. Önce eve gittim ve yardım etmesi için Fengxia'yı uyandırdım. Jiazhen'ı tek başıma kaldıramazdım; ben de yaşlanıyordum ve hastaneye kadar on küsur kilometrelik yolda onu taşıyamam diye korktum. Fengxia ile birlikte taşımaktan başka çarem yoktu.

Jiazhen sırtımda, Fengxia yanımda, şehre doğru yürümeye başladım. Jiazhen itiraz ediyordu: "Ben hasta değilim Fugui, ben hasta değilim."

Bunu sadece hastaneye para harcamamak için söylediğini biliyordum. "Bırakalım da hasta olup olmadığına doktor karar versin," dedim.

Jiazhen hastaneye gitmek istemiyordu, yol boyunca sızlanıp durdu. Bir süre yürüdükten sonra halim kalmadı. Bu kez, benden güçlü olan Fengxia sırtlandı annesini. Jiazhen şikâyet etmeyi bıraktı ve gülümsedi. "Fengxia gerçekten büyümüş," dedi.

Jiazhen'ın gözleri dolmuştu: "Keşke o zaman, Fengxia şu hastalığa yakalanmamış olsaydı," diye ekledi.

"Kaç yıl geçmiş aradan, daha neyin muhakemesini yapıyorsun?" dedim.

Kasabadaki doktor Jiazhen da kemik erimesi olduğunu ve bu hastalığa kimsenin çare bulamadığını söyledi. Onu eve götürmemizi ve mümkün olduğunca düzenli ve iyi beslememiz gerektiğini ekledi. Hastalığının daha da kötüye gidebileceği yolunda uyardı bizi. Dönüş yolunda Fengxia taşıdı annesini; bense, kafam karmakarışık halde, yanlarında yürüyordum. Jiazhen tedavi edilemez bir hastalığa tutulmuştu; bunu düşündükçe daha beter oluyordum. Hayatımız ne kadar da çabuk geçmişti! Jiazhen'ın ince ve kemikli yüzüne baktım

ve evlendiğimizden beri onu bir gün bile mutlu edemediğimi düşündüm.

Jiazhen ise Fengxia'nın sırtında mutluydu. "Tedavi edilemez olması iyi bir şey, yoksa tedavi masrafları için parayı nereden bulabilirdik?" dedi.

Köyün girişine vardığımızda Jiazhen iyi hissettiğini ve yürüyebileceğini söyledi. "Youqing'i korkutmayalım," dedi.

Jiazhen, Youqing annesini böyle görür de üzülür diye endişeleniyordu. Anneler her zaman böyle ufak şeyleri düşünür. Fengxia'nın sırtından indiğinde koluna girmek istedik, ama o kendi başına yürüyebileceğini söyledi.

"Aslında ben hasta değilim," dedi.

Tam o sırada bize doğru yaklaşan zil ve çan sesleri duyduk. Başkan, bir grup insanla birlikte bize doğru yürüyordu. Başkan neşeyle bize el sallarken bağırdı:

"Fugui, sen ve ailen çok iyi bir iş çıkardı."

Neden söz ettiği hakkında en ufak bir fikrim yoktu. Ancak grup yaklaştıktan sonra, iki adamın koca bir parça demir yığını taşıdığını gördüm. Parçanın üst kısmı yarım tencere şeklindeydi ve kenarlarından demir parçaları çıkmıştı. Üstüne kırmızı bir kumaş parçası serilmişti. Başkan, bu değersiz metali işaret ederek dedi ki: "Senin ailen demiri eritti, hem de tam Ulusal Bayram gününde. Biz, büyük haberi vermeye ilçe merkezine gidiyoruz."

Söylenenleri duyunca dilim tutuldu. Ben kazanın dibinin yandığını başkana nasıl anlatacağım diye endişelenirken, aynı zamanda demirin de erimiş olduğunu kim tahmin ederdi ki? Başkan hafifçe omzuma vurdu ve "Bu demirden üç tane bomba yapacağız ve hepsi Tayvan'ın üzerinde patlayacak," dedi gururla. "Bir tanesini Çan Kay Şek'in yatağına, bir tanesini mutfağına, diğerini de ahırına atacağız!"

Yoldaş Başkan'ın elini sallamasıyla, bir düzine insan, davulları ve çanları heyecanla çalmaya başladı. Yanımızdan geçtikten sonra başkan geriye döndü ve "Fugui!" diye bağırdı. "Bu akşam yemekhanede buharda pişmiş ekmek yiyeceğiz, her birini bir kuzuyla dolduracağız! Sadece et!"

Onlar gittikten sonra Jiazhen'a, "Demir gerçekten erimiş miydi?" diye sordum.

Jiazhen başım salladı, nasıl eridiğini o da bilmiyordu. Kazanın dibi yanınca erimiş olmalı diye düşündüm. Eğer Youqing'in şu aptalca "su ekleme" fikri olmasaydı, şimdiye kadar çoktan erimiş olacaktı.

Eve vardığımızda Youqing içeride ağlıyordu, öyle şiddetle ağlıyordu ki omuzları sarsılıyordu.

"Kuzularımı aldılar ve kestiler," diye hıçkırdı. "İkisini de öldürdüler."

Birkaç gün çok üzüldü Youqing. Her sabah erkenden uyanıyordu, ama artık okula koşarak gitmesine gerek kalmamıştı. Kulübenin önünde ne yapacağını bilmeden bir ileri bir geri yürüyordu. Eskiden, elinde sepet ot kesiyor olurdu. Yemek zamanı geldiğinde, Jiazhen'ın onu artık bir kere çağırması yetiyordu. Hemen gelip oturuyor ve yemeğini yiyordu. Sonra çantasını alıp çıkıyor, ahırın önünde durup bakıyor ve umarsız bir şekilde okula gidiyordu.

Köydeki bütün kuzular kesilmiş ve yenmişti. Geriye sadece üç öküz kalmıştı, onlara da tarlaları sürmek için ihtiyaç vardı. Tahıl stoku bile bitmek üzereydi. Yoldaş Başkan yiyecek bir şeyler getirebilmek için defalarca komüne gitti. Her seferinde yanında on delikanlıyla birlikte döndü. Adamların omuzlarında yiyecek taşımaya yarayan sırıklar vardı. Bu on genç adam her seferinde altın bir dağ taşımaya hazır görünüyordu, fakat taşıdıkları tek şey sırıklarıydı. Bir parça

pirinç bile getirmediler. Başkan komünden son dönüşünde bir duyuru yaptı: "Yarından itibaren yemekhane kapanacak. Herkes kasabaya inip tencere tabak alırsa iyi eder. Eskiden olduğu gibi, her aile yemeğini kendi pişirecek."

Bir zamanlar başkanın bir sözüyle bütün tencerelerimiz çanaklarımız parçalanmıştı, şimdi yine onun bir sözüyle gidip yenilerini almak zorundaydık. Yemekhane kalan bütün tahılı eşit bir biçimde herkese dağıttı. Payımıza düşen, bize ancak üç gün yeterdi. Tarladaki pirincin bir ay içinde hasada hazır hale gelmesi iyi bir şeydi. Bir ay idare etmek zorundaydık.

Çiftçiler tarlaya çalışmaya gittiğinde puan topluyorlardı. Ben güçlü bir adamdım ve on puan alıyordum. Eğer Jiazhen hasta olmasaydı sekiz puan alacaktı. Ama hasta olduğu için sadece hafif işlerde çalışıyor ve bu yüzden sadece dört alabiliyordu. Neyse ki Fengxia büyümüştü. Diğer kadınlara göre daha güçlüydü ve günde yedi puan topluyordu.

Jiazhen aslında alabileceğinin sadece yarısını aldığı için üzgündü. Bu duruma dayanamıyordu. Birkaç kez başkana gidip hasta olduğunu bildiğini fakat daha ağır işlerde çalışabileceğini söyledi. "Gerçekten çalışamayacak duruma geldiğimde bana dört verirsin."

Onun ricasını düşündükten sonra başkan, "Tamam, pirinç başaklarını kesebilirsin," dedi.

Jiazhen orağını aldı ve pirinç tarlasına gitti. Önce çok hızlı çalıştı; onu öyle görünce doktorun yanılmış olup olamayacağını bile düşündüm. Bu hızlı tempoyla devam ettikten bir süre sonra titremeye başladı. Orağa bir kere daha asılınca, hareketleri fark edilir ölçüde yavaşladı. Yanına gittim ve "İyi misin?" diye sordum.

Yüzü ter içinde doğruldu, döndü ve "Sen kendi işine bak, ne diye geldin buraya?" diye çıkıştı bana.

Onun yanına gitmem insanların dikkatini çeker diye korkmuştu.

"Kendini bu kadar yıpratmamalısın," dedim.

Sinirlenmeye başlamıştı: "Çekil git başımdan!"

Başımı salladım, gitmekten başka çarem yoktu. Çok geçmeden, onun bulunduğu yerden güm diye bir ses geldi. Ses hoşuma gitmemişti, başımı çevirdim ve Jiazhen'ın yerde yattığını gördüm. Ona doğru yürüdüm; ayağa kalkmaya çalışıyordu ama hâlâ bacakları titriyordu. Düştüğünde orak başını sıyırmış, alnı kesilmişti; kan damlıyordu. Zorla gülümsemeye çalışarak yüzüme baktı. Hiç bir şey söylemeden onu kucakladım ve omzuma aldım. Karşı çıkmadı, ama yarı yola varınca ağlamaya başladı.

"Fugui, kendi kendine bakabilecek misin?" diye sordu.

"Evet," dedim.

Ondan sonra Jiazhen vazgeçti. Her ne kadar aldığı dört puana üzülse de, hâlâ kendi kendisine bakabiliyor olması biraz olsun avutuyordu onu.

Jiazhen hastalandıktan sonra, işler Fengxia için daha da zorlaşmıştı. Eskiden olduğu gibi tarlada aynı işi yapacak, bir de ev de çalışacaktı. Neyse ki gençti, güçlüydü. Geceleri yorgunluktan bitkin düşerdi, ama iyice dinlenince enerjisini yeniden toplardı. Youqing evin önündeki küçük toprağı ekmemize yardım etmeye başlamıştı. Bir gün, karanlık çökerken tarladan eve geliyordum. Youqing avludan bana seslendi; ona doğru gittim. Çapasına yaslanmış halde ve başı önünde, "Bir sürü kelime öğrendim," dedi.

"Güzel,"diye yanıtladım onu.

Başını kaldırdı, bir an yüzüme baktı ve ekledi: "Bütün bir ömür yetecek kadar öğrendim."

Bu çocuk gerçekten boyundan büyük laf ediyor diye düşündüm. Ne söylediğini pek önemsemeden, "Çok çalışmaya

devam et," dedim.

Ancak ondan sonra aklından geçenleri söyledi. "Daha fazla okumak istemiyorum."

Bunu duyar duymaz yüzümün şekli değişti. "Hiç şansın yok," dedim.

Youqing'in okulu bırakmasını aslında ben de düşünmüş, fakat Jiazhen yüzünden vazgeçmiştim. Eğer Youqing okulu bırakırsa, Jiazhen bunun sebebinin kendi hastalığı olduğunu düşünecekti. Youqing'e, "Eğer adam gibi derslerine çalışmazsan seni öldürürüm!" dedim.

Bunu söylediğime biraz pişman olmuştum. Youqing okulu ailesi için bırakmak istiyordu. Daha on iki yaşındaydı ve çok hassastı; bu beni hem duygulandırıyor hem de rahatsız ediyordu. Ona kızarken ya da onu pataklarken daha dikkatli olmam gerektiğini fark ettim. O gün kasabaya odun satmaya gitmiştim, eve dönerken Youqing'e beş *fen*'lik* şeker aldım. Oğluma ilk defa bir şey almıştım. Youqing'e, ona olan sevgimi göstermem gerektiğini düşündüm.

Omzumda sırık, Youqing'in okuluna gittim. Okul iki binadan oluşuyordu. Çocuklar öğrendiklerini mırıldanıyordu çalışırken. Bir binaya yaklaştım ve Youqing'i gördüm. En arkadaki sınıftaydı; tahtada bir kadın öğretmen bir şeyler anlatıyordu. Pencerenin önünde durdum ve Youqing'e baktım. Bakar bakmaz sinirim tepeme çıktı. Çocuk dersi dinlemiyor, önünde oturan çocuğa bir şeyler fırlatıyordu. Biz o okusun diye Fengxia'yı ellere vermiş, hatta o hasta haliyle Jiazhen bile çalışırken Youqing'in okulu bırakmasını istememiştik. Oysa o okula dalga geçmeye, oyun oynamaya geliyordu. O kadar öfkelenmiştim ki, doğru düzgün düşünemiyordum bile. Omzumdaki sırığı yere fırlatıp sınıfa daldım ve bir tane

* Çin para birimi *yuan*'ın yüzde biri. Kuruş. (e.n.)

tokat attım Youqing'in yüzüne. Ancak ona vurduktan sonra beni gördü. O kadar korkmuştu ki benzi attı. "Beni çileden çıkarıyorsun!" diye bağırdım.

Ben öyle bağırınca Youqing korkudan titredi; sonra bir tokat daha attım. Korkudan ödü kopmuştu, kendini geriye çekti. O anda öğretmen koşup geldi.

"Sen de kimsin? Burası okul, dağ başı değil!"

"Ben babasıyım," diye yanıtladım.

O kadar sinirliydim ki sesim de o yüzden çok gür çıkıyordu. Öğretmen de öfkelenmeye başlamıştı.

"Ne biçim bir babasın sen?" dedi sertçe. "Defol git buradan! Babadan çok bir faşiste benziyorsun, hatta bir milliyetçiye!"

Faşistin ne olduğunu bilmiyordum, ama milliyetçinin ne anlama geldiğini biliyordum. Bana hakaret ediyordu. Youqing'in neden derslerini umursamadığı belliydi, insanları aşağılayan bir öğretmeni vardı.

"Milliyetçi sensin, ben değilim," dedim. "Daha önce çok milliyetçi gördüm ve sen aynı onlara benziyorsun!"

Öğretmen ağzını açtı, ama bana cevap vereceğine ağlamaya başladı. Yan sınıflardaki öğretmenler geldiler ve beni dışarı çıkardılar. Dışarıda etrafımı çevirip homurdanmaya başladılar. Ağızlarından çıkan tek kelimeyi bile anlamıyordum. Sonra müdür diye hitap ettikleri başka bir kadın öğretmen geldi ve bana Youqing'e neden vurduğumu sordu. Ona durumumuzu bir bir anlattım. Youqing'i okutmak için ablasını başka bir aileye verdiğimizi, annesinin hasta haliyle bile oğlu okula gidebilsin diye çalıştığını. Müdire hanım beni dinledikten sonra diğer öğretmenlere, "Bırakın gitsin," dedi.

Sırığı yüklendim, tam gidecektim ki, pencerelerin küçük kafalarla, meraklı gözlerle dolu olduğunu gördüm. Bu sefer

Youqing'i gerçekten fena incitmiştim. Youqing ona vurduğum için değil, onu öğretmenlerin ve arkadaşlarının önünde küçük düşürdüğüm için üzülmüştü. Eve döndüğümde sinirim hâlâ yatışmamıştı. Olanları Jiazhen'a anlattım; dinledikten sonra bütün suçun bende olduğunu söyledi.

"Youqing bundan sonra, okulda insanların yüzüne nasıl bakacak?" diye çıkıştı bana.

Bu sözleri düşününce, bu kez gerçekten abarttığımı anladım. Kendimi rezil ettiğim yetmezmiş gibi, oğlumu da küçük düşürmüştüm. O öğleden sonra Youqing okuldan eve döndüğünde ona seslendim, ama beni hiç umursamadı. Kitaplarını bıraktı ve dışarı çıktı. Jiazhen ona seslendiğinde durdu. Youqing annesine doğru yürüdü, ağlarken omuzları titriyordu.

Yaklaşık bir ay boyunca, Youqing beni hiç umursamadı. Ona bir şey yapmasını söylediğimde hemen yapıyor fakat benimle konuşmuyordu. Çocuk beni kızdıracak hiçbir şey yapmıyordu, bu yüzden ona kızmak istesem bile bunun için bir neden yoktu.

Şimdi düşünüyorum da, gerçekten çok ileri gitmiş ve onu derinden incitmiştim. Neyse ki hâlâ bir çocuktu. Bir süre sonra bana tekrar ısınmaya başlar gibi oldu. Ama hâlâ bana cevap vermiyordu. Yüzünden ve bakışlarından bana kin beslemediğini anlayabiliyordum. Bazen, onu görmediğimi düşünür ve bana göz ucuyla bakardı. Bu kadar uzun süre konuşmadıktan sonra bir anda konuşmaya utandığını biliyordum. Benim de acelem yoktu. Oğlum eninde sonunda benimle konuşacaktı.

Köydeki yemekhane kapandıktan sonra köyde yiyecek hiçbir şey kalmamıştı. Hayat gün geçtikçe zorlaşıyordu. Evde

satılabilecek son şeyleri de satıp bir kuzu almaya karar verdim. İnsanlar için en iyi hayvan kuzudur. Toprağı gübreler, bahar gelince ise yününü satarsın. Ama her şeyden önce, bu kuzu Youqing içindi. Eve onun için bir kuzu getirsem kim bilir ne kadar sevinirdi.

Konuyu Jiazhen'la konuştum, bu fikri o da beğenmişti. Hemen gidip almamı söyledi. O öğleden sonra, koynumda sakladığım parayla şehre indim. Guangfu Köprüsü'nün batı yakasının o taraftan bir tane kuzu aldım. Youqing'in okulu dönüş yolum üzerindeydi. Önce okula girip Youqing'i mutlu etmek istedim, ama sonra vazgeçtim. Oraya son gidişim kötü bir sahneyle sonuçlanmıştı. Youqing'i tekrar gücendirmek istemedim.

Minik kuzuyla köye doğru yürümeye başlamıştık ki arkamdan birinin bana doğru koştuğunu duydum. Kim olduğunu görmek için arkamı dönmeden Youqing seslendi: "Baba, baba!"

Durdum, Youqing'in koştuğunu gördüm, yüzü kıpkırmızı olmuştu. Yanımdaki kuzuyu görür görmez benimle konuşmama yeminini unuttu. Nefes nefese, "Baba, onu benim için mi aldın?" diye sordu.

Gülümseyerek başımı salladım, kuzunun bağını onun eline verdim.

"Al bakalım," dedim.

Youqing boynundaki ipten tutarak kuzuyu kucağına aldı ve birkaç adım attı. Sonra kuzuyu tekrar yere koydu. Arka bacağını tuttu ve bakmak için yere çömeldi. Sonra bana döndü ve "Baba, bu dişi," dedi.

Yüksek sesle bir kahkaha attım, sonra elimi omzuna koydum. Youqing'in omzu çok küçük ve cılızdı. Nedendir

bilmiyorum ama ona dokunduğum anda içimi bir hüzün kapladı. Eve doğru yürürken ona dedim ki: "Youqing artık büyüyorsun. Baban artık seni dövemeyecek. Eğer kazara böyle bir şey olursa bile, emin ol başkalarının yanında olmayacak bu."

Sözümü bitirince Youqing'e baktım. Uzaklara dalmıştı. Aslında sözlerim onu utandırmıştı.

Şimdi yine bir kuzumuz olduğuna göre, Youqing'in evden okula yine koşması gerekecekti. Kuzuya ot kesmenin yanı sıra, evin önündeki küçük tarlamızda da çalışacaktı. Bu koşuşturmanın onu başarıya taşıyacağını hiç düşünmemiştim. Youqing'in okulunda atletizm yarışması yapıldığı gün, kasabaya sebze satmaya gitmiştim. Sebzeleri satmış eve dönmek üzere hazırlanıyordum ki yolun kenarında bir kalabalık gördüm. Neler olduğunu sorduğumda, çocukların kasabanın etrafında on tur koşup yarışacaklarını öğrendim.

O sene Youqing dördüncü sınıftaydı. İlk defa kasaba çapında bir atletizm yarışması düzenleniyor ve ilkokul öğrencileriyle ortaokul öğrencileri birlikte yarışıyordu. Omzumdaki sırığı ve boş sepetleri yere indirdim ve Youqing de yarışıyor mu diye bakmaya gittim. Bir süre sonra, Youqing ile hemen hemen aynı boyda bir grup çocuk gördüm. Koşarken başı aşağı yukarı sallanan bir çocuk vardı; başları öne eğik iki çocuk da koşarken yalpalıyordu. Kazanacak gibi görünmüyorlardı. Ancak onlar geçtikten sonra Youqing'i görebildim. Koşarken ayakkabıları elindeydi. Çıplak ayakla, nefes nefese ve bir başına koşuyordu. Onun geriden koştuğunu görünce, hiç şansı yok, beni utandıracak diye düşündüm. Fakat herkes ona tezahürat yapıyordu. Afallamıştım, şaşkın bir vaziyette birkaç tane daha ortaokul talebesinin koşuşunu izledim, bu beni daha da şaşırtmıştı. Bu ne biçim bir yarışma diye

düşündüm. Yanımda duran birisine, "Nasıl oluyor da büyükler küçükleri geçemiyor?" diye sordum.

"Bu koşan çocuklar diğerlerini birkaç tur geride bıraktı," diye yanıtladı beni.

Adam Youqing'den bahsetmiyor muydu acaba? O anda duyduğum mutluluğu kelimelerle ifade etmeme olanak yok. Kendisinden dört beş yaş büyük çocuklar Youqing'in birkaç tur gerisindeydi. Kendi gözlerimle görmüştüm, oğlum ellerinde ayakkabıları, yalın ayak, yüzü kıpkırmızı, on turu birincilikle koşup bitirmişti. Bitirdikten sonra nefes nefese bile kalmamıştı, hiçbir şey olmamış gibi davranıyordu. Çıplak ayaklarını pantolonunun paçasına sürerek temizledi, bez ayakkabılarını giydi, ellerini arkasında kavuşturdu, ve sonra kendini beğenmiş bir tavırla, geride kalan, ondan daha büyük yarışmacıları izledi.

Sevinçle ona seslendim: "Youqing!"

Boş sırıkla Youqing'e doğru koştum. Herkesin onun babası olduğumu bilmesini istiyordum. Youqing beni görünce rahatsız oldu, arkasında kavuşturduğu ellerini yanına aldı. Başını okşadım ve yüksek sesle, "Hayırlı çocuk, babanı çok gururlandırdın!" dedim.

Youqing, yüksek sesle konuştuğumu duyunca, sınıf arkadaşları beni gördü mü diye hemen etrafına bakındı. Tam o sırada, şişman bir adam ona seslendi: "Xu Youqing!"

Arkasını döndü ve adama doğru koşmaya başladı. Çocuk beni umursamıyordu. Birkaç adım attıktan sonra arkasını döndü ve "Öğretmenim beni çağırıyor," dedi.

Sanırım eve gidince hesaplaşırız diye korkuyordu; Youqing'e el salladım ve "Hadi git," dedim.

O şişman adam gerçekten iriydi, elini Youqing'in başına koyunca, oğlumun yüzünü göremedim. Sanki Youqing'in

omzundan dev bir el yükseliyordu. Sevgi dolu bir şekilde, birlikte küçük bir bakkala doğru yürüdüler. Adam Youqing'e şeker aldı. Youqing şekerleri iki avucuyla tuttu ve ceplerine doldurdu. Sağ elini cebinden çıkarmadı, böylece şekerlerine dokunabilirdi. Tekrar yanıma geldiğinde Youqing'in yüzü mutluluktan parlıyordu. O gece Youqing'e o şişman adamın kim olduğunu sordum.

"Beden eğitimi öğretmenim," dedi.

"Babanmış gibi davranıyor sana," dedim.

Youqing şişman adamın ona aldığı şekerleri yatağının üzerine yaydı. Önce onları üçe böldü, bir süre baktıktan sonra iki parçadan birer tane aldı ve kendine en yakın parçaya ekledi. Bir parçayı Fengxia'ya diğerini de Jiazhen'a vereceğini biliyordum. Bana vermeyecekti. Ayırdığı üç parçayı tekrar bir araya getireceğini ve sonra dörde böleceğini hiç düşünmemiştim. Bu şekilde devam etti bir süre, fakat en sonunda onları yine üçe böldü.

Birkaç gün sonra, Youqing eve beden eğitimi öğretmeniyle birlikte geldi. Adam Youqing'i öve öve bitiremiyordu. Büyüyünce en iyi atletlerden bir olacak, yurt dışına gidecek ve yabancılara karşı yarışacaktı. Kapının önünde oturan Youqing'in yüzü, mutluluktan ve heyecandan ter içinde kalmıştı. Öğretmenin yanında bir şey söylemek hoş olmaz diye düşündüm. O gittikten sonra Youqing'i çağırdım, bana bakarken gözleri parlıyordu. Ona övgüler yağdıracağımı düşünüyordu, ama ben, "Anneni, ablanı ve beni, hepimizi gururlandırdın, bunun için çok mutluyum. Ama kimsenin koşarak bir hayat kazandığını duymadım ben. Biz seni okula okuyup ders çalışasın diye gönderiyoruz, koşmayı öğren diye değil. Koşmak, senin çalışarak öğrenmen gereken bir şey değil. Tavuklar bile koşabilir!" dedim.

Youqing başını önüne eğdi ve orakla sepetini almak için köşeye doğru yürüdü. "Söylediklerimi aklından çıkarma olur mu?" dedim. Kapıya doğru yürüdü, sırtı dönük başını salladı ve dışarı çıktı.

O sene pirinçler sarıya dönmeden, saplar henüz yeşilken, bitmek bilmeyen sağanaklar başladı. Yaklaşık bir ay kadar her gün yağdı. Arada bir açıldıysa da, iki güne kalmadı hava yine kararda ve yağmurlar tekrar yağmaya başladı. Tarlalarda su biriktiğini görüyorduk, su seviyesi yükseldikçe pirinç dibe çöküyordu. Sonunda, pirinç tamamen sular altında kaldı. Köyün yaşlıları ağlayıp sızlanıyor, "Bununla nasıl baş edeceğiz?" diyorlardı.

Gençler daha iyimserdi. Hükümetin bizi kurtaracağını düşünüyorlardı.

"Niye endişeleniyorsunuz, elbet her şeyin bir çözümü vardır," diyorlardı. "Yoldaş Başkan, tahıl getirmek için ilçe merkezine indi."

Başkan üç kez komün merkezine, bir kere de ilçe merkezine gitti. Her defasında eli boş, ağzında birkaç sözle geri geldi: "Herkes sakin olsun! Vali, kendisi açlıktan ölmediği sürece kimsenin ölmesine izin vermeyeceğini söyledi."

Bir ay boyunca yağan yağmuru günlerce süren sıcak rüzgârlar izledi ve tarladaki bütün pirinç çürüdü. Gece çöküp de rüzgâr esmeye başlayınca koku, aynı leş gibi, dayanılmaz hale geliyordu. Önceleri herkes pirinç saplarını kullanabileceğimizi düşünüyordu. Pirinci hasat edemeyince saplar da çürümüştü. Hiçbir şeyimiz kalmamıştı. Başkan, valinin bize tahıl göndereceğini söyledi, fakat kimse bir şey göndermedi. Aslında hiç kimse başkanın söylediğine inanmıyordu, ama inanmamaya da cesaret edemiyorlardı. Umudumuzu yitirirsek nasıl yaşardık?

Durum o kadar kötü bir hale gelmişti ki insanlar tencereye koydukları pirinci sayar olmuştu. Neredeyse hiç yiyecek kalmamıştı. Kimse pilav yapmaya cesaret edemiyordu; onun yerine yulaf lapası pişiriyorduk ve yulaf da gün geçtikçe azalıyordu. İki üç ay sonra bütün yiyeceğimiz tükenmişti. Jiazhen'la oturup konuştuk ve kuzuyu kasabaya götürüp satmaya karar verdik. Elli beş kilo pirinçle takas yapabiliriz diye tahmin ediyorduk. Bu bizi bir sonraki hasat mevsimine kadar idare ederdi.

Bir iki aydır sofradan karnımız tok kalkmaz olmuştuk, sadece o kuzu eskisi gibi besiliydi. Her gün onun ahırdan gelen "mee, mee" seslerini duyabilirdiniz. Bu tabii ki Youqing'in sayesindeydi. Kendisi doğru dürüst bir şey yemez, başım dönüyor diye şikâyet eder, ama kuzusunun otlanma zamanını hiç kaçırmazdı. O kuzuyu, Jiazhen'm onu sevdiği gibi seviyordu.

Kuzuyu satmayı Jiazhen'la konuştuktan sonra, konuyu Youqing'e açtım. Bir sepet otu ahıra boşaltmıştı. Kuzunun ot çiğnerken çıkardığı ses, çiseleyen yağmur sesine benziyordu. Youqing elinde sepet bir kenarda durmuş, gülerek kuzunun ot yiyişini izliyordu.

İçeri girdiğimi bile fark etmedi. Elimi omzuna attım. Başını çevirip bana baktı ve "Açlıktan içi kıyılmış," dedi.

"Youqing," dedim, "seninle bir şey konuşmak istiyorum."

Youqing başını salladı ve dönüp yüzüme baktı. Ben devam ettim: "Tahılımız tükenmek üzere. Annenle konuştuk ve kuzuyu satmaya karar verdik. Onu pirinç karşılığında satacağız, yoksa ailemiz açlıktan ölecek."

Youqing başını önüne eğdi ve hiçbir şey söylemedi. Kuzusundan ayrılmak istemiyordu. Omzunu okşadım, "Durumumuz

düzelsin, söz sana yine bir kuzu alırım," dedim.

Youqing başını salladı. Büyümüştü, eskisinden çok daha fazla anlıyordu. Birkaç sene öncesi olsaydı, ağlayıp zırlardı. Ben ahırdan dışarı çıkarken gömleğimi çekiştirdi ve ağlamaklı bir sesle yalvardı: "Baba, lütfen onu mezbahaya satma, olur mu?"

Böyle bir zamanda kim kuzu besleyebilir? Mezbahadan başka kim alır onu, diye düşündüm. Ama Youqing'in yüzüne bakınca, sadece başımı salladım.

Ertesi sabah, sırtımda boş bir pirinç çuvalı, kuzuyu ahırdan çıkardım. Köyün girişine vardığımda Jiazhen'm bana seslendiğini duydum. Arkamı dönünce Jiazhen ve Youqing'in yaklaştığını gördüm. Jiazhen, "Youqing de gelmek istiyor," dedi.

"Pazar günü okul yok ki, niye gelmek istiyor?" diye sordum.

"Bırak gelsin çocuk," dedi Jiazhen.

Youqing'in kuzusuyla biraz daha vakit geçirmek istediğini biliyordum. Karşı çıkarsam Jiazhen bir şey söyler diye korktum. Gelmek istiyorsa varsın gelsin diye düşündüm. Ona el salladım gelsin diye; Youqing hemen koştu ve kuzunun ipini elimden aldı. Başını önüne eğdi ve beraber yürümeye başladık.

Bütün yol boyunca Youqing ağzını açmadı, ama kuzu "mee, mee," diye meledi durdu. Youqing onun ipinden tutarak yürüyordu; kuzu ara sıra başını Youqing'in poposuna vuruyordu. Kuzu sanki bir insan gibiydi. Onu her gün besleyenin Youqing olduğunu biliyordu, bu yüzden bağlanmıştı Youqing'e. Aralarındaki bu sevgi yüzünden Youqing daha da üzülüyordu. Gözyaşlarını tutmak için dudaklarını ısırıyordu.

Youqing'i böyle başı önünde görmek benim için de zordu. Onu mutlu edecek bir şeyler söylemeye çalıştım.

"Onu satmak kesilmesinden iyidir," dedim. "Kuzu da sonuçta bir hayvan, doğduğu gibi o da bir gün ölecek."

Kasabaya varmıştık, tam köşeyi dönerken Youqing bir anda durdu. Kuzusuna baktı ve "Baba, ben seni burada bekleyeceğim," dedi.

Kuzuyu sattığımı görmek istemediğini biliyordum. İpi elinden aldım ve kuzuyu ileriye doğru çektim. Birkaç adım attıktan sonra, Youqing arkamdan seslendi: "Baba, bana verdiğin sözü unutma!"

Arkamı döndüm, "Ne sözü?" diye sordum.

Youqing sinirlendi. "Onu mezbahaya satmayacağına dair söz vermiştin!" diye çıkıştı.

Dün konuştuklarımızı çoktan unutmuştum. Neyse ki Youqing benimle gelmek istememişti, yoksa kesin ağlardı. "Tamam," diye yanıtladım onu.

Kuzuyu köşeye doğru çektim ve kasabın yolunu tuttum. Oraya vardığımda, normalde her yerde et asılı olan kasap bomboştu. Böyle bir felaket zamanında asılı tek bir but yoktu. İçeride bir adam miskin miskin oturuyordu. Ona bir kuzu getirmiştim ama pek sevinmişe benzemiyordu. Kuzuyu tartarken elleri titriyordu.

"Çok halsizim, açlıktan ölüyorum," dedi bana.

Kasabada bile kimse yiyecek bir şey bulamıyordu. On gündür dükkânında et olmadığını söyledi. Eli bir ileri bir geri gitti, sonunda yirmi metre ötedeki elektrikli tartıyı açtı.

"Biraz bekle, bir saate kalmaz et almak isteyenler sıraya girer," dedi.

Doğru söylüyordu, daha ben çıkmadan on kişi sıraya girmişti. Pirinç deposunun önünde de sıra vardı. Aslında o kuzu karşılığında elli beş kiloya yakın pirinç alırım diye düşünmüştüm, ama eve ancak yirmi kilo pirinç götürebildim.

Küçük bir dükkânın önünden geçerken cebimden iki *fen* çıkardım ve Youqing'e şeker aldım. Bütün bir sene çalışıp didindi, biraz şekerlemeyi hak etti diye düşündüm.

Yirmi kilo pirinci sırtlanıp evin yolunu tuttum. Youqing konuştuğumuz yerdeydi, bir ileri bir geri yürüyor, yerdeki küçük taşlara vuruyordu. Ona aldığım iki şekeri verdim. Bir tanesini cebine koydu, diğerini açıp ağzına attı. Şekerin paketini özenle katladı yürürken. Sonra başını kaldırıp bana baktı ve "Baba, ister misin?" diye sordu.

Başımı iki yana salladım ve "Sen ye," dedim.

Yirmi kilo pirinci eve kadar taşıdım; pirinç çuvalını görür görmez, Jiazhen içinde kaç kilo pirinç olduğunu anlamıştı. Derin bir iç çekti ama bir şey söylemedi. En zor durumda olan Jiazhen'dı. Her gün dört kişinin karnını nasıl doyuracaktı? O kadar endişeliydi ki geceleri uyuyamaz olmuştu. Durum ne kadar kötüye giderse gitsin, bir yolunu bulup ayakta durmamız gerekiyordu.

Jiazhen her gün elinde bir sepetle dışarı çıkıyor, yabani ot aramaya gidiyordu. Zaten hastaydı, bir de bütün gün boyunca aç kalıyordu. Doktor haklıydı; Jiazhen gün geçtikçe kötüye gidiyordu. Artık yürürken bir değneğe tutunuyor ve birkaç adım attıktan sonra yüzü ter içinde kalıyordu. Diğerleri yabani ot bulmak için yere çömelirken Jiazhen sadece diz çöküyordu. Ayağa kalkmaya çalışırken, vücudu dengesini kaybetmiş gibi titriyordu. Onu böyle görmeye dayanamıyordum. Bir keresinde, "Neden evde kalıp dinlenmiyorsun?" dedim.

Ama o reddetti. Bastonuna dayana dayana dışarı çıktı. Elinden hafifçe çektim. Yere düştü ve ağlamaya başladı.

"Ben daha ölmedim! Ama sen bana çoktan ölmüşüm gibi davranıyorsun," diye ağlıyordu.

Çok çaresizdim. Kadınların tepesi attı mı, söylemeyecekleri ya da yapamayacakları şey yoktur. Eğer çalışmasına izin vermeseydim, kendisini işe yaramaz hissederdi.

Yirmi kilo pirinç üç aya kalmadan bitti. Jiazhen pirinci idareli kullanmasaydı, bal kabağı yaprakları ve ağaç kabukları toplamasaydı iki haftada da biterdi. Köyde kimsenin tahılı kalmamıştı. Bütün yabani otlar da toplanmıştı. Bazı aileler ağaç köklerini kazıp yemeye başladılar. Köyde insan sayısı azalıyordu; her geçen gün daha fazla insan eline bir sadaka tası alıp dilenmek için yollara çıkıyordu. Yoldaş Başkan ilçe merkezine birkaç kez daha gitti; dönüşte köy girişine vardığında, nefes alabilmek için oturup dinlenmesi gerekiyordu. Yiyecek bir şey bulma ümidiyle tarlaları karış karış dolaşan birkaç kişi ona doğru yürüyüp sorarlardı: "Yoldaş Başkan, ne zaman tahıl takviyesi gönderecekler?"

Başkan başını bir o yana bir bu yana sallayıp, "Yürüyemiyorum," derdi.

Yolda dilenen insanları görünce, "Boşuna gitmeyin," derdi. "Kasabadakilerin de yiyecek bir şeyi yok."

Yabani ot kalmadığını çok iyi bilmesine rağmen, Jiazhen bastonuna yaslanır ve günlerini tarlalarda yenebilir bir şeyler bulma umuduyla sersem sersem dolaşarak geçirirdi. Youqing de her zaman onunla giderdi. Youqing gelişme çağındaydı, ama doğru dürüst beslenemediği için bambu sırıkları gibi incecik kalmıştı. Youqing hâlâ bir çocuktu ve Jiazhen da hastaydı, zar zor yürüyordu, yine de yabani ot bulmak için gezinip duruyordu. Onunla birlikte yürüyen Youqing şikâyet ederdi: "Anne o kadar çok acıktım ki artık yürüyemiyorum."

Jiazhen, Youqing'e yiyecek bir şeyler bulmak için nereye gidebilirdi ki? Sadece, "Youqing, git biraz su iç," diyebiliyordu.

Youqing'in yaptığı tek şey gölete gitmek ve açlığını bastırabilmek için ağzını şapırdatarak su içmekti.

Elinde bir çapa, Fengxia benimle birlikte tatlı patates toplamaya gelirdi. Toprak kim bilir kaç kez alt üst edildi fakat köylüler yine de tarlaları çapalamaya devam ettiler. Bazen bütün gün çapalar ama sadece çürümüş kavun kabukları bulurduk. Fengxia da açlıktan bitkin düşmüştü. Yüzü solgundu ve çapayı kaldırırken başı önüne düşecekmiş gibi görünüyordu. Konuşamıyordu, yaptığı tek şey çalışmaktı. Nereye gitsem benimle birlikte geliyordu. Aslında bu iyi bir fikir değildi. Ayrılmalı ve toprağı ayrı ayrı kazmalıydık. Fengxia'ya başka bir yeri kazmasını işaret ettim. Benden ayrılır ayrılmaz Fengxia'nın başının belaya gireceğini kim bilebilirdi?

Fengxia, bizim köyden Wangsı adında bir adamla aynı toprağı kazıyordu. Aslında Wangsı kötü bir adam değildi. Ben askerdeyken babasıyla birlikte Jiazhen'a tarlada çalışırken yardım etmişlerdi. Ama açlık insanları her türlü fenalığa ve ahlaksızlığa itebiliyor. Aslında toprağı kazıp tatlı patatesi bulan Fengxia idi, fakat Wangsı onun konuşamamasından yararlanmak istemişti. Fengxia gömleğinin kenarıyla patatesi temizlerken, Wangsı patatesi elinden kapıvermişti. Fengxia çok terbiyeli ve uslu bir kızdı, ama bu koşullar altında o da farklı davranmıştı. Wangsı'nın üstüne atlayıp patatesini geri almak için güreşmiş ve sonunda almıştı da. Wangsı bebek gibi ağlamaya başlamıştı, etrafındaki herkesin Fengxia'nın hırsız olduğunu düşünmesini istiyordu. Wangsı bana bağırdı: "Fugui, senin kızın aklı başında mı? Kıtlıkta bile olsak, hırsızlığın mazereti yoktur!"

Fengxia'nın patatese sımsıkı sarılıp onu Wangsı'dan korumaya çalıştığını görünce, yanına koşup onu kenara çektim.

Fengxia o kadar üzgündü ki, gözyaşları gözünden süzülüyordu. Eliyle Wangsı'nın patatesi ondan çalmaya çalıştığını anlattı. Diğer köylüler de Fengxia'nın ne demek istediğini anlamışlardı.

"O mu senden çaldı, yoksa sen mi ondan?" diye sordular Wangsı'ya.

Wangsı, sanki haksızca suçlanmış gibi, yüzünde aşağılanmış bir ifadeyle baktı.

"Hepiniz gördünüz, o benden çalmaya çalışıyordu," diye bağırdı.

"Köydeki herkes Fengxia'nın böyle bir şey yapmayacağını bilir," dedim. "Eğer bu patates gerçekten seninse al, ama eğer değilse umarım yerken boğazında kalır."

Wangsı parmağıyla Fengxia'yı işaret ederek, "O sana kendi söylesin kimin olduğunu," dedi.

Fengxia'nın konuşamadığını çok iyi bildiği halde nasıl böyle bir şey talep ederdi? O kadar çok sinirlenmiştim ki bütün vücudum titremeye başladı. Fengxia bir köşede durmuştu. Ağzını açtı fakat sesi çıkmadı, sadece gözyaşları damlıyordu. Elimi Wangsı'ya doğru salladım. "Eğer şimşek tanrısının seni çarpmasından korkmuyorsan al," dedim.

Wangsı suçluydu ama yüzü bile kızarmamıştı. Aksine bana diklendi. "O benim, tabii ki alacağım," dedi.

Sözünü bitirdi ve gitmek için arkasını döndü. Hiç kimse Fengxia'nın çapasını kapıp ona saldıracağını düşünmemişti. Arkasından biri "kenara çekil" diye çığlık atmasaydı Wangsı ölmüş olabilirdi. Wangsı Fengxia'nın ona saldırmak istediğini görünce elini kaldırdı ve bir tokat attı Fengxia'ya. Fengxia Wangsı kadar kuvvetli olmadığı için kendini yerde buldu. Tokatın sesi yüreğimi sızlatmıştı. Suya dalan birinin çıkardığı sese benziyordu. Hemen koştum ve Wangsı'nın suratına bir

tane yapıştırdım. Onun kafası sarsıldı, benim de elim acıdı. Wangsı toparlanınca yerden bir çapa kaptı ve bana vurmaya kalktı. Kenara çekildim ve ben de bir çapa kaptım.

Eğer köylüler tutmasaydı, o gün ikimizden birinin sonu olacaktı. O sırada Yoldaş Başkan geldi. Ona neler olduğunu anlattık. Bize bağırdı. "Eğer siz birbirinizi öldürürseniz ben yukarıdakilere nasıl hesap vereceğim?" Sonra devam etti: "Fengxia böyle bir şey yapmaz! Ama şimdiye kadar Wangsı'nın da hırsızlık yaptığını kimse görmedi. O yüzden şöyle yapacağız: Bu patatesi ikiye böleceğiz."

Bunun üzerine başkan Wangsı'nın patatesi kendisine vermesini bekledi, ama o patatesi iki eliyle sımsıkı tutmuştu ve vermeye niyetli değildi.

"Getir şunu!" diye buyurdu Yoldaş Başkan.

Wangsı'nın başka çaresi yoktu. Patatesi başkana verirken suratı asılmıştı. Yoldaş Başkan yanında duran birisinden orağını aldı, patatesi toprağın üstüne koydu ve bir vuruşta ikiye ayırdı. Fakat başkan başarılı olamamıştı. Patatesin bir parçası büyük, diğeri küçüktü. "Nasıl paylaşacağız bunu?" diye sordum.

"Kolay," dedi başkan.

Büyük patates parçasını tekrar ikiye böldü ve bir parçasını alıp cebine attı. Diğer iki parçayı bana ve Wangsı'ya uzattı. "Şimdi eşitler mi?" diye sordu.

Bir parça patates bir aileye asla yetmezdi. Fakat o zamanlar farklı düşünüyorduk. Dar bir boğazdan geçiyorduk. Bir aydır tahıl yemiyorduk. Tarlalarda yenebilecek şeylerin hepsi tükenmişti. Öyle zamanlardı ki, birisi hayatınız karşılığında size bir çanak pilav teklif etseydi, birden çok alıcısı çıkardı.

Wangsı'yla patates yüzünden kavga ettiğimiz gün, Jiazhen minik değneğine yaslanarak köyün girişine kadar gelmişti.

Ben o sırada tarladaydım. Onu görünce nereye gittiğini sordum. "Kasabaya babamı görmeye gidiyorum," dedi.

Bir kız evlat olarak babasını görmeye gitmesi normal bir şeydi. Hem onu durdurmak istesem de durduramazdım. Yürümek için nasıl çaba harcadığını görünce, "Bırak Fengxia da seninle gelsin, yolda sana destek olur," dedim.

Jiazhen başını bile çevirmeden yanıtladı beni. "Fengxia'nın gelmesini istemiyorum."

O sıkıntılı günlerde Jiazhen çok çabuk sinirlenir olmuştu, o yüzden onunla tartışmaya girmek istemedim. Yavaş yavaş kasabaya doğru yürüyüşünü izledim. O kadar zayıftı ki sanki bedeni sadece kemikten oluşuyordu. Bir zamanlar üstüne oturan elbisesi şimdi bol geliyor, sanki üstünden düşüyor, rüzgârda uçuşuyordu.

Kasabaya dilencilik yapmaya gittiğini bilmiyordum. Karanlık çökene kadar dönmedi ve döndüğünde artık yürüyemiyordu. Onu ilk Fengxia gördü. Elbiselerimi çekiştiriyordu; arkamı döndüm baktım ve patikadaki Jiazhen'ı gördüm. Bastonuna yaslanmış dinleniyordu, bize el salladı. Elini kaldırdığında sanki başı gövdesinden ayrılacakmış gibi görünüyordu.

Hemen koştum, tam ona yetişeceğim sırada yere düştü. İki eliyle bastonunu kavramış zayıf bir sesle ağlıyordu. "Fugui, gel, gel!"

Onu kaldırmak için yanına vardığımda, elimi alıp koynuna soktu.

"Dokun," dedi nefesi kesilerek.

Ona dokunduğumda şok olmuştum, koynunda küçük bir pirinç torbası vardı.

"Pirinç," dedim.

Gözlerinden yaşlar süzüldü Jiazhen'ın. "Babam verdi," dedi.

O zamanlar bir torba pirinç duyulmamış bir lezzetti. En

azından bir ya da iki ay olmuştu pirinç yemeyeli. Duyduğumuz sevinç anlatılamazdı. Youqing'e bakmaya giderken Fengxia'ya annesine yardım etmesini söyledim. Youqing göletin yanında uzanmış, karnını suyla doldurmuştu.

"Youqing, Youqing!" diye seslendim ona.

Bitkin bir şekilde yanıtladı beni, başını çevirecek gücü bile yoktu.

"Hadi eve gel, pirinç çorbası iç," dedim.

Youqing pirinç çorbasım duyunca, nereden geldiğini bilmediğim bir güçle sıçradı. Hemen ayağa kalktı ve "Pirinç çorbası mı?" diye bağırdı.

Neredeyse korkudan öldürecekti beni.

"Yavaş ol!" dedim endişeyle.

Jiazhen'm koynunda gizli saklı pirinç getirdiğini başkalarının duymasına izin veremezdik. Herkes eve girdikten sonra kapıyı kapatıp kilitledim ve ancak ondan sonra Jiazhen pirinç torbasını göğsünden çıkardı. Torbanın yarısını tencereye boşalttı ve su ekledi. Fengxia ateşi yaktı; çok geçmeden çorba pişmeye başlamıştı. Köylülerden biri gelirse diye, Youqing'e kapıdaki çatlaktan dışarıyı gözlemesini söyledim. Su kaynamaya başlar başlamaz pirincin o eşsiz kokusu kulübeyi sardı. Daha fazla dayanamayan Youqing tencerenin başına koştu ve defalarca içine çekti dumanı. "Mis gibi kokuyor!" dedi.

"Çabuk kapıya git ve nöbet tut!" derken, onu oraya doğru ittim.

Youqing iki kere daha kokladı çorbayı ve gitti. Jiazhen'ın yüzünde bir gülümseme belirdi. "Sonunda size düzgün bir yemek yedirebileceğim gibi görünüyor," dedi. Konuşurken gözyaşları süzülüyordu yanaklarından.

"Bu pirinç babamın dişlerinin arasından geldi," dedi ağlarken.

O sırada biri yaklaştı kapıya ve "Fugui!" diye seslendi.

O kadar çok korkmuştuk ki nefesimiz kesildi. Youqing kapının önünde kılı bile kıpırdamadan duruyordu. Sadece Fengxia, bir şey duyamadığı için, gülümsemeye devam ederek ateşe odun atıyordu. Daha sessiz olması için omzuna dokundum. Kimse cevap vermeyince sinirlenen adam, "Bacadan duman tütüyor ama içeriden kimse cevap vermiyor!" dedi.

Bir süre sonra, adam sanki gitmiş gibiydi. Youqing dikkatle dışarıyı gözetledikten sonra bize, "Gitmiş," diye fısıldadı.

Jiazhen ve ben nihayet rahat bir nefes aldık. Çorba hazır olunca dördümüz masaya oturduk ve yedik. Hayatımda hiç bu kadar iştahla ve bu kadar leziz bir yemek yememiştim. O yemeğin sadece tadını bile düşünmek ağzımı sulandırıyor. Youqing bir çırpıda yedi yemeğini, ilk bitiren o oldu. Ağzını açıp derin derin nefes aldı. Dudağının kenarındaki uçuklar birkaç gündür geçmemişti ve hâlâ canını acıtıyordu. Yemeği tam bitirdiğimiz sırada Yoldaş Başkan göründü, köydeki herkesi peşine takmıştı.

Köylüler pirinç yemeyeli bir iki ay olmuştu. Biz kapıyı kapatınca duman bacadan çıkmış ve bunu herkes görmüştü. İlk gelen adamı umursamamıştık, ama o gidip herkese anlatmıştı. Şimdi bir sürü insan geliyordu ve başlarında da başkan vardı.

Yoldaş Başkan içeri girer girmez, kokuyu içine çekti.

"Ne pişiriyorsunuz böyle, mis gibi kokuyor?" dedi.

Gülümsedim ama bir şey söylemedim. Eğer cevap vermezsem başkan tekrar sormaya utanır diye düşündüm. Jiazhen onları içeri buyur etti, fakat birkaçı çok meraklıydı, tencerenin içine, yatağın altına bakıyorlardı. Neyse ki Jiazhen kalan pirinci tekrar koynuna saklamıştı, o yüzden nereye bakarlarsa baksınlar sorun değildi. Bir süre sonra

başkan, köylülerin ortalığı karıştırmasına son verdi. "Siz ne yaptığınızı sanıyorsunuz? Burası sizin eviniz mi? Çıkın dışarı, çabuk defolun! Lanet herifler!" diye azarladı onları.

Köylüler gittikten sonra, başkan kapıyı kapattı. Bize döndü ve hiç de arkadaşça olmayan bir tavırla şöyle söyledi: "Fugui, Jiazhen, eğer yiyecek bir şeyiniz varsa bana da bir lokma verin!"

Jiazhen ve ben birbirimize baktık. Başkan normalde bize çok iyi davranırdı, şimdiyse yalvarıyordu. Ona nasıl yardım etmezdik? Jiazhen koynundan pirinç torbasını çıkardı. Başkana bir avuç verirken, "Sana verebileceğimin hepsi bu Yoldaş Başkan," dedi. "Al evine götür ve pirinç çorbası yap."

Başkan, "Bu yeter, bu yeter," diye kekeledi.

Yoldaş Başkan Jiazhen'ın verdiği pirinci cebine doldurdu. Sonra elleri cebinde, mutlu mutlu gülerek dışarı çıktı. Başkan gider gitmez, Jiazhen'ın gözlerinden yaşlar süzülmeye başladı. Bir avuç pirinç için ağlıyordu. Onu öyle ağlarken görünce, sadece derin bir iç çekebildim.

Pirinç hasadına kadar günler böyle geçip gitti. Çok iyi bir hasat olmasa da, en azından yiyecek pirinçimiz çıkmış, durum birden düzelmeye başlamıştı. Ama Jiazhen'ın hastalığının daha da kötüye gideceğini kim bilebilirdi ki? Sonunda birkaç adımdan fazla atamaz oldu. O korkunç sene onun sağlığını mahvetmişti. Fakat Jiazhen hastalığına teslim olmadı. Tarlada çalışamasa bile evde çalışıyordu. Duvarlara yaslana yaslana, kulübenin içinde bir yerleri süpürüyor, toz alıyordu. Sonra bir gün, kulübede yalnızken düştü ve ne kadar uğraştıysa da ayağa kalkamadı. Fengxia ve ben tarladan dönünce onu yerde yatıyor bulduk, yüzünde açık bir yara vardı. Onu yatağa taşıdım. Yüzündeki kanı temizlemek için Fengxia da bir havlu getirdi.

"Bundan sonra yataktan çıkmayacaksın," dedim ona.

"Jiazhen başını öne eğdi. "Neden kalkamadığımı bilmiyorum," diye fısıldadı.

Jiazhen güçlü sayılırdı. Bu hale gelmesine rağmen tek kelime şikâyet etmedi, ya da umutsuzlukla ağlamadı. Yatağa düştüğü o günlerde, evde ne kadar giysi varsa yatağın yanına koymamı istedi.

"Biraz çalışırsam içim rahat eder," dedi.

Eski giysileri söküp Fengxia ile Youqing'e yeni kıyafetler dikti. Çocuklar onları giyince, giysiler gerçekten yeniymiş gibi görünüyordu. Ancak daha sonra fark ettim ki, kendi elbiselerini de sökmüştü. Bu duruma çok sinirlendim, ama o gülümseyerek, "Elbiseleri giymezsen eskir," dedi. "Bir daha bunları giyemeyeceğime göre neden israf edelim ki!"

Jiazhen bana da bir takım dikeceğini söyledi. Ama onu bitiremeden iğne bile tutamayacak hale geleceği kimin aklına gelirdi?

Fengxia ile Youqing'in uyuduğu bir gece, gaz lambasının ışığında Jiazhen hâlâ benim takımımı dikiyordu. O kadar yorulmuştu ki alnından ter damlıyordu. Ona defalarca uyumasını söyledim, ama o sadece iç çekip başını sallıyor, neredeyse bitti diye ısrar ediyordu. Bir süre sonra iğneyi elinden düşürdü, almak için uzandığında elleri titremeye başladı. İğneyi almak için uğraştığını, ona ulaşmak için eğildiğini gördüm. İğneyi ona ben verdim, sonra yine düşürdü elinden. Jiazhen'ın gözlerinden yaşlar damlıyordu. Hastalandığından beri ilk defa böyle ağlıyordu. Bir daha asla çalışamayacağını düşündü. "Yatalak oldum, artık ne işe yararım ki?" diye umutsuz bir şekilde sordu.

Gömleğimin koluyla gözyaşlarını sildim. O kadar zayıftı ki kemikleri yüzünden dışarı fırlamıştı. Ona bunun sadece

yorgunluk olduğunu, sağlıklı bir insanın bile onun yaptığı işleri yapamayacağını söyledim. Fengxia'nın artık büyüdüğünü, bir zamanlar onun aldığından bile daha fazla puan aldığını söyleyerek onu teselli etmeye çalıştım. Bu saatten sonra para için tasalanmamıza gerek kalmadığını söyledim ona.

"Fakat Youqing hâlâ küçük," dedi.

Bütün gece gözyaşları durmadı. Gece boyunca bana, "Öldüğümde beni kefene sarmayın," deyip durdu. "Kefene sararsanız sıkı bir düğüm atmanız gerekir; öteki dünyaya gidince o düğümleri açamam. Sadece temiz bir parça örtüye sarın yeter. Bir de gömmeden önce yıkamayı unutmayın!"

"Fengxia artık büyüdü, evlenme çağına geldi," diye devam etti. "Onu da baş göz edersek huzur içinde uyurum. Youqing daha küçük. Aklının ermediği bir sürü şey var, bu yüzden onu çok fazla dövüp korkutma."

Onun bu sözlerini dinleyince, kalbim kat kat acıyla doldu. Ona, "Aslında benim çok uzun süre önce ölmem gerekiyordu," dedim. "Savaşta birçok insan öldü, her nasılsa ben hayatta kaldım. Her gün kendi kendime 'yaşamalıyım' diyordum, böylece eve dönüp sizleri görebilecektim. Şimdi sen bizi terk etmekten mi bahsediyorsun?"

Sözlerim etkili olmuş olacaktı ki, ertesi sabah uyandığımda Jiazhen'ın gözlerini dikmiş bana baktığını gördüm. "Fugui, ben ölmek istemiyorum," diye fısıldadı. "Tek istediğim, her sabah uyanıp seni ve çocuklarımı görebilmek."

Birkaç günlük yatak istirahatından sonra Jiazhen eski gücüne kavuşmuştu. Çok geçmeden yatakta doğrulabildi ve kendini daha iyi hissettiğini söyledi. Mutluydu, tarlaya geri dönebileceğini söyledi, ama bu sefer ona izin vermedim. "Bundan sonra kendini yormamalısın. Enerji toplamalısın, daha yaşanacak uzun bir ömür var önümüzde," dedim.

O sene Youqing beşinci sınıfa geçmişti.

Bir laf vardır ya hani: "Bela geliyorum demez!"

Jiazhen'm o hasta halini görünce Youqing bir an evvel büyüsün istiyordum. Dersleri çok kötüydü, onu ortaokula devam etmesi için zorlamamalıyım diye düşünüyordum. İlkokuldan mezun olduktan sonra benimle birlikte tarlada çalışmasına ve puan toplamasına izin verecektim. Jiazhen kendini iyi hissetmeye başladığı sırada Youqing'in başına bir iş geleceğini nereden bilebilirdim?

O gün öğleden sonra, Youqing'in müdürü, ki aynı zamanda valinin karısıydı, doğum yaparken çok kan kaybetmişti. "Bir ayağı çukurda," diyorlardı. Youqing'in okulundaki öğretmenler hemen beşinci sınıf öğrencilerini toplamışlar ve çocukları kan vermeleri için hastaneye göndermişler. Müdür için kan vereceklerini duyan çocuklar, sanki tatilmiş gibi seviniyorlarmış. Hatta hemen orada, okul bahçesinde kollarını sıvayan çocuklar bile varmış. Okul kapısından çıkar çıkmaz Youqing ayakkabılarını çıkarıp eline almış, dört beş çocukla beraber hastaneye doğru koşmaya başlamış. Hastaneye ilk varan ve diğer çocuklar geldikten sonra oluşturulan sıranın en başındaki, benim oğlummuş.

"İlk ben geldim!" demiş Youqing öğretmenine gururla. Sonra öğretmeni onu bir köşeye çekmiş ve ona kurallara uyması konusunda bir nutuk atmış. Youqing'in bir köşede durup beklemekten ve kan gruplarının belirlenmesi için içeriye girerken birbirini iten arkadaşlarını izlemekten başka çaresi kalmamış. Ondan fazla çocuğa bakılmış fakat hiçbirinin kan grubu tutmamış. Youqing onları izlerken sinirleniyor, sona kalacağından ve onun kanına ihtiyaç duyulmayacağından korkuyormuş. Öğretmenine doğru yürümüş ve utangaç bir edayla, "Öğretmenim, biliyorum hata ettim, özür dilerim,"

demiş.

Öğretmeni homurdanmış fakat bir şey söylememiş. Kan grubu testi yaptırmak için iki çocuğun daha içeriye girmesini beklemiş Youqing. O sırada doktor ağzında bir maske doğumhaneden dışarı çıkmış ve kan testlerini yapan adama bağırmış: "Kan? Kan nerede?"

Kan testini yapan adam, "Hiçbiri uyuşmuyor!" diye yanıtlamış doktoru.

"Çabuk ol," diye bağırmış doktor, "diğer çocukları içeriye gönder, hastanın kalp atışları gittikçe yavaşlıyor!"

Youqing bir kez daha öğretmeninin yanına gidip, "Sıra bana geldi mi?" diye sormuş.

Öğretmen Youqing'e bakarak elini sallamış, "Gir içeri hadi," demiş.

Youqing'e kan grubu testi yaptıklarında aranan kan olduğu anlaşılmış. Oğlumun yüzü kızarmış, âdeta mest olmuş. Kapıya koşup arkadaşlarına seslenmiş. "Benim kanımı alacaklar!"

Kan alınacaksa biraz alınmalı. Fakat hastanedekiler, valinin karısının hayatını kurtarmak için hiç durmadan kanını almışlar oğlumun. Sonunda yüzü sapsarı olmuş, ama o yine de sesini çıkarmamış. Ancak dudakları da sararmaya başlayınca, "Başım dönüyor," diyebilmiş.

Kan alan adam, "Kan verirken her zaman başın döner," demiş.

Youqing vücudunun karşılayabileceğinden çok fazlasını vermiş fakat odaya gelen başka bir doktor hâlâ yeterli olmadığını söylemiş. Kan alan kuş beyinli, neredeyse oğlumun vücudundaki tüm kanı çekmiş. Youqing'in dudakları morarmış ama adam durmak bilmemiş. Ancak Youqing'in başı yanına düşünce adam paniklemeye başlamış. Bir doktor çağırmış. Doktor dinleme aletiyle göğsünü dinlemiş Youqing'in.

"Kalbi durmuş," diye mırıldanmış.

Çok fazla umursamamış doktor, sadece kan alan adama bağırmış. "Sen gerçekten geri zekâlısın!"

Sonra valinin karısını kurtarmaya doğumhaneye gitmiş.

O gün akşam çökerken, aletleri topluyordum; komşu köyden bir çocuk koşarak geldi, Youqing'in sınıf arkadaşıydı. Bana doğru koşuyor ve bağırıyordu: "Xu Youqing'in babası burada mı?"

Kalbim yerinden çıkacaktı. Akşam oluyordu. Youqing'in başına bir şey mi geldi diye telaşlandım. Ben daha ona cevap vermeden, "Peki ya annesi?" diye sordu çocuk.

Hemen yanıtladım. "Ben onun babasıyım."

Burnunu silen çocuk bana baktı ve "Doğru, sizsiniz," dedi. "Sınıfımıza gelmiştiniz."

Yüreğim ağzıma geldi sandım. Çocuk nihayet dedi ki: "Xu Youqing ölüyor. Hastanede!"

Bir an gözümün önü karardı. "Ne diyorsun sen?" diye bağırdım çocuğa.

"Hemen hastaneye gidin, Youqing ölmek üzere," diye tekrar etti.

Perişan olmuştum. Elimdeki çapayı bir kenara attım ve kasabaya doğru koştum. Kulağa mantıklı gelmiyordu. Sabah okula giderken Youqing'in hiçbir şeyi yoktu, şimdiyse ölmek üzere diyorlardı. Hastaneye giderken kafam karmakarışıktı. Bir doktor görür görmez durdurdum ve sordum. "Oğlum?"

Doktor bana baktı ve güldü. "Ben nereden bilebilirim?"

Bunu duyunca sersemledim. Belki bir hata yapmışlardır diye düşündüm. Bu bir hata olsa ne güzel olurdu!

"Oğlun ölüyor, hastaneye git dediler," dedim.

Doktor tam gidiyordu ki, birden döndü ve bana baktı. "Oğlunun adı ne?" diye sordu.

"Youqing" diye yanıtladım.

Elini kaldırdı ve koridorun sonundaki odayı işaret etti. "Git oraya sor."

Hemen işaret ettiği odaya koştum ve bir doktorun odada oturmuş bir şeyler yazdığını gördüm. Doktora doğru yürürken kalbim küt küt atıyordu. "Doktor," dedim, "oğlum hâlâ yaşıyor mu?"

Doktor başını kaldırdı, uzun uzun yüzüme baktıktan sonra, "Xu Youqing'i mi soruyorsun?" diye sordu.

Hemen başımı salladım.

"Kaç tane oğlun var?" diye sordu doktor.

Dizlerimin bağı çözüldü, bacaklarım titriyordu. "Sadece bir tane oğlum var, size yalvarıyorum, oğlumu kurtarın!" dedim.

Doktor beni anladığını ifade ederek başını salladı ve yine sordu, "Niye sadece bir tane oğlun var?"

Böyle bir soruya nasıl cevap verilirdi? Sinirlenmiştim. "Oğlum hâlâ yaşıyor mu?" diye sordum.

Başını iki yana salladı ve "Öldü," dedi.

Bir anda doktoru göremez oldum; beynim durmuş, başım dönmeye başlamıştı. Hissettiğim tek şey yanaklarımdan süzülen gözyaşlarıydı. Bir süre sonra ancak sorabildim. "Oğlum nerede?"

Youqing küçük bir odada, tek başına, tuğladan örülmüş bir yatakta yatıyordu. Ben içeriye girdiğimde hava henüz kararmamıştı. Youqing'in cansız bedenini görebiliyordum. Jiazhen'ın onun için ördüğü yeni kıyafetleri giymişti. Oğlumun gözleri sımsıkı kapalıydı, dudakları da.

"Youqing, Youqing!" diye seslendim. Kıpırdamadığını görünce, gerçekten öldüğüne inandım. Oğluma sarılmak için yaklaştım, ama Youqing'in bedeni kaskatı kesilmişti ve buz gibiydi. Daha sabah okula giderken canlı ve sağlıklıydı;

akşam olduğundaysa oğlumun bedeni kaskatı kesilmiş buz gibi soğuktu. Karşımda yatan vücut sabah gördüğümden çok daha farklı duruyordu. Youqing'e baktım ve çelimsiz kollarını okşadım; gerçekten benim oğlumdu. Ağladım, öyle ağladım ki, Youqing'in beden eğitimi öğretmeninin geldiğini bile fark etmedim. Youqing'i görünce o da ağlamaya başladı. "Nasıl olur, inanamıyorum!" deyip duruyordu.

Öğretmen yanıma oturdu ve beraberce ağladık. Benim gibi o da Youqing'in yüzünü okşuyordu. Bir süre sonra, oğlumun nasıl öldüğünü bile bilmediğimi fark ettim. Öğretmene sordum ve oğlumun çok fazla kan vermekten öldüğünü ancak o zaman öğrendim. O anda birini öldürmeyi düşündüm. Oğlumu odada bıraktım ve dışarıya koştum. Muayene odasına daldım. Kim olduğunu umursamadan, önüme çıkan ilk doktorun yakasına yapıştım ve bir yumruk indirdim yüzüne. Doktor yere düştü ve bağırarak yardım istedi.

"Oğlumu öldürdün!" diye bağırdım ona.

Onu tekmelemek için ayağımı kaldırmıştım ki, arkamdan biri beni tuttu. Kafamı çevirip bakınca, Youqing'in öğretmeni olduğunu gördüm.

"Bırak beni!" diye bağırdım.

Öğretmen, "Bir aptallık yapma," diye uyardı beni.

"Onu öldüreceğim!" dedim.

Öğretmenin beni öyle sıkı tutuyordu ki kollarından sıyrılamayacağımı anladım. Ağlayarak yalvardım ona: "Siz her zaman Youqing'e karşı iyi davrandınız. Lütfen bırakın beni."

Öğretmen beni hâlâ sımsıkı tutuyordu. Yapabildiğim tek şey onu dirseğimle itmekti, fakat bu da işe yaramıyordu. Doktora ayağa kalkıp kaçması için gerekli zamanı vermişti; sonra bir kalabalık etrafımızı sardı. O kalabalıkta iki doktor daha gördüm ve öğretmene bir kez daha yalvardım. "Lütfen

bırakın beni."

Beden eğitimi öğretmeni öyle güçlüydü ki kılımı bile kıpırdatamıyordum. Ona dirseklerimle vurmaya devam ettim, ama canının yanacağından korkuyormuş gibi görünmüyordu. Sadece, "Bir aptallık yapma," deyip duruyordu.

O sırada, Sun Yat-sen* tarzı bir tunik giymiş bir adam geldi ve öğretmene beni bırakmasını söyledi. Sonra bana sordu: "Xu Youqing'in babası siz misiniz?"

Onu umursamadım, öğretmen beni bırakır bırakmaz doktorlardan birini yumruklamak için atıldım. Doktor hemen oradan kaçtı. Birisinin bu tunik giymiş adama vali diye hitap ettiğini duydum. Demek vali bu, diye düşündüm. Karısının hayatı kurtulsun diye oğlumun canını almışlardı. Ayağımı kaldırdım ve valinin karnına bir tekme attım. Yere düşerken acıyla inledi. Youqing'in öğretmeni beni tekrar yakaladı ve "Bu vali bey!" diye bağırdı.

"Evet, vali bu, tam da benim öldürmek istediğim adam!" dedim.

Bir tekme daha atmak için ayağımı kaldırmıştım ki, "Fugui, sen misin?" diye sordu aniden.

"Seni geberteceğim!" diye bağırdım.

Vali ayağa kalktı ve "Fugui, benim, Chunsheng," dedi.

O böyle söyleyince bir anda aptallaştım. Bir süre ona baktım, ona baktıkça bir zamanlar tanıdığım Chunsheng'a daha çok benzettim. "Chunsheng, gerçekten sen misin?" diye sordum.

---

* Modern Çin'in kurucusu sayılan Çinli lider ve siyaset adamı. İmparatorluğun yıkılmasında (1911-1912) önemli rol oynadı ve bir süre yeni Çin Cumhuriyeti'nin başkanlığını yaptı. Bin yıllardır ülkeyi birleştirmeyi ve reformları imkânsız kılan feodal düzeni yıkmak için çabaladı. Ölümünden sonra Çin, 1949'a kadar sürecek buhranların içine girdi. (e.n.)

Chunsheng bir adım attı ve tekrar bana baktı. "Fugui, bu sensin," dedi.

Chunsheng'ı görmek öfkemi yatıştırmıştı. Gözyaşları içinde ona dedim ki, "Chunsheng, boyun uzamış, kilo da almışsın."

Chunsheng'ın da gözleri dolmuştu. "Fugui, ben senin öldüğünü sanıyordum."

Başımı salladım. "Kurtuldum," diye yanıtladım onu.

"Senin de Yaşlı Quan gibi öldüğünü düşünmüştüm," dedi Chunsheng.

Yaşlı Quan'in adını anar anmaz, ikimiz de çocuk gibi ağlamaya başladık. Bir süre ağlaştıktan sonra, "Ekmek bulabildin mi?" diye sordum.

"Hayır," dedi gözyaşlarını silerken. "Hâlâ hatırlıyor musun?" diye sordu. "Ekmek aramak için dışarı çıktığım sırada tutuklandım."

"O ekmeklerden sen de yedin mi?" diye sordum.

"Yedim, yedim," dedi gülümseyerek.

"Ben de yedim," dedim.

Sonra ikimiz birden gülmeye başladık. Oğlumun öldüğünü hatırlayana kadar güldük. Gözlerimi sildim ve sonra tekrar ağlamaya başladım. Chunsheng elini omzuma attı.

"Chunsheng," dedim, "Biricik oğlum öldü!"

Chunsheng derin bir iç çekti ve "Nasıl oldu da senin oğlunun başına geldi?" dedi.

Oğlumun o küçük odada tek başına yattığını düşündüm, bu acı dayanılmazdı. Chunsheng'a, "Oğlumu görmek istiyorum," dedim.

Artık kimseyi öldürmek istemiyordum. Chunsheng'ın bir anda ortaya çıkacağı kimin aklına gelirdi ki? Birkaç adım attım, sonra arkamı döndüm ve Chunsheng'a şöyle dedim: "Bana bir can borcun var, öteki dünyada ödersin."

O akşam Youqing'i eve taşıdım. Yolda ara sıra durdum. Kollarım ağrıdığında onu sırtıma aldım. Fakat onu sırtıma aldığımda bir anda panikliyor, tekrar kucağıma alıyordum. Ona bakmaktan başka bir şey yapamıyordum. Köye yaklaştıkça devam etmek daha da zorlaştı. Jiazhen'a ne diyecektim? Zaten hastaydı. Youqing'in öldüğünü duyarsa onun da pek fazla dayanamayacağını biliyordum. Kollarımda Youqing, köyün girişindeki tepenin başına oturdum. Ona bakınca gözyaşlarımı tutamadım. Bir süre ağladıktan sonra, bu haberi Jiazhen'a nasıl vereceğimi düşünmeye başladım. Düşündüm taşındım ve şimdilik durumu Jiazhen'dan saklamanın en iyisi olduğuna karar verdim. Youqing'i toprağa yatırdım ve eve gidip gizlice çapamı aldım. Sonra döndüm ve Youqing'i tekrar kucakladım. Annemle babamın mezarının olduğu yere doğru yürümeye başladım.

Onu gömmek zorundaydım ama ondan ayrılamıyordum. Annemle babamın mezarının önüne oturdum ve Youqing'i bağrıma bastım, onu bırakamıyordum. Yüzünü omzuma yasladım. Youqing'in yüzü kaskatıydı, sanki omzumda bir buz parçası varmış gibi hissettim. Gece rüzgârı yaprakları başımızın üstünden süpürüyordu ve oğlumun bedeni çiyden ıslanmıştı. Bu sabah okula giderkenki görüntüsü gözümün önünden gitmiyordu. Koşarken sırtındaki çanta bir aşağı bir yukarı zıplıyordu. Youqing'in bir daha tek bir kelime bile edemeyeceğini ya da çıplak ayakla okula koşamayacağını düşünmek yüreğimi öyle acıttı ki, ağlayamadım bile.

Gökyüzü aydınlanana dek orada öylece oturdum. Onu gömmek zorundaydım. Elbiselerimi çıkardım, gömleğimin kollarıyla Youqing'in gözlerini sardım. Kalanlarla da vücudunu sardım. Bir çukur kazdım ve onu içine yerleştirdim. Sonra annemle babama şöyle dedim: "Youqing geliyor, ona

iyi bakın. Hayattayken ona iyi davranmadım. Siz benim yerime ona iyi bakın!"

Mezara baktıkça Youqing daha da ufalıyordu sanki. On üç yaşında birine benzemiyordu, sanki Jiazhen onu daha yeni doğurmuş gibi görünüyordu. Ellerimle kapattım toprağı üzerine, küçük taş parçalarını ayıkladım. Taşlar değer de canını acıtır diye korkuyordum. Gün ışıdığında Youqing'i gömmüştüm. Eve doğru yavaş yavaş yürümeye başladım. Birkaç adım attıktan sonra dönüp son bir kez daha baktım. Kulübenin kapısına vardığımda oğlumu bir daha göremeyeceğimi anladım. Ağlamaktan kendimi alamıyordum. Jiazhen duyar diye korktuğumdan ağzını kapattım ve yere çömeldim. Uzunca bir zaman öyle oturduktan sonra tarlaya çalışmaya giden insanların seslerini duydum, ancak o zaman ayağa kalkıp içeri girebildim. Fengxia kapının yanında oturuyordu, gözlerini koca koca açıp bana baktı. Küçük kardeşinin öldüğünden habersizdi. Komşu köyden gelen çocuk bana haberi getirdiğinde Fengxia da yanımdaydı, ama hiçbir şey duyamamıştı. Jiazhen yataktan bana seslendi. Ona doğru yürüdüm. "Youqing bir kaza geçirmiş, şimdi hastanede," dedim. Jiazhen bana inanmış görünüyordu. "Ne olmuş?" diye sordu.

"Ben de tam bilmiyorum," dedim. "Sınıfta aniden düşüp bayılmış. Hastaneye göndermişler. Doktor bu hastalığın ancak zamanla düzeleceğini söyledi."

Jiazhen yüzünde üzgün bir ifade belirdi ve göz pınarlarından yaşlar süzülmeye başladı. "Yorgunluktandır," dedi. "Ben hastalandığımdan beri çok çalışıyor. Hepsi benim suçum!"

"Tabii ki değil," dedim. "Yorulmak kimseyi böyle hasta etmez."

Jiazhen bana baktı, "Gözlerin şişmiş," dedi.

Başımı salladım. "Evet, bütün gece hiç uyumadım," dedim.

Konuşmayı kısa kestim ve kendimi hemen dışarıya attım. Youqing ölmüştü, cansız bedenini soğuk toprağa az önce gömmüştüm. Jiazhen'la konuşmaya devam edersem kendimi kontrol edemeyebilirdim.

Bir süre, bütün gün tarlada çalışmaya başladım; akşam olunca da Jiazhen'a, hastaneye Youqing'e bakmaya gideceğimi söylüyordum. Yavaş yavaş kasabaya doğru yürür, hava iyice kararınca geri dönerdim. Köyün batı yakasına vardığımda, Youqing'in mezarı başında otururdum. Gece gökyüzü kapkara olurdu ve ben ölmüş oğlumla konuşurken rüzgâr usul usul yüzüme doğu eserdi. Kelimelerim, sanki benim ağzımdan çıkmıyormuş gibi, rüzgârla beraber uçup giderdi. Gece yarısına kadar orada oturur, sonra eve dönerdim. İlk birkaç gün Jiazhen uyumaz, beni beklerdi, kapıdan adımımı attığımı duyunca Youqing'in nasıl olduğunu sorardı. Gerçeği ondan saklamak için hikâyeler uydurmak zorunda kalırdım. Birkaç günden sonra, eve döndüğümde Jiazhen'm çoktan uyumuş olduğunu fark ettim. Ona yalan söylemenin hiçbir şeyi çözmeyeceğini biliyordum, ama elimden başka bir şey gelmiyordu. Jiazhen Youqing'in iyi olduğuna inandığı sürece sorun yoktu.

Bir gece, Youqing'in mezarından dönmüştüm. Jiazhen'ın yanına uzandım. Uyuduğunu sanıyordum, ama aniden dedi ki: "Fugui, fazla zamanım kalmadı." Yüreğim burkulmuştu. Yüzünü okşadım, yanakları ıslaktı. Jiazhen devam etti: "Fengxia'ya iyi bakmalısın, en çok onun için endişeleniyorum." Jiazhen Youqing'den bahsetmemişti. Endişelenmeye başladım. Onu teselli edecek bir şeyler söylemeyi bile akıl edemedim. Ertesi gece, her zaman olduğu gibi, Jiazhen'a kasabaya Youqing'i görmeye gideceğimi söyledim, ama Jiazhen bana gitmememi söyledi. Benden onu sırtıma almamı ve köyün

etrafında gezdirmemi istedi. Fengxia, annesini sırtıma almam için bana yardım etti. Jiazhen çok hafifti, öyle zayıftı ki bir deri bir kemik kalmıştı. Dışarı çıkar çıkmaz, "Köyün batı yakasına gidelim," dedi.

Burası Youqing'in yattığı yerdi. Olur dedim, ama ayaklarım bir türlü gitmiyordu. Yorucu bir yürüyüşten sonra köyün doğu yakasına vardık. Jiazhen, "Fugui," diye fısıldadı. "Bana yalan söyleme. Youqing'in öldüğünü biliyorum."

O bu sözleri söyler söylemez durdum, bacaklarım titriyordu. Boynumdan aşağı süzülen damlaları hissettim. Jiazhen'ın gözyaşlarıydı bunlar.

"Beni Youqing'e götür," dedi.

Onu daha fazla kandıramayacağımı biliyordum. Jiazhen'ı köyün batı yakasına doğru taşırken kulağıma şöyle fısıldadı: "Her gece batı tarafından geldiğini duydum ve Youqing'in öldüğünü anladım."

Youqing'in mezarına varınca, Jiazhen onu yere indirmemi istedi. Yüzünden gözyaşları süzülürken mezara sarıldı. Sanki Youqing'i kucaklıyormuş gibi, iki eliyle mezara sarıldı. O kadar güçsüzdü ki sadece birkaç parmağını oynatabiliyordu. Jiazhen'ı böyle görünce yüreğim sızladı, nefes alamıyordum. Youqing'i gömmemeliydim. Jiazhen'ın onu son bir kez görmesine izin vermeliydim.

Jiazhen hava kararıncaya kadar orada kaldı. Gece çiyi onu daha da hasta edecek diye korktum. Onu kaldırıp sırtıma aldım. Jiazhen onu köyün girişine götürmemi istedi. Biz oraya varıncaya kadar gömleğimin yakası sırılsıklam olmuştu.

"Youqing okula giden bu patikayı bir daha koşamayacak," dedi ağlarken.

O dar yola baktım, kasabaya doğru kıvrılan o yola, oğlumun çıplak ayakla koştuğunu işittim. Ay ışığı, sanki yerlere

tuz serpilmiş gibi, patikanın üzerinde parlıyordu.

Bütün öğleden sonrayı o ihtiyarla birlikte geçirdim. O ve yaşlı öküzü iyice dinlendikten sonra sabanla tarlayı sürmeye gittiklerinde bile, oradan ayrılmayı düşünmedim. Ağacın altında oturmuş, bir nöbetçi gibi izliyordum onları.

Çiftçilerin tarlalardan gelen sesleri her yöne yayılıyordu. En hararetlisi, iri yapılı iki adamın bir kova suyu bir dikişte içme yarışı yaptığı bitişikteki tarladan geliyordu. Yarışan kendileri olsa bu kadar heyecanlanmayacak olan birkaç genç köylü bağırıyor, çığlık atıyordu. Bu heyecanlı gençlerden uzaktaki Fugui yalnız görünüyordu. Yan tarafındaki sulama alanında, başı yazmalı iki kadın pirinç filizlerini söküp başka yere dikiyorlardı. Hiç tanımadığım bir adam hakkında konuşuyorlardı. Adam, güçlü kuvvetli ve köyde en iyi para kazanan kişiydi. Kadınların konuşmalarından anladığım kadarıyla, adam şehirde hamallık yapıyordu. Kadınlardan biri doğruldu, eliyle sırtını ovalarken şöyle dediğini duydum: "Kazandığının yarısını kendi karısına harcıyor, diğer yarısını da başkalarının karılarına."

O sırada Fugui sabanını sürerek onlara doğru yaklaştı ve şöyle dedi: "İnsanların unutmaması gereken dört kural vardır: Yanlış söz söyleme, yanlış yatakta uyuma, yanlış eşikten girme, elini yanlış cebe atma."

Yanlarından geçerken Fugui başını çevirip onlara baktı ve ekledi: "Bu adam ikinci kuralı unuttu ve yanlış yatakta uyudu."

Kadınlar kıkırdadı. Fugui'in yüzünde kendiyle gurur duyan bir ifade fark ettim. Öküzüne bağırdıktan sonra benim de güldüğümü gördü. "Bunlar hayatın kuralları," dedi bana. Sonra yine gelip benim yanıma, gölgeye oturdu. Ondan

hikâyesine devam etmesini istedim.

Minnettar bir ifadeyle, sanki ona iyilik yapıyormuşum gibi yüzüme baktı. Derin bir mutluluk duyuyordu, çünkü onun hayatıyla ilgilenen birisi vardı.

Youqing öldükten sonra, Jiazhen daha fazla dayanamaz diye düşünüyordum. Ve öyle bir zaman geldi ki gerçekten başaramayacak sandım. Bütün gün, gözleri yarı açık bir şekilde yatakta yatıyor, nefes almakta güçlük çekiyordu. Aynı zamanda iştahsızdı; her öğün zamanı Fengxia ile onu yatakta doğrulturduk. Boğazından birazcık pirinç çorbası geçsin diye zorlardık onu. Bir deri bir kemik kalınıştı. Onu kaldırmak, bir parça çırayı kaldırmak gibiydi, çok hafifti.

Yoldaş Başkan iki kez evimize geldi; her defasında, Jiazhen'ı görünce sadece başını salladı. Beni köşeye çekip şöyle fısıldadı: "Korkarım, daha fazla dayanamayacak."

Yüreğim burkuldu. Youqing öleli iki hafta bile olmamıştı. Şimdi de gözlerimin önünde, Jiazhen bizi bırakacaktı. Birdenbire ailemizin yarısını kaybedersek nasıl ayakta kalabilirdik? Sanki bir tencereyi ikiye parçalamak gibi. Nasıl ki o parçalanan tencere artık bir tencere değilse, biz de artık bir aile değildik.

Yoldaş Başkan komün hastanesine gideceğini ve Jiazhen'a bakması için bir doktor getireceğini söyledi. Sözünü tutan bir adamdı. Komün merkezindeki bir toplantıdan dönerken gerçekten de bir doktor getirmişti. Doktor ufak tefek bir adamdı, gözlük takıyordu. Jiazhen'ın ne rahatsızlığı olduğunu sordu bana.

"Kemik erimesi," dedim.

Doktor başını salladı ve Jiazhen'ın nabzını ölçmek için yatağın kenarına oturdu. Nabzını ölçerken Jiazhen'la konuştu.

Birisinin onunla konuştuğunu duyan Jiazhen'ın tek yapabildiği gözlerini açmak oldu, bir şey söyleyemedi. Doktor nedenini anlayamadı ama Jiazhen'm nabzım sayamıyordu. Rahatsız olmuş görünüyordu; uzanıp Jiazhen'ın gözkapaklarını kaldırdı. Sonra bir eliyle bileğini tuttu, diğeriyle de nabız atışlarını hissetmeye çalıştı. Sanki duymakta zorlanıyormuş gibi başını salladı. Bir süre sonra doktor ayağa kalktı ve bana dönerek, "Nabzı çok zayıf, neredeyse duyulmuyor," dedi.

Bir an durakladıktan sonra, "Cenaze hazırlıklarını başlatırsanız iyi olur," diye ekledi.

Doktor tek bir cümleyle beni neredeyse öldürmüştü. O anda yere yığılacağımı sandım. Doktorla birlikte dışarıya çıktım ve sordum. "Eşimin ne kadar ömrü kaldı?"

"Bir aydan fazla değil," diye yanıtladı beni. "Bu hastalığa yakalananlar, hastalık vücuda yerleştikten sonra fazla dayanamazlar."

O gece, Jiazhen ve Fengxia uyuduktan sonra dışarı çıktım ve sabaha kadar oturdum. Önce bebek gibi ağladım, sonra geçmişi düşünmeye başladım. Düşündükçe daha çok ağladım. Zaman gerçekten uçup gidiyordu. Jiazhen benimle evlendiğinden beri hep çile çekmişti. Ve şimdi, göz açıp kapayana kadar, Jiazhen'm benden ayrılma vakti gelmişti. Ağlayıp üzülmenin bir yararı olmadığına karar verdim. Böyle zamanlarda erkek gibi davranmak gerekir, güçlü ve becerikli olmak gerekir. Jiazhen'a yakışır bir cenaze töreni düzenlemeye karar verdim.

Yoldaş Başkan iyi bir adamdı. Ne kadar üzüldüğümü görünce, "Fugui, üzülme," dedi. "Bir gün hepimiz aynı yere gideceğiz. Şimdi düşünüp üzülmenin zamanı değil, son günlerinde Jiazhen'ı rahat ettirmeye bak. Köyde istediğin yere gömebilirsin Jiazhen'ı."

Ben kararımı vermiştim bile. Yoldaş Başkan'a, "Jiazhen, Youqing'in yanma gömülmeyi istiyor. İkisinin aynı yerde olması lazım," dedim.

Zavallı Youqing, sadece bir kumaş parçasıyla gömülmüştü. Jiazhen'ın böyle gömülmesine izin vermeyecektim. Ne kadar fakir olursak olalım, ona bir tabut almalıydım. Yoksa içim rahat etmeyecekti. Eğer Jiazhen bir başkasıyla evlenmiş olsaydı, bütün bu acıları çekmeyecek, hastalığının bu derece ilerlemesine sebep olacak şekilde çalışmak zorunda kalmayacaktı. Köyde tek tek herkesin kapısını çalarak borç para istedim. Parayı Jiazhen'a tabut almak için istediğimi söyler söylemez ağlamaya başlıyordum. Köydeki herkes çok fakirdi ve borç alabildiğim para yine de bir tabut almaya yetmiyordu. Yoldaş Başkan birkaç kamu fonunu bir araya getirdi de, nihayet komşu köye gidip bir marangoz getirebildim.

Önceleri Fengxia annesinin öleceğini bilmiyordu. Benim her fırsatta komşu köydeki kuzu ağılına, marangozun çalıştığı yere gittiğimi fark etti. Oraya her gidişimde saatlerce kalıyor, yemek yemek için bile eve dönmeyi unutuyordum. Fengxia bazen beni almaya gelirdi, birkaç defa geldikten sonra tabutun yavaş yavaş şekil aldığını gördü. İşte o zaman neler olduğunu anladı. Gözlerini kocaman açtı ve neler oluyor anlamında el işaretleri yaptı. Fengxia'nın bilmesi gerekiyor diye düşündüm ve ona anlattım.

Fengxia sadece başını salladı. Ne düşündüğünü biliyordum, ellerimle ona bunun Jiazhen için olduğunu anlattım. Jiazhen öldükten sonra bunu kullanacak dedim ona. Fengxia başını salladı ve beni eve doğru çekmeye başladı. Eve vardıktan sonra bile gömleğimin kolunu çekiştirmeyi bırakmadı. Annesine dokundu ve Jiazhen gözlerini açtı. Sonra beni omuzlarımdan sarsarak Jiazhen'ın hâlâ hayatta olduğunu göstermeye çalıştı.

Sonunda sağ elini yere doğru uzattı, bir şeyleri kesiyormuş gibi bir işaret yaptı; tabuttan kurtulmamı istiyordu.

Fengxia hiçbir zaman annesinin öleceğini düşünmemişti ve ben bunu ona söylesem bile bana inanmayacaktı. Fengxia'yı böyle görünce sadece başımı önüme eğebildim. Ona bir şeyler anlatmaya bile çalışmadım.

Jiazhen yatağa bir yattı, yirmi günden önce kalkamadı. Bazen iyiye gidiyormuş gibi, bazen de daha fazla dayanamayacakmış gibi görünürdü. Sonra bir gece, onun yanına uzandığımda, tam lambayı söndürmek üzereydim ki Jiazhen birden uzandı ve beni kendine doğru çekti, ışığı söndürmememi istiyordu. Sesi bir sineğin vızıldamasından bile zayıftı. Onu yan yatırmamı istedi. O gece eşim bana bakmaya doyamadı. Defalarca adımı söyledi. "Fugui, Fugui, Fugui..."

Bana gülümsedi ve gözlerini kapattı. Bir süre sonra tekrar gözlerini açtı ve "Fengxia uyudu mu?" diye sordu.

Fengxia'ya bakmak için doğruldum ve "Uyuyor," dedim.

Kelimeler arasında uzun uzun duraklasa da, Jiazhen o gece konuştu durdu. Ancak konuşmaktan yorulunca uyuyabildi. Bense uyuyamamıştım, huzursuzdum. Jiazhen çok daha iyi görünüyordu, ama bunun, insanların dediği gibi, "ölümden önceki son diriliş" olmasından korkuyordum. Jiazhen'ın bedenini okşadım, hâlâ sıcak olduğunu hissedince biraz rahatladım.

Ertesi sabah uyandığımda Jiazhen hâlâ uyuyordu. Önceki gece geç uyumuştu, o yüzden onu uyandırmak istemedim. Tarlaya gitmeden önce, Fengxia'yla birlikte biraz pirinç çorbası içtik. O gün işimizi erken bitirdik; eve döndüğümüzde Jiazhen'ı yatakta oturuyor görünce çok şaşırdım. Kendi kendine doğrulmuştu. Bizim geldiğimizi görünce usulca şöyle dedi: "Fugui, acıktım ben. Biraz pirinç çorbası pişirir misin?"

Uzun süre şaşkın bir vaziyette orada öylece dikildim. Jiazhen'in düzeleceği hiç aklıma gelmemişti. Jiazhen bana ikinci kez seslenince kendime gelebildim. Gözlerimden yaşlar süzüldü. Fengxia'nın duymadığını unutup, "Senin sayende, hepsi senin sayende. Anneni yüreğinde öldürmedin çünkü!" dedim ona.

İştahı yerine geldiğine göre, Jiazhen iyileşecekti. Yatağında dikiş dikebilecek kadar iyi duruma gelmişti. Eğer bu şekilde devam ederse yataktan kalkıp yürüyebilir diye düşündüm. Nihayet rahatlamıştım.

İçim biraz olsun rahatlamıştı fakat bu sefer de ben hastalandım. Aslında uzun süredir hastaydım, ama Youqing'in ölümünden ve ardından Jiazhen'in ölümün eşiğine gelmesinden sonra, kendi hastalığımı düşünecek halim kalmamıştı. Fakat Jiazhen doktorunu yanıltmış iyiye giderken, benim sürekli olarak başım dönmeye başlamıştı. Baş dönmelerim, bir gün pirinç filizlerinin yerlerini değiştirirken bayılıncaya kadar devam etti. Gerçekten hasta olduğumu, ancak biri beni eve taşıdığında fark ettim.

Ben hastalanınca her şey Fengxia için daha da zorlaştı. Yatalak bir anne ve yatalak bir baba. Fengxia ikimize birden bakmak zorunda kaldı, aynı zamanda puan toplamak için tarlaya çalışmaya da gitmesi gerekiyordu. Birkaç gün sonra Fengxia'nın yorgunluğu kaldıramadığını gördüm. Jiazhen'a çok daha iyi hissettiğimi söyleyip, tarlaya gitmek için hasta bedenimi yataktan çıkardım. Beni gören diğer çiftçiler şaşkın şaşkın, "Fugui, saçların bembeyaz olmuş!" dediler.

"Uzun süre önce beyazlamıştı," dedim gülerek.

"Önceden siyah saçın da vardı," dediler. "Birkaç günde nasıl hepsi bembeyaz oldu?"

O birkaç gün içinde gerçekten yaşlanmıştım. Önceki gücüm kuvvetim kalmamıştı. Çalışırken belim ve omuzlarım

ağrıyor, kendimi biraz zorlayınca bedenimin bütün gözenekleri terle doluyordu.

Youqing öleli bir aydan fazla olmuştu ki, bir gün Chunsheng çıkageldi. Artık ona Chunsheng değil, Yoldaş Liu diyorlardı. Başkaları onu görünce Vali Liu diye hitap ediyordu, ama ben ona hâlâ Chunsheng diyordum. Savaşta tutuklandıktan sonra Kurtuluş Ordusu'na katıldığını söyledi bana. Fujian'e kadar savaştıklarını, oradan da savaşmak için Kore'ye gittiğini anlattı. Onca savaştan sonra tek parça halinde geri döndüğü için şanslıydı Chunsheng. Kore savaşından sonra sivil hayata başlamış ve yakınlarda bir ilçeye taşınmıştı. Bizim ilçeye ise Youqing'in öldüğü sene gelmişti.

Chunsheng geldiğinde hepimiz evdeydik. Chunsheng içeriye girmeden önce, Yoldaş Başkan onun geldiğini bildirdi: "Fugui, Vali Yoldaş Liu, seni ziyarete geldiler," diye seslendi.

Başkan ve Chunsheng birlikte girdi içeriler.

"Bu Chunsheng. Chunsheng geldi," dedim Jiazhen'a.

Chunsheng'ın adını duyar duymaz Jiazhen'ın gözyaşlarına boğulacağını kim bilebilirdi? Chunsheng'm üzerine atıldı ve "Defol buradan!" diye bağırdı.

Hazırlıksız yakalanmıştım ve Jiazhen'ın tepkisi karşısında ne yapacağımı bilemedim. Yoldaş Başkan öfkelenmişti.

"Vali Liu ile nasıl böyle konuşursun?" diye çıkıştı Jiazhen'a.

Ama Jiazhen onu umursamadı bile. Ağlayarak, "Bana Youqing'i geri ver!" diye bağırdı.

Chunsheng başını salladı ve Jiazhen'a, "Lütfen bunu kabul edin," dedi

Chunsheng Jiazhen'a para uzatıyordu, ama Jiazhen paraya bakmadı bile. Bir kez daha üzerine atıldı Chunsheng'ın ve "Defol! Çık git buradan!" diye bağırdı.

Yoldaş Başkan Jiazhen'ı tutmak için atıldı. "Jiazhen, her şeyi birbirine karıştırdın," dedi başkan. "Youqing kazara

öldü. Vali Liu'nın hatası değildi bu."

Jiazhen'ın parayı almadığını gören Chunsheng, parayı bana uzattı. "Fugui, yalvarırım al bu parayı," dedi.

Jiazhen'ı öyle gördükten sonra parayı nasıl alabilirdim ki? Chunsheng parayı avucuma koyarken Jiazhen bağırdı. "Oğlunun hayatı iki yüz *yuan* mı ediyor?"

Hemen parayı Chunsheng'ın avucuna geri koydum. Jiazhen onu kovduktan sonra Chunsheng iki kere daha geldi. Ama Jiazhen onu içeriye almadı. Kadınlar inatçıdır, bir şeye takınca kimse onları değiştiremez. Köyün çıkışına varınca, "Chunsheng," dedim, "bir daha gelme lütfen."

Chunsheng başını salladı ve gitti. Ve birkaç yıl hiç görünmedi. Kültür Devrimi'ne kadar Chunsheng'ı bir daha görmedim.

Kültür Devrimi başladıktan sonra ortalık karıştı. İnsanlar her gün şehrin caddelerine doluşuyor ve kavga ediyordu. Kimi zaman ölenler oluyordu. Köylüler şehre inmeye cesaret edemiyordu. Köyler şehirlere göre daha sakin ve huzurluydu. Geceleri güven içinde uyuyamamamız dışında, her şey eskiden olduğu gibiydi. Çünkü Büyük Başkan Mao'nun emirleri hep gecenin bir yarısında gelirdi. Yoldaş Başkan toprak alana gider ve var gücüyle düdüğünü çalardı. Düdük sesini duyunca yataklarımızdan fırlar, duyuruları dinlemek için toprak alana koşardık. Yoldaş Başkan bağırırdı: "Herkes toprak alana! Saygıdeğer Başkan Mao'nun size talimatları var!"

Hepimiz sıradan insanlardık. Elbette ülke sorunlarına karşı ilgisiz değildik, sadece olanları anlamıyorduk. Yoldaş Başkan'ı, onun üstlerini dinlediği gibi dinlerdik. Baştakilerin buyurduğu şekilde düşünür, her şeyi onların buyurduğu şekilde yapardık.

Jiazhen ve ben, Fengxia için endişeleniyorduk. Artık büyümüştü ve ona bir koca bulmamız gerekiyordu. Fengxia tıpkı

annesinin gençliğine benziyordu. Eğer küçükken o hastalığa yakalanmamış olsaydı, şimdi görücüler kapımızda sıraya girerdi. Zamanla iyice güçten düştüm ve Jiazhen da asla tamamen iyileşemeyecek gibiydi. Hayatta birçok badireler atlatmıştık. Olgunlaşınca dalından düşen armut gibi, biz de olgunlaşıyor ve yaşlanıyorduk. Ama Fengxia için endişelenmeden edemiyorduk. O herkesten farklıydı. Yaşlanınca ona kim bakacaktı?

Fengxia konuşamıyor olabilirdi, ama sonuçta bir kadındı. Kadınlar ve erkekler için en doğal şeyin evlilik olduğunu bilmesi gerekiyordu. Her sene köyden birileri evlenir, ya da köye yeni gelinler gelirdi. Davullar ve ziller çalarken Fengxia bir köşede durur, çapasına yaslanır ve büyülenmiş bir şekilde izlerdi. Köyün gençleri onu işaret edip gülerlerdi.

Wang ailesinin üçüncü oğlu evlendiğinde, herkes karısının güzelliğinden bahseder olmuştu. Gelin köye geldiğinde üzerinde şarap kırmızısı bir ceket vardı ve heyecandan kıkır kıkır gülüyordu. Tarladan bakınca onu görebiliyordum; kırmızılara bürünmüştü. Elma gibi kızarmış yüzü çok çekiciydi.

Tarlalarda çalışan herkes gelini görmeye koştu. Damat cebinden bir paket "Uçan At" sigarası çıkarıp büyüklerine ikram etti. Oradaki birkaç genç, "Peki ya bize?" diye bağırdı.

Damat pis pis güldü ve paketi cebine koydu. "Yatağına gelin aldı ama bir sigara bile vermiyor!" diye bağrışan gençler, sigara araklamak için damadın üzerine atıldılar. Damadın ellerini tuttular ve cebinden sigara paketini alıp bölüştüler.

Gelinin sol tarafını sarmış olan delikanlılar sevimsiz bir şekilde gülüyor, bayağı yorumlar yapıyorlardı. Gelin sadece başını öne eğdi ve gülümsedi. Olup bitenler bir düğünü berbat edecek şeyler değildi. Kızlar evlenirken, ne olursa olsun mutlu olurlar.

Fengxia o sırada tarladaydı, bu sahneyi görünce durup baktı. Çapasını sımsıkı tutuyor ve gözlerini kırpmadan izliyordu. Bir kenarda durup onu izledim; çok üzücü bir durumdu. İçimden, eğer düğünü izlemek istiyorsa, buna izin vermeliyim diye geçirdim. Fengxia'nın zor bir hayatı olmuştu, sahip olduğu bir parça mutluluk da, başkalarının düğününü izlemekti. Orada durup bir süre durup izledikten sonra yürüyüp onların yanına gideceğini kimse tahmin edemezdi. Gelinin yanında durdu, şaşkın şaşkın gülümsedi, sonra düğün alayıyla birlikte yürümeye başladı. Gençler çılgınca gülmeye başladılar. Fengxia'nın üstünde yamalı bir elbise vardı. Gelinse parlak renkli kusursuz bir elbise giymişti; güzel bir kızdı. Ama Fengxia ile karşılaştırılamazdı bile. Fengxia'yı böyle görmek çok üzücüydü. Yüzünde makyaj yoktu ama yüzü gelinin yüzü kadar kızarmıştı. Başını çevirip çevirip geline bakıyordu.

Köyün gençleri ona gülmeye devam ediyordu. "Fengxia erkek istiyor!" diye alay ettiler. Bu çok da kötü bir söz değildi, ama biraz sonra iğrenç şakalar yapacaklarını kim tahmin edebilirdi ki?

Birisi geline, "Fengxia'nın senin yatağında gözü var," dedi.

Fengxia gelinin yanında yürürken, gelin gülümsemeyi kesti. Fengxia'yı hor gördüğü belliydi. Sonra bir başkası damada şöyle seslendi: "Seni küçük şanslı hergele! Bir fiyata iki gelin kaptın. Artık bu gece birini altına, birini üstüne alırsın!"

Bunları duyan damat sinsi sinsi güldü. Ama gelin dayanamadı. Yeni gelinlerin utangaç olması gerektiği umurunda değildi. Başını kaldırdı ve kocası olacak adama, "Ne diye sırıtıyorsun?" diye bağırdı.

Daha fazla dayanamadım. Bir toprak yığınının üzerine çıkıp ben de bağırdım: "İnsan olan bu şekilde davranmaz!

Biriyle uğraşmak istiyorsanız gelin benimle uğraşın, Fengxia'ya bulaşmayın!"

Sözlerimi bitirince, Fengxia'yı kolundan tutup eve götürdüm. Fengxia zeki bir kızdı, yüzümdeki ifadeyi görür görmez neler olduğunu anlamıştı. Başım öne eğdi ve eve doğru yürümeye başladık. Evin kapısına vardığımızda gözlerinden yaşlar dökülüyordu.

Bu olaydan sonra, Jiazhen ve ben, ne olursa olsun Fengxia'ya bir koca bulmaya karar verdik. İkimiz de Fengxia'dan önce ölecektik ve bizi Fengxia gömecekti. Eğer böyle devam ederse, öldüğünde onu gömecek kimse olmayacaktı. Ama kim Fengxia ile evlenmek isterdi?

Jiazhen, Yoldaş Başkan'ın bize bu konuda yardım edebileceğini söyledi. Çok fazla tanıdığı vardı. Etrafına sorabilirdi, kim bilir, belki Fengxia'yı isteyen biri çıkardı. Yoldaş Başkan'la konuşmaya gittim. Beni dinledikten sonra, "Haklısın," dedi. "Fengxia da evlenmeli. Ama iyi bir talip bulmak zor."

"Bir ayağı sakat ya da kolu kırık fark etmez, yeter ki Fengxia'yı isteyen bir olsun, kabulümüzdür," dedim.

Bunu söyledikten sonra kendimi kötü hissettim. Fengxia'nın diğer insanlardan hiçbir farkı yoktu, sadece konuşamıyordu. Eve dönünce Jiazhen'a anlattım. Beni dinledikten sonra o da kendini kötü hissetti. Hiçbir şey söylemeden, yatağın kenarında oturdu. Uzun bir sessizlikten sonra iç çekti ve, "Şu anda yapabileceğimiz başka bir şey yok," dedi.

Ama çok geçmeden Yoldaş Başkan Fengxia'ya birini bulmuştu bile. Başkan geldiğinde bize ait tarlayı gübreliyordum. "Fugui, Fengxia için kasabadan birini buldum," dedi. "Hamallık yapıyor ve çok para kazanıyor."

Bu güzel bir haberi duyunca inanamadım. Önce başkanın benimle dalga geçtiğini sandım. "Yoldaş Başkan, lütfen

dalga geçmeyin," dedim.

"Dalga geçmiyorum," dedi Yoldaş Başkan. "Adı, "Wan Erxi. Yamuk, omuzlarına yapışık bir kafası var ve hiçbir zaman düzelmeyecek."

Başkan bunu söyleyinceye kadar bu talibin gerçek olduğuna inanmamıştım.

"Hemen söyle gelsin ve Fengxia'yı görsün," dedim telaşla.

Başkan gider gitmez, gübre kepçesini fırlattım ve kulübemize doğru koştum. "Jiazhen, Jiazhen!" diye bağırıyordum.

Yatakta oturan Jiazhen, kötü bir şey olduğunu sanmıştı. Ben içeri girdiğimde gözlerini kocaman açmış bana bakıyordu.

"Fengxia'ya talip çıktı!" dedim.

Nihayet rahat bir soluk aldı ve "Ödümü kopardın," dedi.

"Kolu da var bacağı da," dedim. "Hem de kasabada oturuyor."

Ağlamaya başladım. Jiazhen önce gülümsedi ama benim ağladığımı görünce onun da gözlerinden yaşlar süzülmeye başladı. Bir süre sonra Jiazhen, "Çok hoş, fakat Fengxia'yı ister mi acaba?" diye sordu.

"Onun da kafası yamuk," dedim.

Bunu duyduktan sonra Jiazhen biraz olsun rahatladı. O gece Jiazhen, kendisine ait eski kıyafetleri çıkarmamı istedi benden, böylece Fengxia'ya yeni bir elbise dikebilecekti. "Nihayet Fengxia'nın da giyinmek için bir sebebi oldu. Herkes düğüne gelecek," dedi.

Üç gün sonra Wan Erxi geldi. Gerçekten de kafası yamuktu. Beni görünce sol omzunu kaldırdı. Fengxia ve Jiazhen'ı görünce de aynı şeyi yaptı. Fengxia ona bakar bakmaz kıkırdamaya başladı.

Wan Erxi tunik bir gömlek giymişti, tertemizdi. Kafası yamuk olmasaydı, şehirdeki subaylara benzerdi. Yoldaş

Başkan'la beraber gelmişti, elinde bir şişe şarap ve elbiselik desenli kumaş getirmişti. Jiazhen yatakta oturuyordu. Saçlarını toplamıştı; üstündeki elbiseler eski ama temizdi. Yatağın altından, Jiazhen için bir çift yeni bez ayakkabı çıkarmıştım. Kırmızı bir takım giymiş olan Fengxia, başı önünde, annesinin yanında oturuyordu. Jiazhen müstakbel damadına bakıp kıkırdadı. Kalbinin derinlikleri mutlulukla dolmuştu.

Wan Erxi, elindeki şarabı ve kumaşı masanın üstüne koyduktan sonra kulübede yürümeye başladı. Evimizi inceliyordu. "Yoldaş Başkan, Wan Erxi, oturun lütfen," dedim.

Erxi homurdandı ve bir iskemleye oturdu. Yoldaş Başkan elini salladı ve "Ben fazla kalamam, ama sizi tanıştırayım," dedi. "Erxi, bu Fengxia, ve onlar da Fengxia'nın annesiyle babası."

Fengxia, elleri bacaklarının üstünde oturuyordu. Yoldaş Başkan kendisini işaret edince, gülümsedi. Yoldaş Başkan Jiazhen'ı işaret edince, Fengxia annesine döndü ve gülümsemeye devam etti.

"Yoldaş Başkan, lütfen oturun," diye ısrar etti Jiazhen.

Başkan, "Gerçekten gitmem gerek, işlerim var. Siz konuşun," diye yanıtladı.

Başkan gitmek üzere arkasını döndü. Onu kalmaya ikna etmenin bir yolu olmadığını biliyordum. Ona kapıya kadar eşlik ettim. Döndüğümde, şarabı işaret ederek, "Zahmet etmişsin, aslına bakarsan yıllardır içmiyorum," dedim.

Erxi bir şey söylemedi. Sadece omzunu kaldırıp homurdandı. Bu arada kulübeyi inceliyordu. Huzursuz olmaya başlamıştım. Jiazhen zorla gülümseyerek, "Biraz fakiriz," dedi.

Erxi yine homurdandı, başını çevirip Jiazhen'a bakarken omzunu kaldırdı. Jiazhen devam etti: "Neyse ki bir tane

kuzumuz ve birkaç tane de tavuğumuz var. Fugui ile karar verdik, Fengxia evlenince onları satıp çeyiz düzeceğiz."

Bunları duyduktan sonra Erxi'nin tek yaptığı yine homurdanmak oldu. Ne düşündüğünü bilmiyordum. Bir süre oturduktan sonra kalktı ve gitmesi gerektiğini söyledi. Ayağa kalktığında bu işin olmayacağını anladım. Fengxia'ya doğru düzgün bakmamıştı bile. Yaptığı tek şey bizim eski kulübemizi incelemekti. Jiazhen'a baktım. Yüzünde zoraki bir gülümsemeyle, "Bacaklarım tutmuyor, kalkamıyorum, kusura bakmayın lütfen," dedi.

Erxi sadece başını salladı. Dışarı çıkarken, "Bu hediyeleri almıyor musun?" diye sordum.

Homurdandı ve kamış kaplı çatıya bakmak için omzunu kaldırdı. Başını salladı ve gitti.

İçeri girdim, bir iskemleye oturdum. Olanları düşününce biraz sinirlendim. "Bu kadar seçici olmasını gerektirecek bir durum yok, daha kafasını bile doğrultamıyor!" dedim.

Jiazhen iç çekti ve "Onu suçlayamazsın," dedi.

Fengxia aptal değildi. Bizi öyle görünce Erxi'nin onu istemediğini anlamıştı. Ayağa kalktı ve diğer odaya gitti. Eski giysilerini giydi, çapasını aldı ve tarlanın yolunu tuttu.

Akşam Yoldaş Başkan sormaya geldi. "Ee, noldu?"

Başımı salladım, "Biz çok fakiriz, çok fakir," dedim.

Ertesi gün öğleden sonra tarlayı sürerken birisinin seslendiğini duydum. "Fugui, şuraya bak. Senin şu yamuk kafalı damat geliyor."

Başımı kaldırıp bakınca, bir yük arabası çeken beş altı adamın, kasabadan inen patikadan bizim eve doğru geldiğini gördüm. Öndeki yamuk kafalı hariç, hepsi sallana sallana yürüyordu. Uzaktan da olsa bir bakışla Erxi'yi tanıdım; bir daha geleceğini hiç düşünmemiştim.

Erxi beni görünce, "Kulübenin çatısının yenilenme zamanı gelmiş de geçiyor bile," dedi. "Duvarları badana yapmak için bir araba da kireç getirdik."

Arabaya bakınca, duvarları boyamak için iki tane de fırça olduğunu gördüm. Yük arabasının üstünde minik bir masa, masanın üstünde de bir domuz kellesi vardı. Erxi elinde iki şişe beyaz sorgum şarabı taşıyordu.

Erxi'nin kulübeyi bizi aşağılamak için incelemediğini o zaman anladım. Her şeyi dikkatle incelemişti, kapının önündeki kamış yığınını bile. Uzun süredir çatının kamışlarını değiştirmek istiyordum. Mevsim sonuna doğru işler sakinleşince birkaç köylüden yardım ister, beraber yaparız diye düşünmüştüm.

Erxi yanında sadece beş adam getirmemişti, aynı zamanda et ve içki de getirmişti. Her şeyi düşünmüştü. Kapıya varınca yük arabasını bıraktılar. Erxi sanki kendi evine girer gibi içeriye girdi. Bir elinde domuz kellesi diğerinde küçük masa vardı. Küçük masayı Jiazhen'ın önüne, domuz kellesini de masanın üstüne koydu ve şöyle dedi. "Böylece yemek yaparken ve yerken zorlanmazsınız."

Jiazhen çok duygulanmıştı. Gözlerinden yaşlar süzüldü. O da Erxi'nin bir daha geleceğini düşünmemişti, hele yanında birkaç adamla gelip çatıyı onaracaklarını hiç düşünmemişti.

"Erxi, çok düşüncelisin," dedi.

Erxi ve arkadaşları masa ve iskemleleri dışarıya taşıdılar. Bir ağacın altına kamış yaydılar. Sonra Erxi Jiazhen'ı dışarıya taşımak için yatağının yanına geldi. Jiazhen güldü, ellerini sallarken bana seslendi. "Fugui, orada durup izleme," dedi.

Hemen koşup Jiazhen'ı sırtıma aldım. Erxi'ye gülümsedim ve "O benim karım, onu ben taşırım," dedim. "Bir gün sen

de Fengxia'yı taşıyacaksın."

Jiazhen hemen beni dürtü, ama Erxi de gülmeden edemedi. Jiazhen'ı ağacın yanına taşıdım ve kamış serilmiş yere oturttum. Jiazhen ağacın gövdesine yaslandı. Ben de kamış yığınını küçük demetlere ayıran Erxi ve arkadaşlarını izlemeye başladım. Erxi ve bir arkadaşı çatıya çıkıp kamışları değiştirirken, diğer dört kişi aşağıda kaldı. Yaptıkları işi görünce, Erxi'nin getirdiği adamların bu işin ustası olduğunu anladım. Hem hızlı hem de temiz çalışıyorlardı. Aşağıdaki dört adam bambu sırıklarını kullanarak kamışı yukarıya gönderiyor, Erxi ve diğer arkadaşı da onları çatıya seriyordu. Başının omzuna yapışık olması Erxi'nin çalışmasını hiçbir şekilde etkilemiyordu. Aşağıdan kamış geldiğinde, önce kamış demetini ayağıyla tekmeliyor, sonra kucaklıyor ve elleriyle çatıya yayıyordu. Köyde bu kadar becerikli hiç kimse yoktu.

Öğlen olmadan çatı bitmişti bile. Bir termos çay demledim onlara. Fengxia herkese servis yaptı. Oradan oraya koşuşturup duruyordu, ama birdenbire bu kadar çok insanın yardıma gelmesinden çok mutluydu ve gülümsemeden edemiyordu.

Çatıya bakmak için köyden bir sürü insan gelmişti. "Çok şanslısın," dedi bir kadın Jiazhen'a. "Damadın daha bu çatının altına girmeden her işinizi yapıyor."

"Şanslı olan Fengxia," dedi Jiazhen.

Erxi çatıdan aşağı inince, "Erxi biraz dinlen artık," dedim ona.

Gömleğinin koluyla alnının terini silerken, "Yorulmadım ki," dedi.

Etrafa bakabilmek için omzunu kaldırdı. Küçük sebze tarlasını görünce, "Burası bize mi ait?" diye sordu bana.

"Evet," diye yanıtladım onu.

Eve girip sebze bıçağını aldı, sonra biraz taze sebze toplamak

için tarlaya girdi ve topladığı sebzeleri içeriye götürdü. Bir süre sonra domuz kellesini dilimlemeye başladı. Onu durdurmak için yanına gittim ve bu işi Fengxia'ya bırakmasını söyledim, ama o alnının terini sildi ve devam etti. "Yorgun değilim" diyerek ısrar etti.

Dışarıya çıkıp Fengxia'yı getirmekten başka çarem yoktu. Fengxia annesinin yanında duruyordu. Ben onu eve doğru iterken utangaç bir edayla annesine baktı. Jiazhen ona gülümseyip eve gitmesini işaret ettikten sonra, nihayet o da içeriye girdi.

Jiazhen ve ben Erxi'nin arkadaşlarıyla ilgilendik. Beraber çay içip sohbet ettik. Bir ara sessizce içeriye girip Erxi ve Fengxia'ya baktım. Biri ateşle ilgilenirken diğeri yemeği pişiriyordu. Küçük bir aile gibiydiler. İkisi de gizli gizli birbirine bakıyor, kıkırdıyorlardı. Dışarı çıkıp Jiazhen'a anlattım, kahkahayla güldü. Bir süre sonra dayanamadım ve bakmak için tekrar içeri gitmek istedim. Ama tam kalkmıştım ki Jiazhen beni durdurdu ve "Gitme," diye fısıldadı.

Yemekten sonra Erxi ve diğerleri duvarları kireçle badana yaptılar. İki gün sonra kireç kuruyunca, duvarlarımız, tıpkı şehirdeki kiremit evler gibi bembeyaz parlıyordu. Badanayı bitirdiklerinde henüz erkendi ve ben de Erxi'ye, "Akşam yemeğini de beraber yiyelim, sonra gidersin," dedim.

"Yok, teşekkür ederim," dedi Erxi.

Omzunu Fengxia'ya doğru kaldırdı ve ona baktı. Sonra bize döndü ve alçak bir sesle, "Anne, baba, Fengxia ile ne zaman evlenebilirim?" diye sordu.

Bunları duyunca, Erxi'nin bize anne ve baba diye hitap ettiğini duyunca, mest oldum. Ne kadar uğraşsanız da yüzümdeki gülümsemeyi silemezdiniz. Jiazhen'a baktıktan sonra, "Sen ne zaman istersen?" diye sordum. "Zamanı sen belirle."

Sonra sessizce devam ettim: "Erxi, senden istediğim sıfırı tüketmen değil. Ama Fengxia'nın zor bir hayatı oldu. Bu yüzden ona özel bir düğün yapalım. Sen birkaç kişiyi davet et, köyden de birkaç kişi çağırırsak iyi olur."

"Hiç merak etme baba," dedi Erxi.

O gece Fengxia, Erxi'nin getirdiği renkli kumaşı okşadı. Gidip gidip kumaşa baktı ve gülümsedi. Her gülümsediğinde, dönüp bize de bakıyordu. Bizim de gülümsediğimizi görünce kızarıyordu. Jiazhen ve ben çok memnunduk. Fengxia gerçekten Erxi'den hoşlanmıştı.

"Erxi dürüst ve güvenilir biri," dedi Jiazhen. "Fengxia'yı ona vereceğimiz için içim çok rahat."

Tavukları ve kuzuyu sattık. Fengxia'ya yeni elbiseler ile battaniye ve çamaşır leğeni gibi birkaç parça eşya almak için birlikte kasabaya indik. Köyde diğer bütün kızların evlenirken aldığı her şeyi aldık Fengxia'ya. Jiazhen bunları alırken şöyle dedi: "Diğerlerinin yanında Fengxia'yı mahcup edemeyiz."

Düğün günü, Erxi'nin Fengxia'yı almaya geldiği gün, çanlar ve davul sesleri çok uzaklardan duyulmaya başlamıştı. Düğün alayını izlemek için tüm çiftçiler köyün girişine koşuyordu. Erxi yirmi kadar misafirle gelmişti ve herkes Sun Yat-sen tarzı tunik ceket giymişti. Eğer Erxi'nin ceketine iğnelenmiş kırmızı çiçek olmasaydı, köye büyük bir kurmay heyeti geliyor sanırdınız. Aynı anda çalan ondan fazla çanın ve iki davulun "güm-güm" sesleri, köy halkının kulaklarında çınlıyordu. En çok dikkat çeken şey arabaydı. Zümrüt yeşili arabanın etrafına kırmızı kuşaklar dolanmış, üstüne de kırmızı ve yeşile boyanmış bir koltuk koyulmuştu.

Herkes köye varınca, Erxi iki karton "Ön Kapı" sigarasını açtı ve etrafında gördüğü bütün erkeklere birer paket dağıttı. Durmadan tekrar ediyordu: "Geldiğiniz için çok teşekkürler,

çok teşekkürler."

Köyde daha önce düğün yapan aileler, "Uçan At" sigarasını en iyi sigara diye dağıtmıştı. Buna karşın Erxi, "Ön Kapı" sigaralarını tek tek değil paket paket dağıttı; hiç kimse bununla boy ölçüşemezdi. Biri kapar korkusuyla, sigara paketini alan hemen cebine indiriyordu. Sigarasını cebine koyan, bir tane içmek istediğinde elini cebine sokuyor ve paketi çıkarmadan içinden bir sigara alıp yakıyordu.

Erxi ile birlikte gelen yaklaşık yirmi kişi sıkı çalışıyordu. Çanları ve davulları çalmakla kalmıyor, aynı zamanda var güçleriyle bağırıyorlardı. Hepsinin cepleri dopdoluydu, şişkin duruyordu. Köylü kadınları ve çocukları görür görmez, onlara ceplerindeki şekerlerden veriyorlardı. Gördüklerim karşısında ağzım açık kalmıştı, ne kadar parayı havaya saçtıklarını merak ediyordum.

Evimize vardıklarında, Fengxia'yı görmek için hepsi içeri girdi. Enstrümanlarını dışarıda bıraktılar, böylece köyün gençleri çalmaya devam etti.

Yeni giysileriyle Fengxia gerçekten göz kamaştırıcı görünüyordu. Ben bile, babası olarak onun bu kadar güzel olabileceğini hiçbir zaman hayal etmemiştim. Annesinin yatağının kenarında oturmuş, içeriye girenlere bakıyor ve gözleriyle Erxi'yi arıyordu. Sonunda onu gördü ve başını öne eğdi. Erxi'nin şehirden gelen arkadaşları Fengxia'yı görünce, "Bizim yamuk kafa gerçekten şanslıymış," dediler.

Üstünden yıllar geçmesine rağmen, köyden kim evlenirse evlensin hiç kimsenin düğününün Fengxia'nınki kadar gösterişli olmadığı söylenir. O gün, Fengxia dışarıya çağrıldığında, yüzü domates gibi kızarmıştı. Daha önce hiç bu kadar çok kişinin karşısına çıkmamıştı. Başım göğsüne gömmekten başka ne yapacağını bilemiyordu. Erxi onu kolundan tutup arabanın

yanına getirdi; Fengxia arabadaki koltuğa baktı, hâlâ ne yapacağını bilemiyordu. Fengxia'dan biraz kısa olan Erxi, Fengxia'yı kolundan tutup koltuğa oturttu. Onları izleyenler gülmeye başladılar. Fengxia da güldü. Erxi bize döndü ve "Anne, baba," dedi. "Fengxia'yı götürüyorum."

Sonra arabayı elleriyle çekerek ilerlemeye başladı. Araba hareket eder etmez Fengxia birden başım kaldırdı ve dönüp endişeyle arkasına bakındı. Gözleri Jiazhen'ı ve beni arıyordu. Aslında ben onun tam yanındaydım ve sırtımda da Jiazhen vardı. Bizi görür görmez ağlamaya başladı. Gözyaşları içinde bize bakıyordu. O anda, Fengxia'yı on üç yaşındayken bir aileye verdiğimiz aklıma geldi. Gözlerinde yine aynı ifade vardı. Bunları düşününce benim de gözlerimden yaşlar süzüldü. Aynı anda ensemde de bir ıslaklık hissettim; Jiazhen da ağlıyordu. Ama bu defa farklı diye düşündüm. Bu defa Fengxia evleniyordu. Gülümsedim ve Jiazhen'a dedim ki: "Jiazhen, bu seferki tatlı bir ayrılık, gülümsemelisin."

Erxi çok iyi kalpliydi. Arabayı çekerken arkasına dönüp gelinine bakıyordu. Fengxia'yı gözü yaşlı görünce durdu ve o da bize baktı. Fengxia ağladıkça daha da üzgün görünmeye başladı, omuzları titriyordu. Kalbimin sıkıştığını hissettim. Erxi'ye seslendim. "Erxi, daha ne bekliyorsun? Fengxia artık senin karın."

Fengxia şehre taşınırken sanki ruhlarımızı da yanında götürmüştü. Jiazhen ile ne yaparsak yapalım içimizdeki boşluğu dolduramıyorduk. Fengxia buradayken eve girip çıktıkça fark etmiyorduk, ama gittiği anda yokluğu çok belli olmaya başladı. Jiazhen'la bir başımıza kalmıştık. Yıllardır bu evde yaşamamıza rağmen, sanki yeteri kadar görmemişiz gibi, etrafımıza bakınıp duruyorduk.

Ben iyiydim, en azından tarlada çalışırken Fengxia'yı

düşünmüyordum artık. Ama Jiazhen gün boyu yatakta oturuyor, hiçbir şey yapmıyordu. Nasıl olur da Fengxia'nın yokluğunu hissetmezdi? Bütün gün yatakta, tek bir kelime bile konuşmadan oturuyordu. Fengxia gittikten sonra daha da kötüleşmişti. Beli incinmişti ve omuzları ağrıyordu. Ne yaparsa yapsın rahat edemiyordu. Ne hissettiğini anlayabiliyordum. Bütün gün yatakta yatmak tarlada çalışmaktan daha yorucu bir işti. Bedenini oynatamıyordu bile.

Bazı günler, karanlık çökerken onu sırtıma alıp köyün etrafında gezdirirdim. Onu gören diğer köylüler samimiyetle nasıl olduğunu sorardı. O zaman Jiazhen çok daha rahat hissederdi. Sonra kulağıma eğilip, "Bize gülmezler değil mi?" diye sorardı.

"Niye gülsünler ki bize?" derdim. "Karımı sırtımda taşımamın neresi komik?"

Jiazhen geçmişi hatırlamaktan hoşlanır olmuştu. Fengxia ve Youqing'in çocukluk anılarından bahsediyordu. Anlatıp anlatıp gülerdi. Köyün girişine vardığımızda, Jiazhen eve döndüğüm günü anlatmaya başladı. O gün, birisinin bağırarak Fengxia ve Youqing'e seslendiğini duyduğunda, tarlada çalışıyormuş. Aniden başını kaldırmış ve beni görmüş, önce gözlerine inanamamış. Bunu anlatırken kahkahalarıyla gözyaşları birbirine karıştı Jiazhen'ın. "Eve dönmüştün ve her şey mükemmeldi" derken, gözyaşları boynumdan süzüldü.

Geleneğe göre, Fengxia'nm bir ay içerisinde bizi ziyarete gelmesi gerekiyordu. Biz de ancak bir ay sonra onu görmeye gidebilirdik. On güne kalmadan Fengxia'nın geleceğini kim bilebilirdi ki? O akşam tam yemeğimizi bitirmiştik ki dışarıdan birisi seslendi: "Fugui, köyün girişine git de bir bak. Senin yamuk kafalı damat geliyor sanırım."

Önce ona inanmadım. Köydeki herkes Fengxia'yı nasıl özlediğimizi biliyordu. Bizimle dalga geçtiklerini düşündüm. Jiazhen'a, "Onlar olamazlar, daha on gün oldu," dediğimi hatırlıyorum.

Ama Jiazhen huzursuzlanmaya başlamıştı. "Hadi hemen git de bak," dedi bana.

Bakmak için köyün girişine doğru koştum. Gerçekten Erxi'ydi bu. Sol omzunu kaldırmış, pasta taşıyordu. Fengxia onun yanında yürüyordu. Bana doğru yaklaşırken, el ele tutuşmuş gülümsüyorlardı. Onları gören köylüler gülmeye başladı; o günlerde çiftleri el ele tutuşmuş göremezdiniz. Onlara, "Erxi şehirli," dedim, "şehirliler modern olur."

Fengxia ve Erxi'nin eve geldiğini gören Jiazhen mutluluktan mest olmuştu. Fengxia annesinin yatağının kenarına oturur oturmaz, Jiazhen kızının elini okşamaya başladı. Fengxia'nın kilo aldığını söyleyip durdu. Ama on gün içerisinde kaç kilo alabilirdi ki?

Erxi'ye dedim ki. "Geleceğinizden haberimiz yoktu, hiç hazırlık yapamadık."

Erxi kıkırdadı. O da geleceklerini bilmediğini söyledi. Fengxia onun elinden tutmuş, o da Fengxia'yı izlemişti.

Fengxia on gün geçmeden eve gelmişti. Biz de o eski geleneğe uymadık. Her iki günde bir şehrin yolunu aşındırmaya başladım. Söz açılmışken, benim gitmemi isteyen aslında Jiazhen'dı, fakat bu durumdan hoşnut olmadığımı söylersem yalan söylemiş olurum. Şehre inerken, gençken olduğu gibi aynı coşku ve heyecan kaplardı içimi, ama bu sefer sebebi farklıydı.

Onları görmeye gitmeden önce sebze tarlamızdan taze sebze toplayıp bir sepete koydum. Ayağımda Jiazhen'ın benim için diktiği yeni bez ayakkabılarım vardı. Sebze toplarken

ayakkabılarımı kirletmiştim. Jiazhen beni öyle görünce durdurdu ve gitmeden önce ayakkabılarımdaki çamuru temizlememi söyledi.

"Yaşlandık artık, ayakkabının üzerindeki biraz çamur kimin umurunda," dedim.

"Böyle söyleme," diye karşılık verdi Jiazhen. "Yaşlansan da hâlâ insansın. Temiz olmak insanların işidir."

Haklıydı. Yıllardır yatalak olsa da, tarlaya gidip çalışamasa da, Jiazhen her gün saçlarını tarar ve toplardı. Ben de üstüme temiz bir şeyler giydim ve köyün çıkışına doğru yürüdüm. Bir sepet taze sebze taşıdığımı gören köylüler, "Fengxia'ya mı?" diye sordular.

Başımı salladım. "Evet," dedim.

"Durmadan onlara gidiyorsun. Senin yamuk kafalı damat hâlâ bıkmadı mı senden?" diye sordular.

"Erxi öyle biri değil," dedim.

Erxi'nin komşuları Fengxia'yı çok sevmişti. Ben oraya varır varmaz Fengxia'nın ne kadar çalışkan ve zeki olduğuna dair övgüler yağdırırlardı. Bir kere yerleri süpürmeye başlayınca komşularının evlerinin önüne kadar her yeri süpürürmüş, hatta bir keresinde sokağın yarısını süpürmüş. Fengxia'nın ter içinde kaldığını gören komşuları yanına gidip omzuna dokunmuşlar ve artık durması gerektiğini söylemişler. Ancak o zaman evine girmiş, yüzünde kocaman bir gülümseme varmış.

Fakir olduğumuz için hiçbir zaman kazak giyme lüksüne sahip olamadık. Fengxia da örgü örmeyi öğrenememişti. Komşularından birinin kazak ördüğünü görünce, Fengxia heyecanlanmış ve bir iskemleye oturup izlemeye başlamış. Bütün gün boyunca, büyülenmiş gibi izlemiş. Fengxia'nın hoşlandığını gören komşusu ona ilmek ilmek örgü öğretmeye

karar vermiş. Öğretmeye başlar başlamaz Fengxia'nın hızı karşısında şaşırıp kalmış. Üç dört gün sonra Fengxia diğer kadınlar kadar hızlı örgü örebiliyormuş.

Beni gördüklerinde, "Fengxia bir de duyup konuşabilseydi ne güzel olurdu," derlerdi.

İçten içe hep üzülürlerdi Fengxia için. Ev işlerini bitirdikten sonra komşularıyla oturup onlar için örgü örerdi Fengxia. O sokakta oturan herkes Fengxia'nın en temiz, en sıkı örgüyü ördüğünü söylerdi. Herkes yününü Fengxia'ya gönderirdi örmesi için. Fengxia çok yoruluyordu fakat mutluydu. Kazakları örüp bitirince onlara verirdi. Komşular başparmaklarıyla çok güzel olmuş işareti yapardı ve o zaman Fengxia'nın yüzüne kocaman bir gülümseme yayılır ve bütün gün o gülümsemeyle dolaşırdı.

Ben şehre gidince komşuları bir bir gelip Fengxia'nın ne kadar yetenekli olduğunu söylerdi bana. Övgüden başka bir şey duymaz, utanırdım.

"Siz şehirliler ne kadar iyi insanlarsınız," derdim. "Köyde Fengxia'nın iyi olduğunu söyleyen çok fazla insan yok."

Erxi'nin onu bu kadar çok sevmesinden ve komşularının onunla bu denli iyi geçinmesinden çok hoşnuttum. Her defasında, eve dönünce Jiazhen geç kaldığım için şikâyet ederdi. Haklıydı. Evde bir başına, boynunu uzatmış kapıya bakarak gelmemi ve Fengxia'yla ilgili son haberleri getirmemi beklerdi. Bütün gün bekledikten sonra benden bir ses çıkmayınca huzursuz olması doğaldı.

"Fengxia'yı görünce zamanı unutuyorum," derdim.

Eve döndüğümde Jiazhen'ın yatağının kenarına oturur, ona Fengxia'nın evinde ve dışarıda olan biten her şeyi anlatırdım. Fengxia'nın ne renk elbise giydiğini, Jiazhen'ın ona

ördüğü ayakkabıların eskiyip eskimediğini bile anlatırdım. Jiazhen'ın her şeyi bilmesi gerekiyordu, dur durak bilmeden sorardı, ben de nefes almadan cevaplardım. O kadar çok konuşurdum ki boğazım kururdu, yine de bırakmazdı beni. "Anlatmadığın, unuttuğun bir şey var mı?" diye sorardı.

Konuşmaya bir başladık mı, hava kararıncaya kadar sürerdi. Köydeki herkes neredeyse uyumaya hazırlanırdı, ama biz hâlâ yemek bile yememiş olurduk.

"Ben gidip bir şeyler hazırlayayım," derdim.

Fakat Jiazhen kolumdan çeker, yalvarırdı. "Ne olur, biraz daha anlat Fengxia'yı."

Aslında ben de, Fengxia hakkında konuşmaya her zaman istekli olurdum. Jiazhen'a her şeyi anlatmış olsam da yetinemezdim. Tarlaya çalışmaya gittiğimde köylülere de anlatırdım. Şehirde ne kadar iyi yaşadığını, oradaki herkesin Fengxia'nın ne kadar çalışkan ve zeki olduğundan övgüyle bahsettiğini, herkesten daha hızlı örgü ördüğünü anlatırdım. Bazı köylüler bunları duyunca üzülmüştü. "Fugui, nasıl bu kadar aptal olabilirsin?" dediler. "Bu şehirliler kötü niyetli. Fengxia ona yaptırdıkları bütün bu işlerle nasıl başa çıksın? Ölesiye çalıştırıyorlar kızı!"

"O ne biçim söz," dedim.

"Onlara ördüğü kazaklar karşılığında Fengxia'ya ufak tefek hediyeler veriyorlarsa tamamdır," dediler. "Peki ona bir şey veriyorlar mı?"

Kırsal kesim insanı dar görüşlüdür, her şeyde bir kusur arar. Şehirdeki kadınlar köylülerin söylediği gibi kötü insanlar değillerdi. İki defa Erxi'ye, "Erxi git de yarım kilo yün iplik al. Fengxia da kazak giysin," dediklerini duymuştum.

Erxi gülmüş fakat bir şey dememişti. Dürüst bir adamdı.

Fengxia ile evlendiğinde beni dinlemiş ve bir sürü para harcamıştı, şimdi hâlâ o borçları ödüyordu. Yalnız kaldığımızda bana şöyle fısıldadı: "Baba, şu borçları öder ödemez Fengxi'ya yün bir kazak alacağım."

Kültür Devrimi şehirde her geçen gün daha da şiddetleniyordu. Bütün caddelerin duvarları *dazibao*'larla* donatılmıştı. Onları yapıştıranlar bir düzine aylak insandı. Yeni posterleri asarken eskilerini yırtma gereği bile duymazlardı. Üst üste yapıştırınca kapkalm bir tabaka oluşurdu. Duvarlarda bir sürü şişkin cep varmış gibi görünürdü.

Fengxia ve Erxi'nin evlerinin kapısında bile *dazibao*'lar asılıydı. İçeride her yerde, lavaboda bile, Büyük Başkan Mao'nun sözleri yazılıydı. Fengxia'nın yastık kılıfının üzerinde, "Sınıf Mücadelesini Sakın Unutma!" diye yazıyordu. Yorganlarının üzerinde şu cümle vardı: "Büyük Fırtınalara Doğru İleri Marş!" Fengxia ve Erxi her gece Başkan Mao'nun sözlerinin üzerinde uyuyorlardı.

Şehre indiğimde kalabalık yerlerden uzak durmaya çalışırdım. Kasabada her zaman kargaşa ve kavga vardı; birkaç kere bazı insanların ölesiye dövüldüğünü, yerden kalkamadıklarını gördüm. Yoldaş Başkan'm kasabadaki toplantılara artık gitmiyor olması boşuna değildi. Komün genel merkezi, Yoldaş Başkan'ın ilçedeki üçüncü kademe heyet toplantısına katılması gerektiğini bildirmek için birini gönderiyor, ama o gitmiyordu. Baş başa kaldığımız bir gün bana, "Şehirde her gün bir sürü insan ölüyor," demişti. "Çok korkuyorum.

* Üzerinde politik bir sloganın, muhalif bir düşüncenin, ya da bir duyurunun kocaman harflerle yazılı olduğu büyük duvar posterleri. Genellikle politik fikir ayrılığını ifade etmenin önemli bir aracı olan *dazibao*'ların, Kültür Devrimi sırasında ve Demokrasi Duvar Hareketi (1978-79) yıllarında çok önemli işlevleri olmuştu. (e.n.)

Böyle bir zamanda oraya toplantıya gitmek demek, kendi elinle mezarını kazmak demektir."

Yoldaş Başkan köyde saklanıyor, hiçbir yere gitmiyordu. Ama sadece birkaç ayı huzur ve sükûnet içinde geçirebildi. O gitmese bile, gelip onu alacaklardı. Hepimizin tarlada çalıştığı bir gün, uzaklardan kırmızı bir bayrağın dalgalanarak geldiğini gördük. Şehirden bir grup Kızıl Muhafız geliyordu. Yoldaş Başkan da tarladaydı. Gelenleri görünce boynu gerildi ve yüreği ağzında bana sordu. "Benim için gelmiyorlardır, değil mi?"

Kızıl Muhafızların başında genç bir kız vardı. Yanımıza yaklaşınca kız bize baktı ve bağırdı: "Burada neden hiç slogan yok? *Dazibao*'lar nerede? Başkan nerede, bu köyden sorumlu başkan nerede?" diye bağırdı.

Başkan hemen çapasını bir kenara attı ve koştu, başını öne eğerek selamladı lideri.

"Yoldaş Kızıl Muhafızlar'ın Lideri," diye hitap etti kıza.

"Nasıl oluyor da hiç slogan ya da *dazibao* yok burada?" diye sorarken ellerini salladı kız.

"Elbette var. İki tane. Şu evin arkasına yazıldı sloganlar," diye yanıtladı başkan.

Kız en fazla on altı on yedi yaşlarındaydı, ama Yoldaş Başkan'ın karşısında kendini çok beğenmiş bir tavrı vardı. Göz ucuyla başkanı süzüyordu. Boya kovalarını taşıyan birkaç muhafıza döndü ve "Gidin duvarlara birkaç slogan yazın!" diye emretti. Kızıl Muhafızlar köydeki evlere doğru koştular.

Kızıl Muhafızlar'dan sorumlu kız, "Köydeki herkesi bir araya topla!" diye emretti Yoldaş Başkan'a.

Başkan hemen el yordamıyla düdüğünü buldu ve var gücüyle öttürdü. Tarlalarda çalışan herkes koşup geldi. Herkes gelene kadar bekledi kız, sonra bize bağırdı: "Sizin burada

toprak sahibi kim?"

Bunu duyan herkes dönüp bana baktı. Hepsi birden bakınca bacaklarım titremeye başladı. Neyse ki başkan hemen açıkladı, "Toprak sahibi Devrim'den sonra infaz edildi," dedi.

"Aranızda zengin köylü var mı?" diye sordu kız.

Yoldaş Başkan mütevazı bir şekilde cevapladı. "Bir tane vardı ama iki yıl önce öldü."

Kız, gözü başkanın üzerinde, bize doğru bağırdı: "Peki ya aranızda kapitalist yolcu* var mı?"

Yüzündeki gülümsemeyi koruyarak cevapladı başkan. "Böyle küçük bir köyde kapitalist yolcu ne gezer?"

Kız kolunu aniden öyle bir salladı ki, neredeyse başkanın burnuna vuracaktı. "Sen kimsin?" diye sordu.

Başkan o kadar korkmuştu ki kekelemeye başladı. "Ben bu köyden sorumlu başkanım, Yoldaş Başkan."

"Kim bilir," diye kükredi kız. "Belki de kapitalist yolcu sensin! Gücünü kapitalizm yolunda yürümek için kötüye kullanıyorsun!"

Başkan korkuyla ellerini sallarken, "Hayır, hayır. Ben hiçbir zaman o yoldan yürümedim," diyordu.

Kız onu görmezden geldi ve bize döndü. "Sizi terörün içine itiyor. Baskı uyguluyor, küçümsüyor!" diye bağırdı. "Ayağa kalkıp isyan etmelisiniz! Kırın şunun bacaklarını!"

Köydeki herkes afallamıştı. Yoldaş Başkan'ın belli bir otoritesi vardı. Bize ne söylese yapardık; aslında şimdiye kadar kimse onun yanlış bir şey söylediğini ya da yaptığını

* "Kapitalist yolcu" terimi, toplumu er ya da geç "kapitalist yola" sokacak olan burjuva güçlerinin baskısına boyun eğdiği ve sonrasında Devrim'i kapitalist istikamete çekmeye çalıştığı düşünülen kişi ya da gruplar için kullanılır. Mao bu terimi ilk olarak. Çin Komünist Partisi'ndeki gerici eğilimleri tanımlamak için 1956 yılında kullanmıştır. (e.n.)

düşünmemişti. Ama şimdi, bu şehir çocuklarının önünde konuşamıyor, doğrulamıyordu bile. Bütün bu şeyleri asla yapmadığım söyleyip duruyor ve merhamet diliyordu. Bir süre daha yalvardıktan sonra bize döndü ve "Söylesenize," diye bağırdı. "Onlara, size asla baskı yapmadığımı söyleyin!"

Herkes önce başkana sonra da Kızıl Muhafızlara baktı. Aramızdan iki üç kişi bir şeyler geveledi. "Yoldaş Başkan iyi insandır. Bize hiçbir zaman baskı yapmamış, zorbalık etmemiştir."

Kız bize bakıp kaşlarını çattı. "Sizler umutsuz vakasınız!" dedi.

Sonra muhafızlara dönüp elini salladı. "Götürün onu!"

İki muhafiz başkana doğru yürüdü ve onu kollarından yakaladı. Boynunu geriye doğru çeken Yoldaş Başkan bağırmaya başladı. "Gitmeyeceğim! Lütfen yardım edin! Şehre gidemem! Oraya gitmek mezara girmektir!"

Yoldaş Başkan ne kadar bağırıp çağırsa da yararı yoktu. Kollarını sırtına doğru büktüler, böylece öne eğilmek zorunda kaldı, sonra da onu alıp götürdüler. Kızıl Muhafızlar, gözlerinde vahşi bakışlar slogan ata ata çekip giderken, herkes onları izliyordu. Bir kişi bile onları durdurmaya çalışmadı. Kimse o kadar cesur değildi. Yoldaş Başkan böyle götürülür götürülmez, herkesin aklına korkunç olasılıklar geldi. Bütün şehir karmaşa içindeydi. Yoldaş Başkan hayatta kalsa bile, sonunda ya elini ya da ayağını kaybedecekti. Üç gün geçmeden geri döneceğini kim bilebilirdi? Gözü şişmiş, burnu morarmış bir halde, evine doğru tökezleyerek yürüyordu. Tarlada çalışanlar onu görünce, "Yoldaş Başkan!" diye bağırarak hemen yanına koştu.

Yoldaş Başkan kaşlarını kaldırıp onlara baktı fakat hiçbir şey söylemedi. Doğruca evine gitti, iki gün boyunca da dışarı çıkmadı. Üçüncü gün çapasını aldı ve tarlalara döndü.

Yüzündeki şişlikler epeyce inmişti. Tarlaya geldiğinde herkes etrafını sardı ve onu soru yağmuruna tuttu. Hâlâ ağrısı olup olmadığını sorduklarında başını salladı. "Acı çekmek o kadar kötü değil de, lanet herifler uyumama izin vermediler. Bu en büyük işkenceydi," dedi. Yüzünden yaşlar süzülürken Yoldaş Başkan devam etti: "Nihayet kimin ne olduğunu da anladım. Ben size her zaman kendi çocuklarım gibi sahip çıktım, ama benim başım derde girince yanımda sadece şansım vardı. Hiçbiriniz yardım etmeye çalışmadınız."

Yoldaş Başkan sözlerini bitirdikten sonra hiçbirimiz onun yüzüne bakamadık. Yine de şanslı sayılırdı. Şehre götürülmüş ama sadece üç gün dayak yemişti. Fengxia'yı görmeye gittiğim o güne kadar Chunsheng'ın başının dertte olduğunu bilmiyordum. Yolda, sokağın çevresini sarmış bir grup insan gördüm, geçit töreni gibiydi. Başlarına renk renk kâğıt külah, boyunlarına işaretler takmışlardı. Önce pek dikkat etmedim, ama tam önümden geçerlerken ödüm koptu. En önde Chunsheng duruyordu. Başını öne eğmişti, bu yüzden beni görmedi. Önümden geçer geçmez başını kaldırdı ve "Başkan Mao, çok yaşa!" diye bağırdı.

Kollarına kırmızı bant takmış birkaç çocuk hemen ona doğru koştu. Onu tekmeleyip döverken küfrediyorlardı: "O bağıran sen miydin? Seni şerefsiz kapitalist yolcu!"

Chunsheng dizlerinin üstüne çökünce, gövdesi, boynundan sarkan tahta levhanın üzerine yığıldı. Çocuklardan biri başını tekmeledi, sanki kafasına bir delik açıyordu. Sonra bütün gövdesiyle yere devrildi Chunsheng. Öyle dövdüler ki, artık sesi çıkmaz olmuştu. Ömrümde hiç böyle dayak yiyen birini görmemiştim. Yerde yatarken insafsız tekmelere maruz kaldı; bir cesetten farkı kalmamıştı. Böyle devam ederlerse ölecekti. Yanlarına gittim. İkisinin kollarından

tutup çekerken, "Yalvarırım vurmayın," dedim.

Beni öyle bir ittiler ki neredeyse yere düşecektim.

"Sen de kimsin?" diye sordular.

"Lütfen vurmayın," diye tekrar ettim.

İçlerinden biri Chunsheng'ı işaret edip, "Onun kim olduğunu biliyor musun?" dedi. "Bu eski vali bir kapitalist yolcu."

"Bu konu hakkında en ufak bir bilgim yok," dedim. "Bildiğim tek şey onun Chunsheng olduğudur."

Konuşmaya başlayınca ona vurmayı bıraktılar ve Chunsheng'a ayağa kalkmasını emrettiler. Böyle dayak yedikten sonra nasıl ayağa kalkabilirdi ki? Yardım etmek için ona yaklaşınca Chunsheng beni tanıdı. "Fugui, çabuk buradan git," dedi.

O gün eve döndükten sonra yatağın kenarına oturdum ve gördüklerimi Jiazhen'a anlattım. Olanları duyunca, Jiazhen başını önüne doğru eğdi ve dedi ki: "Keşke geçen defa geldiğinde onu içeri alsaydım."

Jiazhen başka bir şey söylemese de, ikimizin de aynı şeyi düşündüğünü biliyordum.

Yaklaşık bir ay sonra, Chunsheng bize gizli bir ziyarette bulundu. Gece yarısıydı ve kapı çalındığında uyuyorduk. Kapıyı açtığımda, ay ışığı altında Chunsheng'ı gördüm, yüzü şişmiş ve iltihaplanmıştı.

"Chunsheng, içeri gel," dedim.

Chunsheng kapının önünde duruyordu, içeri girmekte isteksizdi. "Peki ya karın?" diye sordu.

Sakin bir ses tonuyla Jiazhen'a seslendim. "Jiazhen, Chunsheng gelmiş."

Jiazhen, cevap vermeden yatakta doğruldu. Chunsheng, Jiazhen'm daveti olmadan içeri girmek istemedi. "Fugui, biraz dışarıya gelir misin?" diye sordu.

Jiazhen'a dönüp tekrarladım. "Jiazhen, Chunsheng geldi."

Jiazhen yine bir şey söylemedi. Omzuma bir ceket alıp dışarı çıkmak zorunda kaldım. Chunsheng evimizin önündeki ağacın altına doğru yürüdü ve "Fugui," dedi, "buraya sana veda etmeye geldim."

"Nereye gidiyorsun?" diye sordum.

Duygularını bastırabilmek için dişlerini ısırdı. "Artık yaşamak istemiyorum!"

Şaşkınlıktan küçük dilimi yutacaktım, hemen kolunu tuttum. "Chunsheng saçmalama. Bir karın ve oğlun var," dedim.

Sözlerimi duyunca ağlamaya başladı. "Fugui, beni her gün bağlayıp dövüyorlar," dedi. Konuşurken ellerini uzattı. "Bak, ellerime dokun."

Ellerine dokununca, sanki haşlanmışlar gibi hissettim. O kadar sıcaktı ki, korktum. "Acıyor mu?" diye sordum.

Başını salladı ve "Artık ellerimi hissetmiyorum," dedi.

Hafifçe omuzlarından tutarak, "Chunsheng otursana," dedim. "Ne olursa olsun mantıklı düşünmek zorundasın. Ölüler hep dirilmek ister. Sense hâlâ hayattasın ve mücadele ediyorsun, ölemezsin!" Sonra devam ettim. "Hayat sana anne ve babandan bir hediye. Eğer yaşamak istemiyorsan bunu önce onlara sormalısın."

Gözyaşlarını silerken, "Annem ve babam uzun süre önce öldüler," dedi.

"O zaman yaşamak için daha çok sebebin var," dedim. "Bir düşün: Savaşta, kuzeyden güneye birçok cephede çarpıştın. Hayatta kalmak kolay mıydı?"

O gece Chunsheng'le saatlerce konuştuk. Jiazhen yatakta oturup bütün konuştuklarımızı dinledi. Şafak sökerken Chunsheng ikna olmuş görünüyordu. Ayağa kalkıp gitmesi

gerektiğini söylediğinde, Jiazhen içeriden seslendi. "Chunsheng!"

Bir an için ikimiz de hazırlıksız yakalanmış gibi hissettik. Jiazhen tekrar seslenince, Chunsheng yanıt verdi. Kapıya doğru yürüdük. Jiazhen yataktan seslendi: "Chunsheng dayanmalısın. Yaşamak zorundasın!"

Chunsheng başını salladı ve Jiazhen ağlamaya başladı.

"Bize hâlâ bir hayat borcun var," dedi Jiazhen. "Bize olan borcunu kendi hayatına sarılarak öde!"

Chunsheng bir şey demeden bir süre öylece durdu ve sonra "Tamam," dedi.

Chunsheng'ı uğurladım. Köyün girişine vardığımızda Chunsheng beni durdurdu, daha fazla gitmemi istemiyordu. Köyün girişinde durdum ve Chunsheng'ın şehre doğru yürüyüşünü izledim. Öyle kötü dayak yemişti ki topallıyordu. Başını öne eğmişti ve adımları sanki bütün gücünü tüketiyordu. İçim rahat etmedi ve ona seslendim: "Chunsheng, yaşayacağına söz ver!"

Birkaç adım attıktan sonra arkasını döndü ve "Söz veriyorum!" dedi.

Fakat Chunsheng sözünü tutmadı. Bir ay sonra Vali Liu'nun kendini astığını duydum. İnsan ne kadar şanslı olursa olsun, ölmek istiyorsa hiçbir şey onu yaşatamaz. Jiazhen'a olanları anlatınca bütün gün huzursuzlandı. O gece bana dedi ki: "Youqing'in ölümünden dolayı Chunsheng'ı suçlamamalıydık."

Tarladaki işler hızlanınca, şehre Fengxia'yı görmeye istediğim sıklıkta gidemedim. Halk komününün olması güzel bir şeydi, böylece köydeki herkes birlikte çalışıyordu. Bu yüzden kendi payıma düşeni yapmak konusunda endişelenmeme gerek kalmıyordu. Ama Jiazhen hâlâ yataktan

kalkamıyordu. Şafaktan alacakaranlığa kadar çalışmak zorundaydım. Jiazhen'ı kontrol etmek ve yemeğini vermek için günde birkaç kez eve gidiyordum. Gerçekten çok yoruluyordum. Yaşlanıyordum da. Yirmi yıl önce olsaydı, farklı bir hikâye olurdu. O zamanlar çok az bir uykuyla kendime gelirdim. Ama yaşlandıkça, gücümü toplamak için uyku yetmez olmuştu. Çalışırken kolumu zor kaldırıyordum. Her gün diğer köylülerin arasına gizlenir, çalışıyormuş gibi yapardım. Zor durumda olduğumu anlıyorlardı ve kimse beni şikâyet etmedi.

Ekin zamanı Fengxia geldi, birkaç gün kaldı. Benim yerime yemek yaptı, annesine baktı, destek oldu bana. Ama sonuçta evlenmiş bir kız evlattı, dışarıya konmuş bir kova su gibiydi. Fengxia artık Erxi'nin kadınıydı ve çok fazla kalamayacağını biliyordum. Jiazhen'la konuştuk ve ne olursa olsun kalmasına izin veremeyeceğimize karar verdik. Böylece Fengxia'yı evine gönderdik. Köyün girişine kadar onu ite ite götürmek zorunda kaldım. Bizi gören köylüler gülüyor, daha önce benim gibi bir baba görmediklerini söylüyorlardı. Onları duyunca ben de güldüm. Köyde ana babasına bu kadar iyi davranan başka bir kız daha yoktur diye düşündüm. "Fengxia tek bir kişi," dedim onlara. "Bütün zamanını bana ve annesine bakmaya harcarsa, benim yamuk kafalı damadıma kim bakacak?"

Zorla gönderdikten kısa bir süre sonra, Fengxia geri geldi. Ama bu sefer damadımla beraber gelmişti. Uzaktan, el ele tutuşmuş bir çift gördüm ve onlar olduğunu anladım. Erxi'nin yamuk kafasını görmeme gerek bile yoktu; çiftin el ele tutuştuklarını gördüğümde onlar olduğunu biliyordum. Erxi elinde bir şişe pirinç şarabı taşıyor ve sürekli gülümsüyordu. Fengxia'nın kolunda bir sepet vardı ve o da Erxi

gibi gülücükler saçıyordu. Onları bu kadar mutlu eden şeyin ne olduğunu merak etmiştim.

Eve vardıklarında Erxi kapıyı kapattı ve "Anne, baba... Fengxia hamile," dedi.

Bu haberi duyunca, sevinçten ağzımız kulaklarımıza vardı. Saatlerce güldükten sonra, Erxi nihayet elindeki şarap şişesini hatırladı. Yatağın yanına gitti ve şişeyi küçük masaya bıraktı. Bu arada Fengxia da sepetinden bir kâse fasulye çıkardı. "Hadi herkes yatağa, yatakta oturalım," dedim.

Fengxia annesinin yanına oturdu. Ben de dört tane kâse getirdim ve yatağın öbür ucuna, Erxi'nin yanına oturdum. Erxi bana ve Jiazhen'a şarap doldurdu. Tam Fengxia'ya da dolduracaktı ki, Fengxia şişeyi kaptı ve başını sallamaya başladı. "Bugün sen de içmelisin," dedi Erxi Fengxia'ya. Fengxia, Erxi'nin ne söylediğini anlamıştı, başını sallamayı bıraktı. Kâselerimizi kaldırdık. Fengxia bir yudum içtikten sonra yüzünü buruşturup annesine baktı. Jiazhen da yüzünü buruşturmuştu, sonra ağzı kapalı gülümsedi, şarabı henüz yutmamıştı. Erxi ve ben kâselerimizi bir dikişte bitirdik. Bir kâse şarabı midesine indirir indirmez, Erxi'nin gözlerinden yaşlar gelmeye başladı. "Anne, baba," dedi. "Böyle bir günü yaşayacağımı rüyamda bile göremezdim."

Bu sözleri duyan Jiazhen'ın gözlerinden yaşlar süzüldü. Onu öyle görünce ben de ağlamaya başladım.

"Ben de hiç düşünmezdim," dedim. "En büyük korkumuz, biz öldükten sonra Fengxia'ya ne olacağıydı. Fengxia seninle evlendikten sonra içimiz rahatladı. Şimdi çocuğunuz olacak, bu daha da güzel. Öldükten sonra Fengxia'yı gömecek birisi olacak." Bizim ağladığımızı görünce Fengxia da ağlamaya başladı. Jiazhen gözyaşları içinde, "Keşke Youqing de hayatta olsaydı," dedi. "Onu Fengxia büyüttü sayılır; birbirlerine çok

yakındılar. Ama bu günleri göremedi Youqing."

Erxi inleyerek ağlamaya başladı. "Keşke annemle babam hayatta olsaydı," dedi. Sanki ağıt yakıyordu. "Annem ölürken elimi sımsıkı tutuyordu, hiç bırakmayacakmış gibiydi."

Ağladıkça daha da kederlendik. Bir süre daha ağladıktan sonra, Erxi gülümseyerek fasulye kâsesini işaret etti. "Anne, baba, hadi yiyin," dedi. "Fengxia kendi elleriyle yaptı."

"Ben yiyorum, yiyorum," dedim. "Jiazhen, sen de ye."

Jiazhen'la birbirimize bakıp güldük. Babaanneyle dede oluyorduk. O gün şafak sökene kadar gülüşüp ağlaştık; sonra Erxi ve Fengxia gitti.

Fengxia hamile kalınca, Erxi sanki onu daha çok sevmeye başlamıştı. Yaz gelince evleri sivrisinekle doldu, ama cibinlikleri yoktu. Karanlık çökünce, Erxi Fengxia'yı serin havada otursun diye kapının önüne çıkarıyor, kendisi de gidip, sinekler onu ısırsın diye yatağa uzanıyordu. Evin içindeki sinekler onu ısırmaktan doyunca, nihayet Fengxia'nın gelip uyumasına izin verirdi. Arada bir Fengxia ona bakmak için içeri girdiğinde, Erxi kaygılanır ve onu hemen dışarıya çıkarırdı. Bütün bunları bana Erxi'nin komşuları anlattı. Erxi'ye bir cibinlik alması gerektiğini söylerlerdi. Erxi güler ama bir şey söylemezdi. Sonradan sadece bana söyledi. "Borçları ödemeden cibinlik almak doğru değil," dedi.

Erxi'yi, yüzünden ayaklarına kadar sivrisinek ısırıklarıyla, kızarıklarla görünce, kendimi kötü hissettim. "Böyle olmaz," dedim.

"Ben tek canlıyım," dedi Erxi. "Birkaç fazla ısırıktan bana bir şey olmaz. Ama Fengxia farklı, o şimdi iki can taşıyor."

Fengxia bir kış günü doğum yaptı. Lapa lapa kar yağıyordu; pencereden dışarıyı bile göremiyorduk. Fengxia

doğumhaneye girdi ve bütün gece çıkmadı. Erxi'yle dışarıda beklerken gittikçe huzursuz oluyor, endişeleniyorduk. Ne zaman içeriden bir doktor çıksa, hemen koşup Fengxia'nın nasıl olduğunu soruyorduk. Doğumun hâlâ devam ettiğini duyunca biraz rahatlıyorduk. Gün ağarırken Erxi bana, "Baba biraz uyusan iyi olur," dedi.

Başımı salladım ve "Aklım ondayken uyuyamam," dedim.

Erxi ısrar etti. "İkimiz birden ayakta duramayız, doğumdan sonra birimizin Fengxia'nın yanında olması gerek," dedi.

Söyledikleri mantıklıydı, bu yüzden ona dedim ki: "Önce sen biraz uyu, ben sonra uyurum."

Bir ileri bir geri yürümeye devam ettik, sonunda ikimiz de uyumamıştık. Güneş doğuncaya kadar Fengxia'dan haber alamadık. İyice korkmaya başlamıştık. Fengxia'dan sonra doğuma giren tüm kadınlar çıkmış, hatta evlerine bile dönmüşlerdi.

Daha nasıl oturup bekleyebilirdik? Kapıya yaslanıp içerideki sesleri dinlemeye başladık. Bir kadın çığlığı duyduktan sonra nihayet rahatladım.

"Zavallı Fengxia," dedi Erxi.

Ama bir süre sonra, bir şeylerin ters gittiğini anladım. Fengxia dilsizdi, bağıramazdı. Erxi'ye bunu söylediğimde, yüzü bembeyaz oldu. Hemen doğumhanenin kapısına koştu ve "Fengxia, Fengxia!" diye bağırmaya başladı.

Dışarı çıkan iki doktor Erxi'ye öfkeyle bağırdı. "Ne bağırıyorsun? Çabuk dışarı çık!"

Erxi bebek gibi ağlıyordu. "Karım neden hâlâ çıkmadı?" diye sordu.

Bekleme salonundaki birisi bize, "Bazı doğumlar çabuk gerçekleşir, bazıları zaman ister," dedi. Erxi ile birbirimize

baktık ve adamın haklı olabileceğini düşündük. Tekrar oturduk ama içim hiç rahat değildi. Çok geçmeden bir doktor çıktı odadan ve bize "Büyüğü mü istiyorsunuz, yoksa küçüğü mü?" diye sordu. İkimiz de şaşkına dönmüştük. "Hey, size soruyorum?" dedi.

Erxi kadının ayaklarına kapandı. Gözyaşları içinde yalvardı: "Doktor, lütfen Fengxia'yı kurtarın, size yalvarıyorum. Ben Fengxia'yı istiyorum."

Erxi yerde kontrolsüzce ağlıyordu. Onu ayağa kaldırıp sakinleştirmeye çalıştım, böyle yapmamasını, kendini hırpalamamasını söyledim.

"Fengxia iyi olduğu sürece her şey düzelir," dedim. "Bir söz vardır, yeşil dağlar olduğu sürece yakacak odun için endişelenmeye gerek yoktur."

Erxi hâlâ ağlıyordu. "Oğlum gitti," diyordu.

Benim de torunumdu. Başımı önüme eğdim, kendimi tutamadım ve ağlamaya başladım. Öğlene doğru bir doktor geldi. "Doğurdu," dedi. "Bir oğlan!"

Erxi doktoru duyunca sinirlendi. İleriye doğru atılarak bağırdı. "Size küçüğü istemiyorum demiştim!"

Doktor, "Büyük de iyi," dedi.

Fengxia iyiydi. Birden başım dönmeye başladı, yaşlanıyordum ve vücudum bu kadar yükü kaldıramıyordu. Erxi sevinçten deliye dönmüştü. Yanıma oturdu, titriyordu. Titriyordu çünkü deli gibi gülüyordu. Erxi'ye dedim ki: "Nihayet rahatlayabiliriz. Ben biraz uyumaya gidiyorum, döndüğümde yer değişiriz."

Ben çıkar çıkmaz Fengxia'ya bir şeyler olacağı kimin aklına gelirdi ki? Ben kapıdan çıktıktan sadece birkaç dakika sonra, bir grup doktor doğumhaneye koşmuş, içlerinden bazıları oksijen çadırı taşıyormuş. Doğumdan sonra Fengxia'nın

kanaması başlamış, çok kan kaybetmiş. Gün ağarmadan Fengxia son nefesini vermişti. İki çocuğum da doğumdan dolayı öldü. Youqing başka birisinin çocuğu doğarken, Fengxia kendi çocuğunu doğurduktan sonra.

O gün gerçekten çok kar vardı. Fengxia öldükten sonra cansız bedeni o küçük odada kaldı. Onu görmeye gittim, ama o odayı görünce içeriye giremedim. On yıl önce Youqing de bu odada ölmüştü. Karın altında durdum, içeriden Erxi'nin Fengxia'ya seslenişini duyuyordum. Yüreğim sızlıyordu, yere çöktüm. Kar öyle yoğun yağıyordu ki odanın kapısını zar zor görüyordum. Tek duyabildiğim, Erxi'nin yürek burkan hıçkırıklarıydı. Ancak birkaç defa seslendikten sonra cevap verdi. Kapıya geldi ve bana dedi ki: "Ben büyüğü istemiştim, bana küçüğü verdiler!"

"Hadi eve gidelim," dedim. "Öteki hayatta bu hastaneyle görülecek hesabımız var. Youqing burada öldü, şimdi de Fengxia. Erxi, hadi eve gidelim."

Erxi Fengxia'yı sırtına aldı ve üçümüz beraber evin yolunu tuttuk. O sırada hava karanlıktı. Yollar karla kaplıydı ve etrafta kimsecikler yoktu. Rüzgâr estikçe, kar, kum taneleri gibi yüzümüze vuruyordu. Yolu yarıladığımızda Erxi ağlamaktan kısılmış sesiyle bağırdı. "Baba, yürüyemiyorum."

Ona Fengxia'yı bana vermesini söyledim ama dinlemedi. Birkaç adım attıktan sonra yere çöktü. "Baba sırtım çok ağrıyor, taşıyamıyorum," dedi.

Ağladığı içindi. Öyle çok ağlamıştı ki sırtı incinmişti. Erxi'nin evine vardığımızda, Fengxia'yı yatağa uzattı. Yatağın kenarına oturdu ve gözlerini ondan ayırmadı. Erxi'nin bedeni pörsümüş bir topa benziyordu. Onlara bakamadım, duvardaki gölgelerini görmek bile dayanılmazdı. Duvarda beliren gölgeleri koyu ve genişti. Biri uzanmış, diğeri diz çökmüş

gibi görünüyordu. İkisi de kıpırdamıyordu. Hareket eden tek şey Erxi'nin gözyaşlarıydı. O kocaman siyah gözyaşlarının bir gölgeden diğerine düşüşünü izliyordum. Mutfağa gittim. Erxi'nin içi ısınsın diye biraz su ısıttım. Ben suyu götürene kadar Erxi uyuyakalmıştı. Şimdi ikisi beraber uyuyordu.

O gece şafak sökene kadar Erxi'nin mutfağında oturdum. Dışarıda rüzgâr uğulduyordu, bir ara karla karışık yağan yağmur kapı ve pencereleri dövdü. Erxi'yle Fengxia'nın uyuduğu odadan hiç ses gelmiyordu. Dizlerimi üşüten ve acıtan soğuk kış rüzgârı kapının aralığından içeriye giriyordu. İçimde buz gibi bir uyuşukluk vardı. İki çocuğum da bu şekilde beni terk etmişti. Ağlamak istedim ama gözyaşım tükenmişti. Jiazhen'ı düşündüm; evdeydi ve gözleri kapıya yapışmış benden haber bekliyor olmalıydı. Ben giderken defalarca, Fengxia doğurduktan sonra kız mı oğlan mı olduğunu haber vermek için hemen eve koşmamı söylemişti. Fengxia'nın öldüğünü ona nasıl söyleyecektim?

Youqing öldüğünde Jiazhen da neredeyse onunla birlikte ölmüştü. Şimdi de Fengxia ölmüştü. Nasıl dayanacaktı? Ertesi gün, sırtında Fengxia, benimle birlikte eve döndü Erxi. Hâlâ kar yağıyordu ve Fengxia'nın neredeyse tüm bedeni, sanki pamuk bir battaniyeye sarılmış gibi karla kaplanmıştı. Eve vardığımızda Jiazhen'ın yatakta oturduğunu gördüm, başım duvara yaslamıştı ve saçı darmadağınıktı. Onu öyle gördüğüm anda Fengxia'ya kötü bir şey olduğunu tahmin ettiğini anladım. Evden ayrılalı iki gün iki gece geçmişti. Gözyaşlarım sicim gibi akıyordu; Erxi susmuştu, ama o da kendini tutamadı. Jiazhen'ı görür görmez bebek gibi ağlamaya başladı. "Anne, anne!" diye feryat ediyordu.

Jiazhen başını oynattı, duvara yaslanmıyordu artık. Gözlerini ayırmadan Erxi'nin sırtındaki Fengxia'ya bakıyordu.

Erxi'ye Fengxia'yı yatağa koyarken yardım ettim. Jiazhen başını eğdi ona bakmak için. Jiazhen öyle derinden baktı ki, sanki gözleri yuvalarından fırlayacakmış gibiydi. Jiazhen'ın böyle bir tepki vereceği hiç aklıma gelmemişti. Gözlerini dikmiş Fengxia'ya bakıyor, yüzünü ve saçlarını okşuyordu. Erxi sarsıla sarsıla ağlıyordu, yere doğru eğilmek ve yatağın kenarına yaslanmak zorunda kalmıştı. Bir kenarda durmuş Jiazhen'a bakıyor ve ne yapacağını merak ediyordum. O gün Jiazhen ne ağladı ne de bağırdı, sadece ara sıra başını sallıyordu. Fengxia'nın bedenini saran kar erimeye başlamış ve yatağı ıslatmıştı.

Fengxia, Youqing'in yanına gömüldü. Kar yağışı durmuş, güneş gökyüzünden yeryüzüne inmişti. Batı rüzgârı çok şiddetli esiyordu; kükrüyor, yaprakların hışırtısını bile bastırıyordu. Rüzgâr öyle sert esiyordu ki, Fengxia'yı gömdükten sonra Erxi ve ben dengemizi sağlamak için çapa ve küreklerimize dayanmak zorunda kaldık. Toprak karla kaplıydı ve güneş ışınlarının düştüğü beyazın parlaklığında gözlerimizi açamıyorduk. Sadece Fengxia'nın gömüldüğü yerde kar yoktu. Islak toprağa gözlerimizi dikmiş bakıyor, ikimiz de gitmek istemiyorduk. Erxi Fengxia'nın yanındaki boş yeri işaret etti ve "Baba, öldüğümde beni buraya gömün," dedi.

Derin bir iç çektim ve Erxi'ye dedim ki: "Burası benim, nasıl olsa senden önce öleceğim."

Fengxia'yı gömdükten sonra, bebeği eve getirmek için tekrar hastaneye gittik. Erxi oğlunu, hastaneden kulübemize kadar on kilometrelik yol boyunca kucağında taşıdı. Eve varınca bebeği yatağa koydu. Bebek gözlerini açmıştı, yüzünü buruşturmuş etrafa bakıyordu. Neye baktığını merak ediyordum. Onu böyle görünce Erxi'yle birlikte güldük. Jiazhen'ın yüzü gülmüyordu. Elleri bebeğin yüzünde, dalgın

dalgın bebeğe bakıyordu. Fengxia'nın cansız bedenine baktığı gibi bakıyordu bebeğe. Gerçekten endişelenmiştim. Jiazhen'ın yüzündeki ifade beni korkutuyordu. Jiazhen'a ne olduğunu anlayamıyordum. Erxi başını kaldırdı ve Jiazhen'ın halini görünce o da gülmeyi kesti. Elleri yanına düştü, ne yapacağını bilemeden öylece dikildi. Bir süre sonra, Erxi bana usulca dedi: "Baba, adını sen koy."

Tam o anda Jiazhen ağzını açtı. Sesi kısılmış, boğuk boğuk çıkıyordu. "Bu bebek doğar doğmaz annesiz kaldı," dedi. "Adı *Kugen** olsun."

Fengxia'nın ardından, üç ay geçmeden Jiazhen da öldü. Ölmeden önce bana sık sık şöyle derdi: "Fugui, Youqing ve Fengxia'yı sen gömdün. Beni de senin gömeceğini bilmek içimi rahatlatıyor."

Yakında öleceğini biliyordu, ama içi rahattı. O zamanlar yatakta doğrulmaya bile gücü yoktu, sadece gözleri kapalı uzanıyordu. Fakat hâlâ çok iyi duyuyordu. Ben işten gelip kapıdan içeri girdiğimde, gözlerini açar, dudaklarını kımıldatırdı. Benimle konuşmak istediğini anlardım. O günlerde, özellikle konuşmayı çok seviyordu. Yatağa oturur, onu duyabilmek için iyice yaklaşırdım. Sesi kalp atışları kadar zayıftı. İnsan hayat boyu ne zorluklarla ve sıkıntılarla karşılaşırsa karşılaşsın, ölüme yaklaşırken kendini teselli edecek bir şeyler buluyordu. Jiazhen da bir yol bulmuştu. Bana defalarca şöyle dedi: "Benim için bu hayat artık bitiyor. Bana karşı çok iyiydin, çok memnunum. Ben de sana iki çocuk doğurdum; sanırım seni mutlu ettiğimi söyleyebiliriz. Umarım öteki dünyada da, ömrümü yine seninle geçiririm."

Jiazhen'm öteki hayatta da benim karım olmayı istemesi beni ağlattı. İki kere gözünü açıp kapattıktan sonra gülümsedi

* Acıkök. (e.n.)

ve dedi ki: "Fengxia ve Youqing benden önce ölmüş olsalar bile, içim rahat. Artık onlar için endişelenmiyorum. Ne olursa olsun, ben bir anneyim. Çocuklarım hayattayken bana hep iyi davrandılar. Böyle hayırlı evlatlarımız olduğu için gönlüm çok rahat. Sen yaşamaya devam etmelisin. Geride Erxi ve Kugen var. Aslında Erxi de bizim oğlumuz. Kugen da büyüyünce Youqing gibi olacak, sözünden çıkmayacak, hayırlı bir evlat olacak."

Jiazhen bir öğlen vakti öldü. Tarladan gelmiştim, gözleri kocaman açıktı. Pirinç çorbası yapmak için mutfağa girmiştim, hiç sesi çıkmıyordu. Çorbayı getirip yanına oturduğumda, gözleri kapalıydı. Ansızın kolumu tuttu. Şaşırmıştım. Bu kadar gücü olduğunu bilmiyordum. Elimi çekmeye çalıştım ama başaramadım. Hemen çorba kâsesini yere bıraktım, elimi alnına koydum. Hâlâ sıcak olduğunu görünce biraz rahatladım. Jiazhen sanki uyuyor gibiydi, çok huzurlu görünüyordu, acı çekiyormuş gibi bir hali yoktu. Ama çok geçmeden kolumu sımsıkı kavrayan elinin soğumaya başlayacağını kim bilebilirdi? Kollarına dokundum, bir anda soğuduklarını hissettim, sonra da bacakları soğudu. Bütün vücudu buz kesti. Sadece göğsünün bir kısmı hâlâ sıcaktı. Elimi göğsüne koydum, yüreğinin sıcaklığı parmaklarımın arasından kayıp gidiyordu. Sonunda kolumu sıkıca kavradığı eli gevşedi ve cansız bir şekilde düştü.

"Jiazhen çok huzurlu öldü," dedi Fugui. Akşam olmak üzereydi ve tarlalarda çalışan insanlar küçük gruplar halinde toprak yığınının oraya doğru yürüyordu. Güneş batıdan sarkmış ve artık gözlerimizi kamaştırmıyordu. Daha çok, kor gibi kızarmış bulut kümeleri arasında, kırmızı bir tekerlek gibi görünüyordu.

Fugui gülümseyerek bana baktı. Batan güneşin ışıkları yüzüne özellikle canlı bir görünüm katmıştı.

"Jiazhen gerçekten çok huzurlu öldü," dedi tekrar. "Ruhunu teslim ederken çok sakindi. Köyün diğer kadınları gibi değildi, ardından kimse laf etmedi."

Karşımda oturan bu yaşlı adamın on yıldan fazla bir süre önce ölmüş karısı için söylediği sözler, yüreğimin derinliklerinde tarif edilemez bir sıcaklık uyandırdı. Bir an içimde, rüzgârda dalgalanan otlar gibi, uzak diyarların sessiz kımıltısını hissettim.

Etrafımızdaki herkes gittiğinde, rahatlatıcı ve derin bir sessizlik oldu. Kendimi özgür, bir vadinin sonsuzluğu içinde uçsuz bucaksız ve sınırsız hissettim. Batan güneş, kristal ışıklarını dağıtan büyülü bir göl gibiydi.

Fugui ellerini bacaklarının üzerine koymuştu ve gözlerini kısmış bana bakıyordu. Ayağa kalkacakmış gibi bir hali yoktu; hikâyesini daha bitirmediğini anlamıştım. Henüz ayaklanmamışken, hikâyesini bitirmesi için onu yüreklendirmem gerektiğini düşündüm. Hemen sordum: "Kugen şimdi kaç yaşında?"

Gözlerinde tuhaf bir bakış belirdi; üzüntülü mü yoksa mutlu mu olduğunu ayıramadığım bir bakıştı. Gözleri, başımın üzerinden uzaklara doğru daldı.

"Şimdi on yedi yaşında olmalıydı," dedi.

Jiazhen öldükten sonra, Erxi ve Kugen'la yapayalnız kalmıştım. Erxi bir ana kucağı dediğimiz bebek oturaklarından yaptırttı, böylece Kugen'ı bütün gün sırtında taşıyabilecekti. Ama bu Erxi için işleri daha da zorlaştırdı. Erxi bir hamaldı; içi dolu bir yük arabasını çekmek, aynı zamanda sırtında da Kugen'ı taşımak zorundaydı. Nefes

nefese kalıyordu. Bir de Kugen'ın bebek çantasını taşıması gerekiyordu. Bazen, hava kapalı olduğunda, Kugen'ın bezi kurumazdı. Sadece bir tane bezi olduğundan, Erxi arabanın üstüne, ikisi yatay biri dikey şekilde, üç tane bambu sırığı koyar, sonra da kurıması için bebek bezini üstüne asardı. Şehirdekiler onları görünce gülerdi. Ama Erxi'nin iş arkadaşları bu durumun onun için ne kadar zor olduğunu biliyordu. Ona gülen insanları gördüklerinde hemen bağırırlardı: "Ne gülüyorsunuz lanet herifler? Biraz daha gülerseniz gösteririm ben size!"

Kugen ana kucağındaydı ve ağladığı anda Erxi onu acıktığını ya da bezini pislettiğini anlardı.

Bir keresinde bana, "Eğer uzun süre ağlarsa karnı acıkmıştır. Eğer çok ağlamazsa, bezinin değiştirilmesi gerekiyordur," demişti.

Gerçekten de öyleydi. Kugen çişini ya da kakasını yaptığında mızmızlanarak ağlıyordu. Bu sesi ilk duyduğumda güldüğünü sanmıştım. Küçücük bir insanın çeşit çeşit ağlayışı vardı. Babasını çok sevdiği içindi. Böylece babasına neye ihtiyacı olduğunu söylüyor ve işleri kolaylaştırıyordu.

Kugen acıktığında, Erxi arabasını bırakıp etrafta bebek emziren kadın var mı diye bakınırdı. Bulunca ona bir *mao** verir ve ondan kibarca oğlunu emzirmesini isterdi.

Erxi çocuklarının büyüdüğünü sadece izleyen diğer babalar gibi değildi. Onu sırtında taşıyor, ne kadar ağırlaştığını biliyordu. Böylece onun büyüdüğünü anlıyordu. Bir baba olarak, bu durum onu çok mutlu ediyordu.

"Kugen kilo alıyor," diyordu böbürlenerek.

Şehre onlara ziyarete gittiğimde, Erxi'yi genellikle arabasını çekerken, ter içinde kalmış görürdüm. Sırtındaki ana

* *Mao* (ya da *Jiao*) *yuan*'ın onda biridir. 10 *fen* 1 *mao* eder. (e.n.)

kucağında Kugen olurdu. Erxi yürürken başı bir o yana bir bu yana sallanırdı. Erxi'yi çok yorgun gördüğümde, köyde bakmam için Kugen'ı birkaç günlüğüne bana vermesini teklif ederdim, ama o razı olmazdı. "Baba," derdi, "ondan ayrılmaya dayanamıyorum."

Neyse ki Kugen çabuk büyüyordu. Göz açıp kapayıncaya kadar yürümeye başlamıştı. Bu Erxi'nin işini kolaylaştırdı. Erxi yükleme ve boşaltma yaparken, Kugen de bir köşede oyun oynardı. Gitme zamanı geldiğinde, Erxi Kugen'ı alıp tekrar arabaya koyardı.

Kugen biraz daha büyüyünce beni tanımaya başladı. Erxi'nin bana baba diye hitap ettiğini duymuş ve bunu ezberlemişti. Ne zaman onları görmeye şehre gitsem, minik Kugen babasının arabasında oturuyor olurdu. Beni görünce hemen babasına bakar ve incecik sesiyle bağırırdı: "Baba, baban geliyor!"

Babasının sırtındayken Kugen küfretmeyi öğrenmişti. Sinirlendiğinde yüzü kıpkırmızı olur, küçük ağzından garip sesler çıkardı: "Pışş, pıss, paa, paa!" Kimse ne söylediğini anlamazdı. Ağzından tükürük baloncukları çıkarken ne olduğunu sadece Erxi anlardı. "Birisine küfrediyor," diye bana açıklardı.

Kugen yürümeye başlayıp da birkaç kelime öğrenince harika oldu. Diğer çocukların eğlenceli bir şeyle oynadığını görünce kıkırdar, onlara çılgınca el sallardı. "Gel, gel, gel!" derdi.

Diğer çocuklar onun yanına geldiğinde, uzanıp çocukların oyuncaklarını çalmaya çalışırdı. Çocuklar oyuncaklarını vermek istemeyince Kugen sinirlenir, çocukları itekler ve "Git, git, git!" derdi.

Erxi Fengxia'nın yokluğuna asla alışamadı. Fazla konuşmazdı, ama Fengxia öldükten sonra çok daha az konuşur

olmuştu. İnsanlar ona bir şey söylediğinde, yaptığı tek şey homurdanmaktı. Sadece beni görünce biraz konuşurdu. Kugen hayatımızın merkeziydi. Büyüdükçe annesine daha çok benziyordu ve annesine benzedikçe ona bakmak bizim için daha da zorlaşıyordu. Bazen Erxi Kugen'a uzun uzun bakar, sonra gözlerinden yaşlar boşalırdı. Kayınpederi olarak onu avutmaya çalışırdım. "Fengxia öleli uzun süre oldu, eğer yapabilirsen unut onu," derdim.

O zamanlar Kugen üç yaşındaydı. İskemlesinde oturur ve bir öne bir arkaya sallanırdı. Ne konuştuğumuzu anlamak ister, gözlerini koca koca açıp bize bakardı. Erxi başını yana eğdi, düşünceliydi. Bir süre sonra dedi ki: "Fengxia ile olan anılarım benim tek mutluluğum."

Daha sonra köye dönmek zorunda kaldım. Erxi de işinin başına dönmeliydi. Birlikte dışarıya çıktık. Dışarı çıkar çıkmaz, Erxi duvarın dibinden hızlı hızlı yürümeye başladı. Başı yana yatık şekilde öyle hızlı yürüyordu ki, sanki birileri onu görecek diye korkuyordu. Kugen'ı elinden tutmuş çekiyordu, neredeyse onu sürüklüyordu. Kugen'ın ayağı takıldı ve tökezledi, az kalsın yere kapaklanacaktı. O anda Erxi'ye bir şey söylemek istemedim. Fengxia öldükten sonra bu hale geldiğini biliyordum. Ama komşuları görür görmez onu uyardılar. "Erxi, biraz yavaş yürüsene! Kugen düşecek."

Erxi sadece homurdandı ve hızlı hızlı yürümeye devam etti. Babası kolundan çektiği için Kugen'm bedeni sarsılıyordu. Gözlerini kocaman açmıştı. Köşeyi dönerken Erxi'ye, "Ben geri dönüyorum," dedim.

Nihayet Erxi durdu ve bana bakmak için omzunu kaldırdı. Kugen'a, "Ben gidiyorum," dedim. Kugen bana baktı ve elini salladı, sonra incecik sesiyle, "Hadi git," dedi.

Ne zaman biraz boş vaktim olsa şehre gidiyordum. Erxi ve Kugen oradayken evde durmaya dayanamaz, gerçek evim

şehirde diye düşünürdüm. Bir başıma köye döndüğümde içim rahat etmezdi. Birkaç kere Kugen'ı da getirmiştim gelirken. Kugen burayı çok sevmiş, tarlaların arasında mutlulukla koşup oynamıştı. Bir keresinde bir serçe yakalamak için ona yardım etmemi istedi. Onu nasıl yakalayabilirim ki diye sorduğumda, ağacı işaret ederek, "Ağaca tırman," dedi.

"Boynum kırılır. Ölmemi mi istiyorsun?" diye sordum.

"Hayır, ölmeni istemiyorum," diye yanıtladı beni. "Ben serçe istiyorum."

Kugen köyde kendi evinde gibiydi, ama Erxi için oğlundan ayrı kalmak zordu. Bir gün bile onu görmeden duramıyordu. Her gün işi bittiğinde, yorgunluktan ölse bile, beş kilometreden fazla yolu oğlunu görmek için yürüyordu. Sonra ertesi sabah erkenden kalkar ve işe gitmek için şehre yürürdü. Bunun böyle devam edemeyeceğini düşündüm ve o günden sonra, hava kararmadan önce yola çıkıp, Kugen'ı görmeye ben şehre gitmeye karar verdim. Jiazhen ölünce evde bekleyenim kalmamıştı, bu yüzden ne zaman şehre gitsem, Erxi bana, "Baba gelmişken birkaç gün kalsana," derdi.

Böylece, birkaç gün şehirde kalırdım. Hep onlarla birlikte kalırsam Erxi çok mutlu olacaktı. Üç neslin bir çatı altında olması, iki neslin bir çatı altında olmasından daha iyidir derdi hep. Ama ben Erxi'ye yük olmak istemiyordum. Hâlâ elim ayağım tutuyordu, hâlâ kendimi geçindirebiliyordum. İkimiz birden çalışıp para kazanırsak, Kugen'ın daha rahat bir hayatı olurdu.

Kugen dört yaşına basana kadar günlerimiz böyle geçti. O yıl Erxi öldü. İki beton kalıp arasında sıkışarak öldü. Bir hamal olarak bir yere çarpmak ve küçük sıyrıklar normaldi, fakat hayatını kaybetmek: Erxi ilkti. Görünen o ki, Xu ailesindeki herkesin kötü bir yazgısı vardı. Kazanın yaşandığı

gün, Erxi ve arkadaşları beton kalıpları yük arabasına yerleştiriyormuş. Vinç dört tane levhayı kaldırdığı sırada, Erxi beton kalıpların önünde, arabanın üstünde duruyormuş. Nasıl olmuş bilmiyorum ama, kalıplar aniden Erxi'nin üstüne düşmüş. Kimse Erxi'nin orada durduğunu fark etmemiş; sadece bir çığlık duymuşlar: "Kugen!"

Erxi'nin arkadaşları bana, o çığlığın kendilerini çok korkuttuğunu, Erxi'nin bu kadar güçlü bir sesi olduğunu hiç bilmediklerini söylediler. Sanki ciğerleri patlamış bağırırken. Erxi'nin yanına vardıklarında, benim yamuk kafalı damadım çoktan ölmüştü. Başı ve ayakları hariç tüm bedeni beton kalıpların arasına sıkışıp dümdüz olmuş. Kırılmadık tek bir kemiği kalmamış ve bedeni beton kalıpların arasına kalın bir macun tabakası gibi yayılmış. Arkadaşları, Erxi'nin ölürken, oğluna seslendiği anda, boynunu aniden doğrulttuğunu ve ağzını kocaman açtığını söylüyordu.

Babasının son çığlığını duyduğunda, Kugen yakınlardaki göletin başında suya çakıl taşı fırlatıyordu. Arkasını döndü ve "Beni niye çağırıyor ki?" dedi. Bir süre durdu ve bekledi, babası ona bir daha seslenmeyince suya taş atmaya devam etti. Arkadaşları Erxi'den kalanları hastaneye götürdükten ve Erxi'nin resmen öldüğü açıklandıktan sonra, nihayet içlerinden biri Kugen'a söylemeye gitti: "Kugen, Kugen, baban öldü." Kugen henüz ölümün ne anlama geldiğini bilmiyordu. Cevap vermek için arkasını döndü ve "Biliyorum," dedi. Sonra adamı dikkate almadan taş fırlatmaya devam etti.

Erxi'nin iş arkadaşlarından biri koşup, "Erxi ölüyor! Hastanede. Acele edin!" dediğinde tarlada çalışıyordum. Erxi'ye bir şey olduğunu ve hastaneye kaldırıldığını duyduğum anda ağlamaya başladım. Erxi'nin arkadaşına bağırdım. "Erxi'yi hemen o hastaneden çıkarın, orada kalmamalı!"

Adam şaşkın şaşkın bana baktı, deli olduğumu düşünmüş olmalıydı. Ona dedim ki: "Eğer Erxi o hastaneye girerse, oradan bir daha canlı çıkamaz."

Youqing de Fengxia da o hastanede ölmüştü, ama Erxi'nin de orada öleceği hiç aklıma gelmemişti. Düşünebiliyor musun, hayatımda üç kez ölülerin yattığı o küçük odaya girmek zorunda kaldım ve her defasında orada yatan benim canımdı. Artık yaşlanmıştım, bununla başa çıkamadım. Erxi'yi eve getirmek için oraya gittim, ama o küçük odayı gördüğüm anda yere yığıldım. Erxi ile birlikte beni de hastaneden dışarıya taşımak zorunda kaldılar.

Erxi öldükten sonra Kugen'ı benimle birlikte yaşaması için köye getirdim. Şehirden ayrıldığımız gün, Erxi'nin eşyalarını komşularına dağıttım ve yanıma hafif birkaç şey aldım. Biz ayrılırken karanlık çökmek üzereydi. Bütün komşular bizi uğurlamaya dışarıya çıkmıştı. Sokağın sonuna kadar bizimle yürüdüler ve "Mutlaka ziyaretimize gelin," dediler. Kadınlardan birkaçı ağladı. Kugen'ı okşarken, "Bu çocuk gerçekten Kugen," dediler.

Kugen kadınların yüzlerine düşen gözyaşlarından hoşlanmamıştı. Gitmemiz için kolumu çekiştirip duruyordu. "Hadi yürü, hadi gidelim! Çabuk ol!"

O gün hava çok soğuktu. Kugen'in elinden tutmuş sokaktan aşağıya doğru yürürken, buz gibi bir rüzgâr boynumdan içeriye giriyordu. Yürüdükçe içimdeki boşluk büyüdü. Ne kadar büyük ve mutlu bir ailemiz olduğunu düşündüm. Kala kala, ihtiyar bir adamla minik bir yavru kalmıştık. O kadar çok canım yanıyordu ki, nefes alamıyordum. Kugen'a bakmak beni biraz olsun avuttu. En azından o yanımdaydı. Xu ailesinin hâlâ bir umudu vardı. Yaşamaya devam etmek zorundaydım. Erişte lokantasına yaklaşırken, Kugen aniden

bağırdı. "Erişte istemiyorum!"

Aklımda başka şeyler vardı ve ne söylediğine dikkat etmemiştim. Lokantanın kapısına vardığımızda Kugen yine bağırdı. "Erişte istemiyorum!"

Bağırdıktan sonra elimi çekti ve yürümeme izin vermedi, ancak o zaman onun erişte yemek istediğini anladım. Bu çocuk hem yetim hem de öksüzdü, eğer erişte yemek istiyorsa ona erişte yedirmeliyim diye düşündüm. İçeriye girdik. Dokuz *fen* ödeyip ona küçük bir kâse erişte aldım. Orada oturup ağzını şapırdata şapırdata erişteyi yemesini izledim. O kadar çabuk yemişti ki yüzü ter içinde kalmıştı. Çıkarken hâlâ dudaklarını yalıyordu.

"Yarın yine buraya gelip erişte yiyebilir miyiz?" diye sordu.

Başım salladım, "Olur," dedim.

Çok geçmeden bir şekercinin önüne geldik ve Kugen yine kolumu çekiştirdi. Başını kaldırdı ve ciddi bir ifadeyle, "Aslında ben şeker yemek istiyordum, ama erişte yediğim için artık gerek yok," dedi.

Şeker aldırmak için taktik değiştirdiğini biliyordum. Elimi cebime soktum ve iki *fen* buldum, biraz düşündükten sonra cebimden beş *fen* çıkardım. Kugen'a beş tane şeker aldım.

Eve vardığımızda, Kugen bütün yolu yürüyerek geldiği için çok yorulduğunu ve ayaklarının ağrıdığını söyledi.

Onu yatağa yatırdım ve ayaklarını yıkamak için gidip su kaynattım. Su kaynayana kadar Kugen uyumuştu bile. Ayaklarını havaya kaldırıp duvara yaslamış ve sonra yorgunluktan uyuyakalmıştı. Onu böyle görünce güldüm. Ayakları yukarı kaldırmak ağrıyan ayaklara iyi gelir. Bu çocuk daha küçücüktü, yine de kendine bakmayı biliyordu. Hemen sonra içimi bir hüzün kapladı. Kugen babasını bir daha göremeyeceğini bilmiyordu.

O gece uyurken göğsümde bir ağırlık hissettim. Kugen'ın minik poposunun üstümde olduğunu ancak uyandığımda anladım. Poposunu kenara ittim, ama tam uykuya dalıyordum ki küçük poposu yavaş yavaş üstüme doğru kaydı. Elimi uzatıp dokununca altını ıslattığını anladım. Yattığı yerde kocaman bir ıslaklık oluşmuştu ve o yüzden bana sokuluyordu. Ben de üstümde uyumasına izin verdim.

Ertesi gün Kugen babasını özlemeye başlamıştı bile. Ben tarlada çalışırken o da toprak yığınının üzerinde oynuyordu. Bütün gün oynadıktan sonra gelip bana sordu: "Beni eve götürecek misin? Yoksa almaya babam mı gelecek?"

Kugen'ı böyle gören köylüler başlarını sallıyor ve ne kadar talihsiz bir yavrucak olduğunu söylüyorlardı. Sonra bir çiftçi ona, "Eve gitmiyorsun," dedi.

Kugen başını salladı ve ciddi bir tavırla, "Elbette gidiyorum," dedi.

O akşam Kugen babasının hâlâ gelmediğini görünce endişelenmeye başladı. Ağzında bir şeyler geveliyor, hızlı hızlı konuşuyordu, ama bir tek kelimesini bile anlamıyordum. Birilerine küfrediyor diye düşündüm. Nihayet bana baktı ve şöyle dedi: "Tamam öyle olsun. Gelmezse gelmesin. Ben de küçüğüm. Evin yolunu bilmiyorum. Beni sen götürmek zorundasın."

"Baban seni almaya gelmeyecek. Ben de götüremem. Senin baban öldü," dedim.

"Öldüğünü biliyorum," diye yanıtladı Kugen. "Hava kardı ve hâlâ beni almaya gelmedi."

O gece yorganın altına yatarken Kugen'a ölümün ne demek olduğunu anlattım. İnsanların öldükten sonra gömüldüğünü, yaşayan insanların onları bir daha göremeyeceğini söyledim. Önce çok korktu, korkudan titredi. Daha sonra, Erxi'yi bir

daha göremeyeceğini anladığında, ağlamaya başladı. Minik yüzünü boynuma yasladı; ılık gözyaşları göğsüme aktı. Ağlaya ağlaya uyuyakaldı.

Birkaç gün sonra Kugen'i Erxi'nin mezarına götürmeliyim diye düşündüm. Onu köyün batı yakasına götürdüm ve hangisinin anneannesinin, hangisinin annesinin ve hangisinin dayısının mezarı olduğunu gösterdim. Ben Erxi'nin mezarını işaret etmeden, Kugen gözyaşları içinde, "Bu babamın," dedi.

Kugen'la beraber altı ay geçirdikten sonra, köyde vergilendirme sistemi başlatıldı. Geçim daha da zorlaşmıştı. Bizim sadece bir dönüm toprağımız vardı. Artık çalışırken diğer çiftçilerin arasına saklanamıyor, ya da yorulduğumda işi ağırdan alamıyordum. Tarlalar durmadan beni çağırıyordu. Eğer çalışmazsam, işi benim için yapacak kimsem yoktu.

Artık yaşlanmıştım ve eski gücüm yoktu. Gün geçtikçe sırtım daha çok ağrıyor, bulanık görüyordum. Eskiden bir küfe dolusu sebzeyi bir solukta şehre taşırdım, ama şimdi dinlene dinlene yürümek zorunda kalıyordum. Gün doğmadan iki saat önce yola çıkmaz da geç kalırsam, pazarda sebzeleri alacak kimseyi bulamazdım. Sonunda, "erken uçmaya başlayan o yavaş kuş" olmuştum. Kugen için daha da zordu. Uykusunun en güzel yerinde onu yataktan kaldırırdım. Gözleri yarı açık, bambu sepetini alır ve şehre doğru beni takip ederdi. Kugen akıllı bir çocuktu. Küfenin ağırlığından nefes nefese kaldığımı gördüğünde, küfeden birkaç avuç sebze çıkarırdı. Sebzeleri kucağında taşırken önümden yürür ve dönüp dönüp, "Biraz hafifledi mi?" diye sorardı.

İçten içe mutlu olurdum. "Evet, çok hafifledi," derdim.

Kugen o zaman beş yaşındaydı, ama çoktan benim küçük yardımcım olmuştu bile. Nereye gidersem gideyim benimle

gelir, bana yardım ederdi, pirinç saplarını bile keserdi. Bir demirciye para verdim ve Kugen için bir tane orak yaptırdım. Orağı Kugen'a verince sevinçten havaya uçtu. Onu şehre götürdüğümde, eski evlerinin olduğu sokaktan geçerken arkadaşlarına bakınırdı. Ne kadar seslenirsem sesleneyim bana cevap vermezdi. Ama ona orak almaya gideceğimizi söylediğim gün, pantolonuma yapıştı ve hiç yanımdan ayrılmadı. Demirciye kadar benimle birlikte yürüdü. Oraya vardığımızda, bir süre dışarıda bekledik. Birisi yanımızdan geçip içeriye girerken Kugen dayanamadı, içerideki orağı işaret ederek, "O orak Kugen'ın," dedi.

Arkadaşları onunla oyun oynamak için geldiğinde, başını gururla çevirdi ve "Şimdi sizinle oyun oynayacak zamanım yok," dedi.

Orak hazır olduğunda, Kugen ona sarılıp uyumak istedi. Ona izin vermedim; o da orağını yatağın altına koyacağım söyledi. Sabahları uyanır uyanmaz ilk işi, yatağın altına girip orağını okşamak olurdu. Kullandıkça daha hızlı kullanmayı öğrenir, daha çok çalışırsan daha çok güçlenirsin dedim. Kugen gözlerini kırptı ve bir süre bana baktıktan sonra, "Hızlandıkça güçleneceğim," dedi.

Kugen hâlâ çok küçüktü ve doğal olarak pirinç saplarını benden yavaş kesiyordu. Benim hızlı çalıştığımı görünce üzülürdü. Gözlerini bana dikip bağırırdı: "Fugui, biraz yavaşla!"

Köydeki herkes bana Fugui diye seslenirdi, bu yüzden Kugen da bana ismimle hitap etmeye alışmıştı. Dede diye de seslendiği olurdu. Kestiğim pirinç yığınlarını işaret ederek, "Bak, hepsini Kugen kesti," derdim. Öylesine mutlu olurdu ki kıkır kıkır gülerdi. Sonra kendi kestiği pirinçleri işaret ederek, "Bak, bunları da Fugui kesti," derdi.

Kugen küçüktü ve çabuk yoruluyordu. Toprak yığınının üzerine koşar ve orada biraz kestirirdi. "Fugui, orak

yavaşlıyor," derdi bana.

Yorulduğunu söylemeye çalışıyordu. Toprak yığınının üzerinde bir süre uzandıktan sonra kalkıp bana bakar ve pirinç saplarını kesişimi izlerdi. Bazen de bana seslenirdi: "Fugui, benim pirinç saplarıma dokunma!"

Onu duyunca, etraftaki herkes, Yoldaş Başkan bile gülerdi. Benim gibi o da yaşlıydı, ama hâlâ Yoldaş Başkan'dı. Ailesi kalabalıktı, o yüzden üç dönüm toprakları vardı ve hemen benimkinin yanındaydı. Başkan, "Şu küçük soytarıya bak hele, nasıl da konuşuyor?" derdi.

"Annesinin yerine de konuşuyor," derdim.

O günler zor ve yorucuydu, ama en azından mutluydum. Kugen yanımdaydı, hayatımın tadı vardı. Kugen'ın günden güne büyüdüğünü görünce dedesi olarak içim rahatlıyordu. Alacakaranlık zamanı, kapının önünde oturup güneşin batışını izlerdik. Tarlaların derin bir kızıllığa büründüğünü görür, diğer köylülerin uzaktan birbirlerine seslenişlerini duyardık. Beslediğimiz iki tavuk önümüzde bir ileri bir geri zıplardı. Kugen'la birbirimize çok yakındık. Beraberken daima konuşacak bir şeyimiz olurdu. Bu iki tavuğu görünce, aklıma babamın ölmeden önce söylediği sözler gelirdi. Bu sözleri Kugen'a da söylerdim. "Bu tavuklar büyüyünce kaz olacak, o kazlar büyüyüp kuzu olacak. Kuzular büyüyünce öküz olacak ve biz yine zengin olacağız!"

Kugen buna çok gülerdi. Her kelimesini ezberlemişti. Ne zaman tavuk kümesinden elinde yumurtayla çıksa, bu sözleri kendi kendine şarkı gibi söylerdi.

Yeterli sayıda yumurta toplayınca, onları satmaya kasabaya giderdik. "Yeterli parayı biriktirdiğimizde bir öküz alırız, sen de onun üstüne çıkıp gönlünce oynarsın," dedim Kugen'a.

Beni duyar duymaz Kugen'ın gözleri parladı. "Ve tavuk öküze dönüşecek!" diye bağırdı.

O günden sonra Kugen öküz alacağımız günü beklemeye başladı. Her sabah gözlerini açar açmaz sorardı: "Fugui, bugün öküz alabilecek miyiz?"

Bazen şehre yumurta satmaya gittiğimizde, Kugen için üzülür ve ona şeker almak isterdim. Kugen, "Bir tane yeter, daha öküz alacağız," derdi.

Göz açıp kapayıncaya kadar, Kugen yedi yaşına girmişti. Daha da güçlenmişti. Pamuğun hasat zamanıydı. O gün radyo, ertesi gün için şiddetli sağanak geleceğini söylüyordu. Ne yapacaktım? Bir dönümlük toprağımıza pamuk ekmiştim ve toplanması gerekiyordu. Eğer yağmur yağarsa bütün ürün mahvolurdu. Sabah erkenden Kugen'ı peşimden tarlaya sürükledim. Ona bugün pamuğu kaldırmamız gerektiğini söyledim. Kugen bana baktı ve "Fugui, başım dönüyor," dedi.

"Hadi acele et, toplamaya başla," diyerek dürtükledim onu. "İşini bitirince oyun oynamaya gidebilirsin."

Kugen pamuğu toplamaya başladı. Bir süre çalıştıktan sonra toprak yığınına gidip uzandı. Ona bağırıp hemen kalkmasını söyledim, ama Kugen yine, "Başım dönüyor," dedi. Biraz uzanıp dinlenmesine izin vermeliyim diye düşündüm, ama bir kere uzanınca bir daha kalkmadı. Biraz sinirlenmiştim. "Kugen, eğer bugün bu pamuğu toplayamazsak asla öküz alamayız," diyerek uyardım onu. Bunu duyunca kalktı. "Başım gerçekten çok kötü dönüyor," dedi.

Öğlene kadar hiç durmadan çalıştım. Pamuğun yarısından fazlasının toplandığını görünce, nihayet biraz rahatladım. Eve yemek yemeye götürmek için Kugen'ın yanına gittim. Ama eline dokunduğum anda iyi olmadığını anladım. Hemen elimi alnına koydum; yanıyordu. Gerçekten hasta olduğunu

o anda anladım. Ne kadar aptalım diye düşündüm, hasta çocuğu çalışmaya zorlamıştım. Eve vardığımızda Kugen'ı yatağa yatırdım. Köydeki herkes, zencefil her derde devadır derdi. Ona hemen bir zencefil çorbası yapmaya karar verdim, ama evde hiç şeker kalmamıştı. Biraz tuz koysam da olur diye düşündüm, ama Kugen'a haksızlık olur diye vazgeçtim. Gidip komşudan istedim. "Birkaç gün içinde, pamuğu satar satmaz sana geri getiririm," diye söz verdim.

"Sorun değil Fugui," dedi komşu.

Kugen'a bir kâse zencefil çorbası içirdikten sonra, bir kâse de pirinç çorbası içirdim. Sonra ben de bir kâse içtim. Yemeğimi bitirir bitirmez tarlaya gittim. Giderken Kugen'a, "Biraz uyu, kendine gelirsin," dedim.

Evden çıkmıştım ama aklım hâlâ Kugen'daydı. Onun için yarım tencere fasulye topladım. Eve dönüp pişirdim, içine de biraz tuz attım. İskemleyi yatağın kenarına, yarım tencere fasulyeyi de iskemlenin üstüne koydum. Kugen'a yemesini söyledim; fasulyeyi görünce gülümsedi. Dışarıya çıkarken, "Sen neden yemiyorsun?" dediğini duydum.

Gün batınca ancak eve dönebildim. Pamuğu toplamıştım, ama öyle yorulmuştum ki eklemlerim birbirinden ayrılıyordu. Tarladan eve azıcık bir yol yürümüştüm, fakat eve vardığımda bacaklarım titriyordu. İçeriye girince, "Kugen, Kugen," diye seslendim. Kugen cevap vermedi; uyuduğunu düşündüm. Yatağın yanına geldiğimde Kugen'ın yan yattığını gördüm. Ağzı yarım açıktı ve ağzında çiğnenmemiş iki tane fasulye vardı. Ağzını öyle görünce sersemledim, kulaklarım uğuldamaya başladı. Kugen'm dudakları morarmıştı. Var gücümle sarstım ve adını haykırdım. Bedeni kollarımın arasında öne arkaya sallandı, fakat cevap vermedi. Telaştan elim ayağım birbirine dolaşmıştı. Yatağın üstüne oturdum

ve ne yapacağımı düşündüm. Kugen ölmüş olabilir miydi? Böyle düşününce kendimi tutamadım, ağlamaya başladım. Onu tekrar sarstım, ama hâlâ hiç tepki vermiyordu. Gerçekten ölmüş diye düşündüm. Dışarı çıktım, köyden bir genç gördüm. "Yalvarırım gel Kugen'a bir bak," diye yalvardım. "Ölmüşe benziyor."

Delikanlı gözlerini dikip bana baktı, sonra hemen içeriye koştu. Kugen'ı sarstı ve kulağını Kugen'ın göğsüne koyup dinledi. Bir süre dinledikten sonra, "Kalp atışlarını duyamıyorum," dedi.

Köyden bir sürü kişi geldi. Hepsine Kugen'a bakmaları için yalvardım. Onu sarsıp göğsünü dinledikten sonra, "Ölmüş!" dediler.

Kugen'in boğazına fasulye kaçmış, boğularak ölmüştü. Açgözlü ya da pisboğaz bir çocuk değildi. Sadece çok fakirdik. Köydeki diğer bütün çocuklar Kugen'dan daha iyi bir hayat sürüyordu. Durumumuz öyle kötüydü ki, Kugen her zaman fasulye yiyemezdi. Hep olduğu gibi ahmaklık etmiştim. Neler olabileceğini düşünmeden, Kugen'a bir seferde çok fazla fasulye vermiştim. Benim aptallığım ve ahmaklığım sonunda onun ölümüne sebep olmuştu.

O zamandan beri bir başımayım. Hep fazla vaktim kalmadığını düşünürdüm. Bu kadar uzun yaşayacağımı kim bilebilirdi ki? Her zamanki gibi sırtım ağrıyor, gözlerim bulanık görüyor, ama kulaklarım hâlâ iyi işitir. Köylüler konuşurken, kimin konuştuğunu bakmadan söyleyebilirim. Geçmişi düşündüğümde bazen üzülüyorum, bazen de içimi bir huzur kaplıyor. Ailemdeki herkesi ben defnettim, toprağa kendi ellerimle gömdüm. Elden ayaktan düştüğümde, geride tasalanacağım kimsem yok. Nasıl öleceğimi de düşündüm; sakin ve sessiz. Beni kimin gömeceği konusunda

endişelenmeme de gerek yok, eminim ki köylüler gömerler. Cansız bedenim çürümeye başlayıp da koku dayanılmaz olduğunda, benden çabucak kurtulacaklarına eminim. Üstelik bedavaya da gömmeyecekler; yastığımın altında on *yuan* var, açlıktan ölsem bile o paraya dokunmam. Köydeki herkes o paranın beni gömecek kişiye verileceğini biliyor. Öldükten sonra ailemin yanına gömülmek istediğimi de biliyorlar.

Yakında hayatım sona erer diye düşünüyorum. Sıradan bir hayattı. Babam atalarımızı onurlandıracağımı düşünmüştü. Yanıldı. Bu benim kaderim. Gençken atalarımızdan miras kalan parayla bir süre hovardalık ettim ve zamanla maddi durumum gittikçe kötüledi. Ama sonunda işler yoluna girdi. Etrafımdaki insanlara baksana. Longer'a, Chunsheng'a. Onlar da bir süre sefa sürdüler, ama sonunda canlarından oldular. Sıradan bir hayat en iyisi. Onunla savaş, bununla mücadele et derken, sonunda hayatından oluyorsun. Mesela ben: Zor günler geçirdikçe daha işe yaramaz hale geldim, ama uzun bir hayatım oldu. Sevdiklerim birer birer öldüler, ama ben hâlâ hayattayım.

Kugen öldükten iki yıl sonra, nihayet bir öküz alacak parayı biriktirebilmiştim. Birkaç yıl daha vaktim olduğunu düşününce, gidip bir öküz almaya karar verdim. Bir öküz, yarım insan demektir. Çalışırken bana yardım edebilir, boş zamanımda bana arkadaşlık eder ve sıkıldığım zaman onunla konuşabilirim. Onun yularını tutmak, bir çocuğun elini tutmak gibidir.

Öküzü almaya gideceğim gün, parayı göğsüme sıkıştırıp büyük bir hayvan pazarının olduğu Xinfeng'a doğru yola çıktım. Yolda komşu köylerin birinden geçtim ve insanların kurak bir merada toplanmış olduğunu gördüm. Bakmaya gittiğimde, bu öküzü gördüm orada. Başı bir yana yatmış yerde uzanıyor,

gözlerinden yaş akıyordu. Üstü çıplak bir adam yanına çömelmiş kasap bıçağını bileyliyordu. Etraftaki kalabalık nasıl keserse daha iyi olur gibi yorumlar yapıyordu. Öküzün öyle ağladığını görünce çok üzüldüm. Acınası bir haldeydi. Bütün bir ömür insanlara yardım eden öküzler, güçlerini kaybedip eskisi gibi verimli çalışmayınca kesilip yeniyordu.

Öküzün kesilmesini izlemeye dayanamadım ve Xinfeng'a doğru yoluma devam ettim. Bir süre yürüdüm ama aklım öküzde kalmıştı. Öleceğini biliyordu. Başının altı gözyaşlarıyla sele dönmüştü.

Yürüdükçe daha da huzursuz oldum. Sonra neden bu öküzü satın almıyorum diye düşündüm? Hemen geri döndüm ve meraya doğru yürümeye başladım. Oraya vardığımda öküzün ayaklarını bağlamışlardı. Kalabalığı yararak ilerledim ve öküzü kesecek olan adama, "Ben bu öküzü satın almak istiyorum," dedim.

Üstü çıplak adam parmaklarıyla bıçağını kontrol ediyordu, bir süre bana baktı ve sonra, "Ne dedin sen?" diye sordu.

"Bu öküzü satın almak istiyorum," diye tekrarladım.

Dudaklarını büzerek gülmeye başladı. Etraftaki herkes kahkahalara boğulmuştu. Bana güldüklerini biliyordum. Göğsümden parayı çıkardım ve adamın avucuna koydum. "Al, say parayı," dedim. Adam afallamıştı, bana baktı ve başını kaşıdı. "Sen ciddi misin?" diye sordu.

Cevap vermedim. Yere çömelip öküzün ayaklarındaki ipleri çözmeye başladım. Başını okşadım ve sonra ayağa kalktım. Öküz gerçekten akıllıydı; ölmeyeceğini anlayınca ağlamayı kesti ve ayağa kalktı. Öküzün yularından çekerken, "Parayı sayabilirsin," dedim adama.

Adam parayı gözlerine yaklaştırdı ve kalınlığını kontrol etti. Paranın yeterli olduğuna kanaat getirerek, "Tamamdır,

alabilirsin," dedi.

Ben öküzü çekerken, kalabalık hâlâ arkamdan bana gülüyordu. Öküzü satan adam, "Kısa günün kârı," dedi.

Öküzlerin de insanlar gibi duyguları vardır. Yularından eve doğru çekerken, onun hayatım kurtardığımı biliyordu. Vücudunu bana sürterek sevgisini ifade etmeye çalışıyordu. Ona dedim ki: "Bu kadar çok sevinme. Seni eve çalışasın diye götürüyorum, yan gelip yatasın diye değil."

Onu köye getirdiğimde, herkes etrafıma toplandı. Bu kadar yaşlı bir öküzü aldığım için aptal olduğumu söylediler. Bir tanesi, "Fugui, bu öküz babandan bile yaşlı görünüyor," dedi.

Öküzler hakkında tecrübeli olan bir başkası, onun en fazla iki ya da üç sene daha yaşayacağını söyledi. İki üç sene yeterliydi, ama ben o kadar uzun yaşayamayacağımdan korkuyordum. İkimizin de bu kadar yaşayacağını kim bilebilirdi ki?

Köydeki herkes çok şaşkın. Daha iki gün önce köylülerden biri, bizim "gebermek bilmeyen ihtiyarlar" olduğumuzu söyledi.

Öküz eve gelir gelmez ailenin bir ferdi olmuştu. Ona bir isim vermenin doğru olacağını düşündüm. Sonunda ona Fugui demeye karar verdim. Bu kararımdan gayet memnunum. Gerçekten bana benziyor. Daha sonra köylüler de birbirimize çok benzediğimizi söylediler. Sadece kıkırdadım, bunu zaten biliyordum.

Fugui iyi bir öküz. Tabii bazen tembelliği tutuyor. Ama hepimizin ara sıra kaytarmak istediği zamanlar olmuyor mu? Öküzün de olur elbet. Onu ne zaman çalıştırıp ne zaman dinlendirmem gerektiğini biliyorum. Ben yorulunca o da yorulmuştur diye düşünüyorum. Dinlendiğimde onun da

işe dönme vaktinin geldiğini anlıyorum.

İhtiyar sözünü bitirdiğinde ayağa kalktı, pantolonunu silkeledi ve göletin yanındaki yaşlı öküze seslendi. Öküz hemen geldi, başını eğip ihtiyarın yanında durdu. İhtiyar, sabanın koşumunu öküzün sırtına koydu ve öküzün yularından tuttu. Sonra yavaşça yürümeye başladılar. İki Fugui, yerdeki çamurda ayak izlerini bırakarak, sallana sallana yürüyorlardı.

İhtiyarın öküze şöyle dediğini duydum. "Bugün Youqing ve Erxi bir dönüm toprağın tamamını ekti. Jiazhen ve Fengxia da neredeyse yüzde yetmiş seksenlik bir bölümü halletti. Minik Kugen bile tek başına yarım dönüm toprağı ekti. Peki ya sen? Ne kadar toprağı sürdüğünü söylemeyeceğim, eğer söylersem seni utandırmaya çalıştığımı düşünürsün. Ama sen de yaşlandın artık. Bu kadarcık toprağı sürmek bile bütün gücünü tüketiyordur."

İhtiyar ve öküzü yavaş yavaş uzaklaşıyordu, ama uzaktan bile yaşlı adamın çatlak ve dokunaklı sesinin yankısını duyabiliyordum. Sesi havada rüzgâr gibi dalgalanıyordu. İhtiyar bir şarkı tutturdu:

Gençken aylak aylak gezindim,
Orta yaşa geldiğimde, kendimi toprağa sakladım,
Şimdi yaşlandım ve inzivaya çekildim.

Akşam güneşinin son ışınları parçalanıp dağılırken, küçük bir çiftlik evinin bacasından yükselen dumanlar gökyüzünde dans ediyordu.

Çocuklarına seslenen kadınların sesleri duyuluyordu. Gübre taşıyan bir adam geçti yanımdan, yükünden gacır

gucur sesler geliyordu. Tarlalar sessizliğe gömülüyordu. Güneş ışınları yavaş yavaş terk ediyordu tarlaları.

Karanlık gökyüzünden inerken, gözümü kırptığım anda alacakaranlığın uçup gideceğini biliyordum. Uçsuz bucaksız toprakların gürbüz göğsünü sergileyişini izliyordum. Davetkâr bir çağrıydı. Bir annenin yavrusuna seslenişi gibi, topraklar geceyi çağırıyordu.

"Dâhice kotarılmış bir metin ve şimdiye kadar yapılmış en iyi post-modern çalışma... Türünün başyapıtı..."

Oscar Hijuelos

Tuten'in Türkçe baskı için yazdığı önsöz
ve Gökhan Aksay'ın çevirisiyle...

“Mutlu azınlığa!”

Aile servetini yiyip tükettiği gençlik günlerinde, uzun bir hayatın ona neler sunacağından habersizdir elbette Fugui.

Yıllar sonra, yaşlı öküzüyle tarlasını sürerken tanıştığı bir yabancıya hayatından söz etmeye başladığında, şımarık bir gencin başına gelenlerden fazlasını sayıp dökecektir bu yüzden: Fugui, kendisiyle birlikte altı insanın hayatını, kaderin sürprizlerini, yaşamın acılarını ve sevinçlerini anlatır. Onun dilinden -daha doğru bir ifadeyle Yu Hua'nın kaleminden- dökülenler, insanlık durumlarına dair epik bir romana dönüşür böylece. Basit bir anlatım, güçlü bir anlatı doğurur: Sabanın toprakta bıraktığı izlere benzer kâğıt üzerinde satırlar. Yaşamın her şeyi kapsaması gibi, *Yaşamak* da hayatı olduğu gibi kucaklar. Doğumları ve ölümleri, mutsuzlukları ve umutlarıyla...

Yayımlandığında ülkesinde yasaklanmasına rağmen, *bir hayat öyküsü okumamış da sanki bir hayat yaşamış* olduklarını söyleyen okurlarının her geçen gün artmasıyla bir "modern klasik"e dönüşen *Yaşamak*'ı Bahar Kılıç, Çince aslından çevirdi.

"Mutlu azınlığa!"

Kapak Tasarım gray318

/jaguaryayinlari /jaguarkitap /jaguarkitap

9 786056 587887